

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΣΗ

ΟΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 544
Παρασκευή
4 Φεβρουαρίου 1995
Δρχ. 300

Σ ΧΡΟΝΟΣ
ΙΣ
ΧΡΗΣΤΟ

ΚΔΟΤΟ
ΜΕΝΟ
ΧΡ.
ΑΛΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΟΝ
ΗΝΙΚΟ
ΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ

Ο ΤΡΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

ΝΤΕ ΣΕΒΙΝΙΕ
Γράμματα από το Βισύ

ΕΜΙΛ ΖΟΛΑ
Το στομάχι του Παρισιού

ΠΡΟΣΠΕΡ ΜΕΡΙΜΕ
Νουβέλες

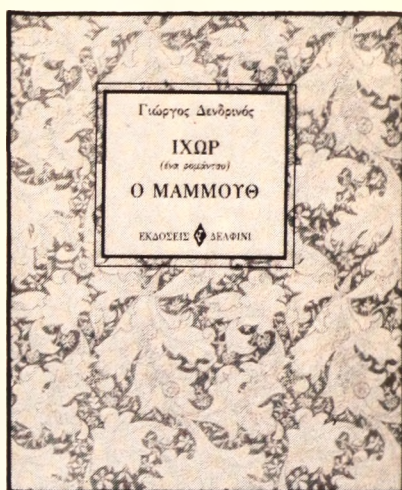
ΒΙΛΛΙΕ ΝΤΕ Λ'ΙΛ ΑΝΤΑΜ
Σκληρές Ιστορίες

Δύο χρόνια ΔΕΛΦΙΝΙ

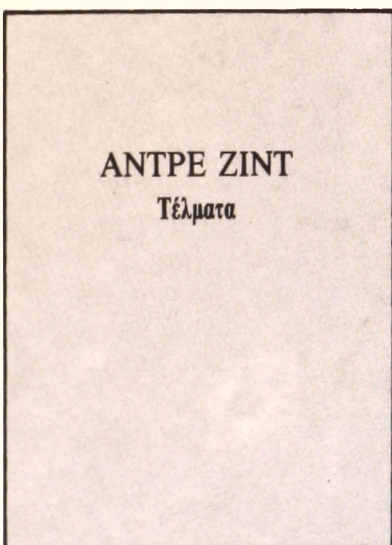
Μια δυναμική παρουσία
στο χώρο του βιβλίου

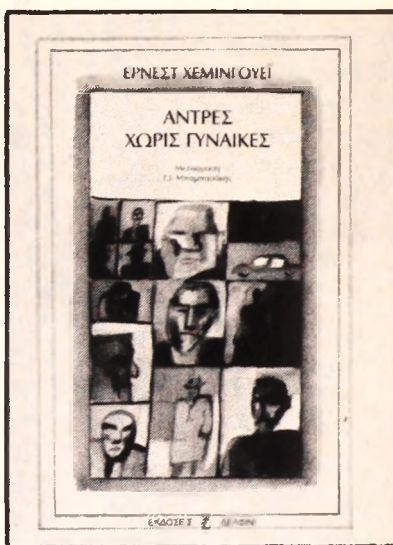
Βιβλία που αγαπήθηκαν
από χιλιάδες αναγνώστες

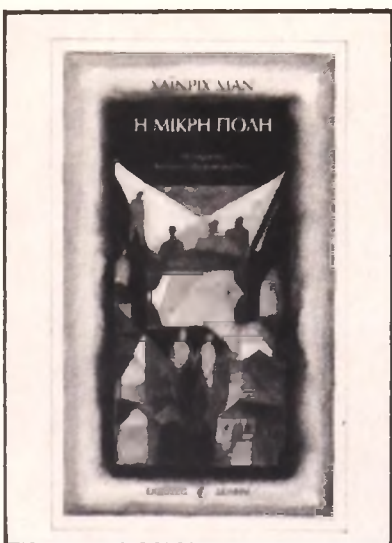
ΓΙΩΡΓΟΣ ΔΕΝΔΡΙΝΟΣ
Ιχώρ - Ο Μαμμούθ

ΑΝΤΡΕ ΖΙΝΤ
Τέλματα

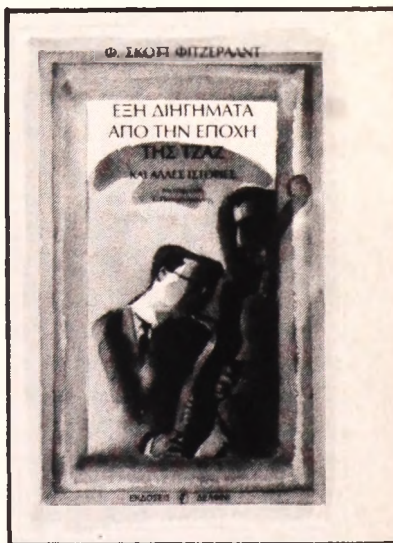
ΕΡΝΕΣΤ ΧΕΜΙΝΓΟΥΕΪ
Άντρες χωρίς γυναίκες

ΧΑΪΝΡΙΧ ΜΑΝ
Η μικρή πόλη

ΛΙΟΝΑΡΝΤ ΓΚΑΡΝΤΝΕΡ
Βρώμικη Πόλη

Φ. ΣΚΟΤΤ ΦΙΤΖΕΡΑΛΝΤ
Έξη διηγήματα από
την εποχή της τζαζ

Δοδος Β' 21ος
544
5 Φεβρουαρίου
300

ΠΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

χάρους 60 • 115 21 ΑΘΗΝΑ
ηλ: 72.32.713 - 72.32.819
FAX: 72.26.107

15:
ΓΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
ράτους 131
Αθήνα

ίσεις:
ΝΑ ΓΚΙΟΚΑ

πτεία - Λογιστήριο:
ΡΟΥΜΠΟΥ

ποίηση, Μοντάζ:
ΛΕΒΟΝ

τοιχειοθέσια - Φίλμς:
ΓΕΡΙΝΗ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

ου Λαδά 1 - Αθήνα
2.33.114 - 32.19.182
32.33.114

ωση:
ΓΥΠ Α.Ε.
5 - Περιστερί
Αθήνα
7.22.201

νιπόγραφο άρθρο εκφράζει τις
ς του συγγραφέα του.
ραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

ρικού
3.400 δρχ.
6.800 δρχ.
Οργανισμών,
ζών, κτλ.: 25.000 δρχ.
ική ετήσια: 6.100 δρχ.

ρικού
η - μεσογ. χώρες:
η: δολ. 27
δολ. 54
- Καναδάς - Αν. Ασία -
ιλία - Ωκεανία:
η: δολ. 30
δολ. 60

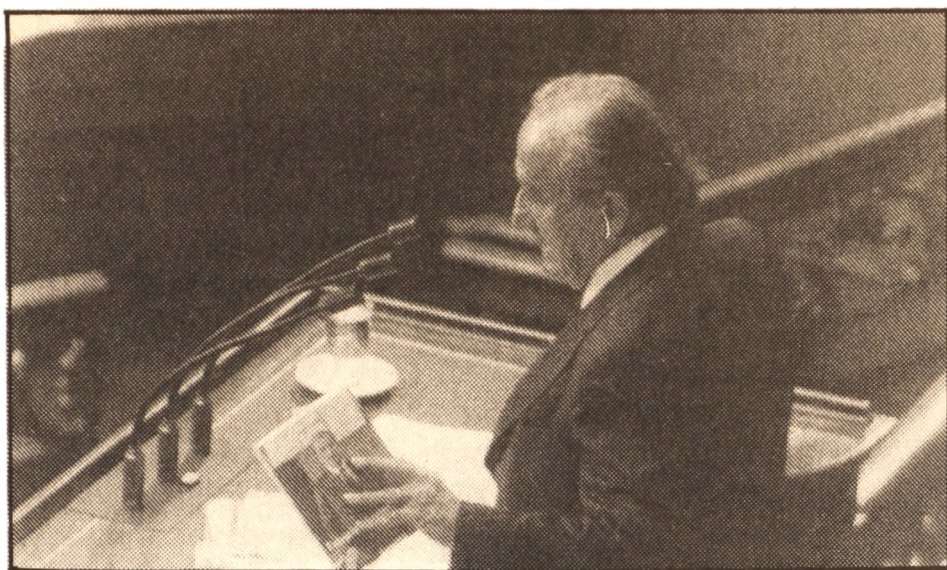
άσματα, επιταγές:
ΙΣΤΟΣ
ΟΥΤΣΑΚΗΣ
οχάρους 60
21 ΑΘΗΝΑ
ΓΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 300
Α ΤΕΥΧΗ: δρχ. 500

ΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
ηλ: 7232.713 - 7232.819
Για τα βιβλιοπωλεία
Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου.
συλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λαοσάνη 3,
ΗΛ. (031) 285.857
46 22 Θεσσαλονίκη

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΚΛΟΓΙΚΟ Ή ΠΡΟΕΚΛΟΓΙΚΟ ΤΟ '94 12

Από τις πρώτες εβδομάδες του 1994 άρχισε να διαμορφώνεται το πολιτικό σκηνικό του νέου χρόνου και οι οριακές πολιτικές εξελίξεις, οι οποίες πρόκειται να το χαρακτηρίσουν. Τα κόμματα προετοιμάζονται σε συνθήκη βαθιάς πολιτικής και κοινωνικής κρίσης, που υποδόσκει. Γράφουν ο *Ρεπόρτερ* και ο *Τάσος Παππάς*.

Ο ΤΡΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ 15

Είναι ο Βαγγέλης Γιαννόπουλος κι όχι ο Βασίλης Αυλωνίτης. Είναι ο τρελός του τηλεοπτικού μας χωριού; Γράφουν: *Ηλίας Λάγιος, Πέτρος Μαρτινίδης*. Και στο «Ποτάμι», ένα... θεατρικό έργο από τα πρακτικά του Ελληνικού Κοινοβουλίου.

ΤΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΗΣ «17N» 20

Ο λαϊκισμός των ταμπλόιντ και των FM, η μετατροπή ενός πολιτικού προβλήματος, των ιδιωτικοποιήσεων, σε σκάνδαλο δημιουργεί ζωτικό χώρο για τη δραστηριοποίηση της «17N», που με τη σειρά της υποτάσσεται στους κανόνες της κυρίαρχης πολιτικής. Το αντίδοτο δεν είναι δέβαια ο περιορισμός του Τύπου. Γράφει ο *Νίκος Φίλης*.

ΕΛΛΗΝΟ-ΙΤΑΛΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΓΕΤ 22

Από την ΑΓΕΤ του Μητσοτάκη στα ελικόπτερα της Αγκούστα του Παπανδρέου, με τις ευλογίες του Παντσαδόλτα και του Τζιαλομπάρντο! Γράφει ο *Αργύρης Παναγόπουλος*.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ Ή ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΣΜΟΣ 26

Η οικονομική πολιτική των σοσιαλιστών εναρμονίζεται με τη χειρότερη εκδοχή του καταναλωτισμού. Γράφει ο *Κώστας Τσαλόγλου*. Κι ο *Βαγγέλης Χεκίμογλου* διηγείται ένα παραμύθι για οικονομολόγους.

ΤΟ ΚΕΡΔΟΣ ΤΡΩΕΙ ΤΑ ΣΩΘΙΚΑ 30

Τα λατομεία είναι οι ανοιχτές πληγές της Πεντέλης - με την ευλογία της εκεί ιερής μονής! Γράφει η *Γ. Δάμα*.

«ΝΑ ΓΥΡΙΣΟΥΜΕ ΠΙΣΩ» ΕΝΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

«Αν η συμπεριφορά των τηλεοπτικών καναλιών είναι η λατρεία των δημοσκοπήσεων και η συμπεριφορά των διαφημιστών η προπαγάνδα της τυφλής κατανάλωσης, τότε η συμπεριφορά των κινηματογραφιστών απέναντι στον κόσμο δεν μπορεί να είναι άλλη από εκείνη των ερωτευμένων». Ένα τρομακτικά επίκαιρο κείμενο του αξέχαστου *Χρήστου Βακαλόπουλου*. (Σελ. 47).

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ 5

Κόμικς του Γιώργου Φιλιδιάκου

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 6

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ 8

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ 10

ΤΟ ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ

ΠΙΣΩ 18

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ 33

Στο Κουρδιστάν κάτι νέο γεννιέται. Στην Ιταλία και στη Γαλλία η Αριστερά αντεπιτίθεται. Ενώ στη Λευκορωσία, αναδιώνουν ιστορίες με νέους Τζέμς Μποντ...

ΔΕΥΤΕΡΟ ΕΠΙΠΕΔΟ 42

Μια νέα στήλη, με ειδήσεις, σχόλια και πληροφορίες για τα μαζικά κινήματα σε όλο τον κόσμο.

ΑΘΛΗΤΙΚΟ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ 44

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 47

Μάγια Μόργκενστερν, Ζαν Λουί Μπαρώ, Γιάννης Παπαδάκης, Γιώργος Διαλεγμένος... Το περιοδικό «Εντευκτήριον», μια έκθεση με τίτλο «Απέναντι» κι ένας ρώσος ποιητής...

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΦΥΣΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ της φύσης εξακολουθούν δέβαια να είναι ισχυρότερα από την ανθρώπινη δύναμη και τεχνολογία, αψηφούν την «προβλεπτικότητα» και εκδικούνται το τεχνητό περιβάλλον, όταν αυτό έχει διαμορφωθεί κατά τέτοιο τρόπο που να περιφρονεί το φυσικό, υφίσταται τις συνέπειες. Και μαζί μ' αυτό υποφέρουν και οι άνθρωποι, δημιουργοί άλλωστε του περιβάλλοντος αυτού.

Η ΑΝΤΙΛΗΨΗ ότι ο άνθρωπος πρέπει να «δαμάσει» τη φύση προς όφελος του πολιτισμού έφτασε τελικά σε τέτοια ακραία σημεία, ώστε η αναζήτηση μιας νέας σχέσης Ανθρώπου, Κοινωνίας και Φύσης πιο συμφιλιωτικής και αρμονικής να αποτελεί πλέον προϋπόθεση για την επιδίωξη και τη διασφάλιση κάποιας ποιότητας ζωής, την οποία ευαγγελίζεται ο αναπτυσσόμενος κόσμος για τους δυστυχείς κατοίκους των μεγάλων αστικών κέντρων.

ΝΑ ΠΕΡΙΓΡΑΨΟΥΜΕ την κατάσταση στην έρημη αυτή χώρα, στην ανοχύρωτη πόλη των Αθηνών, από τα πλούσια προάστια, πριν μερικές εβδομάδες, μέχρι τις υποθαμισμένες συνοικίες των Λιοσίων, μάλλον περισεύει. Η κακοκαιρία έγινε θέμα της ημέρας. Οι βροχές από αναμενόμενη ευλογία Θεού λόγω της λειψυδρίας μεταβλήθηκαν σε καταστροφική δύναμη αφήνοντας άστεγους και ανήμπορους εκατοντάδες ατόμων.

ΚΑΘΕ ΦΟΡΑ που τα στοιχεία της φύσης εμφανίζονται απειλητικά και προκαλούν καταστροφές η πολιτεία και οι πολιτικοί της σπεύδουν «επί τόπου» για να καταγράψουν τις ζημιές, να διαγνώσουν τις αιτίες, να «πάρουν μέτρα». Μέτρα τα οποία εξαντλούνται στην ανακούφιση των παθόντων και ουδόλως θίγουν την ουσία του προβλήματος.

Ο ΚΡΑΤΙΚΟΣ μηχανισμός ανέτοιμος να αντιμετωπίσει έκτακτες καταστάσεις. Τα μέσα ανεπαρκή. Οι κυβερνήσεις ολιγορούν. Αδυνατούν να επέμβουν ριζικά και αποφασιστικά. Δεν είναι σε θέση να σχεδιάσουν, να δημιουργήσουν σταδιακά την απαραίτητη υποδομή. Να διαθέσουν τους αναγκαίους πόρους. Τα προβλήματα αντιμετωπίζονται ευκαιριακά, όταν προκύπτουν. Οι δημόσιοι οργανισμοί καταβάλλουν και αυτοί «υπεράνθρωπες προσπάθειες» –κατόπιν εορτής δέβαια– για να αντιμετωπίσουν την κατάσταση.

ΚΙ ΑΠ' ΤΗΝ άλλη μεριά είναι οι ίδιοι οι πολίτες, με τα ίδια συμφέροντα, με αρωγό το απαθές και αφερέγγυο κράτος, με συμπαρασάτη τον «πονηρό» και ρουσφετολόγο πολιτικό, με αυτουργό τον ανύπαρκτο και αδιαφορούντα μηχανισμό εφαρμογής των νόμων, με συνεργό τα ηθελημένα «κενά» της νομοθεσίας, με στηλοδάτη την ανύπαρκτη ιδεολογία του δημόσιου συμφέροντος, του συλλογικού και της προστασίας του, που οικοδομούν αυθαίρετα, που παρανομούν, που καίνε, που μπαζώνουν και τα παρόμοια.

ΕΙΝΑΙ ΕΥΚΟΛΟ να δραματοποιεί κανείς όλες τις ανθρώπινες καταστάσεις, ιδιαίτερα στην εποχή κυριαρχίας των ΜΜΕ.

ΕΙΝΑΙ ΟΜΩΣ δύσκολο να εργαστεί συστηματικά, μεθοδικά και μακροπρόθεσμα ως πολίτης, ως φορέας, ως δημόσια υπηρεσία, ως κυβέρνηση, ως κράτος για να αλλάξει τα δεδομένα του προβλήματος, ώστε η επόμενη φορά να μην είναι ίδια και χειρότερη απ' την προηγούμενη.

ΓΙΑΤΙ τα στοιχεία της ελληνικής πολιτικής είναι τέτοια –προς το παρόν τουλάχιστον– που δεν επιτρέπουν μεγάλα περιθώρια αισιοδοξίας.

ΚΙ ΑΝ ΔΕΝ ΑΛΛΑΞΟΥΝ τα στοιχεία αυτά, αν η αμφίδρομη αυτή σχέση πολιτών και πολιτικής δεν αναβαθμιστεί ποιοτικά, τότε η επιδείνωση της κατάστασης μπροστά στα «στοιχεία της φύσης» θα επέρχεται πάντα με τη δεβαιότητα φυσικού φαινομένου!

ΗΡΕΣΗ ΔΥΝΑΜΗ

του Γιώργου Φιλιππίδου

ΧΕ ΧΕ, ΘΡΑΙΑ ΤΟΝ ΣΤΡΟ-
ΜΟΞΑΜΕ ΤΟΝ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗ!

ΑΝΝΑ ΤΙ ΝΑ ΤΟ ΚΑΝΕΙΣ ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΤΟΝ ΞΥΠ-
ΣΑΝΕ... ΜΟΝΟ Ο ΕΒΕΡΤ ΘΑ ΚΕΡΔΙΣΕΙ ΑΠ' ΑΥΤΗΝ
ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ... ΚΑΙ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΚΑΙ ΓΟΥΣΤΟ...
ΒΑΡΕΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ...

ΠΑΗΤΟ... ΚΑΝΕΙ ΚΑΙ
ΚΡΥΟ ΕΔΕ ΜΕΣΑ...

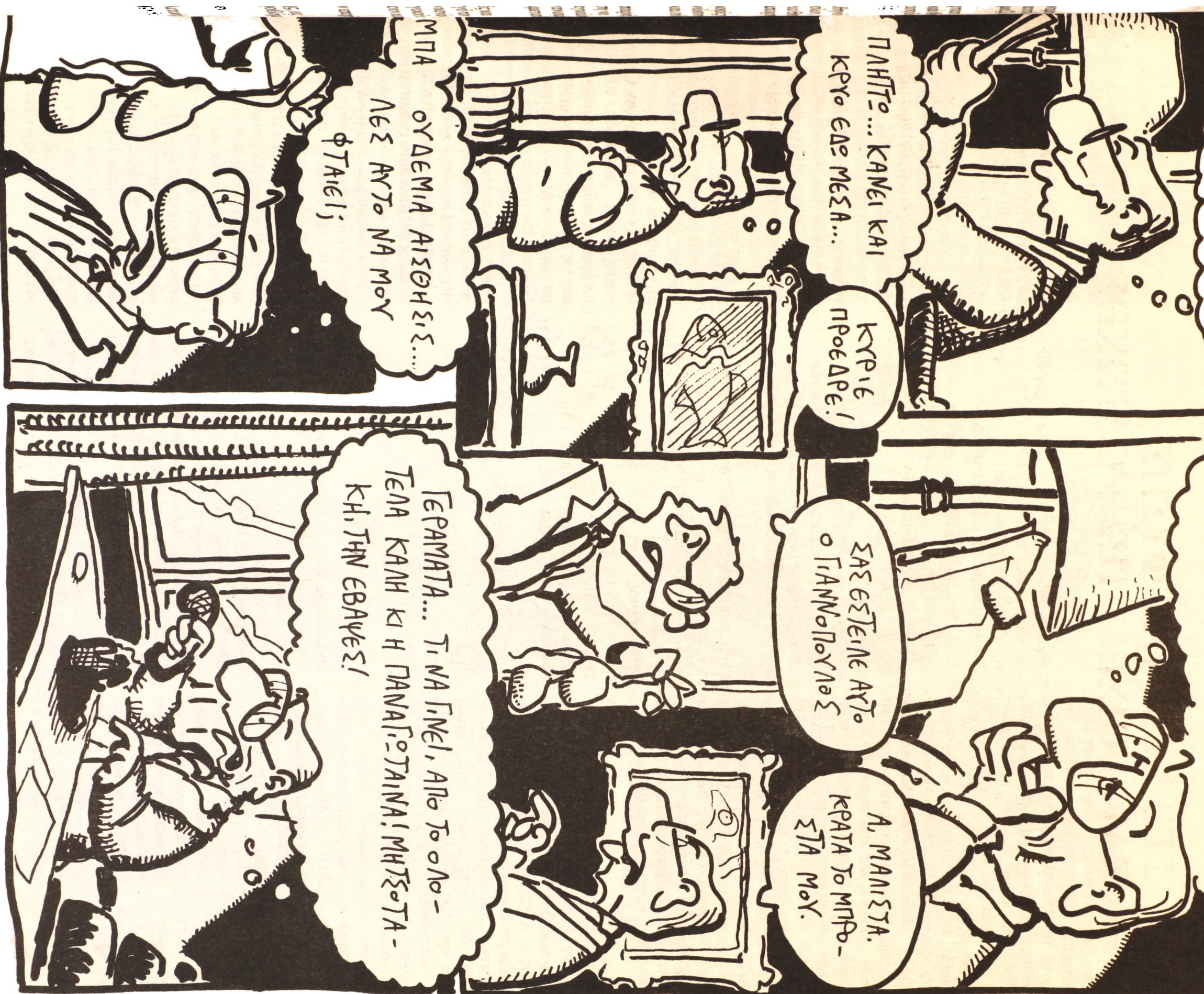
ΚΥΡΙΕ
ΠΡΟΕΔΡΕ!

ΣΑΣ ΕΣΤΕΙΝΕ ΑΥΤΟ
Ο ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Α, ΜΑΛΙΣΤΑ.
ΚΡΑΤΑ ΤΟ ΜΗΦΟ-
ΣΤΑ ΜΟΥ.

ΜΠΑ ΟΥΔΕΜΙΑ ΑΙΣΘΗΣΙΣ...
ΛΕΣ ΑΥΤΟ ΝΑ ΜΟΥ
ΦΤΑΙΕΙ!

ΓΕΡΑΜΑΤΑ... ΤΙ ΝΑ ΓΙΝΕΙ, ΑΛΛΟ ΤΟ ΟΛΟ-
ΤΕΝΑ ΚΑΝΗ ΚΙ Η ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΙΝΑ! ΜΗΤΣΟΤΑ-
ΚΗ, ΤΗΝ ΕΒΑΛΕΣ!

Ρεβανσιστές, αλλά «εθνικά αγέρωχοι»...

«ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΜΑΙ; Ποια είναι αυτή η πόλη; Ποιο αυτό το νησί;»... Τη φράση αυτή του Οδυσσέα, όταν ξυπνάει στην Ιθάκη, θα πρέπει να την επανέλαβαν, την περασμένη εβδομάδα, οι κάτοικοι των Άνω Λιοσίων, όταν, ξαφνικά, είδαν το «διδό τους» -ολόκληρο το συνοικισμό τους- να μετατρέπεται σε υδάτινη πόλη. (Για όσους δεν γνωρίζουν γεωγραφία, τα Άνω Λιόσια και η λίμνη των Άνω Λιοσίων ανήκουν στο λεκανοπέδιο της Αττικής...). Και η κυβέρνηση; Η παραλυσία του κράτους; Κάποιοι έγραψαν για τη «διασύννη του Έλληνα για ένα κεραμίδι πάνω από το κεφάλι του». Και άλλοι για την «αδυναμία των κυβερνήσεων να εμποδίσουν τα μπαζώματα και τα αυθαίρετα». Αλλά για την «αδυναμία» αυτή (τι κομψός όρος!) ευθύνονται όλες οι κυβερνήσεις της τελευταίας εικοσαετίας ή τριακονταετίας, πλην των κυβερνήσεων της περιόδου 1981-89. Το είπε ο υπουργός Χωροταξίας κ. Κ. Λαλιώτης, με την προσθήκη ότι η αναγέννηση του έθνους άρχισε το 1981, σταμάτησε βίαια το 1989, για να ξαναρχίσει, εντυχώς, στις 10 Οκτωβρίου 1993...

ΑΛΛΑ ΑΥΤΗ η οκταετία (1981-89) φαίνεται να κυνηγά ακόμα το ΠΑΣΟΚ και, ιδιαίτερα, τον πρόεδρό του, πρώην και νυν πρωθυπουργό κ. Α. Παπανδρέου. Διαφορετικά, πώς να εξηγήσει κανείς αυτή την αγχώδη, θα έλεγε κανείς, προσπάθεια του ΠΑΣΟΚ ν' αποδείξει ότι, στην πρώτη κυβερνητική οκταετία του, δεν υπήρξαν ούτε σκάνδαλα ούτε... υποκλοπές ούτε ανομήματα ούτε προσλήψεις «ημετέρων» ούτε Αθανασόπουλοι ή Αποστολόπουλοι (λέγε με και «γιουγκοσλαβικό καλαμπόκι») ούτε -το σπουδαιότερο- το «σκάνδαλο της συνολικής αποτυχίας του ΠΑΣΟΚ». «Μοναδική επιδίωξη του Ανδρέα Παπανδρέου -έγραψε ο Πότης Παρασκευόπουλος, στην Ελευθεροτυπία- (είναι) ο εξωραϊσμός της οκταετίας του, που... αμαυρώθηκε από τη "δρώμικη συγκυβέρνηση". Ούτε αμαρτωλές πράξεις υπήρξαν ούτε αμαρτωλοί!» Και φαίνεται ότι ο καλύτερος τρόπος για να επιτύχει ο «εξωραϊσμός» αυτός είναι η προβολή των ανομημάτων της Νέας Δημοκρατίας. Έτσι, έχουμε και λέμε: Άρθρον πρώτον: «Προβάλλουμε το σκάνδαλο της ΑΓΕΤ». Και επειδή η δικαστική έρευνα «καθυστερεί адικαιολόγητα», σπεύδει ο υπουργός Δικαιοσύνης κ. Γ. Κουβελάκης και ζητεί από τον

αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου κ. Κ. Βολονάση το σχηματισθέντα φάκελο, για να διαπιστώσει ο ίδιος (ο υπουργός - και όχι ο αντεισαγγελέας...) αν υπάρχουν ή δεν υπάρχουν αδικήματα! (Κατά τα άλλα, «η δικαιοσύνη είναι ανεξάρτητος...»). Άρθρο δεύτερον: Προβάλλουμε το «σκάνδαλο των υποκλοπών», με την πρόταση 59 βουλευτών του ΠΑΣΟΚ για σύσταση προανακριτικής επιτροπής της Βουλής. Και επειδή κάποιοι θυμούνται ότι «πατριάρχης των υποκλοπών όλων των εποχών» υπήρξε ο επιφανής κύριος Θεοφάνης Τόμπρας («πιστός υπηρέτης του ΠΑΣΟΚ» κ.λπ.), οι «59» έσπευσαν να εκβάλουν κραυγήν μεγάλην: «Αρνούμαστε,

κυρίες και κύριοι, απεχθανόμεθα, κυρίες και κύριοι, οποιανδήποτε έννοια συμψηφισμού»!

ΝΑ ΕΧΟΥΝ άδικο, άραγε, όσοι υποστηρίζουν ότι, τέσσερις μήνες μετά τις τελευταίες εκλογές, ο πολιτικός βίος της χώρας εξακολουθεί να σκιάζεται από το άγχος του ΠΑΣΟΚ «να πάρει το αίμα του πίσω»; Η λογική του ρεβανσισμού δεν γνωρίζει αποχρώσεις. Όπως παραπέμπαστε τον αρχηγό μας για το σκάνδαλο Κοσκωτά (και «απεδείχθη» ότι το σκάνδαλο δεν υπήρξε, εφόσον δεν υπήρξε καταδικαστική απόφαση του ειδικού δικαστηρίου...), το ίδιο θα πράξουμε κι εμείς, παραπέμποντας το δικό σας πρώην αρχηγό.

ΑΣΦΑΛΩΣ ΚΑΝΕΙΣ νηφάλιος δεν θα ήθελε κουκουλώματα ή συμψηφισμούς. Το αίτημα «να χυθεί άπλετο φως» είναι αίτημα κάθε πολίτη που σέβεται τον εαυτό του και που για όσα συμβαίνουν σε αυτό τον τόπο. Το ερώτημα που τίθεται είναι πόση ειλικρίνεια υπάρχει πίσω από το αίτημα λ.χ. των «59» να ζητήσουν τη σύσταση προανακριτικής επιτροπής. Τι τους ενδιαφέρει, άραγε; Πώς να κατοχυρωθεί θεσμικά το τηλεφωνικό απόρρητο, πώς να σταματήσουν οι υποκλοπές ως διαχρονικό φαινόμενο ή πώς να «αποκαταστήσουν» τον κ. Κ. Μητσοτάκη και την κ. Ντόρα Μπακογιάννη; Αλλά ερωτήματα τέτοια και η παρέμβαση του υπουργού Δικαιοσύνης στην υπόθεση της ΑΓΕΤ. Και αν υποθέτει ότι ο αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου «δεν κάνει καλά τη δουλειά του», πώς κ. Κουβελάκης προεξοφλεί ότι «θα κάνει καλά τη δουλειά του» ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών στον οποίο θα αναθέσει την υποθεση ο υπουργός Δικαιοσύνης, «αν διαπιστωθούν αδικήματα»; Μήπως διότι την υποθεση θα την αναθέσει προσωπικά ο κ. Κουβελάκης;

ΟΙ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΙ δεν είναι υπεράνθρωποι. Και αν κάποιος θα μπορούσε να εξάγει τις «ευαισθησίες» του κ. Κουβελάκη στην υποθεση αυτή, κάποιος άλλος θα μπορούσε να καταγράψει τη σιωπή του για όσα απήχθη δηλώσε ο εισαγγελέας Εφετών κ. Χρ. Τσανακάκης, που έφθασε να δικαιολογήσει τη δολοφονία του Μιχάλη Βρανόπουλου και, μάλιστα, στην είσοδο του Αρείου Πάγου: «Επιστεύω -δήλωσε- ότι πρέπει να υπάρχει κάποιος λόγος, δεν μπορούν να εκτελούν άνθρωποι... Είναι αξίωμα της εγκληματιότητας αυτό. Δεν σκοτώνουμε έναν άνθρωπο».

ν υπάρχει κάποιος λόγος! Αλλά, ανε-
τως προθέσεων, μια τέτοια δήλωση θα
ύσε να ερμηνευθεί ως ανοιχτή συνηγο-
τέρ της «17N», οι εκτελεστές της οποίας
ίζονται -κατά τη θεωρία Τζανακάκη-
ιάβλητοι... δικαστές, που απομένουν
ή τους «δικαιοσύνη» (του αίματος και
λάσεως), με βάση τα «αξιώματα» (;)
κληματολογίας! Και καθώς ορισμένοι
γράφοι επεχείρησαν να ανοίξουν
γο» με τους τρομοκράτες (σε μια
άθεια να τους φέρουν στην οδό του...
κρατικού διαλόγου»), εύλογα είναι τα
ματα για το πού, επιτέλους, πάμε και
α οδηγήσει η όλη αυτή ιστορία της

★ ★ ★

ΙΟΙΟΣ ρεβανσισμός, όμως, δεν αναιρεί
οβλήματα που υπάρχουν. Και τα οποία
μένουν πολλά. Ένα από αυτά και η
δοποίηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής
οικονομία μας πάει από το κακό στο
τερο και ότι θα πρέπει να εξευρεθεί ένα
χιστον τρισεκατομμύριο δραχμές ακό-
α να στηριχθούν οι στόχοι του προϋπο-
μού και να σταθεροποιηθεί το συνεχώς
νόμενο δημόσιο χρέος. Και ο μεν κ. Γ.
ματάς, υπουργός Εθνικής Οικονομίας
οικονομικών (που το μόχθο του υπονο-
ων, κυρίως, κάποιοι άσπονδοι συνάδελ-
ου...) άφησε να νοηθεί ότι, προς το
ν τουλάχιστον -έως τον ερχόμενο
λιο ίσως- πρόσθετοι φόροι δεν θα επι-
νύν. Όμως, καθώς το δημόσιο χρέος,
ποσοστό του εθνικού εισοδήματος, έχει
άσει το 162%, ελάχιστοι είναι εκείνοι
ιστεύουν ότι το «ένα τρισεκατομμύριο»
ευρεθεί από την πάταξη της φοροδια-
ή τις περικοπές δημοσίων δαπανών.
για το επιχείρημα που αντιτάξαμε στη
ματική Επιτροπή των Βρυξελλών, ότι
χρητιά του δημοσίου» (τίτλοι και ομόλο-
ματηρούν την «ελκτικότητα» τους και
τσι είτε αλλιώς, θα καθυστερήσουν οι
κασίες προς το ενιαίο ευρωπαϊκό νόμι-
άλλον δεν απέδωσε! Τα μέλη της ευ-
ικής Νομισματικής Επιτροπής επέμε-
την άποψή τους: Χρειάζονται αιματη-
ρικοπές των δαπανών σας. Χρειάζο-
τρόσθετα οικονομικά μέτρα. Και, φυ-
όχι νέες προσλήψεις «ημετέρων» ή μη
ημόσιο.

ΩΣ, στη Νομισματική Επιτροπή δεν
παρών ο υπουργός Προεδρίας, κ. Α.
νής, ο οποίος επιμένει στο δικό του
σχέδιο, το οποίο, αν τελικά εφαρμο-
θα διαλύσει -με το «παιχνίδι» των απο-
ων και προσλήψεων- τη δημόσια διοί-
! Ήδη, το επιστημονικό συμβούλιο της
ής απέρριψε βασικές διατάξεις του νο-
δίου ως αντισυνταγματικές. Αλλά ο κ.
νής ανακάλυψε ότι το «ύφος» του επι-
ονικού αυτού συμβουλίου δεν του πάει,
το παίζει «ωσει» συνταγματικό δικα-
ο. Γι' αυτό και δεν παίρνει υπόψη τη
άτευσή του!

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, οι καιροί παραμένουν δύ-
σκολοι. Παρ' όλα αυτά ο υπουργός Εργα-
σίας κ. Ευ. Γιαννόπουλος, δεν χάνει την
ευεξία του! Και αν σεις ταυτίζετε την εργατι-
κή τάξη με κάποιους παρωχημένους στίχους
του Κωστή Παλαμά («καρπούς, λουλούδια,
τ' αγαθά του κόσμου ολόγυρά μας / φτωχή,
αλουλούδιαστη, άκαρπη μονάχα η εργα-
τιά...») εκείνος, μια ζωή αριστερός, θα σας
κατακεραυνώσει απαριθμώντας κέντρα -
«αχούρ», μέσα στα οποία η «εργατική τάξη»
μπορεί να διασκεδάσει! Και επειδή το ΠΑ-
ΣΟΚ εξακολουθεί να αυτοαποκαλείται κόμ-
μα «σοσιαλιστικό», η *Αυριανή* έσπευσε να
συμπυκνώσει το βασικό συμπέρασμα της
πρόσφατης συνόδου της Κεντρικής Επιτρο-
πής του. Το συμπέρασμα, λοιπόν, είναι ότι
«ο σοσιαλισμός τελείωσε» -διαπίστωση την
οποία κανείς επιφανής του ΠΑΣΟΚ δεν αι-
σθάνθηκε την ανάγκη να ανασκευάσει. [Τη
«διαπίστωση» σχολίασε, παρά ταύτα, ανα-
γνώστης της *Αυγής*, από τη Θεσσαλονίκη:
Κάποτε ο Καραγκιόζης έγινε ναύαρχος.
Έριξε όμως το καράβι στη στεριά. Και τότε
φώναξε: Όλοι κάτω! Η θάλασσα τελείω-
σε! »].

★ ★ ★

ΕΙΠΑΤΕ τίποτε περί Σκοπίων; Παραμένει
γεγονός ότι έχει διαρρεύσει πολύς χρόνος
από την τελευταία δήλωση του πρωθυπουρ-
γού. Όμως από τις δηλώσεις του υπουργού
Εξωτερικών, κ. Κ. Παπούλια, φαίνεται ότι
τα ψέματα τελειώνουν. Και ότι, πέρα από τα
προσφιλή μας «ήξεις - αφήξεις» και διάλογο
θα υποχρεωθούμε ν' αρχίσουμε λίαν συντό-
μως, και απόφαση θα πρέπει να πάρουμε για
το αν θα δεχθούμε «σύνθετο όνομα» ή όχι.
(Η άλλη εκδοχή είναι ν' αφήσουμε όλα τα
κράτη της υδρογείου να αναγνωρίσουν την
ΠΓΔΜ με το σκέτο όνομα «Μακεδονία»).

Όσο για τους μεγάλους φίλους μας, τους
Αμερικανούς, φαίνεται ότι και αυτοί -φευ!-
μας λένουν ό,τι και οι «ανθέλληνες» Ευρω-
παίοι εταίροι μας. Ο κ. Ουόρεν Κρίστοφερ,
μάλιστα, είπε στον έλληνα ομόλογό του ότι
ενώ οι ΗΠΑ «επανεξετάζουν την πολιτική
τους (έναντι των Σκοπίων) δεν έχουν πάρει
ακόμα απόφαση». Πλην, το προέχον είναι η
εξομάλυνση των σχέσεων μεταξύ Αθηνών -
Σκοπίων, διότι «η αποτροπή της εξάπλωσης
της κρίσης (προς Νότο) ήταν πάντοτε βασι-
κός στόχος της πολιτικής μας». Και ο νοών
νοεΐτω!

ΑΛΛΑ ΔΙΑΛΟΓΟΣ φαίνεται να ξεκινά και
στο Κυπριακό, με κεντρικό θέμα τα μέτρα
οικοδόμησης εμπιστοσύνης. Και η ουσία του
Κυπριακού; Οι ίδιες οι προτάσεις του γενι-
κού γραμματέα Μπούτρος Γάλι -βελτιωμέ-
νες ή μη; Οι προτάσεις -χάρις στη «σκοπια-
νοποίηση» της εξωτερικής μας πολιτικής και
την ατομία του προέδρου κ. Γλ. Κληρίδη-
έχουν μπει, προς το παρόν, στο ράφι. Κατά
τα άλλα, παραμένουμε «εθνικά υπερήφα-
νοι». Και αγέρωχοι...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Κυκλοφορεί
από τις εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ
το βιβλίο της
ΝΙΤΣΑΣ
ΠΑΡΑΡΑ - ΕΥΤΥΧΙΔΟΥ
στα
Βουρλά μας
πριν καούν

ΝΙΤΣΑ ΠΑΡΑΡΑ - ΕΥΤΥΧΙΔΟΥ

Στα
Βουρλά μας
πριν καούν

ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΙΚΟ

Β' ΤΟΜΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΑΣΟΣ ΠΙΤΣΙΛΟΣ
ΑΘΗΝΑ - ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1993

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Α. ΠΙΤΣΙΛΟΣ & ΥΙΟΣ Ο.Ε.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 - ΑΘΗΝΑ
Τ.Κ. 105 59 - Α.Φ.Μ. 82288294
ΤΗΛ. 3211237 - 3218872

ΑΓΕΤ: ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ

Η υπόθεση της ΑΓΕΤ πρέπει να ξεκαθαρίσει. Και ο κ. Έμπερτ ζητεί να χυθεί «άπλετο φως» στην υπόθεση και να εντοπιστούν πού έχουν πάει τα χρήματα και η κυβέρνηση επείγεται να «επιταχύνει τη διαδικασία» της έρευνας. Η αιφνιδιαστική ενέργεια του υπουργού Δικαιοσύνης κ. Κουδελάκη να ζητήσει από τον εισαγγελέα του Αρείου Πάγου την άμεση παράδοση της σχετικής δικογραφίας αυτό δείχνει. Κατά πόσο είναι σωστή η ενέργεια αυτή ή όχι, από άποψη νομικής, δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε. Αυτό που ξέρουμε είναι ότι αρκετά σκάνδαλα επικρέμονται κάθε φορά πάνω από τις πολιτικές ηγεσίες και διάφοροι παρακοιμώμενοι και μεσάζοντες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο.

Τα σκάνδαλα δεν πρέπει να χαρίζονται ούτε να συμψηφίζονται, διότι ο πολιτικός κόσμος χάνει ακόμα περισσότερο σε αξιοπιστία και φερεγγυότητα. Ούτε πρέπει επ' αόριστον να εκκρεμούν για λόγους «ομηρείας» των εκάστοτε πολιτικών αντιπάλων.

Όπου υπάρχουν υποψίες σκανδάλων, όπως στην περίπτωση της ΑΓΕΤ, πρέπει αμέσως να διαλευκανθούν και να οδηγηθούν στη Δικαιοσύνη προς εκκαθάριση κατά τον α' ή β' τρόπο. Όπως επίσης πρέπει να κινηθούν και αντίστοιχες διαδικασίες αν εμπλέκονται πολιτικά πρόσωπα. Η όλη υπόθεση της ΑΓΕΤ έχει πολλές πτυχές.

Τώρα από τα νομικά και διαδικαστικά θέματα προέχει, ως το επαναλάβουμε, να διαλευκανθεί πλήρως και η οικονομική και η πολιτική πλευρά του θέματος. Οι ένοχοι ως πληρώσουν. Και οι αθώοι ως δικαιωθούν. Αυτή είναι η οδός που δεν θα επιτρέψει να δηλητηριάζεται συνεχώς η πολιτική ζωή από σκάνδαλα υπαρκτά ή ανύπαρκτα.

ΠΕΡΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ
ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ

Αντισυνταγματικές έκρινε η γνωμοδότηση του Επιστημονικού Συμβουλίου της Βουλής ορισμένες διατάξεις του νομοσχεδίου για τη Δημόσια Διοίκηση. Η συζήτηση στη Βουλή έχει αρχίσει και κατά τα φαινόμενα θα περιστραφεί όχι στα ουσιαστικά που θα έθεταν ορισμένες συναινετικές βάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων της Δ.Δ., αλλά στα περί προσλήψεων και απολύσεων. Δεν χρειάζεται να εντυφλεί και να χρονοτριβεί κανείς επί των άλλων. Εδώ βρίσκεται το «ζουμί» της υπόθεσης. Το κομματικό - πελατειακό κράτος εν πλήρει δράση. Διαιωνίζεται με την εναλλαγή των κομμάτων στην εξουσία, τροφοδοτείται από την υπανάπτυξη του ιδιωτικού τομέα, καθαγιάζεται από τη δήθεν ανάγκη «πολιτικού ελέγχου» των στελεχών της Διοίκησης για την εφαρμογή της εκάστοτε κυβερνητικής πολιτικής.

Όλα αυτά πόρρω απέχουν από τις πραγματικές ανάγκες ριζικών αλλαγών στη Δημόσια Διοίκηση. Το μόνο που κάνουν τα κόμματα είναι να δημιουργούν προσδοκίες απασχόλησης, να υπόσχονται την επαναφορά των «διωχθέντων» και τα παρόμοια. Οι ρόλοι εναλλάσσονται. Και ο χορός καλά κρατεί.

Με τέτοια νοοτροπία βαδίζουμε προς το 2000 και με τέτοιες πρακτικές και αντιλήψεις φιλοδοξούμε να παίξουμε ισοτίμα στο ευρωπαϊκό τραπέζι και να εκσυγχρονίσουμε

το κράτος και τις σχέσεις με τους πολίτες. Αλλά τα τραίνα χάνονται για μια ακόμη φορά.

ΛΑΣΠΟΝΕΡΑ
ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΗΓΜΑΤΑ

Σε λίμνη μετατράπηκε η περιοχή των λιμνών, ακολουθώντας μέσα σε δύο μήνες το βάπτισμα των πολυτελών νότιων προαστίων. Για τριάντα ολόκληρα χρόνια ζούσαν μόνο με υποσχέσεις οι πνιγμένες αυθαιρέτες φτωχογειτονιές των Λιοσίων, αλλά ήρθε η στιγμή να αποδειχθεί η πολιτική αδιαφορία.

Αρκεί, τελικά, μισή ώρα - με την απαραίτητη έλλειψη κρατικής πρόνοιας - για να αποστερήσει τη ζωή δύο ανθρώπων. Το υπουργείο Δημοσίων Έργων, όμως, εξακολουθεί τη γνωστή τακτική, της εκ των υστέρων καταγραφής με ψυχραιμία των υλικών ζημιών.

Έτσι, ανοίγει ο δρόμος του πανικού στην αττική γη από τις δύο φυσικές καιρικές όψεις, την ανομβρία και τη βροχή. Η οργή και η απελπισία δεν φαίνεται να επηρεάζουν την κρατική λογική, που συνεχίζει να εφαρμόζει τη, χωρίς μελέτες και προγραμματισμό, νομιμοποίηση των αυθαιρέτων, ό,τι και αν είναι, βίλες ή παραπήγματα.

ΕΠΙΚΕΙΜΕΝΕΣ ΚΑΡΠΑΖΙΕΣ

Παρά την επίσκεψη του ΥΠΕΞ κ. Παπούλια στην Ουάσιγκτον, συγκλίνουσες πληροφορίες αναφέρουν ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες δεν θα αργήσουν να αναγνωρίσουν και διπλωματικά (να αναβαθμίσουν τις διπλωματικές τους σχέσεις, είπε ευσήμως ο κ. Παπούλιας) την Πρώτη Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας. Προφανώς πρόκειται για πύση προς την ελληνική πλευρά να προσέλθει και πάλι στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων για την εξεύρεση λύσεων με τα Σκόπια, που θα απήλλασσαν πολλούς - και εμάς επίσης - από αρκετούς πονοκεφάλους. Η Αμερική ανησυχεί ιδιαίτερα για το ενδεχόμενο εξάπλωσης του πολέμου στη Βοσνία προς Νότον. Και ο πόλεμος, καθώς φαίνεται, θα ενταθεί, λόγω αδιαλλαξίας των μουσουλμάνων της Βοσνίας τον κ. Ιζετιμπέκοβιτς και άλλων υπολογισμών που θέλουν τελικά όχι μια ειρηνική διευθέτηση αλλά την «οριστική λύση» στα πεδία των μαχών.

Ν.Σ.

Υπό το κράτος των αμερικανικών αντών προθέσεων, η ελληνική πλευρά, που λάτρεσε διάλογο, καλείται και πάλι να ξανασκεφθεί θέμα. Εάν, δηλαδή, θα επιμείνει στους όρους που έχει θέσει (χειρονομίες καλής θέλησης στη μεριά των Σκοπίων) ή όχι. Αλλά ο κ. Γκλιγκόροφ, από τη θέση ισχύος την οποία εμείς, με τη δική μας κοντόφθαλμη πολιτική του έχουμε χαρίσει, δεν έχει κανένα λόγο να προβεί σε «χειρονομίες», όταν όλες οι χώρες που τον ενδιαφέρουν τον αναγνωρίζουν ημετερόκατοπιν της άλλης. Οι Αμερικανοί που έχουν πατήσει το στρατιωτικό τους πόδι, άμεσα ή έμμεσα, στην Αλβανία και τη Μακεδονία, ασφαλώς θα προχωρήσουν στην αναγνώριση για να μπορούν να κινούνται ελεύθερα στην περιοχή και να ασκήσουν από το Νότο πίεση στους Σέρβους. Θα έχουν επίσης τη νόμιμη δυνατότητα να ασκήσουν κατά τις περιστάσεις την πολιτική - στρατιωτική πίεση ή άλλες ενέργειες στρατιωτικής φύσεως - που επιθυμούν μονομερώς.

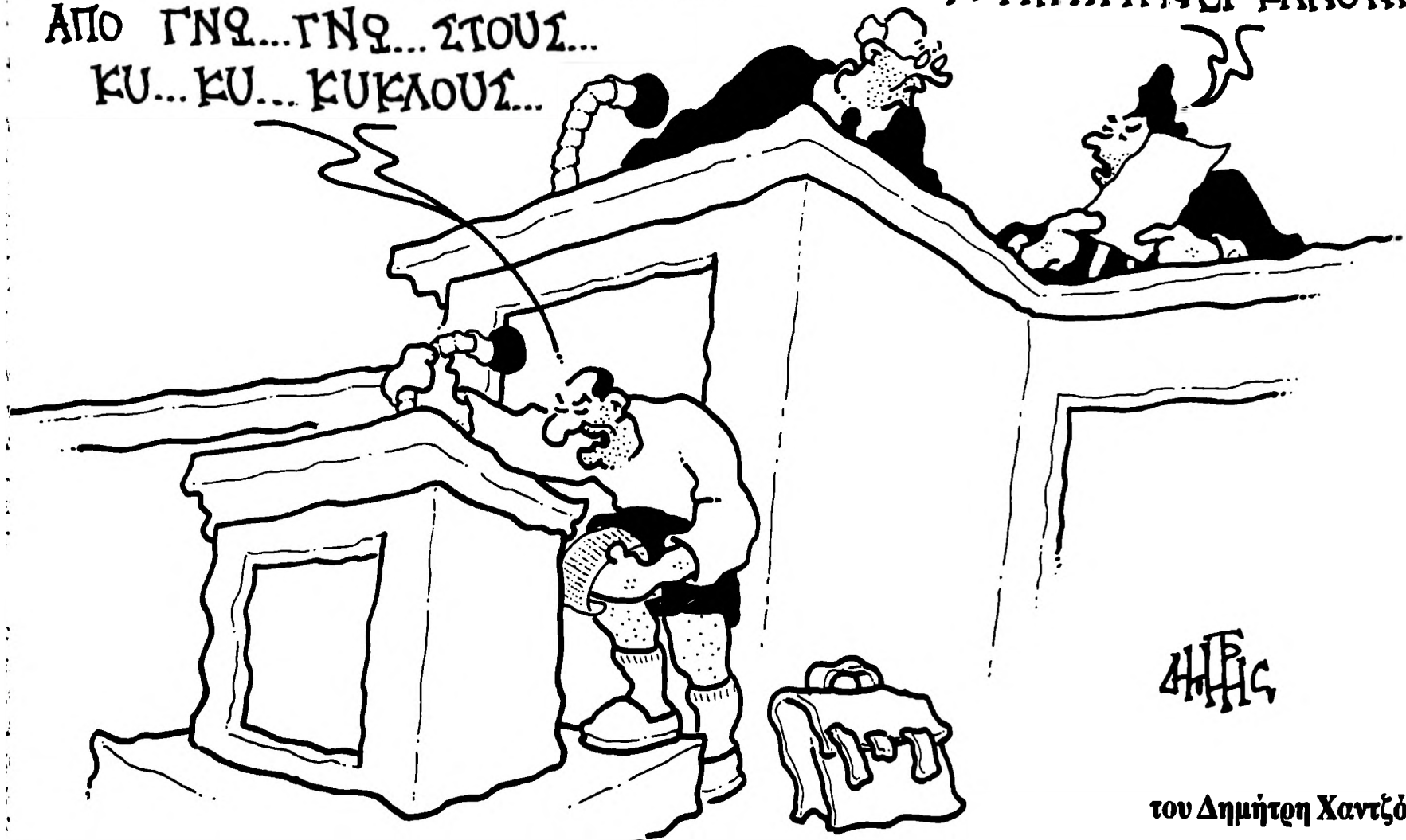
Απομένει η διευκρίνιση των προθέσεων των Βανς για να διασαφηνιστεί η μεσοαθηναϊκή διαδικασία. Μέχρι τότε ίσως απομένουν μερικές εβδομάδες για «ανάσα» και «σκέψη».

Η ώρα των αποφάσεων έφτασε, εκτός και αν περιμένουμε τους άλλους να κάνουν αυτά που έχουν να κάνουν για να δικαιολογήσουμε τις των υστέρων τη δική μας «σκληρή γραμμή» μη έχοντες πλέον άλλη λύση. Άξιοι της τιμής μας που λένε.

Γ.Δ.

ΜΕ...ΜΕ... ΘΟΔΕΥΕΤΑΙ...
ΠΟΛΙ...ΤΙΚΗ...ΜΟΥ...Ε...ΕΞΟ...ΝΤΩΣΗ...
ΑΠΟ ΓΝΩ...ΓΝΩ...ΣΤΟΥΣ...
ΚΥ...ΚΥ...ΚΥΚΛΟΥΣ...

ΠΗΓΑΙΝΕ ΜΕ ΤΡΟΠΟ
ΓΙΑΤΙ Ο ΑΝΔΡΕΑΣ
ΤΟΥ ΉΧΕ ΠΑΣΑΡΕΙ ΤΑ ΣΚΟΝΑΚΙΑ
ΚΙ ΑΝΤΙΓΡΑΦΕΙ ΚΑΝΟΝΙΚΑ!...

ΔΗΤΗΣ

του Δημήτρη Χαντζόπουλου

ΦΟΡΟΥΜ (1)

Η οργανωμένη τάση μέσα σε ένα και η πρώτη στην ελληνική πολιτική είχε κατά πώς φαίνεται ζωή μόλις δύο. Ο λόγος για το Ριζοσπαστικό, που δείχνει ότι κλείνει την ήπιοτε θετική παρέμβασή του στα δρώμενα, μετά τη διατυπωθείσα του ηγέτη της τάσης Μ. Παπαγιαννάκη, αλλά και της συνηγορίας του περίπου 90 στελεχών που είχαν και κατά καιρούς παρουσία στις κοινές της κατεξοχήν προνοητικής πτέρυγας του ΣΥΝ. Αφορά τους λόγους που οδήγησαν τον Παπαγιαννάκη σ' αυτή την απόφαση, η αρθρογραφία του δεν θα μπορούσε εκληκτικώς ιδιαιτέρως διαφωτιστική θέλω να μπω στην ουσία των λόγων. Ωστόσο υπαινίσσεται λίγες με στελέχη της τάσης σε θέματα που να κάνουν περισσότερο με τις θέσεις και τις προτιμήσεις μελών της τάσης τόσο κατά την ανάδειξη της ηγεσίας. Στο πρόσφατο συνέδριο όσο και

των καθοδηγητικών οργάνων (ΚΠΕ, Π.Γ.). Από την άλλη πλευρά, στελέχη του Ρ. Φ. επιμένουν ότι δεν κατανοούν το πνεύμα αναχωρητισμού του Μ. Παπαγιαννάκη —«καινοφανής νοοτροπία να διακηρύσσει σε ατομική βάση το μέλλον μιας... "συλλογικότητας"»— δηλώνουν διάθεση συνέχειας του εγχειρήματος στις ίδιες πάντα ιδεολογικές και προγραμματικές αρχές, κατηγορώντας τον Μ. Παπαγιαννάκη για «νεφελώδεις συσπειρώσεις σε συγκυριακή βάση».

ΦΟΡΟΥΜ (2)

Πιο αποκαλυπτική η «Αυγή της Κυριακής», σημειώνει σε σχετικό ρεπορτάζ ότι ο Μ. Παπαγιαννάκης ετοιμάζεται να ηγηθεί σχήματος «παλαιών εσωκομματικών αντιπάλων» που θα αποτελείται από όσους τον ακολουθούν από το Ρ. Φ., την πλειοψηφία των λεγόμενων 40, προεδρικών του κλίματος Δαμανάκη (Μπίστη, Πιτσιόρλα κ.ά.). Το σχήμα αυτό, αν και έχει χαρακτήρα

συσπείρωσης απέναντι στο πλειοψηφούν Αριστερό Ρεύμα, έχει στόχο, όπως αναφέρει, «να στηρίζει στο έργο του τον πρόεδρο Ν. Κωνσταντόπουλο» και θα βοηθήσει τον ευρωβουλευτή Μ. Παπαγιαννάκη να αναδειχθεί επικεφαλής στη μάχη των ευρωεκλογών.

ΦΟΡΟΥΜ (3)

Όσον αφορά τις αντιδράσεις από το υπό ίδρυση σχήμα οι προβληματισμοί είναι αρκετά έντονοι, ενώ πληροφορίες αναφέρουν τη μη συμμετοχή σ' αυτό της πάλαι ποτέ ηγετικής ομάδας της Ε.ΑΡ. (Κύρκος, Κουδέλης, Γιάνναρος, Κουναλάκης) αλλά και άλλων πρωτοκλασάτων στελεχών της Π.Γ. (Σκοτεινιώτη, Τριγάξη). Επιπροσθέτως, λέγεται ότι το «θορυβώδες διαζύγιο» έχει προκαλέσει τη δυσαρέσκεια του προέδρου Ν. Κωνσταντόπουλου, όπως επίσης και η παρουσίαση της όλης προσπάθειας του υπό ίδρυση σχήματος με το επιχείρημα της στήριξής του.

Α.ΠΕ.

● Η αποχώρηση του κ.

Μαστοράκη από τη διεύθυνση του «Star Channel» ήταν η είδηση της προηγούμενης εβδομάδας. Μια αποχώρηση που παρουσιάστηκε με αρκετά κομψό τρόπο, εν είδη «συναινετικού διαζυγίου». Αργά ή γρήγορα αυτό θα γινόταν. Η απόφαση του κ. Μαστοράκη να «παιξει» σ' ένα κανάλι χωρίς πολλά χρήματα και τεχνικό εξοπλισμό, ίσως ήταν πρόκληση για τον ίδιο, αλλά σίγουρα δεν έφερε την επιθυμητή θεαματικότητα. Έδειξε, όμως, και την αδυναμία του να κάνει αυτό που ήθελε. Η αποκάλυψη αυτή φαίνεται πως δεν άρεσε ούτε στον ίδιο, πολύ περισσότερο όμως στον κ. **Κουρή**. Έτσι, δήθεν πολιτισμένα, έφτασαν στο διαζύγιο. Και για να μας δείξουν πόσο ομαλά και πολιτισμένα έγιναν όλα, ο κ. Μαστοράκης συνεχίζει να εμφανίζεται στο «Αργά...», οι εκπομπές του «παιζουν» ακόμη στο κανάλι, ενώ ταυτόχρονα εκείνος συζητάει, αναζητάει... άλλη τηλεοπτική στέγη. Κι εδώ μπαίνει το θέμα: Την είδηση της αποχώρησής του την είδαμε «ζωντανή» από τον SKY. Σε μία εικοσάλεπτη συνέντευξή του στην **Έλλη Στάη** μίλησε για το γεγονός. Χαριεντιζόμενοι και οι δύο. Ούτε λίγο ούτε πολύ, ήθελαν πανελληνίως να κάνουν γνωστό, πως ο μέγας και πολύς κ. Μαστοράκης συζητάει με τον SKY, βρίσκονται πολύ κοντά σε συμφωνία... Και ο μεν κ. Μαστοράκης τη δουλειά του κάνει. Θέλει να τα «πάρει» αλλά και να αποκαθαρθεί. Ο SKY, όμως, το «ελληνικό CNN, όπως πλασαρίστηκε στην αρχή... χωρίς να καταφέρει όμως και να το αποδείξει, τι ζητάει από τον κ. Μαστοράκη; Τη ζητούμενη θεαματικότητα ή τον παλιό του, εν όψει του ψυχαγωγικού χαρακτήρα που ανακοινώνει ότι θα δώσει στο πρόγραμμά του; Ο Μάρτιος είναι κοντά... και θα δούμε.

● Κατά τα καθιερωμένα, φέτος το **Συγκρότημα Λαμπράκη** έκοψε την πίτα του. Και ως εδώ τα πράγματα καλά. Έως πέρσι, όμως, αυτό γινόταν στον 6ο όροφο της Χρήστου Λαδά. Φέτος όμως ο Οργανισμός πρωτοτύπησε: Οι πίτες όλων των εντύπων κόπηκαν στο «Διογένης Παλλάς», όπου ήταν καλεσμένοι

και όλοι οι συντάκτες. Ευαίσθητος συνάδελφος ανεφώνησε: «Καλά, γιατί δεν μας πήγαν στο **Μέγαρο**; Φοβούνται μήπως τους το χαλάσουμε;». Και συμπλήρωσε: «Το όλο πράγμα, πάντως, έμοιαζε σαν να κάναμε τα σαράντα του «**Ταχυδρόμου**»... Αλήθεια, αυτό το έντυπο ποιος το θυμάται; Θα ειπωθεί ποτέ όλη η αλήθεια γύρω από αυτό; Πάντως, την Κυριακή, στο «Έψιλον» της «Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας» θα υπάρχει μεγάλο αφιέρωμα στο περιοδικό. Ο κ. **Τεγόπουλος** δεν φτάνει που πήρε από τον κ. **Λαμπράκη** τις «Μικρές αγγελίες», του θυμίζει τώρα και τα εκδοτικά του ατοπήματα...

● Μια και μιλάμε για τον «**Ταχυδρόμο**» ας αναφέρουμε μια είδηση για τη **Ρούλα Μητροπούλου**, που το όνομά της εμπλέκεται με την άνοδο και την πτώση του περιοδικού. Εντός των ημερών, λοιπόν, η κ. Μητροπούλου συνταξιοδοτείται (άρα φεύγει το όνομά της ως εκδότριας του Marie Claire), αφού κατάφερε να κλείσει όσα περιοδικά της δόθηκαν να διευθύνει (Ρομάντσο, Πάνθεον, Ταχυδρόμος). Λέγεται ότι διεκδίκησε θέση συμβούλου στον Οργανισμό Λαμπράκη, δεν έγινε όμως δεκτή ούτε από τον κ. **Ψυχάρη** ούτε από τον κ. **Καραπαναγιώτη**. Έτσι, ο κ. Λαμπράκης την κράτησε ως σύμβουλό του στο Μέγαρο Μουσικής. Αυτό, τουλάχιστον, με τόση κρατική επιχορήγηση δεν έχει φόβο να το κλείσει...

● Προσφορές και υπερπροσφορές από τα «**Νέα**». Δεν έφτανε η παιδική εγκυκλοπαίδεια «**Άλ-**

φα», που ως ένα σημείο τηρεί ως προσφορά και τα προσχήματα, αλλά τα «**Νέα**» πέρασαν και στην παροχή σπιτιού... με κουπόνια. Τη σχετική διαφήμιση θα την είδατε: «**ΤΑ ΝΕΑ** διάλεξαν και σας προσφέρουν το ωραιότερο δώρο που έγινε ποτέ: μια καταπληκτική ευκαιρία να κερδίσετε ένα διαμέρισμα 146 τ.μ. στο μοναδικό συγκρότημα κατοικιών **EDEN**, που δημιούργησαν οι «**Αστικές Αναπτύξεις**» και κατασκευάζει η «**Ελληνική Τεχνοδομική**»». Πώς γίνεται αυτό; Κάθε αναγνώστης της εφημερίδας πρέπει να συγκεντρώσει εκατό κουπόνια που δημοσιεύονται κάθε ημέρα στην πρώτη σελίδα της. Τα κουπόνια έχουν διαφορετικό αριθμό κάθε ημέρα. Δικαίωμα συμμετοχής στην κλήρωση που θα αναδείξει τον υπερτυχερό του διαμερίσματος έχουν όσοι αναγνώστες συγκεντρώσουν εκατό συνολικά αριθμημένα κουπόνια από διαφορετικές ημέρες. Όσοι συμπληρώσουν τα κουπόνια θα έχουν το δικαίωμα συμμετοχής στο διαγωνισμό για το διαμέρισμα... Αν παρατέθηκε μέρος του διαφημιστικού κειμένου, δεν έχει άλλο σκοπό από το να δείξει το μέγεθος της πλάκας που στήνεται σε βάρος των αναγνωστών. Δεν θα είναι λίγοι αυτοί που θα κυνηγούν να συμπληρώσουν τα κουπόνια, αφού άλλωστε το όνειρο κάθε μικροαστού είναι ν' αποκτήσει σπίτι και μάλιστα σε νεο-αριστοκρατική περιοχή εκτός κέντρου... Λέγεται ότι ο κ. **Καραπαναγιώτης**, που ήταν πάντα εναντίον των προσφορών -γι' αυτό άλλωστε είχε καταφέρει να κάνει εφημερίδα της προκοπής- περιφέρει την αγανάκτησή του για τα τεκταινόμενα. Όπως ακούγεται, επίσης, ότι το πάνω χέρι γενικώς στο Συγκρότημα Λαμπράκη το 'χει πλέον ο κ. **Ψυχάρης**. Ο οποίος, βεβαίως, μετέρχεται όλων των μέσων για να διασώσει την κυκλοφορία και το κύρος του Οργανισμού...

● ...Ο οποίος Οργανισμός λέγεται ότι τελικώς χάνει 30 εκατ. ημερησίως από τις μικρές αγγελίες, που με πολύ έντεχνο τρόπο του πήρε ο κ. **Τεγόπουλος**. Η εφημερίδα, όμως, που έδειξε ότι δεν πτοείται από τον ανταγωνισμό των μικρών αγγελιών είναι η «**Καθημερινή**», αφού στο κυριακάτικο φύλλο τουλάχιστον οι σελίδες των πληρωμένων αγγελιών παραμένουν αναλλοίωτες...

● ...Η οποία, όμως, καλή εφημερίδα, πέρασε κι αυτή εν μία νυκτί στις προσφορές... Ως γνωστόν, προσφέρει CD με τα αριστουργήματα της κλασικής μουσικής σε

κουπόνια. Να, κάτι που δεν σκέφτηκε ο κ. **Λαμπράκης** που θα έχοταν κουτί τόσο στην παιδεία του όσο και στο Μέγαρο Μουσικής... Η «**Καθημερινή**» όμως δεν περιορίστηκε μόνο στα CD, αλλά δίνει στους αναγνώστες της κι ένα ένθετο με τίτλο «**Απλά μαθήματα οικονομίας** από τον **Θεόδωρο Σκρουτζ**». Ίσως να σκέφτηκε ο **Αλαφούζος** ότι στις δύσκολες μέρες που περνάμε ένα τέτοιο ένθετο είναι ό,τι μας χρειάζεται...

● Αφού μας τελείωσαν οι αστανοστές και οι μάγοι, θέλοντας και μετά τη γενική κατακραυγή -περάσαμε τώρα στον αστερισμό λεσβιών και των τραβεστί... Σας να **Διγενή** και **Κώστας Χαροβάλας** δεν χάνουν ευκαιρία να μπουρλολογήσουν στις εκπομπές τους, θέλοντας να δείξουν και τις καλές τους πλευρές. Είναι όπως πραγματικά είναι θα δείξουν ποτέ; Βεβαίως, είναι και ο τρόπος που ασκείται η δημοσιογραφία με τις συγκεκριμένες εκπομπές, ιδιαίτερα όμως στον «**Παγκό**» της κ. **Διγενή**. Χαρακτηριστική είναι επιστολή ιεροδούλου που κατοικεί στα Χανιά και τη διαβάσαμε στην «**Ελευθεροτυπία**». Αποκαλύπτει, λοιπόν, αυτή η η ναίκα, ότι αφού κατήγγειλε ότι συμβαίνουν στην πόλη με τους κούρους ανοχής είδε ελάχιστα απ' αυτά στη μικρή οθόνη, αντίθετα με το πρόσωπό της που είχε συμφωνήσει να μην εμφανιστεί. Αν αυτό λέγεται δημοσιογραφία...

● Σε απόγνωση βρίσκονται οι γαζόμενοι στα ιδιωτικά κανάλια. Και δεν μιλάμε, βέβαια, για τα σταρ, αυτοί πληρώνονται και τρώουμε και πόσο... Το θέμα είναι γίνεται με το ανώνυμο πλήθος κάνει τα ρεπορτάζ και τη σύνταξη. Στον μεν **Antenna**, λοιπόν, οι περισσότεροι εργάζονται με μισθό κάτω από τις συλλογικές συμβάσεις, ενώ έως πρόσφατα στο **New Channel** με δελτία παροχής υπηρεσιών, για να φέρονται οι περισσότεροι ως μερικής απασχόλησης και δούλευαν πέρα από οποιοδήποτε ωράριο. Και όταν λέμε πρόσφατα στο **New Channel** εννοούμε, διότι στην αρχή της εβδομάδας έγιναν ομαδικές αλύσεις τόσο σε έμμισθο όσο σε άμισθο προσωπικό. Η πλειοψηφία των εργαζομένων έμεινε χωρίς δουλειά. Λέγεται όπως όλα τα προέκυψαν λόγω ανανέωσης καναλιού. Αλήθεια, στην περίπτωση περίπτωσης γιατί δεν επανεκτιμάει η ΕΣΗΕΑ;

● Το ίδιο όμως ακούγεται και το συγκρότημα **Μπόμπολα**. Στους τούς που διαφωνούν με τους

φνικά βρισκόμαστε και πάλι στη δίνη των ενθέτων. Η όσφατη φήμη επιβεβαιώθηκε πολύ σύντομα, που θέλει την ημερίδα «Καθημερινή» να ετοιμάζει ένα ακόμη ένθετο περιοδικό ποικίλης ύλης στην κυριακάτικη έκδοσή της – τηρώντας μάλιστα ως θεματικό και το ήδη υπάρχον «Επτά Ώρες» – με πρότυπο εκείνο της εφημερίδας «Independent» που φέρει, όπως ακούγεται, πλήρη σύγχυση στην αγορά του είδους. Ο ανταγωνισμός των κυριακάτικων σοβαρών εφημερίδων μοιρίζεται κυρίως μεταξύ του «Βήματος», της «Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας» και της «Καθημερινής». Οι δύο τελευταίες λοφορούν όχι μόνο με προσφορές αλλά και με ένθετα. Αν φτύν κανείς, όμως, ότι η «Καθημερινή» μόλις πρόσφατα άσσε στην προσφορά CD κλασικής μουσικής με αποτέλεσμα ντάσει στην τρίτη θέση κυκλοφορίας την Κυριακή, γίνεται σως κατανοητό ότι οι αναγνώστες δεν είναι εντελώς ομένοι, αντίθετα ταλαντεύονται ανάμεσα στις τρεις κυριακάτικες εφημερίδες. Από το νέο ένθετο, λοιπόν, μοιάζει αρχήν να απειλείται το «Βήμα», το οποίο, αν και περιέχει ετα, είναι ενσωματωμένα στην ύλη της εφημερίδας και υρίζουν κυρίως λόγω χρώματος και χωροταξικής διάταξης σώμα της.

Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» από τη μεριά της, αν και θέτει το «Έψιλον», ένα υποτιθέμενο περιοδικό ποικίλης ύλης, θα 'πρεπε ίσως να αντιμετωπίζει το εγχείρημα της «Καθημερινής» από θέση ισχύος. Ποιος μπορεί, όμως, να αιώσει κάτι τέτοιο, όταν το «Έψιλον» βρίσκεται εδώ και ετό καιρό καθηλωμένο στο ίδιο σημείο, μοιάζει συνεχώς να λαμβανόμενο, πολύ συχνά εκτός τρέχουσας αιρότητας; Άρα ο κίνδυνος είναι ορατός και για τις δυο μερίδες, ο πανικός που επικρατεί και στα δυο συγκροτήματα βάση.

Ήμες ήθελαν το «Βήμα» να αντεπιτίθεται κι αυτό με ένθετο, η όμως που εγκαταλείφθηκε πολύ γρήγορα. Η μόνη σκέψη υπάρχει ίσως είναι να προσθέσει στην ύλη του κάποιες «δές life Style που συχνά - πυκνά τώρα εμφανίζονται ως «εις». Το πιθανότερο, πάντως, είναι θελτώνοντας κάπως την του να αναμένει τα αποτελέσματα του εγχειρήματος της «Καθημερινής».

Τη μεριά της, η «Καθημερινή» ήδη προετοιμάζεται. Ωστόσο, όματα που ακούστηκαν στην ηγεσία του ενθέτου ύθυνη στερίνα Σχινά - Νίκος Ξυδάκης που έφυγε από το «01» Ετάθη Τσαγκαρουσιάνου, προϋποθέτουν μια σύγχρονη ή πάνω στα πράγματα, γεγονός που αφ' ενός μεν έρχεται σε

σύγκρουση με την ίδια τη δομή και την ιδεολογία της εφημερίδας και αφ' ετέρου με αυτό καθαυτό το ένθετο – πρότυπο του Independent. Θα συγκεραστούν οι απόψεις; Ποια άποψη, τελικά, θα υπερισχύσει; Τίποτε δεν είναι σίγουρο, αφού το όλο εγχείρημα βρίσκεται εν τω γενάσθαι.

Υπάρχουν, όμως, από την άλλη μεριά και οι δυο καθαρά δεξιές εφημερίδες: Ο «Ελεύτερος Τύπος» διαθέτει ήδη το περιοδικό ποικίλης ύλης «Έξτρα» – βρίσκεται λέγεται στα δικαστήρια με τηλεοπτικά περιοδικά για το τηλεοπτικό ένθετο της Πέμπτης – που του έχει εξασφαλίσει υψηλή κυκλοφορία. Η «Απογευματινή» θρέθηκε μόλις πρόσφατα μια θέση χαμηλότερα στην κυκλοφορία των κυριακάτικων εφημερίδων (προς όφελος της «Καθημερινής»), που φαίνεται να μην έχει ακόμη αποφασίσει αν θα βγάλει τηλεοπτικό περιοδικό ή ποικίλης ύλης, για να τονώσει την έκδοσή της. Τα οικονομικά της εφημερίδας ακούγεται ότι δεν είναι τόσο ανθηρά, με αποτέλεσμα το δικό της εκδοτικό εγχείρημα συνεχώς να καθυστερεί.

Τα ένθετα, λοιπόν, σε πρώτη ζήτηση και συζήτηση στον κυριακάτικο Τύπο. Ο ανταγωνισμός έχει φουντώσει, η μάχη μοιάζει να δίνεται έως εσχάτων, για ένα περιορισμένο δυστυχώς αναγνωστικό κοινό, κορεσμένο ήδη από πανσπερμία εντύπων μεσαίου βελινεκούς. Στη δεδομένη στιγμή η κρίση του Τύπου αντιμετωπίζεται με ποσότητα και όχι με ποιότητα. Οι εφημεριδοπώλες ήδη διαμαρτύρονται από το βάρος του τυπωμένου χαρτιού. Οι χαμηλές κυκλοφορίες δείχνουν άλλωστε και τη δυσανασχέτηση του αναγνωστικού κοινού. Η ανανέωση του Τύπου σίγουρα δεν έχει να κάνει με τα ένθετα. Ή τουλάχιστον όχι μόνο μ' αυτά. Ελάχιστοι, πλέον, ενδιαφέρονται για τα κείμενα που παρουσιάζονται στον Τύπο. Τείνει πλέον να γίνει καθεστώς το στυλ, αλλά κανείς σχεδόν δεν ενδιαφέρεται για την ουσία. Η προτίμηση των διευθυντών απευθύνεται σε νέους δημοσιογράφους που κυρίως εκφράζουν ανύπαρκτες απόψεις πλασαρισμένες όμως σε μοντέρνο αμπαλάζ. Αν σκεφτεί κανείς ότι οι περισσότεροι πληρώνονται με το κομμάτι, προς μεγάλη ανακούφιση των ιδιοκτητών, τότε καταλαβαίνει γιατί τα περισσότερα έντυπα – ιδιαίτερα τα ένθετα – στερούνται άποψης και πολιτικής. Έτσι, σιγά σιγά η κρίση κορυφώνεται, τα κείμενα άποψης πραγματικά – εκτός εξαιρέσεων – έχουν εκλείψει, τα έντυπα έχουν γίνει καθρέφτης της τηλεόρασης, έστω κι αν διακηρύσσεται το αντίθετο. Αν η υπάρχουσα κρίση φέρει κάποια καινούργια πράγματα, κανείς δεν μπορεί να το πει με βεβαιότητα. Το σίγουρο, πάντως, είναι πως ο Τύπος ευθύνεται απόλυτα για το κατρακύλισμά του.

που δίνει και με τις συνθή-
ασίας τους λέει το εξής ανή-
: «Ξέρετε τι είναι οι σχολές
ογραφίας;». Βεβαίως, το
ι το 'χε μάθει καλά από τον
λη, ο οποίος, ούτε λίγο ού-
, λέγεται ότι προσελάμβανε
όνο τους μαθητές του...
ταν έφυγε από το «Έθνος»
ηκαν 37 τον αριθμό μαθη-
οι...

ύ όμως αναφερθήκαμε στο
τημα Μπόμπολα, θα πρέ-
τούμε και για την αναβάθ-
υ κ. Καλούδη. Τόσο πια
τα πάνω του ώστε να λέει
προσωπεί την οικογένεια
άλα! Από τους εργαζόμε-
αποκαλείται νέος Φίλιπ-
ος. Έτσι άλλωστε αντιμε-
αι – προς το παρόν – και
εργοδοσία.

• Συνεχίζονται οι διάφορες πα-
ροχές του υφυπουργού Τύπου κ.
Βενιζέλου προς τους δημοσιογρά-
φους, με πρώτη και καλύτερη την
παράλληλη απασχόληση, που
προστέθηκε σε νομοσχέδιο για τη
δημόσια διοίκηση. Έτσι, επανέρ-
χονται στην ΕΡΤ όλοι όσοι δού-
λευαν σε άλλα μέσα την περίοδο
1990 - 93 και απολύθηκαν ή αρνή-
θηκαν να δώσουν εξετάσεις με
απόφαση της ΕΣΗΕΑ. Μπορεί
αυτό ν' ακούγεται κάπως γενικό
και αόριστο, φαντάζεστε όμως τον
κ. Αθανασίου λ.χ. να «παιίζει» στο
Mega Channel και να ακούγεται
στο ραδιόφωνο της ΕΡΤ; Έτσι
αλήθεια πιστεύουν ότι θα σώσουν
τα κρατικά κανάλια; Ή μήπως
προσπαθούν να εξασφαλίσουν τις
αργομισθίες κάποιων δικών τους
παιδιών;

• Τέρατα και σημεία, πάντως,
φαίνεται να γίνονται εκεί πάνω
στην ΕΡΤ. Αυξήσεις μισθών των
διευθυντών, όχι όμως και των

υπόλοιπων εργαζομένων, οι πε-
ρισσότεροι από τους οποίους τρέ-
χουν για πενταροδεκάρες στα διά-
φορα ρεπορτάζ. Στη δεδομένη

στιγμή που προσπάθησαν να τους
πιέσουν να δουλέψουν ακόμη
σκληρότερα, εκείνοι πάτησαν πό-
δι, με αποτέλεσμα να γίνει το μπά-
χαλο στην Αγία Παρασκευή. Το
θέμα, πάντως, πήρε διαστάσεις,
μπήκε θέμα ωραρίου, αλλά και
παρουσίας τους στο κανάλι και
θα συζητηθεί αυτές τις ημέρες πα-

ρόντων των εκπροσώπων τους
στην ΕΣΗΕΑ. Για να δούμε τι θα
βγει...

• Και μια που ο εκδοτικός χώρος
με τον τηλεοπτικό αλλά και το δη-
μοσιογραφικό είναι αλληλοτρο-
φοδοτούμενοι, ένα άσχετο σχόλιο:
Η κ. Μυρσίνη Ζορμπά των εκδό-
σεων «Οδυσσέας», είναι πλέον ει-
δικός σύμβουλος για το βιβλίο του
αναπληρωτή υπουργού Πολιτι-
σμού κ. Μικρούτσικου. Μήπως η
ιδιότητα της εκδότριας μ' αυτή τη
συμβούλου είναι ασυμβίβαστη;
Είπαμε, μήπως...

• Ανέστειλε την έκδοσή της η
ιστορική εφημερίδα «Πράβντα»,
ύστερα από διαφωνία που προέ-
κυψε με τον έλληνα συνιδιοκτήτη
κ. Γιάννη Γιαννίκο. Και επειδή οι
καλοί Ρώσοι δεν έβαλαν μυαλό συ-
νεργαζόμενοι με δυτικούς επιχει-
ρηματίες, αναζητούν τώρα άλλο
ξένο κονσόρτσιουμ για να συνεχι-
σουν την έκδοση της «Πράβντα».

του Ρεπόρτερ

Από τις πρώτες εβδομάδες του 1994 -ήδη συμπληρώθηκαν πέντε- άρχισε να διαμορφώνεται το πολιτικό σκηνικό του νέου χρόνου και οι οριακές πολιτικές εξελίξεις, οι οποίες πρόκειται να το χαρακτηρίσουν. Εξελίξεις σημαίνει από μια βραχυπρόθεσμη οπτική (όπως σχεδόν έχουν καταντήσει «σημαντικές» οι καθημερινές τηλεοπτικές ειδήσεις), αλλά χωρίς βαρύνουσες διαστάσεις και συνέπειες από την άποψη της μεσοπρόθεσμης προοπτικής. Εκείνης για τα μεγάλα προβλήματα του τόπου. Τα κόμματα βρίσκονται στην πρώτη σειρά αυτής της κρίσης.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στην πρόσφατη συνεδρίαση της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ το θέμα το οποίο κυριάρχησε εκτός αιθούσης ήταν οι ανησυχίες για την παραλυτική κατάσταση στο κόμμα και την κυβέρνηση, και τις μακρές πλέον απουσίες του κ. Α. Παπανδρέου.

Η κυβέρνηση παράγει μέτρα και αποφάσεις, αλλά δεν υλοποιεί κανένα πρόγραμμα, δεν έχει προσανατολισμό και δεν παράγει πολιτική. Όσο για την προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αυτή δεν έχει γίνει αισθητή ούτε στην ίδια την Ελλάδα!

Η πορεία των κομμάτων

Δεν φαίνεται να είναι καλύτερα τα πράγματα στο σύνολο του πολιτικού κόσμου και στα υπόλοιπα κόμματα. Ο πρόεδρος της Ν.Δ., κ. Μιλτιάδης Έβερτ, δείχνει να έχει «βαριά υποθήκη» από την προηγούμενη ηγεσία του κ. Κων. Μητσοτάκη, και εάν δεν εξοφλεί γραμμάτια είναι βέβαιο ότι δεν έχει κατορθώσει να δώσει ένα νέο πρόσωπο στο κόμμα και την αίσθηση μιας νέας πολιτικής. Ορισμένες νέες προτάσεις και οι όποιες καλές προθέσεις δείχνουν να παραμένουν μετέωρες και πάντως να υποχωρούν, είτε μπροστά στις απαιτήσεις των «σκληρών» (καθώς επιτείνεται η τακτική του ΠΑΣΟΚ για δημιουργία ερεισμάτων

στον κρατικό μηχανισμό και μια «επανασύνδεση - σπινάκι» με το 1989) είτε μπροστά στις απαιτήσεις κάποιων κάθε είδους «ανομημάτων» του κ. Μητσοτάκη και της κυβέρνησής του.

Προς το παρόν το σήμερα καθορίζεται από το χτες, όπως θα 'λεγε και ο άγγλος ποιητής, και ίσως το χτες καθορίζει και το μέλλον. Το οποίο, πάντως, ο κ. Έβερτ κλειστές συσκέψεις θεωρεί ότι θα αρχίσει μετά το συνέδριο του κόμματος στη Χαλκίδα στις 24-26 Απριλίου. Πιστεύει ότι θα εξασφαλίσει την ίδια δυνατότητα επιρροής, που έχει εξασφαλίσει με τις εσωκομματικές εκλογές και η συνέπεια θα μπορεί αφ' ενός «αναβαπτισμένος» και αφετέρου με τη «συμπαράσταση της λαϊκής βάσης» να αντιμετωπίσει τους εσωκομματικούς αμφισβητίες. Αυτοί, πάντως, άρχισαν ήδη να συσπειρώνονται γύρω από τον κ. Μητσοτάκη και να προσδοκούν ότι μετά τις ευρωεκλογές η πτώση του κόμματος θα τους διευκολύνει να θέσουν θέμα αμφισβήτησης του κ. Μ. Έβερτ και παλιννόστησης του κ. Κ. Μητσοτάκη στην ηγεσία, γιατί «μόνο αυτός ξέρει να νικάει το ΠΑΣΟΚ και γι' αυτό το ΠΑΣΟΚ τον πολεμάει αμείλικτα». Έως τότε ο εσωτερικός πόλεμος θα συνεχίζεται, αλλά δεν πρόκειται να επεκταθεί πέραν από το ατομικό πετροπόλεμο κατά του κ. Μ. Έβερτ.

Το κόμμα της Πολιτικής Άνοιξης εξακολουθεί να παραμένει το «κόμμα του ενός προσώπου και του ενός θέματος». Πάντως, παρά το γεγονός ότι δεν έχει προχωρήσει ικανοποιητικά η οργανωτική ανάπτυξη του κόμματος, έχουν διατυπωθεί προτάσεις και θέσεις για την ελληνική κοινωνία με απήχηση, οι παράγοντες της οδού Πανδρόπου είναι εξαιρετικά ικανοποιημένοι και αισιόδοξοι. Πιστεύουν ότι οι αγορεύσεις του κ. Α. Σαμαρά για το Σκοπιά (κυρίως) και για τις υποκλοπές της Ν.Δ. ήταν επιτυχείς και ότι η μονομέτωπη επίθεση κατά της Ν.Δ. και προσοχή κατ'ελάχιστον κατά του κ. Μι. Έβερτ θα τους αποδώσει πολλά στις ευρωεκλογές. Υπολογίζουν σε διπλασιασμό της δύναμής του, με προσέγγιση του 10%. Πάντως είναι χαρακτηριστικό ότι ο κ. Α. Σαμαράς και γενικά το κόμμα ΠΟΛ.Α. έχουν περάσει στην αντίπερα όχθη στο θέμα του προέδρου της Δημοκρατίας, κ. Κων. Καραμανλή. Οι λαιώτερες επικρίσεις εναντίον του έχουν μεταβληθεί σε κολακείες. Ακόμα και η ΠΟΛ.Α. δεν επικρίνει σε περίπτωση περίπτωση προσωπικά τον κ. Α. Παπανδρέου και οι αιχμές της κατευθύνονται κατά της κυβέρνησης και του ΠΑΣΟΚ γενικώς. Τα ίδια σχέδια με την ΠΟΛ.Α. έχει και το ΚΚΕ, που φιλοδοξεί αυτό να είναι το τρίτο κόμμα

ογικό το 1994;

μη στις ευρωεκλογές. Το ΚΚΕ δείχνει να έχει εγκαταστήσει την τακτική των μαχών μέσα στη Βουλή και τις άλλους επιρροής και κινητοποιήσεις στα συνδικάτα με φιλικές του μαζικές οργανώσεις και να προτιμά να κινείται στην επαρχία και να κάνει ανοίγματα σε διάφορους κοινωνικούς χώρους, με βάση το τοπικό κριτήριο. Τηριοποιείται, δηλαδή, σε μεγάλο βαθμό ως παραδοσιακό κόμμα, αν και βέβαια δεν λείπουν ούτε οι τοπικοί ούτε οι συνδικαλιστικοί μαξιμαλισμοί. Σε πρόσφατη συνεδρίαση του Π.Γ. συζητήθηκε εκτενώς το θέμα με τον τρόπο το ΚΚΕ θα μπορέσει (πολιτικές, πρόσωπα, δελτίου, συνεργασίες, κ.λπ.) να εκφράσει την επιφυκτικότητα και δυσπιστία μεγάλων λαϊκών στρωμάτων στις κοινοτικές πολιτικές. Εχθρότητα και επιφυλακτικότητα, η οποία σε πολλές χώρες (Γαλλία, Ολλανδία, Γερμανία), έχει συγκεντρώσει υψηλά ποσοστά που αγγίζουν το 50%. Το πρόβλημα για την ηγεσία του ΚΚΕ είναι πώς, να ταυτιστεί με τους ακροδεξιούς αντιευρωπαϊστές, να μπορέσει να εκφράσει την «άλλη πολιτική» για τις οικονομικές πολιτικές (κατά βάση διαμαρτυρίας και μάχης για άμεση αποχώρηση), που είναι τελείως διαφορετική από την κοινή πολιτική του ΠΑΣΟΚ, Ν.Δ., ΣΥΝ και Κ.Α.

Όσο, όσον αφορά τον Συνασπισμό, η νέα ηγεσία του κ. Κωνσταντόπουλου φαίνεται να έχει εξασφαλίσει ηγετική ηγεσία στο κόμμα και να ιεραρχείται ως η προσπάθεια η συνεχής πολιτική παρουσία και παρουσία του ΣΥΝ στις πολιτικές εξελίξεις.

Ο ΣΥΝ και ΠΑΣΟΚ δείχνουν να ενοχλούνται από την «απογοήτευση» αυτή του ΣΥΝ και του κ. Ν. Κωνσταντόπουλου, αλλά προσπαθούν να τηρήσουν στάση «ανοχής ανεξαρτησίας», χωρίς όμως να θελήσουν να διευκολύνουν έστω και σε επίπεδο θεσμών. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν έχει προσδιοριστεί ακόμα η συνάντηση «γνωρι-Παπανδρέου - Κωνσταντόπουλου στους νέους τους

Ένας μεταβατικός χρόνος

Τα δεδομένα δείχνουν από τον πρώτο κιόλας μήνα, τον Ιανουάριο, ότι το 1994 θα εξακολουθήσει να παραμένει ακόμη χρόνος της «περιόδου μεταβατικότητας» που έρχεται η χώρα, και της πορείας από το παλιό στο νέο. Όχι μόνο σε επίπεδο ηγεσιών (καθώς πλέον ο κ. Α. Παπανδρέου είναι πολιτικός της προδικτατο-πορείας), αλλά πολιτικής, θεσμών και σχέσεων των πολιτών με τους πολίτες. Μιας αντίστροφης δηλαδή από τη σημερινή υποβάθμιση, χαλαρότητα και

που έχουμε επισημάνει και σε προηγούμενα κείμενά μας. Η μεταβατικότητα έχει αρχίσει από το 1985-1986 όταν πλέον το ΠΑΣΟΚ «είχε εξαντληθεί από κάθε κοινωνικής και πολιτικής δυναμικής» και έκτοτε κινείται στη διαχείριση και νομή της εξουσίας. Είτε, με περιπτώσεις, στην κακή επανάληψη ή περισσότε-του κυβερνητικού εαυτού του. Το ίδιο όπως συνέβη στους πρώτους μήνες της διακυβέρνησης της περιόδου 1989-1993 από τη νέα κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας με πρωθυπουργό τον Κ. Μητσοτάκη. Αυτή η μεταβα-

τικότητα είναι άγνωστο που θα οδηγήσει -δεν φαίνεται πάντως να κυφορείται μια κοινωνική διαμαρτυρία ή μια πολιτική ακραίων τάσεων κατά του «πολιτικού κατεστημένου», τουλάχιστον προς το παρόν- αλλά είναι βέβαιο ότι θα διαρκέσει ακόμα ορισμένα χρόνια. Ίσως 3-4 χρόνια ακόμα.

Έτσι το 1994 με τις δύο μεγάλες εκλογικές αναμετρήσεις των ευρωεκλογών και των διπλών δημοτικών εκλογών αντίστοιχα τον Ιούνιο και τον Οκτώβριο, θα έχουν τη σημασία τους μέσα σ' αυτή τη μεταβατικότητα, αλλά δεν φαίνεται να αποκτήσουν καθοριστικό ρόλο στις εξελίξεις και το χρονοδιάγραμμα της μεταβατικότητας. Δεν διαφαίνεται, δηλαδή, συλλογικές εκδηλώσεις και πολιτικές να έχουν τόσο καθοριστικό νόημα μέσα στο 1994, όσο μπορεί να αποκτήσουν άλλα εξατομικευμένα συμβάντα, όπως λ.χ. αυτά που σχετίζονται με τη φυσική παρουσία και δράση των κ.κ. Κων. Καραμανλή, Ανδρέα Παπανδρέου, και άλλων.

Εκδοχές οι οποίες δείχνουν πόσο στενά προσωποποιημένα είναι η πολιτική και κοινωνική μας ζωή. Κατά τη γνώμη μας μόνο τις παραμονές του 2000 θα έχουμε καθαρή εικόνα του νέου πολιτικού σκηνικού (όπως τότε θα έχει διαμορφωθεί) που δεν είναι βέβαιο εάν και πόσο θα είναι καλύτερο από το παλαιότερο μεταδικτατορικό και σε ποια σημεία. Θα είναι όμως σίγουρα διαφορετικό. Έτσι, το 1994 είτε ως διπλά εκλογικό είτε ως προεκλογικό για το 1995, θα είναι και ένας χρόνος απολογισμού συνολικού για τα 20 χρόνια της μεταδικτατορικής δημοκρατίας. Ευκαιρία για ειλικρινή και βαθιά εθνική, κοινωνική και προσωπική αυτογνωσία.

Πολύ περισσότερο μάλιστα όταν παθογένειες του δημόσιου βίου, όπως ο μόλος των κομμάτων, οι διαπλοκές των οικονομικών συμφερόντων και προσωπικών ωφελισμών με την πολιτική, η κοινωνική παθητικότητα, η απουσία ελπίδας και η αναζήτηση ενός ρόλου της Ελλάδας στο σύγχρονο κόσμο. Έτσι, μέσα στο 1994 θα πρέπει ίσως να εξετάσουμε γιατί στόχοι και σύμβολα της μεταπολίτευσης από το Πολυτεχνείο και τη λαϊκή συμμετοχή έως την ανανέωση της πολιτικής ζωής και της ποιότητας ζωής έχουν συρρικνωθεί πλέον στη μέση εθνική και ιστορική συνείδηση. Το 1994 θα κριθεί και η πορεία μιας εποχής. Εκείνης των τελευταίων 20 χρόνων, κατά την οποία φαίνεται να έχουν γίνει πολλά δόγματα σε σχέση με το προηγούμενο παρελθόν (το μεταπολεμικό), αλλά ελάχιστα ως προς τις ανάγκες του σήμερα και του μέλλοντος.

ΠΑΣΟΚ: Ασκήσεις για τη μετα - Παπανδρέου εποχή

Αυτό που έγινε στην τελευταία συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής του ΠΑΣΟΚ αποτελεί αναμφισβήτητη παγκόσμια πρωτοτυπία. Επί δέκα ώρες τα μέλη του οργάνου σφυροκοπούσαν ανηλεώς την ηγεσία, εκφράζοντας τη δυσαρέσκειά τους για το νωχελικό ρυθμό της κυβέρνησης, τις μεθοδεύσεις του Εκτελεστικού Γραφείου και όμως στο τέλος της διαδικασίας, οι εισηγήσεις του Α. Παπανδρέου και του Εκτελεστικού Γραφείου ψηφίστηκαν ομόφωνα! Ούτε μία αρνητική ψήφος, ούτε ένα «λευκό» έτσι για τα «μάτια του κόσμου». Εύλογο, λοιπόν, το ερώτημα: Αν δεν πρόκειται για σχιζοφρενική κατάσταση τότε με τι έχουμε να κάνουμε;

Δίκιο έχουν να εκπλήσσονται όσοι παρακολουθούν περιστασιακά τις κομματικές διαδικασίες. Αυτοί όμως που συστηματικά παρατηρούν το «πασοκικό» γίνεσθαι δεν ξαφνιάστηκαν. Εδώ και κάμποσο καιρό το πλέον προσφιλέσ σπορ των στελεχών του ΠΑΣΟΚ είναι η γκρίνια, η οποία όμως ουδέποτε μεταφράζεται σε ψήφο διαμαρτυρίας. Μία εξήγηση είναι αυτή που θέλει τα στελέχη του ΠΑΣΟΚ να χρησιμοποιούν τις διαδικασίες, προκειμένου να στείλουν προειδοποιητικά μηνύματα στην ηγεσία και ειδικότερα στον πρόεδρο του κόμματος. Η άλλη εξήγηση είναι αυτή που έλεγε μεγαλοφώνως μέλος του Εκτελεστικού Γραφείου στους διαδρόμους του ξενοδοχείου όπου συνεδρίαζε η Κεντρική Επιτροπή: «Όταν τα όργανα υπολειτουργούν, όταν το καταστατικά ανώτερο όργανο του κόμματος συνεδριάζει μία φορά στους έξι μήνες, τότε είναι απολύτως φυσιολογικό στην κάθε συνεδρίαση να κυριαρχεί ένα κλίμα καχυποψίας για τις προθέσεις της ηγεσίας και ως τέτοια προσλαμβάνεται η ηγετική ομάδα πλην του Παπανδρέου». Πρόκειται όμως για απόπειρα εξιλέωσης.

Τα πράγματα είναι δυστυχώς πιο απλά και συνάμα πιο τραγικά. Τα περισσότερα στελέχη του ΠΑΣΟΚ δεν διακρίνονται για το θάρρος τους. Έχουν συνείδηση των ορίων τους και του εκτοπίσματός τους. Φοβούνται για το πολιτικό τους μέλλον, αφού είναι άλλωστε γνωστό ότι η αυτονομία τους έναντι του Α. Παπανδρέου και του περιβάλλοντός του είναι σχεδόν μηδενική. Από την οργή του ή την έννοιά του θα κριθεί η πορεία τους για αρκετό καιρό και μετά την αποχώρησή του. Η συμπεριφορά αυτή τους έχει πλέον γίνει κεκτημένη συνήθεια. Διαφωνούν όταν ο Α. Παπανδρέου δεν είναι παρών, εκτονώνονται αλλά δεν τον στενοχωρούν καταψηφίζοντας τις επιλογές του.

Διαφωνία; Εντάξει!

Αποστασιοποίηση; Χμμ...

Ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ ανέχεται τώρα πια τη διαφωνία. Δεν ανέχεται όμως ακόμη την χνίδα όπως αυτό του σκύλου με τη γάτα. αποστασιοποίηση. Πρόκειται για ένα παι. Ουδείς είναι διατεθειμένος να τραβήξει το

του Τάσου Παππά

σχοινί πέραν των άτυπων αλλά αυστηρών κανόνων λειτουργίας. Έτσι επιδίωξε το ΠΑΣΟΚ. Συσπειρώθηκε περί τον αρχηγό του τα δύσκολα χρόνια και κατά πάσα πιθανότητα έτσι θα συνεχίσει να πορεύεται όσο η σκιά του Α. Παπανδρέου καλύπτει τα πάντα. Πρέπει να περάσει αρκετό διάστημα μετά την αποχώρηση του γενάρχη, να συνηθίσουν τα στελέχη του κόμματος να ζουν χωρίς την προστατευτική ομπρέλα του, να δοκιμάσουν τις δυνάμεις τους, να τολμήσουν βήματα, να υποστούν ήττες, και ύστερα θα διαπιστώσουμε αν μπορούν χωρίς δεκανίκια να σταθούν στα πόδια τους. Μέχρι τότε θα έχουμε ασκήσεις επί χάρτου, ακίνδυνα γυμνάσματα, κραυγές χωρίς μετωπικές συγκρούσεις. Το θέμα είναι τι θα γίνει μετά...

Αν το ζήτημα της διαδοχής ρυθμιστεί έστω και μερικώς, όσο δηλαδή το ΠΑΣΟΚ κατέχει την εξουσία, είναι πιθανόν οι κλυδωνισμοί να μην προκαλέσουν αγεφύρωτο ρήγμα. Η διατήρηση της εξουσίας ή η προοπτική άμεσης κατάληψής της κρατούν ένα μηχανισμό στοιχειωδώς ενωμένο, με συμπληρωματικούς, με συμφωνίες κορυφής, με εκπώσεις στη στοχοθεσία. Όταν όμως και η δεσπόζουσα τώρα φυσιognωμία του αρχηγού εκλείψει και η εξουσία απωλεσθεί χωρίς η στιγμή της επανάκτησής της να διαγράφεται στον ορίζοντα, τότε θα αναδειχθούν σ' όλη τους τη μεγαλοπρέπεια προβλήματα συνολικής.

Ρωγμές...

Κοινό μυστικό είναι -ομολογείται από πολλούς- ότι η ενότητα του ΠΑΣΟΚ δεν πρέπει να θεωρείται δεδομένη στο διηνεκές. Η άποψη που εκφράστηκε από τον Π. Οικονόμου στην τελευταία συνεδρίαση της Κεντρικής Επιτροπής «εύχομαι να μείνουμε μαζί αλλά κι αν χωρίσουμε ας έχουμε τουλάχιστον μεταξύ μας καλές σχέσεις», δίνει το μέγεθος της υπέρπουσας κρίσης. Το οικοδόμημα παρουσιάζει ρωγμές, αλλά προς το παρόν αντέχει γιατί κανείς από τους υποψηφίους δελφίνους δεν τολμά να κάνει το πρώτο βήμα και κυρίως δεν διακινδυνεύει να προκαλέσει την αποδοκιμασία του ιδρυτή.

Όλοι θέλουν το χρίσμα απ' αυτόν για να δείξουν στον κομματικό πληθυσμό και τη κοινή γνώμη ότι εκφράζουν τη συνέχεια του ΠΑΣΟΚ με την ευλογία του Α. Παπανδρέου. Απλώς προετοιμάζονται διαγωνιζόμενοι, παίρνοντας καλύτερες θέσεις στον μηχανισμό, ώστε την κρίσιμη στιγμή που ο πρόεδρος του κόμματος αποφασίσει να ανοίξει ο ίδιος τη διαδικασία της διαδοχής να τον υποχρεώσουν, λόγω των ερεισμάτων που θα διαθέτουν, να τους λάβει σοβαρά υπόψη του.

Στο περιοριστικό αυτό πλαίσιο συγκροτούνται συμμαχίες, συμφωνούνται τακτικές κινήσεις, γίνονται διαπραγματεύσεις, αναζητούνται μεταβατικές λύσεις και πάει λέγοντας. Τίποτε όμως δεν είναι σταθερό. Έπειτα, στο παρελθόν οι πληροφορίες ήθελαν το «επικοινωνιακό τόξο» (Γεννηματάς, Εφess, Β. Παπανδρέου) να αντιπαρατίθεται τόσο στον ανερχόμενο Γ. Αρσένη όσο και στον ελέγχοντα βασικούς κρίκους της οργάνωσης Άκη Τσοχατζόπουλο και να επιδιώκει τη ρυμούλκηση των «μοναχικών» ατόμων υπολογίσιμων στελεχών, όπως είναι ο Κ. Πάγκαλος και ο Κ. Λαλιώτης. Εσχάτως πληροφορίες από άλλο κέντρο επιμένουν πως αναδιώνει η περίφημη τριάδα (Γεννηματάς, Λαλιώτης, Τσοχατζόπουλος), η οποία έχει μοιράσει τις ηγετικές θέσεις αποκλείοντας απ' αυτές τον Γ. Αρσένη και προσεγγίζοντας τους κεντρικούς Κακλαμάνη, Πεπονή, τον μονίμως δυσαρεστημένο Τζουμάκα και τους αθόρυβους πλην όμως προσδάσεις στο πρωθυπουργικό περιβάλλον Α. Λιδάνη και Κ. Σκανδαλίδη.

Πάντως η ρευστότητα του πασοκικού πλίου δεν επιτρέπει την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για την πορεία της κομματικής σύγκρουσης. Το μόνο βέβαιο είναι ότι το ΠΑΣΟΚ χωρίς τον Α. Παπανδρέου δεν θα έχει καμιά σχέση με το ΠΑΣΟΚ που ξέρουμε. Ενδεχομένως θα είναι περισσότερο δημοκρατικό, αφού ουδείς εκ των δελφίνων αναγνωρίζει στους ανταγωνιστές του τη υπεροχή αλλά θα είναι και λιγότερο αποστασιοποιημένο, μια που το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του θα είναι οι ισορροπίες. Παράλληλα, κές ή προωθητικές, θα το δείξει ο χρόνος.

ΑΠΟ ΤΟΝ ΛΑΪΚΟ ΤΥΠΟ ΣΤΟΝ ΜΕΣΟ ΑΝΘΡΩΠΟ

(Η περίπτωση Βαγγέλη Γιαννόπουλου)

Ο Βαγγέλης Γιαννόπουλος σίγουρα ποτέ δεν ονειρεύτηκε τον Βασίλη Αυλωνίτη, αυτό το καλοκάγαθο, αγαπητό και αναγνωρίσιμο σχήμα, που χόρευε και του άρεσε να παριστάνει τον τρελό του χωριού. Ο Βαγγέλης Γιαννόπουλος εάν ήταν Βασίλης Αυλωνίτης θα υπήρχε ελπίδα ένα πρωί να ξυπνήσει και να ονειρευτεί εαυτόν. Και τότε θα γινόταν άνθρωπος ή πεταλούδα.

Ο Τσουνάγκ Τσου ονειρεύθηκε πως ήταν πεταλούδα, κι όταν ξύπνησε, δεν ήξερε ότι ήταν άνθρωπος που ονειρεύτηκε πως ήταν πεταλούδα ή πεταλούδα που τώρα ονειρευόταν πως είναι άνθρωπος». Χέρμπερτ Άλκιν Τζίλς
(Τσουνάγκ Τσου)

Ο ΤΡΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

του Ηλία Λάγιου

«Περισσότερο την εντυπωσίαζε ότι συνέχιζε να ζει η ίδια παρά ότι κάποιος άλλος είχε πεθάνει κι ότι αυτός ο άλλος ήταν πατέρας της».

Ευγένιος Αρωνίτης, «Λεπτομέρειες για το τέλος του κόσμου»

A. ΠΡΟΟΙΜΙΟ – ΚΑΠΩΣ ΣΤΑ ΑΣΤΕΙΑ

«Ο Γιαννόπουλος έχει αρχίδια. Είναι ο μόνος που τους τα λέει χύμα γιατί είναι ένα με τον λαό».

Ρήση ανωνύμου, στο καφενείο – μεσημέρι της 31.1.94

Με τον Βαγγέλη Γιαννόπουλο, προεδρεύοντα την πρώτη εξαμηνία του σωτηρίου έτους 1994 των υπουργών Εργασίας της ΕΟΚ, δεν μου εδόθηκε η χάρη να γνωριστώ προσωπικά. Θα έπρεπε, επομένως, να ανακαλείται στην μνήμη μου ως κάτι μεταξύ θαμπού και ομιχλώδους. Μια (ακόμη) πολιτική σκιά, ένα (ακόμη) μισοεπώνυμο - μισοανώνυμο φάντασμα από αυτά που δεβηλώνουν, δηλώνοντας και πράττοντας, την ερημιά μας. Θα έπρεπε να είναι, πάντα στον νου του γράφοντος, μία από τις πολλές και άκομπες φιγούρες, που εναλλάσσονται στην διαχείριση, την αθλιότητα και την απαθλίωση της εξουσίας· εξουσίας η οποία, ειρήσθω εν παρόδω, ασκείται διά της συννενοχής μας και επάνω μας. Αυτό θα έπρεπε να είναι ο Βαγγέλης Γιαννόπουλος και αυτό ακριβώς δεν είναι.

Έγραψα «δεν είναι»· και έγραψα καλά. Γιατί ο Βαγγέλης Γιαννόπουλος μετέχει του προνομίου της ακριβούς κατονομασίας, στο οποίο ελάχιστοι από τους και(ε)νοφανείς και διάττοντες αστέρες της καθ' ημάς πραγματικότητας μετέχουν. Απλά και σταράτα, ο «μπάρμπα Βαγγέλης» κινείται ως ο έχων χαρακτηριστικά και ιδιότητα προσώπου. Μια οικεία και συμπαθής μορφή, κάποιος που κάπου και κάποτε γνωρίσαμε (δίχως, όμως, να θυμόμαστε πού και πότε). Αθυρόστομος και λεβέντης, κομμάτι Ζορρό κομμάτι ταύρος εν υαλοπωλείω, είναι ο έχων όνομα, ο αναγνωρίσιμος, ο «Γιαννόπουλος», σε τελική ανάλυση: «ο δικός μας».

Αυτό μαρτυρούν φαινόμενα και επιφαινόμενα. Αλλά, καθώς από αρχαιοτάτων χρόνων πικρά διδαχθήκαμε, φαινόμενα και επιφαινόμενα απατούν. Θα δούμε το γιατί.

B. ΠΑΛΑΙ ΠΟΤΕ

«Η κόρη μου ξέρει ιστορία καλύτερα κι από μένα... της την έχω διδάξει ο ίδιος».

Ευγένιος Αρωνίτης, «Λεπτομέρειες για το τέλος του κόσμου».

Υπήρξε, άλλοτε, στα εδάφη που πατάμε και ζούμε ένας τόπος και ένας λαός. Αυτός ο λαός ήταν κάτι το ξεχωριστό

(διότι είχε ιδιαιτερότητα και γνώριζε να την αφηγηθεί αλλά και δεν ήταν (διότι παρομοίαζε με τους λοιπούς λαούς, και το ήξερε μέσα του). Δεν εστάθη λαός περιούσιος. Είχε τα καλά του και τις κακές του, έτρεπε το κτήν κυνηγημένο και αμφίβολο πνεύμα σε «τρελό του χωριού» αλλά μετά μπορούσε να το δεξιωθεί ως σάρκα εκ της σαρκός του, ονειρευόταν μα και δεισιπραγούσε, κάποτε την τέχνη του θύειν ως και την τέχνη του μεθύειν - ήταν λίγα λόγια μια οντότητα, ένα «κάτι».

Αυτός ο λαός (το «Ρωμαίικο»; οι «Έλληνες»; ή ίσως και το ανάμεσό τους), αυτός ο λαός ο υπαρκτός είχε την ικανότητα, λόγω και μόνον του ότι ήταν υπαρκτός, να παράγει και να συντηρεί υπέρτατο άνθος του και αθλίου του καλό, το «λαϊκό».

Η κρίσιμη και αμφισβητούμενη λέξη ελέχθη. Και σκοπεύω να μακρύνω συνηγορώντας υπέρ αυτής ή όχι βάλλοντάς την. Την παραλαμβάνω ως αλήθεια, δίχως χαρακτηρισμούς και χρώματα. Άλλοι ας προσημάνουν θετικά είτε, αρνητικά είτε. Εμένα μου αρκεί το υπαρκτό της.

Το «λαϊκό», λοιπόν, απεδείχθη κοιλιά καρπερή. Και κάποια, από τα πάμπολλα τέκνα της, ήταν οι «λαϊκοί τύποι». Όχι ολίγοι άνθρωποι κατ' εξαίρεσιν, όχι. Κάποιο μέλος της κοινωνίας συναριθμείτο σε κάποια ομάδα. Ήταν ο «τσιγγούναρος», ο «χωρατατζής», η «φαρμακίστρια γλωσσα», ο «μεθύστακας», η «χρυσόχερα», ο «καταμαρτζής» και πάει λέγοντας. Αυτά, άλλα πολλά και οι επισημειώσεις τους ήταν οι «λαϊκοί τύποι».

Και κάπου εδώ μπαίνει, ξανά, ο Βαγγέλης Γιαννόπουλος.

Γ. ΚΑΙ ΝΥΝ...

«Και είναι ώρα να αποκαλύψουμε στους τηλεθεατές μας μια αλήθεια. Ο Σαντάμ Χουσεϊν δεν υπηρέτησε ποτέ τον σπονδυλισμό».

Βαγγέλης Γιαννόπουλος (κάπως έτσι), «Κ 29», τότε, επί πολέμου στον Περσικό.

Μπαίνει εδώ. Στην έκπτωση του «λαϊκού». Στην μεταγωγή του από το αληθές στο ψευδές. Στην επίγειο βασιλεία του μη όντος, του χυδαίου. Στον απατηλό, ορατό και αοράτο, εξαχρειωμένο κόσμο του Χατζηνικολάου και του «τρίτου δόμο», ένα... Αντ. 1». Εδώ θα συναντήσουμε και θα διαπιστώσουμε τον προεδρεύοντα των υπουργών Εργασίας της ΕΟΚ.

Ίσως τα προηγούμενα ακούστηκαν βαριά και πολλά. Πιστέψτε με δεν είναι. Καταγράφουν την αίσθηση του πέραν κόσμου, όπως τον τροποποίησε μια οδυνηρή πορεία δεκαετιών.

Είπαμε για το «λαϊκό». Αυτό που δεν είπαμε είναι η εξαφάνισή του, ο χαλασμός του μάλλον, καθώς παρακινούσε την οδυνηρή μεταμόρφωση εκείνου του «κάτι» σε τίποτε.

Ο τρόπος υπήρξε και διαρκής και σταθερός, τη στιγμή (αν όχι τη συνεργεία) όλων μας. Συμβολικά όμως θα ονομάσω τρεις περιόδους όπου έλαβεν όψι το κάκιστο στην πλέον καθαρή μορφή του.

α) Η χρυσή οκταετία της καραμανλικής ανοικοδόμησης (1955 - 1963) - εκεί που πετάχτηκαν έξω τα μάτια της Ελλάδος

β) Η συνένοχος επταετία της δικτατορίας (1967 - 1974)

ή βωδών ήχων και ώτων δουλωμένων

Η αποληκτική οκταετία Παπανδρέου (1981 - 1989) – απέδρα πάσα μπέσα, τσίπα, και εθεώθη ο ξεπεσμός. αρπός του ιστορικού αίσχους το οποίο δολοφόνησε ισχυικά τον φυσικό, ηθικό και ψυχικό μας βίο, ήταν αξύ άλλων πολλών) η μετάλλαξη του «λαϊκού» σε ιστικό. Και του «λαϊκού τύπου» σε είδος αναλώσιμο: «μέσο άνθρωπο».

υτό το εκπροσωπεί, και ας μην εκπλησσόμεθα: επαρο Βαγγέλης Γιαννόπουλος.

Δ. ΚΑΙ ΑΕΙ;

στα δικά μου παιδιά λέω τα πάντα... τους εξηγώ... τά για φίλους μου τα παιδιά... Αλλά όταν χρειάζονται την ιάρα τους, τους την ρίχνω...».

Ευγένιος Αρανίτσης, «Λεπτομέρειες για το τέλος του κόσμου».

θετα με τον ηθοποιό, ο οποίος οφείλει να (ανα)παραει τους πάντες, ο Βαγγέλης Γιαννόπουλος είναι κατασμένος στην ισόδια επινόηση ενός και μοναδικού ου. Είναι εκείνος που εφευρίσκει και υποδύεται τον οό του.

ι αποτολήσω μία παραδοξότητα. Θύτης στο απάντο παιχνίδι των «μήντια» ο Γιαννόπουλος πληρώνει οτος «ούτος εκείνος», το τίμημα. Πλέον είναι αυτός που οισιάζει, πρώτο θύμα και σφαχτάρι του δικού του νύ.

αυτόν τον σαφέστατο καταμερισμό των ρόλων –ρόηλεθέασης, φενάκης και φρεναπάτης– ο Γιαννόπουος «δικός μας», καταργεί πριν από εμάς τον εαυτό του.

ιτή η χοντρή, τάχα μου, και τσαμπουκαλίδικη φωνή, η άν μαγκιά, ο κούφος (άρα και έκπτωτος) κομπασμός, φια και κακοχυμένη ειλικρίνεια – έ, ναι! όλα αυτά μία ανάξια, δευτέρας ποιότητας κατασκευή.

νας «άνθρωπος» κατασκευασμένος – ιδού η πραγμαυπόσταση του Βαγγέλη Γιαννόπουλου. Ένα αείποτε ήηθες ψεύδος που πηδάει από κανάλι σε κανάλι, ής της κακιάς ώρας (το γράφω για τρίτη φορά: προεων των υπουργών Εργασίας της ΕΟΚ), ευτελής και οστος που μεταμορφώνεται σε πανάκριβο και «πολκυρίες και κύριοι– το κλου των «μήντια».

αν αυτή η εξωφρενική παρουσία δεν υπήρχε (που νταπάρχει) θα την είχαν κατασκευάσει (που την καταπονήσαν). Και θα την περιέφεραν (που την περιφέρουν) ρθυνη χαβαλεδιάρικη μίμηση, κάτι σαν τρυκ, εν τω των σοβαρών. Βλέπετε ο σώφρων Γεννηματάς, ο μικός «Μπουλντόζας», ο έμφρων Σουφλιάς για να ξουν απαιτούν τον αντίποδά τους. Και τώρα που τα ί μας δεν είναι πια χωριά και χάσαν τον «τρελλό» ένα έμεινε, η τηλεόραση να παράγει τον δικό της «λό». Αυτό και έκανε.

ΠΙΜΥΘΙΟ ΚΑΙ ΩΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

μην μοιάσεις του λαγού, οπού γεννάει κι αρνιέται./ έ της πετροπέδικας, της πικροκυματούσας/που κάνει χτώ παιδιά, κανένα δεν αρνιέται.

Δημώδες

μή για να γραφούν αυτά, τα οργίλα (πλην) και σμένα υπήρξεν η πρωτοφανούς θαναυσότητος και

«ΟΧΙ ΑΓΑΠΗΤΕ ΕΥΑΓΓΕΛΕ, ΔΕΝ ΠΡΟΚΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ»

Αυτό δεν είναι προσωπική έκκληση, κι ούτε καν τίτλος σχολίου. Είναι ματαιωμένη προσδοκία. Είναι ό,τι περίμενα να υποδείξει, με κάποιον τρόπο, ο όπισθεν του κ. υπουργού Εργασίας καθημένος, και μέχρι πρότινος συνάδελφος και φίλτατος, Μίμης Φατούρος. (Το «μέχρι πρότινος» πηγαίνει στο συνάδελφο, όχι στο φίλτατο, βεβαίως).

Ως υπουργός Παιδείας, ως άνθρωπος με τόση εικαστική, αρχιτεκτονική και βιβλιόφιλη ευαισθησία κάπως θα έπρεπε, νομίζω, να σπεύδει να ανακόπτει διάφορες αδράνειες και αποπήματα των νυν συναδέλφων του.

Ας εξηγούσε δηλαδή, μια που καθόταν μόλις ένα θήμα πίσω, στον περπερευόμενο για την πολιτισμική προσφορά των Πανταζήδων και των Βοσκόπουλων κ. Γιαννόπουλο ότι ο πολιτισμός προσδίδει νόημα στο απροσμάχητο και ποιητική δύναμη στο αναπότρεπτο. Άρα δεν είναι πολιτισμός η στιγμιαία, βορβορώδης ανακούφιση του πεπτικού. Συμβαίνει, ασφαλώς, να ρεύεται ή να πέρδεται κανείς, σε απόρροια μιας εξαιρετικά επεξεργασμένης κουζίνας –ύστερα από ένα «πουλέ μαρενγκό» λ.χ. ή κάποιες «κοτλέτ α λ' ιμπεριάλ»– αλλά τα ρεψίματα και οι πορδές δεν συνιστούν έργα πολιτισμού.

Ας μην εκτιθέμεθα, λοιπόν, εκθειάζοντάς τα κι ας μην επιδοτούμε την αθρόα άνθησή τους.

Πέτρος Μαρτινίδης

αλήστου ηλιθιότητος απόφαση του προεδρεύοντος των υπουργών Εργασίας της ΕΟΚ (τέταρτη και τελευταία φορά, αυτό) να προμοδοτήσει τα «λαϊκά κέντρα». Μα ποια λαϊκά; και ποια κέντρα;

Ο Ηλίας Κανέλλης (φίλος μου) ήδη αναφέρθηκε στην «Εποχή» της 23.1.94 στο θέμα με περισσή ακρίβεια, ενάργεια και ευστοχία (φίλος μου είπαμε). Είναι ματαιοπονία να επανέλθω εδώ για να πω τα ίδια (ή και λιγότερα). Συνοψίζοντας όμως τα λεγόμενά του να γράψω τούτο: το κατασκευασμένο πρόσωπο του Βαγγέλη Γιαννόπουλου διολίσθησε, χειρότερα κι απ' την δραχμή, στην κατασκευή της «λαϊκής διασκέδασης».

Ευάγγελε Γιαννόπουλε! Ευάγγελε Γιαννόπουλε! κ. Βουλευτά, κ. Πρόεδρε του Δ.Σ.Α., κ. Υπουργέ, κ. Παρουσιαστή (στη) εκπομπής στο Κ. 29 (και σκέψου – αν δύνασαι γιατί αυτό μετράει περισσότερο), δηλώνω τα εξής: Ναι, εγώ αποστρέφομαι τους τα καλλιτεχνικά φορούντες, περί κουλτούρας λαλούντες. Ναι, εγώ (από τους πρώτους) αγαπώ την νύχτα και το ξεφάντωμα. Ναι, να πάει αυτό πού εσύ λες «λαός» (αλλά τους ανθρώπους τους κάμνατε κεχωρισμένους) στα μπουζούκια. Ναι, εγώ πιστεύω ότι η ψυχαγωγία είναι αγωγή της ψυχής.

Αυτά πιστεύω εγώ και άλλοι πολλοί. Και έχουμε δικαίωμα (δικαίωμα λέω, ποτέ καθήκον) να τα διακηρύσσουμε διαπρυσίως και καθ' ημέραν. Εμείς. Όχι εσείς κ.κ.κ.κ. (έπονται οι τίτλοι σας). Οποιοσδήποτε πολίτης της χώρας ετούτης, δικαιούται «διά να ομιλή» (τι μας θυμίζει αυτό;). Εσείς και οι συν υμίν δεν το έχετε. Δεν.

Ξεκινήσαμε με τον Αυλωνίτη. Κύριε Ευάγγελε Γιαννόπουλε εάν κάτι δεν είστε (και αλλοίμονό σας!) είναι ο Αυλωνίτης. Εκεί υπήρξεν περίσσεια καρδίας – και εδώ περίσσειμα αηθείας. Δεν νοσταλγώ κ. Γιαννόπουλε. Σας φοβούμαι.

Το ΠΟΤΑΜΙ ΔΕΝ ΓΥΡΙΖΕΙ ΠΙΣΩ

ΣΟΔΟΜΑ ΚΑΙ ΓΟΜΟΡΑ. Εδώ μέσα γίνονται Σόδομα και Γόμορα, θα αναφωνούσε σίγουρα η Σαπφώ Νοταρά αν μπορούσε από μια μεριά να παραστεί θεατής στη συζήτηση της Βουλής, όπου ο υπουργός Εργασίας, Ευάγγ. Γιαννόπουλος, απάντησε σε επερώτηση του βουλευτή του ΚΚΕ, Δήμου Κουμπούρη, που αφορούσε τις επιχορηγήσεις ντεμί - σκυλάδικων από την Εργατική Εστία. Από τα πρακτικά της Βουλής, το «Ποτάμι» σας προσφέρει σήμερα τα πιο ζουμερά σημεία της συζήτησης, που θα μπορούσε κάλλιστα να είναι το σενάριο μιας διασκεδαστικής σαπουνόπερας. Χαρείτε το:

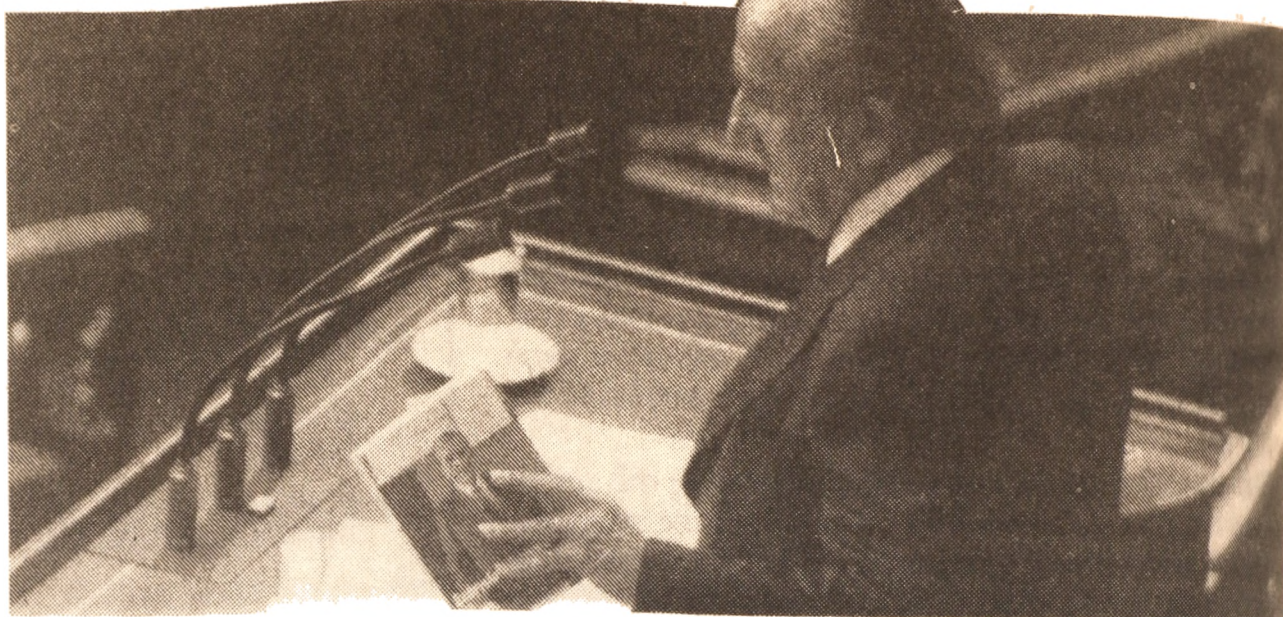
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, ο νόμος 678 / 77, προσδιορίζει και την ψυχαγωγία των εργαζομένων, μεταξύ εκείνων των μέτρων ή της αποστολής ή του σκοπού της Εργατικής Εστίας. Μιλάει για την ψυχαγωγία των μισθωτών, καθώς και των οικογενειών αυτών: διοργανώσεις εκδρομών, ταξιδιών, εορτών, δωρεάν παροχή εισιτηρίων θεάτρου ή άλλων καλλιτεχνικών ή αθλητικών εκδηλώσεων, διοργάνωση καλλιτεχνικών ή αθλητικών εκδηλώσεων υπέρ των ιδίων των εργαζομένων, κ.λπ.

Αυτοί είναι οι σκοποί της Εργατικής Εστίας. Και μέσα στους σκοπούς αυτούς λειτούργησε και το συμβούλιο υπό την κ. Ζερβάκη (...).

Αρχίζει λοιπόν η πρώτη επίθεση με την εφημερίδα «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» στις 15 Ιανουαρίου, η οποία επίθεση είναι δημοσιογραφικής φύσεως και λέει τα πραγματικά περιστατικά. Λέει τα πραγματικά περιστατικά και μάλιστα ενασχολείται και με το κέντρο «Σόδομα» και ότι «το ρίξαν, γιατί εκεί έδωσαν εισιτήρια μόνον 20.000.000, ενώ στα άλλα έδωσαν περισσότερα».

Συνεχίζει η εφημερίδα «ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ» στις 18 Ιανουαρίου 1994. Και εδώ είναι και η συκοφαντική δυσφήμιση.

Ύστερα άλλο σημείωμα στις 19, άλλο σημείωμα «ιδιότυπο σκάνδαλο», «Σόδομα», κ.λπ. Σε άλλο σημείωμα, πάντα ο ίδιος, μιλάει για μένα, γιατί έδωσα κάποια απάντηση. Άλλο σημείωμα, στην 21 «αδιανόητο». Άλλο σημείωμα στις 22, «ντροπή σας». Και ντροπή είναι για μας, για

το Εργατικό Κέντρο της Λάρισας. Από 70 Εργατικά Κέντρα, 3 έστειλαν μέχρι τώρα διαμαρτυρίες, «κατόπιν κομματικής εντολής». Στις 22 Ιανουαρίου «υπουργικό θράσος». Για τον Γιαννόπουλο μιλάνε. Στις 22 ένα άρθρο του Κώστα Μαραγκουδάκη. Ο Κώστας Μαραγκουδάκης έχει αποκληθεί από εμένα «λακές της πλουτοκρατίας». Έχει αρθρογραφήσει απαντώντας, έχω ανταπαντήσει, κ.λπ.

Στις 22 πάλι για τα «Σόδομα» ενός κυρίου Παπαδασιλείου. Στις 25 Ιανουαρίου «Σόδομα, αντί θεάτρου» μιας κυρίας Καλινούδη (σ.σ.: προφανώς εννοεί τη συνάδελφο, Αρ. Ελληνούδη). Μια επίθεση αισχρή, συκοφαντική, ανελέητη εναντίον, αν θέλετε, και του θεσμού.

Δεν πρόκειται ν' απαντήσω σ' αυτά σήμερα. Άλλωστε δεν έχω καιρό.

(Στο σημείο αυτό χτυπάει το κουδούνι για τη λήξη του χρόνου της ομιλίας του κ. υπουργού).

Θέλω μόνο να σημειώσω ότι τα κέντρα, για τα οποία δόθηκαν εισιτήρια, ήταν: Το 1991 το «ΡΕΞ». Το 1992 «ΡΕΞ, Αττικόν, Σφενδόνα». Το 1993: «ΡΕΞ, Διογένης, Σφενδόνα, Άκρον, Παλλήνη». Και το 1993, με την απόφαση αυτή, «Νύχτα της Αθήνας, Αχούρ Παλλάς, Σόδομα, Σφίγγα, Αμαντέους». Δηλαδή όσα κέντρα εξήτησαν. Εξετάστηκαν όλα τα προγράμματα και σε όσα ζήτησαν, τους έδωσαν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παναγιώτης Ν. Κρητικός): Σας παρακαλώ κύριε υπουργέ. Τελείωσε ο χρόνος σας.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρόεδρε, τι να

κάνω; Διαμαρτυρήθηκα για τον Κανονισμό.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Θα δευτερολογήσετε.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Τι να δευτερολογήσω; Εδώ δεν προλαβαίνω να πω τα πραγματικά περιστατικά.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Τι να κάνουμε κύριε υπουργέ; Αυτός είναι κατά τον Κανονισμό χρόνος για τη συζήτηση των επίκαιρων ερωτήσεων.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Μέσα σε τόσο ελάχιστο χρόνο τι ν' απαντήσω;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Θα απαντήσετε κύριε υπουργέ, δεν θα κάνετε ανάλυση!

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Ήταν 5 λεπτά και τα κάνατε 4', λες και αυτό ήταν το θέμα της αναβαθμίσεως του Κοινοβουλίου!

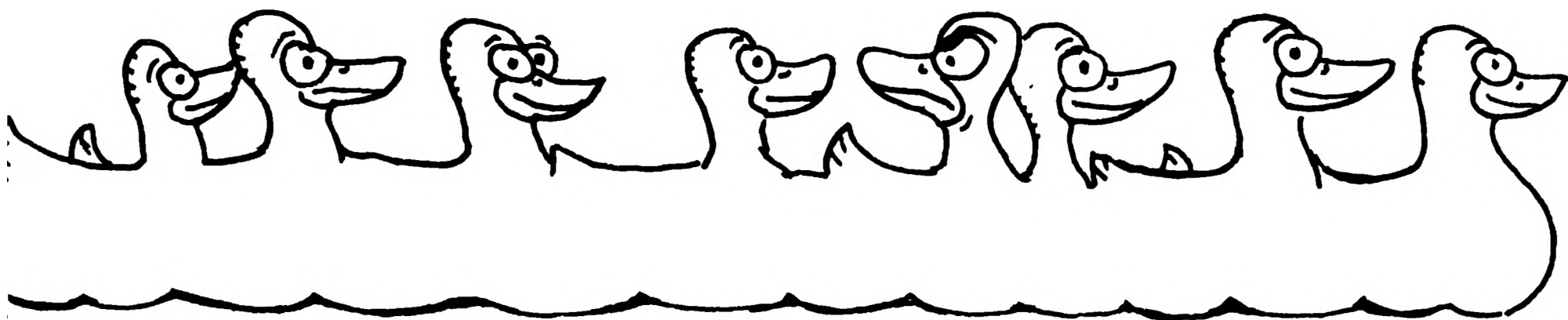
ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Παρακαλώ. Ο κ. Κουμπούρης έχει το λόγο.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή με διακόπτετε κύριε πρόεδρε; Αναλαμβάνετε και την πολιτική ευθύνη;

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Ίσα ίσα με αυτό το χρόνο υπάρχει η δυνατότητα να συζητηθούν περισσότερες ερωτήσεις και να εκφράζονται περισσότερες απόψεις από περισσότερους βουλευτές. Ορίστε κύριε Κουμπούρη.

● Στο σημείο αυτό ο κ. Κουμπούρης ξεσπαθώνει κατά του υπουργού και των επιλογών του, υποστηρίζοντας ότι εκτός των άλλων και η ΓΣΕΕ είναι αντίθετη στην επιδότηση της υποकुουλτούρας. Θαυμάστε τα παρακάτω—διότι δεν είναι μόνο άνθρωποι σαν τον κ. Γιαννόπουλο που συσκοτίζουν γενικεύοντας:

ΚΟΥΜΠΟΥΡΗΣ: Εσείς, κύριε υπουργέ,

...είδατε το συγκεκριμένο πρόγραμμα στα «Σόδομα» που είναι μέσα στα πέντε που δοτούνται, πως προτείνετε να πάνε οι αζόμενοι εκεί για την αγωγή της ψυχής; Όπως λέτε; Πώς και με ποιό δικαίωμα; Δεν είναι υποβάθμιση αυτή του πολιτισμού, να συγκρίνετε αυτό το πρόγραμμα...

...ο σημείο αυτό χτυπά το κουδούνι λήξεως χρόνου ομιλίας του κυρίου βουλευτού). ...τελειώσω αμέσως κ. πρόεδρε. Εξάλλου ...στατε ένα λεπτό παραπάνω στον κ. υπουργό.

...είναι υποβάθμιση να συγκρίνετε αυτό το πρόγραμμα με το θαυμάσιο έργο των αυτοπόρων λαϊκών καλλιτεχνών, όπως του Τσιτσάνη, του Βαμβακάρη, του Χατζιδάκι, του Θεοδωράκη, του Λεοντή, του Μανδρινόπουλου, του Μπιθικιώτη, του Τζαντζίδη και τόσων άλλων; (...)

...ας μεταφέρετε στην εκλεκτή σας κ. πρόεδρο, κ. Ιωάννα Ζερβάκη, που φερθήκατε εδώ στη Βουλή, που δήλωσε Εργατικό Κέντρο Ελευσίνας ότι συλλήθηκαν ορισμένες γεροντοκόρες και εμείς προτιμάμε να μείνουμε γεροντοκόρες, για να αναβαθμιστεί η πολιτική διαπαιδαγώγηση των εργαζομένων, δεν θα προτιμήσουμε να νυμφευθούμε υποκουλούρα της κυρίας Ζερβάκη και να στα με προϊόντα της Εργατικής Εστίας».

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Ο κ. υπουργός έχει το λόγο.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Σιγά τους πολιτιστές! Σιγά τον κ. Κουμπούρη και τους μύδρους που εξαπολύει για την υποβάθμιση του εκπολιτιστικού! ...στα λέτε κ. Κουμπούρη, ψέματα είπατε όλα.

...αρχήν δεν ενέκρινα καμιά απόφαση. ...τερον, δεν ανακάλεσα απόφαση και ούτε ...ροπηλακίσω ένα ολόκληρο Δ.Σ., για να ...το χατήρι σας. Όχι! Απλώς είπα να ...ύσει το θέμα να δούμε περί τίνος ...κειται. Διότι ούτε μέρος παίρνω στο ...ούτε είμαι ο εισηγητής, απλώς ...οφορήθηκα το θέμα από την εφημερίδα. ...Και αν η κ. Ζερβάκη...

ΚΟΥΜΠΟΥΡΗΣ: Πάγωσε;

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Εκείνα τα θέματα ...σαν και έτσι θα τα εξετάσω. Τα

εξήτασα, κάλεσα και τους ιδιοκτήτες, είδα τα προγράμματα χθες κατά τύχη, διότι είχε συνεστίαση ο σύλλογος των υπαλλήλων του υπουργείου Εργασίας, η υποδιοίκηση δεξιά χάρη στη δική σας συνδρομή. Πήγα και είδα και ήταν και ο Ζουγανέλης, ήταν ο Πάριος, ήταν ένα πρόγραμμα καλύτερο απ' αυτούς που λέτε. Ο δε Τσιτσάνης σας έφτυνε, αν θέλετε να πάμε εκεί. Και μη λέτε ψέματα! Και αυτούς που επικαλείσθε ήταν άνθρωποι του λαού, τίμιοι, τους οποίους δεν μπορείτε να καπηλευόσαστε. Και όποτε βρίσκετε τα ζόρια λέτε «άντε Θεοδωράκης, άντε Χατζιδάκις, άντε Τσιτσάνης». Κυριολεκτικά σας έφτυνε ο Τσιτσάνης τουλάχιστον. Διότι ήταν φίλος μου και είχαμε μια 20ετή γνωριμία και παρέα. Ήταν πελάτης του γραφείου μου και είχε και πολλές υποθέσεις. Ο Λευτέρης ο Πανταζής δεν σας κάνει; Ο Βοσκόπουλος δεν σας κάνει;

ΚΟΥΜΠΟΥΡΗΣ: Στο θέμα να απαντήσετε.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Σας απαντώ, κύριε συνάδελφε. Πάψτε, δεν είστε σε συνέλευση του ΚΚΕ!

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Παρακαλώ κ. Κουμπούρη μη διακόπτετε. Και σεις κ. υπουργέ, παρακαλώ να πέσουν οι τόνοι.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Χαμηλοί είναι οι τόνοι. Δεν είδατε που λέει ψέματα; Εψήφισε ο κ. Φλάμπουρας και είναι εδώ. Γιατί είπατε ότι δεν ψήφισαν οι εργαζόμενοι; Υπάρχουν οι ψηφοφορίες. Και λέτε ψέματα και εδώ. Και αν η κ. Ζερβάκη σας είπε γεροντοκόρους, τη συγχαίρω. Εδώ είναι η κ. Ζερβάκη. Τη συγχαίρω δημοσίως και καλά σας έκανε!

ΚΟΥΜΠΟΥΡΗΣ: Υπάρχει αυτό το χαρτί.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Αφήστε τώρα τα χαρτιά, κύριε Κουμπούρη. Ο Βοσκόπουλος δεν σας κάνει; Ο Πάριος δεν σας κάνει; Ο Ζουγανέλης δεν σας κάνει; Η Φούλη Δημητρίου δεν σας κάνει; Ένα σωρό καλλιτέχνες κάλεσα και ήρθαν σήμερα και μου έφεραν τα προγράμματά τους, τα οποία έχω εδώ.

Εσείς, βέβαια, που ενδιαφέρεστε για τα πολιτιστικά, τα κάνετε «κούτσουρο» γενικώς, όχι μόνο στα πολιτιστικά, αλλά και σε εκείνα που κάποτε «φτύνετε». Και τον Χατζιδάκι «φτύνετε» και τον Τσιτσάνη λέγατε «χασικλή» και τον Γενήτσαρη, που

σήμερα τους παινεύετε. Όχι άλλα τη μία μέρα και άλλα την άλλη.

Κύριε Κουμπούρη, εάν δεν είχα δεσμούς αίματος με συντρόφους σας και συντρόφους μου, σε σκληρές εποχές του δημοσίου βίου, που «παίζαμε το κεφάλι μας», θα σας «έστηνα στο σκαμνί» για συκοφαντική δυσφήμιση. Διότι δεν μπορώ, εξαιτίας σας, να «στήσω» και τον Ρίζο στο σκαμνί, ο οποίος εχθές μου έστειλε ένα σημείωμα «σε εκτιμώ κι εγώ με βρίζεις καθημερινώς». Το διάβασε η κ. Ζερβάκη...

ΚΟΥΜΠΟΥΡΗΣ: Να το κάνετε.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Αφήστε τώρα τις παλικαριές. Αλλού να τα κάνετε αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Παρακαλώ, έχει τελειώσει ο χρόνος σας (...).

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Έγινε ο καυγάς για έναν Πανταζή Χρονόπουλο, ο οποίος ήταν φρουρά μου. Το ξέρετε το θέμα. Θύμωσαν και για τον Μαυρίκη γιατί απεκάλυψε τη σκευωρία του 1989. Και επετέθη κατά του Χρονόπουλου. Καμία σχέση δεν έχει με τα «Σόδομα», τα οποία έχουν ωραιότατο πρόγραμμα. Πήγα εκεί δύο φορές. Με κάλεσε ο Κοκορίκος και πήγα δύο φορές στο...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Κύριε υπουργέ, παρακαλώ διευκολύνετε τη συζήτηση. Έχουμε κι άλλες ερωτήσεις προς συζήτηση. Η επόμενη ερώτηση...

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Εγώ δεν είμαι από εκείνους που φοβούνται.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Κύριε υπουργέ, παρακαλώ, τελειώσατε.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Θα είχα τελειώσει, εάν με είχατε αφήσει, κύριε πρόεδρε. «Σπουδαία τα λάχανα».

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Κύριε υπουργέ, σας παρακαλώ εδώ και ώρα να τελειώσετε. Δεν είναι ανάγκη να οξύνουμε τη συζήτηση. Δώσατε την απάντηση.

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: Μη με παρακαλείτε, γιατί θα πω τίποτα παραπάνω...

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ: Με συγχωρείτε, αλλά έχουμε και τον Κανονισμό...

ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ: ...ούτε οι άνθρωποι μπόρεσαν να κάνουν τη δουλειά τους, ούτε εγώ μπόρεσα να πω αυτά που είχα να πω...

ο Αχύριστος

Το «παιχνίδι» της «17N» με

του Νίκου Φίλη

Ο λαϊκισμός των ταμπλόιντ και των FM, η μετατροπή ενός πολιτικού προβλήματος, των ιδιωτικοποιήσεων, σε σκάνδαλο δημιουργεί ζωτικό χώρο για τη δραστηριοποίηση της «17N», που με τη σειρά της υποτάσσεται στους κανόνες της κυρίαρχης πολιτικής. Το αντίδοτο δεν είναι δέβαια ο περιορισμός του Τύπου.

Δεν είναι η ακρίβεια των εκτελεστών, ούτε η επιβεβαιωμένη ικανότητά τους να διαφεύγουν που εντυπωσιάζει στη δολοφονική επίθεση εναντίον του Μιχ. Βρανόπουλου. Η οργάνωση - φαντομάς, είκοσι χρόνια τώρα, έχει εξασκηθεί στα αποτελεσματικά «χτυπήματα» στο κέντρο της Αθήνας. Όλοι οι αυτόπτες μάρτυρες μιλούν για τους δύο εποχούμενους

εκτελεστές και υποψιάζονται και άλλους εκφορτισμένους με το ρόλο της κάλυψης. Μία μηχανή, ένα αυτοκίνητο και πιθανόν ένα διαμέρισμα σε παραπλήσια περιοχή προσφέρουν την ατιμωρησία στους κατ' επάγγελμα εκτελεστές.

Η εντυπωσιακή δραστηριότητά τους ενισχύει τις υποψίες ότι, με διάφορους τρόπους, ενισχύονται από σκοτεινούς παρακρατικούς μηχανισμούς, από μυστικές υπηρεσίες ή και από αστυνομικούς. Οι εκτιμήσεις αυτές σπρίζονται και στην εμπειρία από τη δραστηριότητα του υποκόσμου των μυστικών υπηρεσιών. Απομένει να προσδιορίσει κανείς τη σκοπιμότητα των αποσταθεροποιητικών χτυπημάτων της τρομοκρατίας για να ανιχνεύσει τέτοιες πιθανές σχέσεις. Η κατάρρευση των καθεστώτων της Ανατολικής Ευρώπης τροφοδότησε ελπίδες, κυρίως στη συντηρητική παράταξη, ότι θα βρεθεί και θα κοπεί ο ομφάλιος λώρος της «17 N» με τις μυστικές υπηρεσίες και κυρίως, με την πρώην ανατολικογερμανική STAZI, που φαίνεται ότι είχε ειδικευθεί στη διάβρωση τρομοκρατικών οργανώσεων στη Δύση.

Οι ελπίδες δεν επιβεβαιώθηκαν και είναι φυσικό οι υποψίες να κατευθύνονται σε ανεξέλεγκτα κέντρα μυστικών υπηρεσιών του δυτικού κόσμου. Πάντοτε όμως παραμένει το ερώτημα ποια η σκοπιμότητα τέτοιων ενεργειών, ιδιαίτερα σήμερα που το διεθνές πλαίσιο δεν επιτρέπει την ανάπτυξη «επαναστατικής αισιοδοξίας» και ανάλογες πρακτικές βρίσκονται σε ύφεση ή έχουν σβήσει. Όλες οι παραδοσιακές εστίες τρομοκρατικής δράσης, εντοπισμένες κυρίως στο χώρο της Μέσης Ανατολής, βρίσκονται υπό τον έλεγχο της CIA -άμεσα ή έμμεσα- ή έχουν εξουδετερωθεί. Η πιθανότητα να βρισκόμαστε μπροστά σε ένα εγχώριο μηχανισμό υφίσταται. Τα κίνητρα, η ικανότητα στρατολόγησης, έστω περιορισμένα, εκτελεστών και οι πιθανολογούμενες διασυνδέσεις της «17 N» με κύκλους της αστυνομίας ενισχύουν τις υποψίες για κάποιου είδους σχέση με μυστικές υπηρεσίες. Ο ρομαντισμός του τμωρού Ρομαί δεν αρκεί γαι να στηρίζει το 45άρι επί είκοσι χρόνια, όταν όλα έχουν γίνει άνω-κάτω και σε τίποτα η εκτέλεση των «στόχων» δεν προώθησε τις «επαναστατικές» επιλογές. Αντιθέτως μάλιστα, θωράκισε το αυταρχικό κράτος.

Τρομοκρατία στα FM...

Αν είναι δύσκολο να ξεδιαλύνουμε τα νήματα της τρομοκρατίας στο σκοτεινό κόσμο του παρακράτους, είναι πιο κολύτερο να εντοπίσουμε το παιχνίδι της με τα μέσα ενημέρωσης. Παιχνίδι αντίθετο, που δεν αντιμετωπίζεται δέβαια με μέτρα περιστολής της ελευθεροτυπίας.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Η «17 Ν» –μετά τη δολοφονία Μπακογιάννη, που την δώσε στην «αντισυναινετική» ιδεολογία της– παρεμ-
νει με λιγότερες αξιώσεις ιδεολογικής τεκμηρίωσης,
«αγοραία», ανταποκρινόμενη στα θέματα που προ-
βλουν ή δημιουργούν οι ξύλινοι τίτλοι των ταμπλόιντ
οι κραυγαλέες «ειδήσεις» των FM. Δεν παρεμβαίνει σε
ατα που υπάρχουν στην κοινωνία και δεν δημιουργού-
ν από τους παραμορφωτικούς φακούς των ΜΜΕ, όπως
ιαιότερα η αποχυντοποίηση. «Χτυπάει» τους ενόχους
πρόδεικτων, προς το παρόν, σκανδάλων, αξιοποιώντας
περιρρέουσα ατμόσφαιρα που δημιουργεί η ανεξέλε-
τη σκανδαλοθηρική δημοσιογραφία.

Η περίπτωση Βρανόπουλου είναι ενδεικτική. Από 24
ν άνθρωπος του τραπεζικού κατεστημένου, ανέλαβε
πραγματοποιήσει τη μόνη σοβαρή αποκρατικοποίηση
προώθησε η Ν.Δ., την πώληση της ΑΓΕΤ. Επρόκειτο
υλοποίηση πολιτικής απόφασης και ήταν θεμιτό πολι-
να επικριθεί. Μεγάλη μερίδα του Τύπου και της
πολίτευσης πρόκριναν όμως άλλη τακτική: Αντιμετώ-
αν την πολιτική των αποκρατικοποιήσεων με καταγγε-
περί σκανδάλων. Αυτή η αλλαγή πεδίου αντιπαράθε-
εξυπηρετούσε πολλαπλά. Εκδότες με επιχειρηματικά
φέροντα ενοχλούντο, επειδή δεν τους συμπεριελάμβαν-
κ. Μητσοτάκης στη χορεία των πρωθυπουργικών
ν και τους άφηνε να λείχουν τα τρίμματα από το
άλο φαγοπότι» των ιδιωτικοποιήσεων. Το ΠΑΣΟΚ
ήταν ανάγκη να πάει κόντρα στους ανέμους του νεοφι-
υθερισμού, που έσπρωχναν τις ιδιωτικοποιήσεις.
ν αρκετό να καταγγείλει τα σκάνδαλα, υποσχόμενο
σως «άλλες» ιδιωτικοποιήσεις, χωρίς «σκάνδαλα».

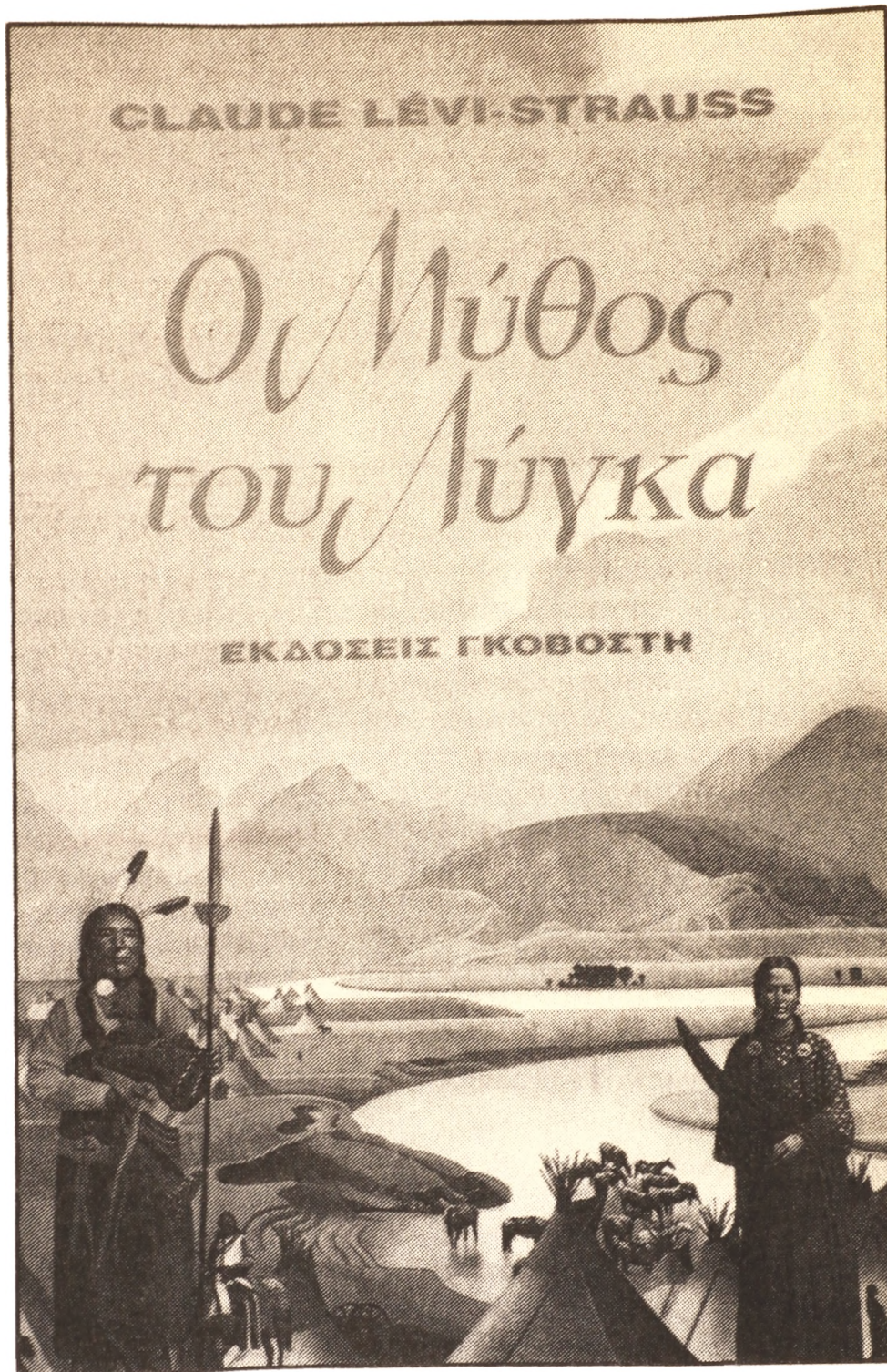
Ο λαϊκισμός και το 45άρι

α σ' αυτό το κλίμα λαϊκιστικής έξαρσης, όπου η ιδεο-
α των ιδιωτικοποιήσεων διεδίδετο αμαχητί και οι
νέροι των συμφερόντων του Δημοσίου «αποκάλυ-
» τους εχθρούς και την ιταλική μαφία, η «17 Ν»
υργεί ως αντίλαλος, των FM, υποτάσσεται στους
ς της κυρίαρχης πολιτικής και μαζί με το «θέαμα» της
φονίας (δηλαδή με την αποδοχή της άποψης ότι η
τική είναι θέαμα) προσφέρει και τον «εξαγνισμό» της
τικής των ιδιωτικοποιήσεων. Αρκεί να γίνουν με δια-
ια, μέσω Χρηματιστηρίου και «από δική μας» κυδέρ-
... Όχι από τους Μητσοτακο-Βρανόπουλους!

μετά εύγλωττος ο κύριος τίτλος της Αυριανής την
α της κηδείας του Βρανόπουλου: «Τά 'χε πάρει ή
ε πολλά;». Δηλαδή και στις δύο εκδοχές, ο Βρανό-
ος ήταν ένοχος. Άρα η «17 Ν» ικανοποίησε το διάχυ-
αϊκό αίσθημα... Και μη χειρότερα.

άλλος πόλος του λαϊκισμού, ο Ελεύθερος Τύπος, την
μέρα, με χαρακτηριστική προδιάθεση απάντηση στην
ανή αποφαινεται: «Το ΠΑΣΟΚ "όπλισε" τη "17

πρόβλημα της τρομοκρατίας είναι κυρίως πρόβλημα
ο. που...

♦
«στου
γκοδόστη»
♦

Ζωοδόχου Πηγής 21
106 81 Αθήνα
Τηλ. 3615433

Οι ελληνο-ιταλικές σχέσεις στο σκάνδαλο της ΑΓΕΤ...

του Αργύρη Παναγόπουλου

Οι έρευνες για την πώληση της ΑΓΕΤ στην Καλτσεστρούτσι κινδυνεύουν να καταλήξουν σε αδιέξοδο. Χωρίς να θέλουμε να αναλάβουμε ρόλους που δεν μας ανήκουν, δεν μπορούμε να μην αντιμετωπίζουμε με κάποια σχετική δυσπιστία τον τρόπο με τον οποίο η ελληνική δικαιοσύνη, και συγκεκριμένα ο κ. Βολονάσης, συνεχίζει να ασχολείται με την υπόθεση της ΑΓΕΤ.

Οι ιταλικές δικαστικές Αρχές φέρνουν καθημερινά στην επιφάνεια νέα στοιχεία για την ανάμιξη των πρωταγωνιστών της πώλησης της ΑΓΕΤ σε μια σειρά σκανδάλων, που έμμεσα ή άμεσα σχετίζονται και με την πώληση της ΑΓΕΤ, ενώ ο κ. Βολονάσης έστειλε τον Τζανακάκη στο Μιλάνο και την Μπολόνια, μόνο και μόνο για να ακούσει τον Πεζέντι της Italcementi, τον Ντουνάτοφ της Price Waterhouse και τον Βιντσιγκουέρα, δημοσιογράφο της οικονομικής εφημερίδας *Il Sole 24 Ore*.

Ο κουρασμένος κ. Τζανακάκης

Τα ίχνη της κούρασης και ίσως της απογοήτευσης ήταν έντονα ζωγραφισμένα στο πρόσωπο του κ. Τζανακάκη στην τελευταία συνέντευξη Τύπου που έδωσε στο Μιλάνο, αμέσως μετά το τέλος της πολύωρης ανάκρισης των μαρτύρων που είχε καλέσει ο κ. Βολονάσης.

Την προηγούμενη ημέρα στην Μπολόνια, ο Ντουνάτοφ, το πρώην στέλεχος της ελεγκτικής εταιρείας Price Waterhouse, που είχε καταγγείλει τα διάτρητα λογιστικά των ισολογισμών της Καλτσεστρούτσι στις 29 Οκτωβρίου 1993 με μια δσέλιδη έκθεσή του, η οποία είχε γίνει και η αιτία της παραίτησης της ομάδας Παντσαδόλτα από το Δ.Σ. της Καλτσεστρούτσι, δεν είχε να προσθέσει τίποτε σχετικά με τις κινήσεις των λογαριασμών των θυγατρικών εταιρειών της Φερούτσι, που είχαν πραγματοποιήσει την πλαστή αγοραπωλησία του 6,45% των μετοχών της ΑΓΕΤ.

Ο Ντουνάτοφ δεν ανήκει πια στην Price, ενώ η Φερούτσι (8/11/93) έχει μηνύσει την

Ενώ ο Βρανόπουλος πλήρωσε με τη ζωή του την ανάμιξή του στην υπόθεση της ΑΓΕΤ, ο Βολονάσης έστειλε τον Τζανακάκη στο Μιλάνο με περιορισμένες δικαιοδοσίες για τα ίχνη στους λογαριασμούς και τις μίζες της Καλτσεστρούτσι. Η αφαίρεση του φακέλου της ΑΓΕΤ από τα χέρια του κ. Βολονάση, την περασμένη Τρίτη, φαίνεται σαν μια δικαιολογημένη ενέργεια. Όμως, η συνέχιση της έρευνας ίσως αποκαλύψει και νέα, ενδιαφέροντα στοιχεία. Από την ΑΓΕΤ του Μητσοτάκη στα ελικοπτερά της Αγκούστα του Παπανδρέου με τις ευλογίες του Παντσαδόλτα και του Τζιαλομπάρντο!

Price για τις κατηγορίες που είχε εκτοξεύσει εναντίον των ισολογισμών της Καλτσεστρούτσι και της ίδιας της Φερούτσι κατά την παραμονή των γενικών συνελεύσεων των μετόχων των εταιρειών. Από το 1,5 δισ. που δαπανήθηκε από τους ισολογισμούς της Καλτσεστρούτσι για «προσωπικές δωρεές» ακόμη δεν έμαθε κανείς τίποτε.

Κανείς δεν έμαθε ακόμη τίποτε και για τις κινήσεις των λογαριασμών των δύο θυγατρικών εταιρειών της Φερούτσι, της Yami Company, με έδρα τον Παναμά, και της Tubefin Holding, με έδρα το Λουξεμβούργο, που το 1991 είχαν αγοράσει και μεταπωλήσει για 82 εκατομμύρια δολάρια το 6,45% των μετοχών της ΑΓΕΤ, φουσκώνοντας μάλιστα και την τιμή τους, όταν τις καταχώρισαν με καθυστέρηση δύο περίπου χρόνων στον ισολογισμό του 1992. Το μόνο αξιοσημείωτο στοιχείο είναι ότι τα χρήματα διακινήθηκαν από τη Διεθνή Τράπεζα του Λουξεμβούργου - BIL. Αυτό, όμως, φαίνεται ότι δεν απασχόλησε τον κ. Βολονάση.

Η έκθεση με την υπογραφή του Ντουνάτοφ, χωρίς να κατονομάζει άμεσα τον Μπερλίνι, μιλάγε για το σύστημα διακίνησης κεφαλαίων με αποκλειστικό σκοπό τις «προσωπικές χρηματικές δωρεές».

Η κατάθεση του Ντουνάτοφ δεν είχε κα-

μιά σημαντική αξία δήλωσε αμέσως μετά το τέλος της ακρόασης ο κ. Τζανακάκης.

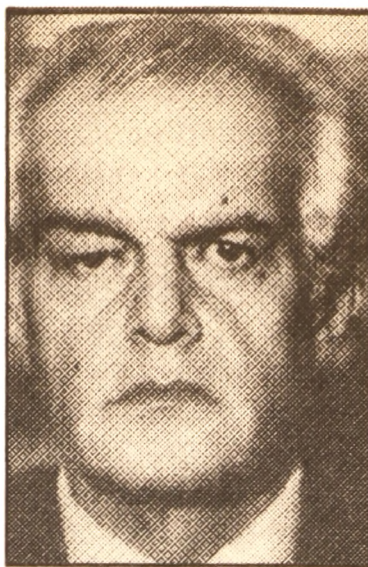
Την επόμενη ημέρα στο Μιλάνο παρουσία του ιταλού εισαγγελέα Γκίτι κατέθεσαν δύο άλλοι μάρτυρες, που είχε καλέσει ο κ. Βολονάσης.

Ο Πεζέντι, ο πρόεδρος της Italcementi, ιδιαίτερα εύθυμος επανέλαβε στην δέσμευσή του όλα όσα είχε καταγγείλει και στον ελληνικό Τύπο κατά την περίοδο της πώλησης της ΑΓΕΤ στην Καλτσεστρούτσι, επιβεβαιώνοντας για άλλη μια φορά ότι η τελική του προσφορά ανερχόταν σε 120 δισ. δρχ. για το 70% των μετοχών της ΑΓΕΤ.

Δεν ξέρω αν ο Πεζέντι είπε όλα όσα ξέραμε, δεν έδειξε ότι ψεύδεται, δήλωσε λίγο αργότερα ο κ. Τζανακάκης. Ίσως το σχόλιο του κ. Τζανακάκη να οφείλεται στο γεγονός ότι ο Πεζέντι κατέθεσε τα 22 έγγραφα της προσωπικής του αλληλογραφίας σχετικά με το διαγωνισμό για την πώληση της ΑΓΕΤ.

Ο Βιντσιγκουέρα, ο ιταλός δημοσιογράφος της καθημερινής οικονομικής εφημερίδας *Il Sole 24 Ore* που ανήκει στον Σύνδεσμο Βιομηχάνων, δεν είχε να «ομολογήσει» τίποτε. Κλήθηκε να καταθέσει για ένα άρθρο που είχε γράψει στις 27/7 (βλέπε *Αντί* 6/8/93 τχ. 529, σ. 32) και το οποίο είχε αναστατώσει την ελληνική και την ισπανική κοινή γνώμη. Κρίμα μόνο που ο Βιντσι-

...Και τώρα μήπως υπάρχει και «θέμα ελικοπτέρων»;

Ρ. Γκαρντίνι

Λ. Παντσαδόλτα

σχετίζονται με τη δράση του Παντσαδόλτα και του Γεωργιάδη. Ο Τζανακάκης μάς καθυσήχασε ότι τα ονόματα του Τζιαλομπάρντο και της Διεθνούς Τράπεζας του Λουξεμβούργου δεν ακούστηκαν καθόλου κατά τη διάρκεια της παραμονής του στην Ιταλία. Όμως, ο Ντουνάτοφ είχε καταγγείλει ότι από τη Διεθνή Τράπεζα του Λουξεμβούργου είχαν περάσει τα χρήματα για το 6,54% των μετοχών της ΑΓΕΤ, ενώ οι σχέσεις Γεωργιάδη - Παντσαδόλτα - Γκαροφάνο συγκλίνουν στη Διεθνή Τράπεζα του Λουξεμβούργου.

Επειδή οι ειδήσεις από το δικαστικό μέγαρο του Μιλάνου επιβεβαιώνουν τις ανησυχίες μας, θα κάνουμε μια μικρή αναδρομή των εξελίξεων για τις οποίες καλό θα έπρεπε να (μην) είχε ενημερωθεί τόσο ο κ. Βολονάσης όσο και ο κ. Τζανακάκης.

Την 1η Δεκεμβρίου το ιταλικό δικαστήριο αποφάσισε να κατασχέσει τα περιουσιακά στοιχεία των διευθυντών της Φερούτσι, μεταξύ των οποίων και του Γκαροφάνο, ο οποίος είχε έναν πρωταγωνιστικό ρόλο στην πώληση της ΑΓΕΤ και ο οποίος δεν φαίνεται να απασχολεί την ελληνική δικαιοσύνη.

Οι τσάντες με τα... σοκολατάκια

Στις 9 Δεκεμβρίου ο Παντσαδόλτα με μεγάλη δόση ειρωνείας κατέθεσε στη δίκη Κουζάνι ότι του είχαν δοθεί δύο τσάντες με 600 εκατομμύρια δρχ. (4 δισ. λιρέτες) για την πληρωμή μιας μίζας και δεν ήξερε εάν οι τσάντες είχαν χρήματα ή σοκολατάκια, όπως ειρωνικά είχε πει ο Ντι Πιέτρο. Η αξιοπιστία του Παντσαδόλτα ως μάρτυρα και ως κατηγορούμενου αποτελεί ένα από τα ερωτηματικά της δίκης Κουζάνι.

Την επόμενη μέρα όμως από την κατάθεση του Παντσαδόλτα, ο Ντι Πιέτρο πάει στο Λουξεμβούργο (10/1/94), όπου συναντάται με τις δικαστικές αρχές του δουκάτου, αποφεύγοντας να κάνει οποιαδήποτε δήλωση και σχόλιο.

Στο Λουξεμβούργο ο Ντι Πιέτρο προσπαθεί να βρει τον Τζιαλομπάρντο, ο οποίος καταζητείται από τις ιταλικές και τις βελγικές δικαστικές Αρχές και ο οποίος απολαμβάνει τη φιλοξενία της σοσιαλιστικής κυβέρνησης του Λουξεμβούργου, δηλώνοντας στους ιταλούς ευρωβουλευτές και τους υπαλλήλους του ευρωκοινοβουλίου ότι «από δω δεν με κουνάει κανείς».

Αμέσως μετά την επιστροφή του στο Μιλάνο, ο Ντι Πιέτρο στέλνει ένα διεθνές ένταλμα σύλληψης στο ευρωκοινοβούλιο εναντίον του Τζιαλομπάρντο, το οποίο τον αναγκάζει να εγκαταλείψει την πολυτελή του βίλα στο Λουξεμβούργο και να παραδοθεί στις ιταλικές αστυνομικές Αρχές (14/1/94).

Στο διάστημα των τεσσάρων ημερών ανάμεσα στο ταξίδι του Ντι Πιέτρο στο Λουξεμβούργο και τη σύλληψη του Τζιαλομπάρντο συλλαμβάνεται (12/1) ο Γκαροφάνο για νέες μίζες αξίας 600 εκατομμυρίων ελβετι-

Οι δραστηριότητες της ελληνικής δικαιοσύνης

Δυστυχώς, εδώ αρχίζουν και οι αμφιβολίες μας.

Ο κ. Τζανακάκης έδειξε ενδιαφέρον όταν στη συνέντευξη Τύπου οι έλληνες δημοσιογράφοι τον πληροφόρησαν ότι οι ιταλικές εφημερίδες είχαν γράψει τις προηγούμενες μέρες για τη δολοφονία του Βρανόπουλου και για την επίσκεψή του στην Ιταλία. Ίσως, το προσωπικό του ελληνικού προξενείου του Μιλάνου, που συνόδευε τον κ. Τζανακάκη, δεν διαβάζει ιταλικές εφημερίδες ή δεν έκρινε σκόπιμο να τον ενημερώσει. Η δουλειά του διπλωματικού σώματος έτσι και αλλιώς είναι να ανανεώνει διαβατήρια.

Αν όμως οι κύριοι Βολονάσης και Τζανακάκης παρακολουθούσαν τον ιταλικό Τύπο, θα είχαν μια καλύτερη εικόνα του πλαισίου στο οποίο θα έπρεπε να κινηθούν.

Το γεγονός αυτό θα θέλαμε να το τονίσουμε ιδιαίτερα γιατί είναι αδιανόητο ο κ. Βολονάσης να στέλνει τον κ. Τζανακάκη στην Ιταλία, για να εξοικονομήσει χρόνο και να έχει μια άμεση επαφή με τους ιταλούς δικαστικούς όταν δεν παρακολουθεί τις εξελίξεις, που σημειώνονται εκεί.

Είναι αδιανόητο η ελληνική δικαιοσύνη να μην έχει ακόμα στοιχεία από τις καταθέσεις του Μπερλίνι, όπως μας δήλωσε ο κ. Τζανακάκης. Ή ακόμα χειρότερα να μην μπορεί να συσχετίσει τα στοιχεία που έρχονται στην επιφάνεια από τη δίκη Κουζάνι και τη σύλληψη του Τζιαλομπάρντο και που

ουέρα δεν είχε άλλα στοιχεία πέρα από τα λτή των ιταλικών ειδησεογραφικών πρακτορείων - Ansa, Agi και Radiocor από 24 μέχρι 26/7/93 που αναδημοσίευαν ουσιαστικά το άρθρο του. Ο Βιντσιγκουέρα παρουσίαστηκε στον κ. Τζανακάκη και τον είδε με την ίδια έκπληξη που είχε φανερώσει μιλώντας με το Αντί τον περασμένο Αύγουστο.

Ο κ. Τζανακάκης, που τόνισε επανειλημμένα ότι ενεργούσε κατόπιν προκαθορισμένων εντολών του κ. Βολονάση, το μόνο συγκεκριμένο στοιχείο που δήλωσε, αφορούσε το σχόλιο των ιταλών δικαστικών που έκριναν υπερβολικό το ποσό της προμήθειας του 10%, που ισχυρίζεται ότι πρέπει να πάρει ο κ. Γεωργιάδης. Και μόνο το γεγονός ότι «η προμήθεια» του Γεωργιάδη ανέρχεται στο 10%, όπως ισχυρίζεται ο ίδιος, όταν στην υπόλοιπη Ευρώπη οι οικονομικοί παγόντες αναγνωρίζουν ένα 2% για τις προμήθειες, αποτελεί ένα σημαντικό στοιχείο εντίον των υπευθύνων της πώλησης.

Το υπόλοιπο μέρος της επίσκεψης Τζανακάκη αφορούσε στο πλαίσιο της συνεργασίας ανάμεσα στις δικαστικές αρχές των δύο χωρών. Ο ιταλός εισαγγελέας Γκίτι υποσχέθηκε μάλιστα να καλέσει και τον Μπερλίνι να καταθέσει, αν το ζητήσουν ασφαλώς ελληνικές δικαστικές αρχές.

Συνεργασία που προϋποθέτει, τουλάχιστον, ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον από την μεριά της ελληνικής δικαιοσύνης για τις δικαστικές εξελίξεις στην Ιταλία.

κών φράγκων, τα οποία είχε πληρώσει στον πρώην υπουργό Υγείας της Ιταλίας **Ντε Λορεντζό**, στο υποκατάστημα της Διεθνούς Τράπεζας του Λουξεμβούργου (BIL) στην Λωζάννη της Ελβετίας.

Στις 13/1 καταθέτει ξανά στο δικαστήριο ο Παντσαδόλτα αποκαλύπτοντας ότι είχε πληρώσει μίαν άλλη μεγάλη μίζα στη Διεθνή Τράπεζα του Λουξεμβούργου (BIL), στο Λουξεμβούργο, σε έναν λογαριασμό του **Κουζάνι**. Τα χρήματα και τα ομόλογα, γιατί ο Παντσαδόλτα μεταξύ των άλλων πλήρωνε και σε ομόλογα του δημοσίου, κατέληξαν σε μια Τράπεζα του Βατικανού (IOR), για να χρησιμοποιηθούν κατά τη διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας του Ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος το 1992. Την ίδια μέρα φτάνει στο ευρωκοινοβούλιο το ένταλμα συλλήψεως εναντίον του Τζιαλομπάρντο.

Και τώρα η Αγκούστα;

Για το *indentikit* του Τζιαλομπάρντο είχαμε γράψει στο *Αντί* (βλέπε τχ. 521, 14/5/93, Η Αγκούστα και η Σοσιαλιστική Διεθνής της Μίζας, Πώς μπλέκεται και η Ελλάδα σε ένα ακόμη σκάνδαλο) ότι ήταν ιδιαίτερος γραμματέας του Κράξι, στέλεχος της ΕΟΚ στις Βρυξέλλες και γενικός γραμματέας των σοσιαλιστικών κομμάτων της Κοινότητας. Θέση, βεβαίως, που την είχε χάρις στην υποστήριξη του ΠΑΣΟΚ, του ισπανικού, του γαλλικού, του βελγικού (βαλλωνικού) και του πορτογαλικού σοσιαλιστικού κόμματος.

Όταν οι ολλανδοί, οι γερμανοί, οι βρετανοί και οι φιαμέγκοι σοσιαλιστές προσπάθησαν να τον απομακρύνουν από τις αρμοδιότητές του, οι ιταλοί, οι βαλλώνοι, οι γάλλοι, οι ισπανοί, οι πορτογάλοι και οι έλληνες σοσιαλιστές έκαναν τα αδύνατα δυνατά για να παραμείνει.

Ήδη, στην Ισπανία, τη Γαλλία και την Ελβετία αρχίζουν οι έρευνες εναντίον «της σοσιαλιστικής διεθνούς των μισμών». Ύστερα από πιέσεις του γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (SPD) και ιδιαίτερα του **Βίλι Μπραντ** και του **Βόγκελ** ο Τζιαλομπάρντο απομακρύνεται, ενώ οι σύμμαχοί του, μεταξύ των οποίων και το ΠΑΣΟΚ, τον τοποθετούν σε μια καλύτερη θέση. Έπειτα από λίγο οι δικαστικές αρχές της Λιέγης και του Βελγίου καταζητούν τον Τζιαλομπάρντο κατηγορώντας τον για μίζες για λογαριασμό της ιταλικής εταιρείας κατασκευής ελικοπτέρων Αγκούστα.

Την ημέρα που ο Τζιαλομπάρντο παραδόθηκε στις ιταλικές δικαστικές αρχές (14/1) ο Παντσαδόλτα δίνει το νούμερο του λογαριασμού (31971466) της Διεθνούς Τράπεζας του Λουξεμβούργου (BIL) που πλήρωσε τη μίζα. Ο Ντι Πιέτρο καλεί τον Γκαροφάνο να καταθέσει ξανά, ενώ οι ελβετοί δικαστές προειδοποιούν τον Μπερλίνι να μην καταστρέψει καμιά από τις αποδείξεις που αφορούν τους λογαριασμούς της Φερούτσι από το 1979 μέ-

χρι σήμερα. Ο Μπερλίνι επιβεβαιώνει στο δικαστήριο τη μίζα που πλήρωσε ο Παντσαδόλτα στο Λουξεμβούργο, κάνοντας ξανά λόγο και για τα άλλα 10 εκατομμύρια δολάρια που είχε πληρώσει ο Παντσαδόλτα για την αγορά ενός άλλου εργοστασίου παραγωγής τσιμέντου και σκυροδέματος, μίαν άλλη ΑΓΕΤ στην ουσία, στη Δαλματία της πρώην Γιουγκοσλαβίας, στη σημερινή Κροατία. Μίζα που ο Παντσαδόλτα είχε καταφέρει να την πληρώσει, όπως δήλωσε ο Μπερλίνι, χάρις στον Τζιαλομπάρντο.

Την ίδια ημέρα έρχεται στην επιφάνεια και το όνομα του πρώην διευθύνοντα συμβούλου της μεγαλύτερης ιταλικής Τράπεζας της ιταλικής Εμπορικής Τράπεζας (COMIT), γιατί εισπράττοντας μίζες δοκούσε στη διακίνηση των λογαριασμών του **Μπερλίνι**, του **Γκαρντίνι** και του **Παντσαδόλτα**.

«Εγκληματική οργάνωση»

Στις 18/1 η εισαγγελία της Ραβέννας, όπου έχει την έδρα της και η Καλτσεστρουότσι, κατηγορεί την οικογένεια Φερούτσι και μερικά στελέχη των εταιρειών της, μεταξύ των οποίων και τον Γκαροφάνο, για τη «δημιουργία εγκληματικής οργάνωσης».

Σύμφωνα με τον εισαγγελέα **Γιακοβέλο**, που έχει αναλάβει και την υπόθεση της ΑΓΕΤ σε ό,τι αφορά τη δικαιοδοσία της εισαγγελίας της Ραβέννας, από το 1980 μέχρι το 1992 «το σύστημα Μπερλίνι» αποτελούσε στην ουσία μια εγκληματική οργάνωση, κατηγορία που χρησιμοποιείται κυρίως εναντίον των οργανώσεων της μαφίας και εναντίον των οποίων ο ιταλικός ποινικός κώδικας προβλέπει βαριές ποινές.

Την επομένη, στις 19/1, συλλαμβάνεται για τρίτη φορά μέσα σε ένα χρόνο ο Παντσαδόλτα για μίζες που είχε πληρώσει στην Καλαβρία. Κατηγορείται για απάτη σε βαθμό κακουργήματος εναντίον του ιταλικού δημοσίου και λόγω της ηλικίας του –είναι 72 χρόνων– αφήνει τη φυλακή και οδηγείται για τρίτη φορά σε κατ' οίκον περιορισμό. Την ίδια μέρα ο Γκίτι, ο εισαγγελέας που συναντήθηκε με τον κ. Τζανακάκη, αρνείται την αποφυλάκιση του Τζιαλομπάρντο, ο οποίος προσπαθώντας να καλύψει τον Κράξι αρνείται τις σχέσεις που είχε μαζί του, ενώ χρησιμοποιεί τους ίδιους δικηγόρους με τον πρώην γραμματέα του Σοσιαλιστικού Κόμματος.

Μετά το Βέλγιο, την Ισπανία και τη Γαλλία αρχίζουν για την Αγκούστα οι διώξεις και στην Ιταλία. Στις 20/1 συλλαμβάνονται από την ιταλική αστυνομία ο πρώην διευθυντής εξωτερικών σχέσεων της εταιρείας, για μια μίζα 50 εκατομμυρίων δρχ. που αφορούσε 12 ελικοπτερα, και ένας άλλος υψηλό ιστάμενος της ίδιας εταιρείας, για μια άλλη μίζα αξίας 370 εκατομμυρίων δρχ.

Ο πρόεδρος της Αγκούστα καταζητείται, ενώ αντιπροσωπεία του βελγικού κοινοβουλίου συναντάται στο Μιλάνο με τον Ντι Πιέτρο, ζητώντας τη συνεργασία των ιταλικών

δικαστικών Αρχών για τη δολοφονία του πρώην βαλλώνου πρωθυπουργού, που σχετιζόταν με τις μίζες του Τζιαλομπάρντο και της Αγκούστα.

Από τις καταθέσεις των μαρτύρων στη δίκη του Κουζάνι έρχονται νέα στοιχεία, από τα οποία προκύπτει ότι ο Παντσαδόλτα συγκέντρωνε τις μίζες για λογαριασμό του ιταλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος και τις έδινε στον ταμία του κόμματος **Μπάλαμο**, ο οποίος αυτοκτόνησε πέρσι.

Από το μικρό μας οδοιπορικό φαίνεται καθαρά η σχέση ανάμεσα στον Παντσαδόλτα και τη Διεθνή Τράπεζα του Λουξεμβούργου, την οποία διευθύνει ο πρώην πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου και πρώην πρόεδρος της ΕΟΚ **Θορν**, δεν είναι λοιπόν τυχαίο το γεγονός ότι η **Yami** και η **Tubefin Holding** διακίνησαν από αυτή την Τράπεζα τα ποσά για την αγορά των μετοχών της ΑΓΕΤ, ούτε είναι τυχαίο το γεγονός ότι από αυτή την Τράπεζα πέρασε και ένα μέρος από τα χρήματα του Γεωργιάδη, όπως παραδόχθηκε και ο κ. Τζανακάκης στο Μιλάνο.

Τί έγινε με τα ελικοπτερα;

Για το λόγο αυτό πιστεύουμε ότι είναι ίσως απαραίτητο να ζητηθούν αποσπάσματα από τις κινήσεις των λογαριασμών του Παντσαδόλτα και του Τζιαλομπάρντο τόσο από τα υποκαταστήματα της Διεθνούς Τράπεζας του Λουξεμβούργου στο ίδιο το Λουξεμβούργο, όπου είχαν τους λογαριασμούς τους, όσο και στα υποκαταστήματα της ίδιας Τράπεζας στην Ελβετία και κυρίως στη Λωζάννη.

Ίσως από τα αποσπάσματα των λογαριασμών του Τζιαλομπάρντο να έρθουν στην επιφάνεια και οι σχέσεις του με την Ελληνική Αεροπορική Βιομηχανία, η οποία είχε υπογράψει στο παρελθόν μια σειρά συμφωνιών με την Αγκούστα.

Ας μην ξεχνάμε ότι όπου μέχρι τώρα η Αγκούστα κατόρθωσε να πουλήσει τα ελικοπτερά της –μιλάμε για το δυτικό ευρωπαϊκό χώρο– το έκανε χάρις στις μίζες της. Όλα σχεδόν τα σοσιαλιστικά κόμματα που υποστήριξαν τον Τζιαλομπάρντο στις Βρυξέλλες βρίσκονταν στην εξουσία κατά τη διάρκεια της χρυσής περιόδου του Κράξι στην Ιταλία. Σήμερα, στην Ισπανία, το Βέλγιο και τη Γαλλία μερικοί από τους αντιπροσώπους τους αντιμετωπίζουν τις δικαστικές αρχές για την αγορά των ελικοπτέρων.

Μέσα από την ΕΟΚ οι «σοσιαλιστές ληστές» του **Κράξι**, του **Μαρτέλλι** και του **Ντε Μικέλις** φαίνεται ότι κατόρθωσαν να πουλούν, με το αζημίωτο, κάθε λογής ιταλικά εμπορεύματα.

Η Ισπανία του **Γκονζάλες** δεν αποτέλεσε εξαίρεση. Δύο από τους πιο στενούς του συνεργάτες έχουν αναμειχθεί στα σκάνδαλα της Αγκούστα και της Φερούτσι, ενώ στη Γαλλία η προηγούμενη σοσιαλιστική κυβέρνηση προσπάθησε να κρύψει τις δολοφονίες

με τους χρηματιστές-σοσιαλιστές του ράβι.

Στην Ελλάδα η παρουσία της Αγκούστα χρυσιάζει ένα ιδιαίτερο ενδιαφέρον.

Τον Ιούνιο του 1989, ο ιταλός δικαστής **αστελλάνι** είχε αποκαλύψει αρκετές παρά-
μερες πωλήσεις όπλων από την Otomelara
στην Αγκούστα. Συγκεκριμένα, η Αγκού-
στα είχε παραβιάσει το διεθνές εμπάργκο
αντίον της Ελλάδας, πουλώντας όπλα στη
γύνακτα του Παπαδόπουλου. Σαν αποστο-
λάς των ελικοπτέρων εμφανιζόταν η Ολ-
ννδία, ενώ για την αγορά πρέπει να πληρώ-
σαν μίζες σε χουντικούς αξιωματικούς και
ως στο διάδοχο του ιταλικού θρόνου **Βι-
ττοριο Εμμανουέλε** της Σαβοΐας.

Στις αρχές του Ιουνίου του 1986 επισκέ-
θηκε τις εγκαταστάσεις της Αγκούστα στο
αερέζε κλιμάκιο της ελληνικής αεροπορίας
επικεφαλής τον τότε αρχηγό του ΓΕΣ
Γιμήτρη Αποστολάκη. Το ελληνικό κλιμά-
κο είχε μείνει ευχαριστημένο παρακολου-
τώντας γυμνάσια του ελικοπτέρου Α-129.

Τρίτους μήνες αργότερα, το Νοέμβριο του
86, ακούγονται για πρώτη φορά στην ιτα-
κή Βουλή τα ποσά για μίζες που ξεκινούν
από το ελάχιστο ποσοστό του 7% και φθά-

νουν στο 15% της αξίας της κάθε παραγγε-
λίας.

Για την αγορά 16 πυραύλων «Ασπίδας»
που είχε αγοράσει η ελληνική αεροπορία,
κάποιος **Μοδιάνος**, δάσει των πρακτικών
της ιταλικής Βουλής, φαίνεται ότι πήρε μια
μίζα του 5%, δηλαδή 233 χιλιάδες δολάρια,
επί της αξίας των 4,5 εκατομμυρίων δολα-
ρίων που κόστισαν οι πυραύλοι.

Ο τότε υπουργός Εξωτερικού Εμπορίου
Τζουλιάνο Αμάτο ισχυρίζεται ότι τα ποσά
αφορούν τις προμήθειες αλλά στους λογα-
ριασμούς και τους ισολογισμούς των εται-
ρειών δεν φαίνονται πουθενά.

Παρ' όλα αυτά, η Αγκούστα έκλεισε μια
συμφωνία με την Ελληνική Αεροπορική Βιο-
μηχανία αξίας 8,5 δισ. λιρετών για την πα-
ραγωγή στην Ελλάδα 77 τμημάτων του ελι-
κοπτέρου Α-109.

Η αγορά του αιώνα δεν μπορούσε να αφή-
σει στο περιθώριο την Αγκούστα. Οι ελλήνι-
κές ένοπλες δυνάμεις γεμίζουν ελικόπτερα
που από τη μια κοστίζουν ακριβά και από
την άλλη δεν ανταποκρίνονται στο συναγω-
νισμό των γαλλικών και γερμανικών ελικο-
πτέρων.

Ενώ από τη μια μεριά ο Τζιουζέπε Γκαρο-

φάνο, άνθρωπος της Opus Dei, της καθολι-
κής μασωνίας και προσωπικός φίλος του
Αντρέotti, ανακαλύπτει την Ελλάδα διαμέ-
σου της ΑΓΕΤ που πουλάει ο **Μητσοτάκης**,
ο Τζιαλομπάρντο φαίνεται ότι ήδη έχει αρχί-
σει να εμπορεύεται με την Ελλάδα.

Η Διεθνής Τράπεζα του Λουξεμβούργου
και η ιταλική Εμπορική Τράπεζα, όπου γί-
νονται οι πληρωμές για τις προμήθειες του
ελληνικού στρατού από την Ιταλία, ίσως
κρύβουν τα μυστικά των συναλλαγών.

Ευτυχώς, που σε αντίθεση με τον κ. Βολο-
νάση, ο Ντι Πιέτρο παρακολουθεί από κο-
ντά τις εξελίξεις και δεν διστάζει, ενημερω-
μένος, να πάει στο Λουξεμβούργο και να
ζητήσει αντίγραφα των λογαριασμών του
Τζιαλομπάρντο και του Παντσαδόλτα.

Επειδή πιστεύουμε ότι η δικαιοσύνη πρέ-
πει να είναι τυφλή και να μην κοιτάει στο
πρόσωπο κανέναν, περιμένουμε να δούμε τι
θα προκύψει από αυτούς τους λογαρια-
σμούς. Έτσι και αλλιώς τόσο στην υπόθεση
της Καλτσεστρουότσι-ΑΓΕΤ όσο και στη νέα
υπόθεση Αγκούστα-ΕΑΒ αναγκαζόμαστε
να περιμένουμε τις εξελίξεις από το εξωτερι-
κό.

Μόλις
κυκλοφόρησαν

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

PETRA PROGRAMME
Ελληνικό Κέντρο Ανάπτυξιακών Μελετών (ΕΛΚΑΜ)

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Θέματα θεωρίας, μεθοδολογίας
& ειδικών προσεγγίσεων

Υπομνημα
Κ. Λαζαρίδης
Α. Βλάχου, Η. Κουρτίδου, Γ. Παπαγιάννης
Γ. Χαλαράς, Α. Ρίζος, Φ. Αποστολάκης
Α. Αποστολάκης, Ν. Μαντινιέρας, Α. Παναγιωτόπουλος
Ν. Ζαλακίτης, Π. Τσίπας, Κ. Παναγοπούλου

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
ΑΘΗΝΑ 1993

PETRA PROGRAMME
Greek Centre of Development Studies (ELKAM)

ENVIRONMENTAL CRISIS

Methodological and Specific
Approaches

by
C. Lazariadis
A. Vlachou, E. Kourtidou, G. Papagiannis
G. Chalatzis, D. Rizos, Ph. Apostolakis
I. Loukides, N. Mantiniotis, A. Panagiotou
N. Zalakitis, P. Tsipis, C. Panagopoulou

SYNCHRONI EPOCHI
ATHENS 1993

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Θέματα θεωρίας, μεθοδολογίας
& ειδικών προσεγγίσεων

ENVIRONMENTAL CRISIS

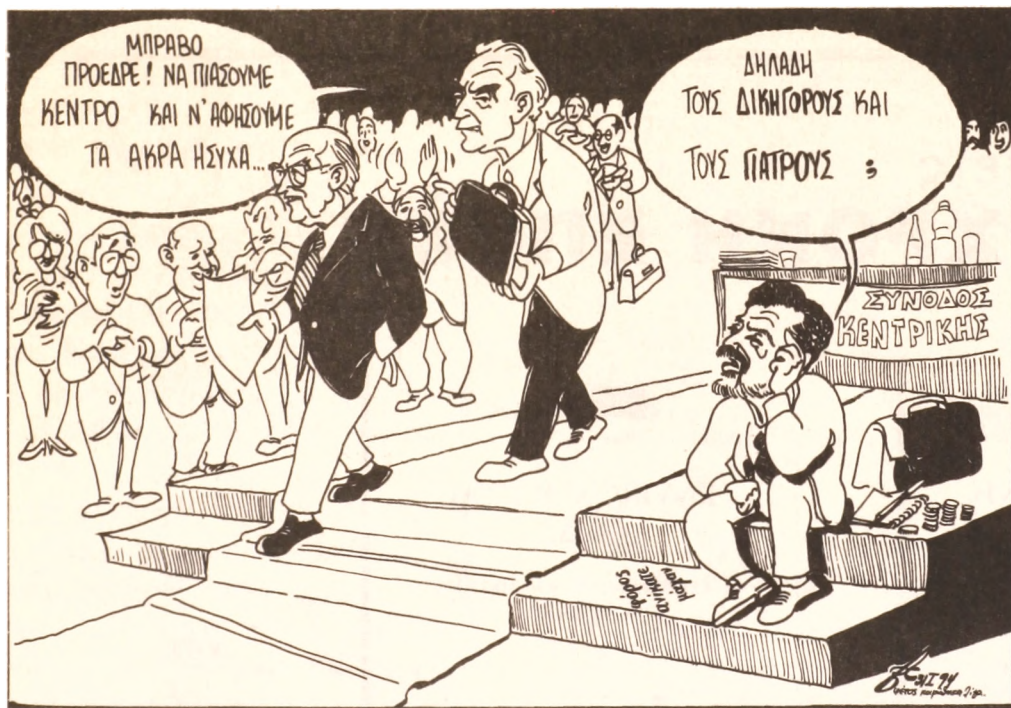
Methodological and Specific
Approaches

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ: Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3620 835, 3623 649 Fax: 3613 354
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ.Σ.Ε.: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, Τηλ.: 3629 835, 3629 814 & 28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, Τηλ.: 38 090

Οικονομία: από το «σοσιαλισμό»

του Κώστα Τσαλόγλου

Είναι μάταιο να απευθύνεται κανείς στην κυβέρνηση του κ. Α. Παπανδρέου για να επιστήση την προσοχή της στους κινδύνους άμεσης κατάρρευσης της οικονομίας που πολλαπλασιάζει η οικονομική της πολιτική. Και είναι μάταιο, γιατί το μόνο που ενδιαφέρει τους κατόχους της εξουσίας είναι να μη στερηθούν των προσφορών της, όσο και αν αυτό κοστίζει στον τόπο. Φαίνεται, ωστόσο, πως είναι εξίσου μάταιη και η προσφυγή στην ίδια την κοινωνία. Η οποία, έχοντας χάσει τις ουτοπικές της προσδοκίες για εγκαθίδρυση –επιτέλους!– ενός δίκαιου «σοσιαλιστικού» καθεστώτος, υιοθέτησε την *πλουτολαγνία* ως τη μοναδική αξία που πρέπει να ρυθμίζει τη συμπεριφορά της. «Ξύνοντας», όμως, η κοινωνία κάθε παραπλανητική γοητευτική επιφάνεια, με την ελπίδα πως θα βρει κάτω απ' αυτή τον περιπόθητο πλούτο, αναλώνεται υπέρ της παρακαμής της. Και αυτό είναι ό,τι χειρότερο μπορούσε να συμβεί στο έθνος.

Στο τέλος του περασμένου χρόνου «εισήχθησαν» στο Χρηματιστήριο Αθηνών δύο νέες τεχνικές εταιρείες. Ο κύκλος εργασιών και των δύο μόλις φτάνει τα έντεκα δισεκατομμύρια δραχμές. Οι «ξύστες» που έσπευσαν να αγοράσουν τις μετοχές τους πρόσφεραν συνολικά τρία τρισεκατομμύρια εβδομήντα πέντε δισεκατομμύρια δραχμές! Τι μέρισμα περίμεναν πως θα αποδώσουν και αυτές οι μετοχές; Σχεδόν τίποτε, όπως πληροφορεί η σχετική στατιστική. Τότε γιατί σπεύσαν; Κυνηγώντας την *υπεραξία*. Που θα προέλθει από το... «πακέτο» Ντελόρ!

Γιατί κανένας από τους υπεύθυνους πολιτικούς μας άνδρες δεν έχει το θάρρος να πει στον κόσμο ότι τα χρήματα από το περίφημο αυτό «πακέτο» δεν είναι σε θέση να εμποδίσουν την αποσύνθεση της οικονομίας μας; Να δημιουργήσουν, δηλαδή, τις προϋποθέσεις υγιούς ανόδου των τιμών των μετοχών, ώστε να αποκομίσουν οι κάτοχοί τους κέρδη βέβαια από την υπεραξία; Και ότι η προϊούσα

οικονομική αποσύνθεση του τόπου θα διαλύσει για μια ακόμα φορά τις ελπίδες γρήγορου κέρδους, προκαλώντας την απώλεια δεκάδων δισεκατομμυρίων οικονομιών των αφελέστερων «επενδυτών»;

Το παθητικό συναλλαγματικό ισοζύγιο

Είναι άγνωστο, μήπως, στους επίσημους οικονομολόγους μας ότι, παρά το σημαντικό ύψος των καθαρών εισπράξεων από την Κοινότητα, το συναλλαγματικό ισοζύγιο της Ελλάδος με τους «έντεκα» είναι *παθητικό*; Και είναι παθητικό, γιατί εκτός από το συνεχώς αυξανόμενο εμπορικό έλλειμμα, το τουριστικό, για σπουδές και νοσήλεια συνάλλαγμα, εξάγουμε όλο και μεγαλύτερα ποσά για επιχειρηματικά κέρδη «εταιρών», κέρδη τους από το Χρηματιστήριο (γιατί αυτοί ποτέ δεν χάνουν), τόκους από τα δάνεια και τα ομόλογα του Δημοσίου; Είναι άγνωστο ότι το κλείσιμο της μιας ύστερα από την άλλη των ελληνικών βιομηχανιών οφείλεται στο γεγονός ότι οι εισαγωγές βιομηχανικού εξοπλισμού είναι κάτω από το μισό των εισαγωγών έτοιμων βιομηχανικών καταναλωτικών προϊόντων. Είναι άγνωστο ότι χάσαμε την ανταγωνιστική μας ικανότητα όχι μόνο στα παραδοσιακά βιομηχανικά προϊόντα μας αλλά ακόμα και στα λουλούδια; Τα χρυσάνθεμα που καλλιεργούνται στην Κρήτη εκτοπίστηκαν στην ευρωπαϊκή αγορά από τα ολλανδικά χρυσάνθεμα. Και ας δαπανούν εκείνα, στα θερμοκήπια, ηλεκτρική ενέργεια, και τα δικά μας... ήλιο!

Τα ιδιωτικά εισοδήματα –με εξαίρεση, φυσικά, των ευφύτερων νεόπλουτων της παραοικονομίας– θα χάνουν, όλο και γρηγορότερα, την πραγματική τους αξία. Οι άνεργοι θα πολλαπλασιάζονται, αφού συρρικνώνεται αδιάκοπα ο μηχανισμός παραγωγής εθνικού πλούτου, άρα και απασχόλησης. Ο ογκώδης εξωτερικός δανεισμός –πέντε δισεκατομμύρια δολάρια προγραμματίζεται να δανειστούμε εφέτος– ξαναέγινε η προσφιλής στο ΠΑΣΟΚ μέθοδος για την άσκηση της δημοσιονομικής του πολιτι-

τον καταναλωτισμό

ς. Με άμεση δραματική συνέπεια, να διογκώνεται το μόνιο χρέος αντί να λιγοστεύει.

Θαλασσοδάνεια για την κατανάλωση

ντί, λοιπόν, οι υπονομευτικές των συνολικών εθνικών συμφερόντων εξελίξεις αυτές να επισημανθούν με τον ηρότερο δυνατό τρόπο, ώστε να υπάρξουν νηφαλιότες σκέψεις στην υστερία της πλουτολαγνίας, απόλυτη υπό υποδέχτηκε την κυβερνητική απόφαση για πλήρη, σιαστικά, απελευθέρωση της καταναλωτικής πίστης. έτρο, πρόσφορο, όπως φαίνεται να πιστεύουν οι επαίτες, για αναθέρμανση της αγοράς και... επιτάχυνση της χώστιας παραγωγής!

Την ώρα, δηλαδή, που θεσμοθετείται καθεστώς εισοδητικής λιτότητας, προτρέπεται το κοινό σε αγορές με εξόφληση μελλοντικών του εισοδημάτων. Μελλοντικών εισοδημάτων, που είναι βέβαιο πως θα είναι μικρότερες αγοραστικής δύναμης από τα σημερινά εισοδήματα, επαρκή, επομένως, να πληρώνουν δόσεις προηγούμενων αγορών. Αλλά και αν ακόμη εξοφλούνται κανονικά οι οειλές, την «τόνωση» της ελληνικής αγοράς θα την επωληθούν οι ξένοι προμηθευτές των διαφόρων προϊόντων, ου τα εισαγόμενα είναι φθηνότερα από όσα προσφέρει ρθίνουσα εγχώρια παραγωγή.

Η προσπάθεια για σύλληψη της φοροδιαφυγής, εφόσον οδώσει, θα είναι, κατά την κυβέρνηση, το τέρμα της νητικής πορείας της οικονομίας. Μάταιες προσδοκίες. Όταν συζητιόταν στη Βουλή το φορολογικό νομοσχέδιο ο τότε υπουργού Οικονομικών κ. Ι. Παλαιοκρασσά, που ορόδλεπε μείωση των φορολογικών συντελεστών, ο σημεός διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος κ. Ι. Μπούτος, ολευτής του ΠΑΣΟΚ τότε, είπε ότι το μέτρο δεν πρόκεινα αποδώσει. Εκείνοι, εξήγησε, που κόβουν τα εκατός εκατό των εισοδημάτων τους, γιατί να τα δηλώσουν ειδή θα τους χαριστεί το δέκα τοις εκατό μόνο του αλογούντως φόρου; Θα χάσουν, δηλαδή, το ενενήντας εκατό του φόρου, που τώρα ενθυλακώνουν! Η φορολεκτική συνέχεια δικαίωσε τον κ. Μπούτο. Η φοροφυγή στη χώρα μας μόνο με προϋπόθεση την αναγωγή σε χώρα προηγμένη πολιτικά, οικονομικά και κοινωνιμπορεί να καταπολεμηθεί. Με άλλα λόγια, για να γιανθούν τα δημόσια οικονομικά και να γίνει σεβαστή νυνταγματική επιταγή για ισότητα των φορολογικώνών, πρέπει να έχουμε ως αφετηρία ό,τι ονειρευόμαστε τέρμα!...

Καταναλωτές όλης της Ελλάδας, ενωθείτε

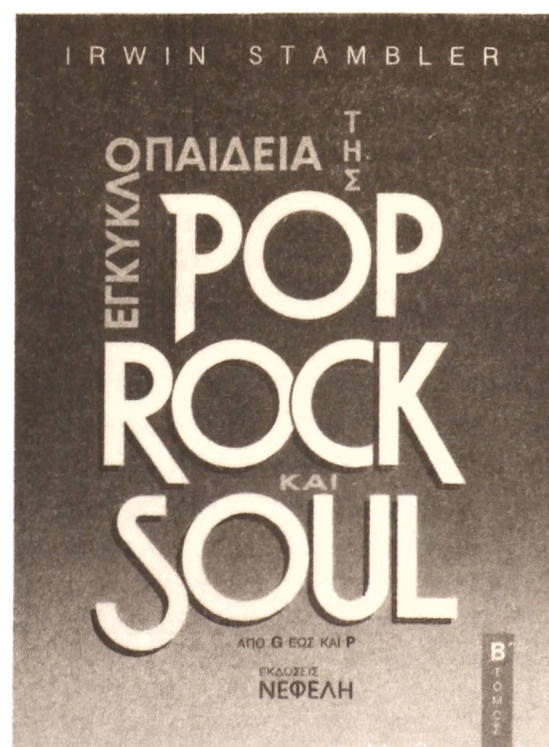
ογική του καπιταλιστικού κέρδους και οι πολιτικές και ονομικές διεκδικήσεις των εργαζομένων κατάφεραν, ικά, να εξαφανίσουν το ογκώδες κοινωνικό στρώμα ο διεκδικούσε την κατάληψη της εξουσίας με επανασταές διαδικασίες, προκειμένου να εξασφαλίσει τη δίκαιη ανομή του παραγόμενου πλούτου. Στο μέγιστο τμήμα

του το κοινωνικό αυτό στρώμα –τον μισθωτών κατά κύριο λόγο– μετατράπηκε σε μεσοαστικό, σε καταναλωτή, προς τον οποίον απευθύνεται το σύνολο σχεδόν των προϊόντων της επιστήμης και της τεχνολογίας. Εγκαταλείφτηκε, έτσι, και η διεκδίκηση της εξουσίας. Ό,τι απέμεινε, είναι η αξίωση της ικανοποίησης των καταναλωτικών αναγκών, από όσους κατέχουν την εξουσία, στο όνομα του κοινοβουλευτισμού και της οικονομίας της αγοράς. Ός ότου αυτό γίνει έργο κυβερνητικό, οι «ανάγκες» θα καλύπτονται με κάθε μέσο, ακόμα και με φοροκλοπή!

Εκεί είμαστε!

Είναι αστείο να προσδοκάται ότι η αλλαγή μπορεί να προέλθει από πολιτικές παρατάξεις που αναλίσκονται σε αθλιότητες μικροκομματικών ανταγωνισμών.

IRWIN ΣΤΑΜΠΛΕΡ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΗΣ POP ROCK ΚΑΙ SOUL

Κυκλοφόρησε και ο 2ος τόμος
Από G έως P

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6-8, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 3639962

ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΓΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΟΛΟΓΟΥΣ

του Βαγγέλη Χεκίμογλου

Πόσο μπορεί να μειωθεί ο μισθός στη βιομηχανία; Για την ελαστικότητα των πραγματικών μισθών έχουν γραφτεί χιλιάδες σελίδες, αλλά εκείνο που θα μας απασχολήσει εδώ δεν είναι η θεωρητική πλευρά του θέματος. Θα δούμε, μέσα από μια πραγματική περίπτωση, τι πιστεύουν οι ίδιοι οι βιομηχανικοί εργάτες, κι όχι απλώς οι συνδικαλιστικοί εκπρόσωποί τους, πάνω στο εφιαλτικό ερώτημα: τι θυσίες είναι διατεθειμένοι να κάνουν για να κρατήσουν τις δουλειές τους;

Εχουμε μπροστά μας ένα άκρως διδακτικό κείμενο, που ανήκει στο είδος εκείνο των τεκμηρίων που μας κάνουν να αισθανόμαστε το παρόν σαν ιστορία. Το κείμενο δέβαια δεν θα ενδιέφερε μόνον τους θεράποντες της πολιτικής οικονομίας αλλά και τους φιλόλογους, ενδεχομένως δε και τους γλωσσολόγους. Ο χειρισμός της ελληνικής γλώσσας, στην οποίαν υποτίθεται πως είναι διατυπωμένο, είναι τουλάχιστον αδέξιος, καθώς ο συντάκτης προσπάθησε να διατυπώσει το δραματικό του περιεχόμενο με ομιχλώδεις έννοιες, ομιχλώδεις τόσο στην πραγματικότητα όσο και στην προσωπική του αντίληψη.

Ας κρατήσουμε μερικές αποστάσεις. Μιλάμε για τη βιομηχανία Χ στην πόλη Ψ. Η πόλη Ψ έχει μεγάλη παράδοση στον κλάδο Ω και η βιομηχανία Χ, με τρία εργοστάσια, είναι μία από τις παλιότερες της πόλης. Οι φορείς της συνδέονται με παλιές οικογένειες, αυτές που έκαναν από τον προηγούμενο ακόμη αιώνα την πόλη Ψ βιομηχανική πόλη, διατηρουμένων δεδαίως των αναλογιών.

Η βιομηχανία Χ κλείνει. Είναι ουσιαστικά μία προβληματική επιχείρηση. Έχει χρέη σε μια υπό κρατικό έλεγχο Τράπεζα, στο ΙΚΑ και στο δημόσιο. Καθυστερεί επίσης μισθούς και στο πολυμελές προσωπικό της.

Οι εργάτες κινητοποιούνται για να μην κλείσει η επιχείρηση.

Αφού οι κλασικές μέθοδοι κινητοποιήσεων αποβαίνουν άκαρπες, αφού οι απεργίες και οι καταλήψεις δεν συγκινούν κανέναν, οι εργαζόμενοι συνέρχονται, πριν από δυο χρόνια περίπου, σε γενική συνέλευση που τη συγκαλούν και τα δύο - άλλοτε ανταγωνιστικά - σωματεία εργαζομένων της επιχείρησης. Το πρακτικό της γενικής συνέλευσης είναι το κείμενο για το οποίο θα μιλήσουμε.

Θέμα της συνέλευσης είναι «η επαναλειτουργία και το μέλλον των εργοστασίων προς το σκοπό να αποτραπεί η ανεργία του προσωπικού». Διαπιστώνεται ότι «όχι μόνον υπάρχει απαρτία αλλά υπάρχει καθολική συμμετοχή των εργαζομένων».

Τα σημεία που λαμβάνει υπόψη της η συνέλευση είναι, βασικά,

Ο Βαγγέλης Χεκίμογλου είναι διδάκτωρ του Οικονομικού Τμήματος του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Το έργο του περιλαμβάνει διβλία, επιστημονικές ανακοινώσεις και άρθρα για την οικονομική ιστορία του βορειοελλαδικού χώρου, καθώς και την επιστημονική επιμέλεια εκθέσεων ιστορικών τεκμηρίων. Βραβείο δοκιμίου Ιεκτασί, 1993.

τρία. Πρώτον, ότι «800 οικογένειες και όλη η πόλη μαυροφορέθη-κε με την πληροφορία κινδύνου για κλείσιμο των εργοστασίων στα οποία βασίζεται η οικονομία της πόλης και των κατοίκων της».

Δεύτερον, ότι «το κλείσιμο θα είναι μια άδικη ζημιά για όλους και για την Εθνική οικονομία τώρα που εν τω μεταξύ... (το προϊόν του κλάδου) πήρε τα πάνω και σε ζήτηση και σε τιμές και είναι δυνατή η βιωσιμότητα της επιχείρησης».

Αφού λοιπόν διαπιστώνουν το αντικειμενικό πρόβλημα και κατανοούν τη συγκυρία, οι εργαζόμενοι αποφασίζουν να κάνουν θυσίες: «πρέπει να παρουμε απόφαση που να εξυπηρετεί την εταιρεία με τραπεζικά κριτήρια για την επαναλειτουργία της, δηλαδή απόφαση με θυσίες νομίμων δικαιωμάτων... και αξιώσεων, σε συνδυασμό με την πολλαπλάσια ωφελιμότητα των θυσιών αυτών» τόσο για τους εργαζόμενους μακροπρόθεσμα όσο και για την πόλη άμεσα.

Ποιος οικονομολόγος δεν θα ζήλευε και δεν θα επαινούσε αυτό το συνδικαλιστικό συμπόσιο; αφού διαπιστώθηκε ότι η προσφορά εργατικής δύναμης είναι μεγαλύτερη από την ανελαστική ζήτηση, κι αφού έγινε μια μικρή κλαδική μελέτη, τίθεται ευθέως το ζήτημα της ελαστικότητας της εργασιακής αμοιβής.

Οι εργάτες του εργοστασίου δέχονται έμμεσα ότι οι αμοιβές τους είναι μεγαλύτερες από το επίπεδο που η ανταγωνιστικότητα θα επέτρεπε και αποφασίζουν να κάνουν θυσίες για να μειώσουν το εργασιακό κόστος και να προσαρμοσθούν έτσι στις απαιτήσεις της αγοράς, ό,τι οι ίδιοι ονομάζουν «τραπεζικά κριτήρια». Και να τι πρότειναν:

«Οι εργαζόμενοι παγώνουν στο σύνολό τους τις αξιώσεις τους από οφειλόμενους μισθούς και γενικά αμοιβές εργασίας, για μέχρι να εμφανισθεί η ανάκαμψη της επιχείρησης». Δακνίζουν δηλαδή οι εργαζόμενοι την επιχείρηση, με το ισόποσο των καθυστερημένων μισθών τους! Αλλά δεν φτάνει μόνον αυτό. Το πιο σημαντικό είναι το ακόλουθο:

«Με στόχο την ομαλή και παραγωγικότερη λειτουργία της επιχείρησης να υπάρξει ανάθεση (συγχρόνως με την επαναλειτουργία της επιχείρησης) της οργάνωσης παραγωγικότητας και της οργάνωσης της διοίκησης και διαχείρισης της επιχείρησης σε εταιρεία που κατ'επάγγελμα και με αναγνωρισμένο κύρος ασχολείται εξειδικευμένα με τα θέματα αυτά. Η ίδια εταιρεία θα συμβάλει και στην απαιτούμενη και **πρέπει να μειώσει** του κόστους παραγωγής, με πλην άλλων, **μείωση του αριθμού αμειβομένου από την εταιρεία προσωπικού**, που όμως **αντί απολύσεων**,

τα σωματεία θα εφαρμόσουν πρόγραμμα εκ περιτροπής εργασίας μέσα στους στόχους της οργανωτικής εταιρείας».

Μ' άλλα λόγια, οι εργάτες του εργοστασίου Χ γνώριζαν ότι το κύριο πρόβλημα, προκειμένου να κρατήσουν τις θέσεις τους, ήταν η κακή οργάνωση της επιχείρησης, κι ότι η κακή οργάνωση αντανακλούσε στο αυξημένο κόστος παραγωγής. Αναγνώριζαν παράλληλα ότι βασικός συντελεστής του αυξημένου κόστους παραγωγής ήταν το υπεράριθμο προσωπικό. Μια εταιρεία - σύμβουλος που θα αναλάμβανε να κάνει πιο ορθολογική τη λειτουργία της επιχείρησης, αναγκαστικά θα αντιμετώπιζε πρόβλημα απολύσεων. Αντί όμως για απολύσεις, οι εργαζόμενοι στη γενική τους συνέλευση εξέφρασαν την προτίμηση προς την εκ περιτροπής εργασία, λύση που μερικά χρόνια πριν είχε ασπαστεί και η κυρία τότε, λαίδη τώρα, Μάργκαρετ Θάτσερ. Με τον τρόπο αυτόν, η εργασία και οι μισθοί μοιράζονται και στις 800 οικογένειες και το κακό μετριάζεται.

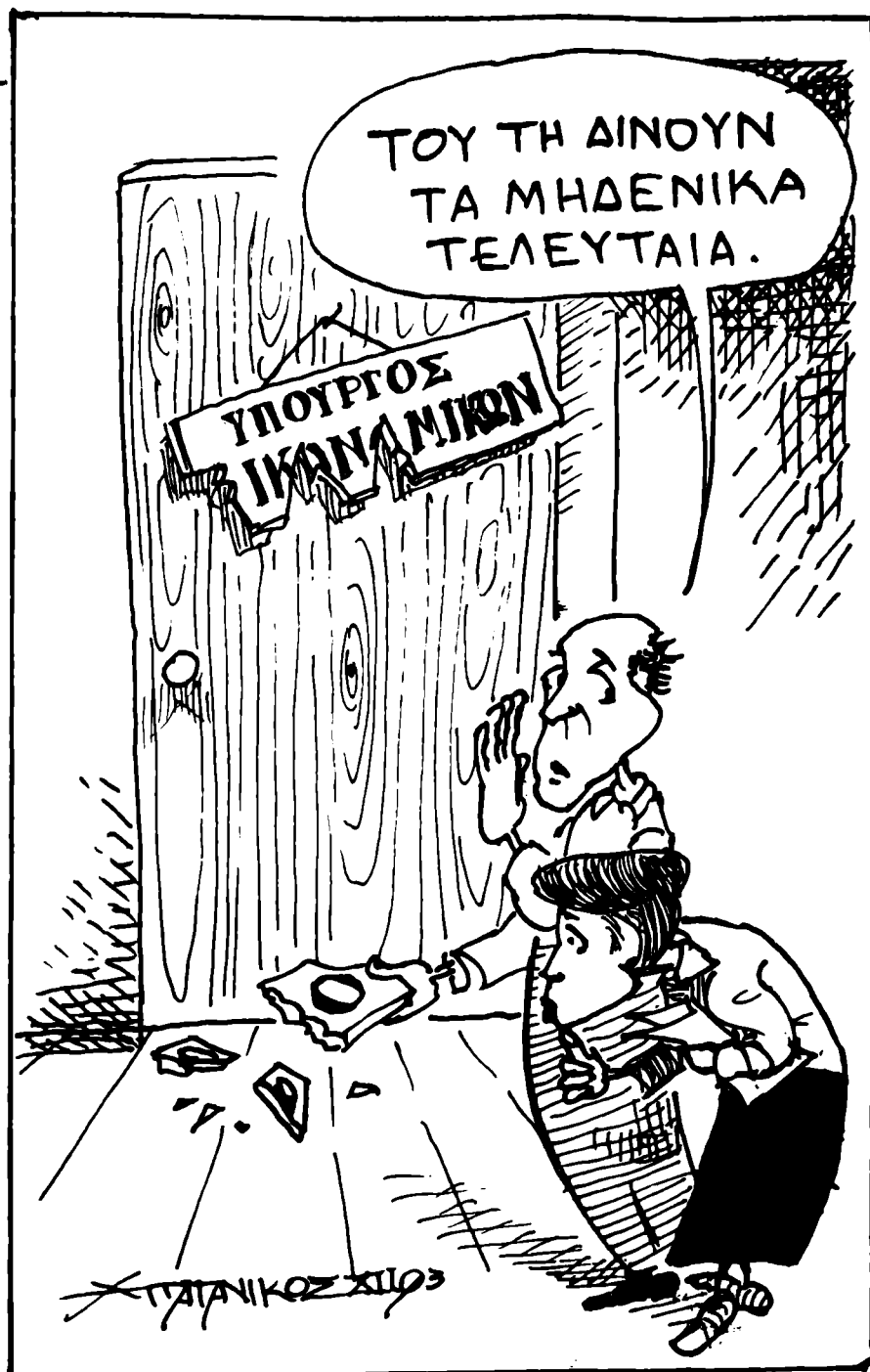
Όταν το πρότειναν αυτό, οι εργαζόμενοι γνώριζαν βέβαια ότι μιλούν για κάτι παροδικό: «άλλωστε η περιτροπή αυτή συν τω χρόνω θα εκλείψει σαν ανάγκη, με τη φυσιολογική έξοδο, λόγω συνταξιοδότησεως, σημαντικού αριθμού εργαζομένων. Τα σωματεία έχουν για εφαρμογή τέτοιο πρόγραμμα που δεν θα επιδρά αρνητικά στην επιχείρηση με τους μη εργαζομένους της περιτροπής, έτσι η εξασφάλιση των θέσεων εργασίας είναι έννοια στην οποία θα μετέχουν συνολικά, ισοδύναμα και δίκαια όλοι οι εργαζόμενοι, χωρίς να χρειασθούν απολύσεις, αλλά να επιτυγχάνεται μείωση του συνολικού κόστους εργασίας ανά κιλό παραγωγής».

Αυτά δεν τα λένε νεοφιλελεύθεροι οικονομολόγοι αλλά οι φορείς της εργοστασιακής παράδοσης πολλών δεκαετιών, που πίσω της υποφώσκει η συντεχνιακή πείρα αιώνων. Δεν έχουμε εδώ κατηγορίες κατά των φορέων της επιχείρησης, ή του κράτους, ή του τραπεζικού συστήματος. Εδώ μιλούν άνθρωποι που είναι αποφασισμένοι να κρατήσουν τη δουλειά τους και που γνωρίζουν πολύ καλά γιατί θα την χάσουν, αν τελικά δεν τα καταφέρουν. Η «μείωση του συνολικού κόστους εργασίας ανά κιλό παραγωγής» σε συνδυασμό με την «εκ περιτροπή» είναι πρόταση που μπορεί, θεωρητικά τουλάχιστον, να συμβάλει στην υπέρβαση των προβλημάτων και στη διατήρηση, αν μη τι άλλο, της εργασιακής ειρήνης.

Υπάρχει όμως και το πρόβλημα της ρευστότητας, το οποίο επίσης το κατέχουν οι απόγονοι των ελληνικών συντεχνιών της ουρκοκρατίας - πόσο παρεξηγημένη είναι η λέξη «συντεχνία» - πα καταστατικά των οποίων υπήρχε απαγόρευση να δανειζούν οι τεχνίτες τους εργοδότες τους. Και να πώς λύνεται το πρόβλημα της ρευστότητας:

«Οι εργαζόμενοι... αποδέχονται ελαστικότητα σε καταβολή των αποδοχών τους στον πρώτο χρόνο λειτουργίας της επιχείρησης, επιδιώκοντας το μισό της δικαιούμενης αμοιβής να καταβάλλεται εμπρόθεσμα, το δε υπόλοιπο μέρος με μια ανοχή χρόνου καταβολής...». Όπως θα έλεγε ο Μαρξ, οι εργάτες συμπιέζουν το κόστος που είναι αναγκαίο για την αναπαραγωγή της εργατικής δύναμης και με τον τρόπο αυτόν μειώνουν το αναγκαίο μεταβλητό κεφάλαιο. Σε άλλους όρους, λύνουν απλώς το πρόβλημα της ρευστότητας της επιχείρησης και εξασφαλίζουν στην ελευταία τα αναγκαία κεφάλαια για να ξεπληρώσει χρέη της προς άλλες κατευθύνσεις. Να γιατί θυμίζουμε τη συντεχνιακή απαγόρευση να δανειζούν οι τεχνίτες στους εργοδότες τους - που ποσοκοπούσε βέβαια στο να αποτρέψει να γίνουν οι τεχνίτες υνέταιροι του αφεντικού τους - απαγόρευση από την οποία ατάγεται ιστορικά η πρόταση των εργατών της επιχείρησης Χ.

Μ' όλα αυτά, η γενική συνέλευση καλούσε την πιστοδότρια τράπεζα και την εταιρεία «σε ανάλογες και από την πλευρά τους εσμεύσεις και συνεργασίες, ώστε το τρίπτυχο συνεργασίας προς την ανταγωνιστικότητα (εργαζόμενοι - εταιρεία - τράπεζα) να

διώξει μια για πάντα τον εφιάλτη της ανεργίας στην ηρωική πόλη Ψ, η οποία βασιίζεται κυρίως στον κλάδο Ω».

Δυστυχώς ο εφιάλτης δεν απέδραμε. Η επιχείρηση τελικά έκλεισε, τα εργοστάσια διέκοψαν τη λειτουργία τους. Οι φήμες θέλουν τους πρώην ιδιοκτήτες να έχουν ανοίξει εργοστάσια σε άλλες πόλεις. Ένα μικρό μέρος των εργατών βρήκαν δουλειά σε άλλα εργοστάσια. Ένα άλλο μέρος εξαντλεί τις τελευταίες δόσεις από το ταμείο ανεργίας. Οι περισσότεροι πάντως επέστρεψαν στην προδιομηχανική πραγματικότητα: ξανάγιναν μικροκαταστηματάρχες, μικροδιοτέχνες, μικροεπαγγελματίες. Άλλοι τέλος γύρισαν στα χωράφια τους και ξανάγιναν αγρότες. Τα χρέη της επιχείρησης παραμένουν: προς το ΙΚΑ, το Δημόσιο, τις Τράπεζες.

Τα παραμύθια δεν έχουν πάντοτε χαρούμενο τέλος. Συχνά, μάλιστα, όπως κι αυτό που σας διηγηθήκαμε, δεν έχουν κανένα τέλος.

Πριν από 100 περίπου χρόνια, οι εργάτες μιας επιχείρησης στον Καναδά ζήτησαν από τους ιδιοκτήτες της να τους εγγυηθούν την τροφή και τη στέγη με αντιστάθμισμα να παραιτηθούν οι ίδιοι από οποιοδήποτε άλλο δικαίωμα, συμπεριλαμβανομένου και του μισθού τους. Το διάβημα αυτό είχε χαρακτηριστεί ως επιστροφή στη φεουδαρχία.

Η διακοπή εργασιών της εταιρείας Χ δεν θα απασχολήσει την οικονομική ιστορία, ούτε και θα πλαισιωθεί με ηχηρούς χαρακτηρισμούς. Οι εργάτες της άλλωστε δεν ζήτησαν καν τροφή και στέγη.

Η πόλη Ψ είναι τώρα πιο ήσυχη. Όσοι την επισκέπτονται, βρίσκουν περισσότερους νέους ανθρώπους στα καφενεία. Η πόλη Ψ διαθέτει τώρα περισσότερες μπουτίκ και σουβλατζίδικα.

Μερικά παραμύθια δεν έχουν κανένα τέλος.

Το κέρδος τρώει τα σωθικά!

της Γεωργίας Δάμα

Η επέμβαση του εισαγγελέα Πρωτοδικών, Ηλία Κολιούση, σταμάτησε τη ληστρική εκμετάλλευση του Πεντελικού όρους από τα λατομεία μαρμάρου, που λειτουργούσαν παράνομα από το 1950!

Για τη διαρκή περιβαλλοντική καταστροφή ευθύνονται η αδράνεια και η ανοχή των κρατικών υπηρεσιών, όπως και η Μονή Πεντέλης που εκμισθώνει στις επιχειρήσεις αυτές δασικές εκτάσεις.

Μια όψη της Πεντέλης σήμερα. Τσιμέντο γίνεται!

«**Α**πό τα είκοσι πέντε λατομεία μαρμάρων και αδρανών υλικών της Ανατολικής Αττικής έγκριση έχουν μόνο τα δύο. Τα υπόλοιπα δεκαεννέα λειτουργούσαν χωρίς ποτέ να εφοδιαστούν με έγκριση που προβλέπεται με το νόμο 998/79». Ρεαλιστική περιγραφή του χαώδους καθεστώτος που επικρατεί, από τον εισαγγελέα Πρωτοδικών Ηλία Κολιούση. Σε πρόσφατη έρευνα, που τα πορίσματά της ανακοινώθηκαν στις 5 Ιανουαρίου, τονίζεται επιπλέον ότι:

- Υπάρχει ρητή απαγόρευση εκτέλεσης εργασιών χωρίς την έκδοση έγκρισης.
- Εάν οι ζημιές από τις λατομικές δραστηριότητες δεν αποκαθίστανται από τις επιχειρήσεις, προβλέπεται να αποκατασταθούν από τις δασικές υπηρεσίες και, στη συνέχεια, να επιβληθούν κυρώσεις, έως και άρση της λειτουργίας τους.
- Συνεχίζεται η λατόμευση εντός δασών, χωρίς ποτέ να πραγματοποιηθεί κάποια σχεδιασμένη, έστω και υποτυπωδώς, αποκατάσταση.
- Για να αντιμετωπισθούν όσα λειτουργούν χωρίς έγκριση εντός των δασών, μοναδική λύση είναι η αναγκαστική διακοπή λειτουργίας τους.

Ο εισαγγελέας, με το πόρισμά του, επιρρίπτει ευθύνες στο νομάρχη και ζητεί τη δίωξή του: «Ο νομάρχης Ανατολικής Αττικής Ευάγγελος Χαραλαμπίδης, όχι μόνο δεν διέκοψε τη λειτουργία λατομείων αλλά εξέδωσε προσωρινές άδειες εκμετάλλευσης, αδιαφορώντας για την ανυπαρξία έγκρισης. Στη συμπεριφορά του νομάρχη έχω την άποψη ότι υπάρχουν ενδείξεις ότι πληροί την αντικειμενική υπόσταση της αξιόποινης πράξης της παραβίασης καθήκοντος και πρέπει να ασκηθεί σε βάρος του ποινική δίωξη, όπως και εναντίον των δασαρχών στην περιοχή Διονύσου».

Τα έσοδα της Μονής

Σαράντα τέσσερα χρόνια λειτουργούν χωρίς άδεια οι επιχειρήσεις εξόρυξης πεντελικού μαρμάρου, στην ορατή πλευρά του όρους από την Αθήνα. Ως εκμισθωτής των δασικών εκτάσεων, η Μονή Πεντέλης κατηγορείται ότι προσέφερε ουσιαστική κάλυψη και, παράλληλα, φρόντιζε να αυξάνει την παραγωγική διαδικασία, λόγω των σημαντικών εσόδων που της παρείχαν. Η κερδοφόρα αυτή δραστηριότητα διακόπτεται προσωρινά το 1976 με το νόμο 386/76 που επιβάλλει και την αποκατάσταση του τοπίου, η οποία όμως δεν έγινε ποτέ.

Την ενδιαφέρουσα εξέλιξη περιγράφει ο πρόεδρος του *Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Πεντελικού* Κώστας Κοσοβίτσας: «Αμέσως μετά την απαγόρευση της εξόρυξης το 1976, η Μονή προέβαλε το σκεπτικό ότι η λατύπη (τα εναπομείναντα υπολείμματα από την εξόρυξη του μαρμάρου) της ανήκουν και έχει το δικαίωμα της μεταφοράς τους.

Αυτό ήταν το πρόσχημα για τη λαθρολατόμευση. Έτσι, εξακολούθησαν να εξάγονται με δυναμίτες το πολύτιμο ορυκτό, που στη συνέχεια η Μονή πωλούσε σε πλειστηριασμούς και η μεταφορά του που γινόταν ως λατύπη. Με το σύστημα αυτό η Μονή:

- δικαιολογούσε την παρουσία μηχανημάτων
- επέτρεπε τη λειτουργία πέντε συνεργείων έως το 1992
- κέρδιζε περίπου πέντε εκατομμύρια ευρώ εξάμηνο από κάθε συνεργείο.

Τη γνωστή διαδικασία στις κρατικές υπηρεσίες διακόπτει ένα χρόνο πριν ένα περυσιατικό. Η Μονή ζητεί από το Ειρηνοδικείο άδεια μεταφοράς λατύπης, με αφορμή τη κατασκευή μάντρας περίφραξης. Έτσι, εγκατέστησε και νέο συνεργείο λαθρολατόμευσης, το οποίο συγκέντρωνε τους όγκους του μαρμάρου στον περίβολό της.

Νέα Οικολογία

Τεύχος 111, Ιανουάριος 1994

Μηνιαία επιθεώρηση, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ. 36 19 837, fax. 36 02 621.

Η φύση ως βιοποικιλότητα, της σύνταξης.
Το «φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι και αφορολόγητο, του Γιάννη Παρασκευόπουλου.
Τα φιστίκια σώζουν από τη διάβρωση, του Ανέστη Τσιπρίδη.
Τα εμπορικά τρένα ξανάρχονται, όχι όμως για μας, του Γιάννη Παρασκευόπουλου.
Τα μικρά κύματα δεσμεύουν την αιολική ενέργεια, της Εύης Τσιπρίδου.
Η ευθυγράμμιση του Ρίο Παραγουάη, του Μιχάλη Μοδινού.
Το δικαίωμα του ρυπαίνειν, του Πάνου Πλαγιαννάκου.
Για τη σωτηρία της Δαδιάς, του Νίκου Μολυβιάτη.
Οι πρώτες οικολογικές τράπεζες, του Αργύρη Παναγόπουλου.
Φασισμός στη Ρωσία; του Γουέην Χωλ.
Αριστερό τοπίο μες' την ομίχλη..., του Γιάννη Σχίζα.

Μιχάλης Μοδινός: Υπαγορεύοντας το βηματισμό.
Μπριζίτ Πετζόλνι: Τέσσερα χρόνια μετά την πτώση του Τείχους: η διάψευση των ελπίδων.
Ζακί Πρυνεντύ: Μακεδονία: ας μην κλείσουμε τις πόρτες.

Κώστας Διάκος: Θέλει «αρετήν και τόλμη» για τη μάστιγα των αυθαιρέτων.
Έλλη Παπακωνσταντίνου: Αθήνα: καταπολεμώντας την αισθητική ρύπανση.

Άκης Μπογιατζής: Ο παγκόσμιος χορός της Αμαζονίας.
Γιαν Βρενγκώ: Η γιορτή της άγριας φύσης.
Άννα Μις: Απ' το τίποτα, κάλλιο οι θύλακες δάσους.

Γιώργος Σαμιώτης: Ρίο: η Σύμβαση για τη Βιολογική Ποικιλότητα.

Φάνη Δημητρακούδη: Πόσιμο νερό - αναζητώντας τη χαμένη ποιότητα.
Γιάννης Ελ. Κυμιωνής: Η προστασία των επιφανειακών και πόσιμων υδάτων κατά το Ευρωπαϊκό Κοινοτικό Δίκαιο.
Δημήτρης Παπαϊωάννου: Άνυδρη Χώρα.

Χανς Μόργκενταου - Έθελ Πέρσον: Οι ρίζες του Ναρκισσισμού.

Κι ακόμα: Ευρωοικολογικά, Πλήθη και κέραμοι, Βιβλίο, Περιφερειακά - Διεθνή, Τοπικός Τύπος, κ.ά.

Με τη συνεργασία του δασαρχείου και του γνέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Πεντελίου συντάσσεται έκθεση που περιέχει τηπίστωση ότι δεν πρόκειται για λατύπη, λά για τεράστιους όγκους μαρμάρου όσφατης εξόρυξης, που ήταν έτοιμοι να πτεθούν στην αγορά. Ακολουθεί, για πρώ-φορά, δίωξη της παρανομίας με κατάσχε-των μηχανημάτων, ενώ οι λατόμοι παίρ-υν το δρόμο για το αυτόφωρο.

Αυτά συμβαίνουν στις δασικές εκτάσεις ο κατέχει η Μονή, ενώ έχουν περιέλθει ο Δημόσιο με το νόμο του Τρίτου 111/88. Το πρόβλημα, λοιπόν, εντοπιζε-στο ότι το Δημόσιο δεν άσκησε ακόμη τα αιώματά του, ενώ οι μονές εξακολουθούν τα ασκούν δίχως τίτλους και μάλιστα κατ'τό τον τρόπο.

Και το Δημόσιο παρανομεί

Εξάρδειγμα της εν γένει κατάστασης αποτε-η δόρεια πλευρά της Πεντέλης. Εκεί το ο το Δημόσιο παρανομεί μέσω της επιχεί-σης «Ελληνικά Μάρμαρα» που είναι θυ-τρική της ΕΤΒΑ. Αντίστοιχες δραστηριό-ες ασκούν οι ανώνυμες εταιρείες «Μάρ-ρα Διονύσου», «Παρθενών», «Ρήγας» και «εσποτόπουλος». Άμεσα υπεύθυνη αρχή ο αποφασίζει αν θα εγκρίνει τις άδειες και διασφαλίσει την αποκατάσταση του το-ου είναι το υπουργείο Γεωργίας.

Συγκεκριμένα, με το άρθρο 21 του νέου μου 2115/93, που σαφώς δεν εφαρμόζε-ο, ορίζεται ρητά ότι «προκειμένου για δα-ιές εκτάσεις, απαιτείται η κατ' αρχήν γνώ-της Δασικής Υπηρεσίας για τη μίσθωση οσίου λατομικού χώρου, τη χορήγηση ανείνεσης για τη διενέργεια ερευνητικών ασιών ή τη χορήγηση άδειας εκμετάλλευ-ς. Σε κάθε περίπτωση απαγορεύεται η έλεση εργασιών σε δάση ή δασικές εκτά-ς πριν από την έκδοση της έγκρισης επεμ-σεως του νόμου 998/79».

α λατομεία, θεδαίως, λειτουργούσαν νόχλητα χωρίς άδεια. Όπως αποδει-εται από μία ατελείωτη σειρά επίσημων ράφων, κύριος υπεύθυνος είναι η αδρά-α των υπηρεσιών! Η πρώτη κινητοποίηση ο τις αρχές γίνεται το 1982, όταν ο υφυ-ργός Γεωργίας Μόσχος Γικόνουγλου δια-ώνει ότι «είχαν υποβληθεί 985 μελέτες από αυτές έχουν θεωρηθεί μόνο οι 575 συνεπώς για λόγους ανεξάρτητους της ησης των επιχειρηματιών εκκρεμεί η θεώ-η του νομάρχη ή του υπουργού Γεωργίας α περίπτωση».

το ίδιο επείγον έγγραφο, που αποτελεί η πρώτη προσπάθεια νομιμοποίησης των αιρεσιών, ο υφυπουργός ζητεί από το Δ.Π. και το υπ. Ενέργειας και Φυσικών ρων την εφαρμογή του νόμου με «εξαιρε-εις περιπτώσεις εκείνες που οι ενδιαφε-ενοι έχουν υποβάλει για θεώρηση και ιστα από μακρού χρόνου την προβλεπό-

μενη μελέτη επιπτώσεων και αποκατάστα-σης του περιβάλλοντος».

Η αδράνεια της δημόσιας διοίκησης, όμως, διαιωνίζεται προς όφελος των επιχει-ρηματιών, έως ότου κάποια δημοσιεύματα του Τύπου απασχολήσουν τον τότε ύπουργό Γιάννη Λιάπη το 1990. Στο νέο και άκρως επεξηγηματικό έγγραφο, που κοινοποιείται στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ανατολικής Ατ-τικής, διαπιστώνεται για μια ακόμη φορά ότι «λόγω της αδράνειας τα λατομεία αδρα-ών υλικών σε δημόσιες δασικές εκτάσεις συνεχίζουν την παράνομη και ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση».

Αυθαίρετες επεκτάσεις

Ο υπουργός διαπιστώνει ότι «αρκετά λατο-μεία λειτουργούν παράνομα, άλλα γιατί οι ενδιαφερόμενοι λατόμοι δεν έχουν εξασφα-λίζει την ειδική έγκριση εκμετάλλευσης κι άλλα γιατί έχουν επεκταθεί και σε εκτάσεις δασικού χαρακτήρα, πέρα από τη μισθοθεί-σα έκταση».

Χαρακτηρίζει την κατάσταση «απαράδεκ-τη» και ζητεί από τις υπηρεσίες να διαβιδα-στούν οι φάκελοι όλων όσοι λειτουργούν χωρίς έγκριση, ώστε να αποδοθούν ποινικές ευθύνες κατά παντός αρμοδίου.

Στη λίστα των διαμαρτυρόμενων που δεν μπορούν να ασκήσουν τον στοιχειώδη έλεγ-χο στο υπουργείο τους, προστίθενται και ο γραμματέας Δασών και Φυσικού Περιβά-λλοντος κ. Κατσούδας. Απευθυνόμενος προς το Δασαρχείο Πεντέλης στις 4 Μαΐου 1993 διαβεδαίωσε ότι ο ίδιος προσωπικά έχει δια-πιστώσει την παράνομη λειτουργία των λα-τομείων μαρμάρου στο Πεντελικό όρος, δι-δοντας και αυτός εντολές για την τήρηση του νόμου.

Οι φάκελοι με τις εντολές και τις επιση-μάνσεις που συσσωρεύονται, δεν καταφέρ-νουν να επηρεάσουν σε τίποτε τη συνεχιζό-μενη οικολογική καταστροφή. Στις 4 Ιου-νίου, ο σύνδεσμος για την προστασία και την ανάπτυξη του περιβάλλοντος της περιοχής του Πεντελικού αποφασίζει να καταθέσει μηνυτήρια αναφορά στον εισαγγελέα δια-μαρτυρόμενος για τη ραγδαία εξέλιξη της τεράστιας δασικής εκτάσεως σε «κρανίου τόπο» και μάλιστα, χωρίς καμιά μέριμνα για την αποκατάσταση του τοπίου.

Ελπίζοντας ότι μόνο με την παρέμβαση της Δικαιοσύνης μπορεί να γίνει κάτι, αφού «οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς επί σειρά ετών αδιαφόρησαν για την εφαρμογή του νόμου "εκώφευσαν" στις φωνές αγωνίας και δια-μαρτυρίας των πολιτών», τονίζοντας ότι πε-ριμένουν να σταματήσουν οι αυθαίρετες ενέργειες των υπαιτίων, αφού επιτέλους υποχρεωθούν οι υπεύθυνοι να εφαρμόσουν το νόμο.

Είναι τόσο δύσκολο, λοιπόν, να διασωθεί το Πεντελικό όρος, που εκτός από την ιστο-ρική και αισθητική του σημασία, έχει έναν κυρίαρχο ρόλο στο μέλλον της αττικής γης;

Ευδούαι
Νεφέλη

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ

ΑΓΑΠΗΜΕΝΗ

(ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΜΑ)

Νόμπελ λογοτεχνίας

Προωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΑΠΗΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ: 3607744

98.4
ΑΘΗΝΑ
FM

Αθήνα 9.84
ΤΙΣΩ ΤΟΥ ΒΡΙΣΚΕΣΤΕ
ΜΟΝΟ ΕΣΕΙΣ!

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΜΗΑΚΙΡΤΖΗΣ

ΠΕΖΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΜΕ ΤΙΤΛΟ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

η έκδοση
συμπληρωμένη με άλλες ιστορίες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

JEROME
CHARYN

Η ΑΓΡΙΑ
ΜΑΙΡΙΔΥΝ

η έκδοση με
ISAAC SAINTEA

ΑΓΡΑ

JEROME
CHARYN

Ο
ΓΑΛΑΝΟ
ΜΑΤΗΣ

η έκδοση με
ISAAC SAINTEA

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΑΓΡΑ

1979 - 1993

ΤΖΟΥ
ΚΟΥΛΕΝΤΙΑΝΟΥ
ΜΑΙΗ

DELENDΑ CARTHAGO

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΡΑΖΕΛΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΚΑΖΔΑΓΛΗΣ
ΕΠΙΚΙΝΟΥΝΗ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΜΙΧΑΗΛ ΦΕΛΛΟΣ
ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ

αμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

ΕΙΔΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΗΠΑ - ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Οι Αμερικανοί γνωρίζουν να εκτιμούν την ισχύ. Η πρόσφατη συνάντηση μεταξύ του προέδρου Κλίντον και του γερμανού καγκελάριου Κολ επιβεβαιώνει την εκτίμηση αυτή. Την ειδική σχέση μεταξύ ΗΠΑ και Γερμανίας μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο έχει πλέον αντικαταστήσει κατά τον πιο πανηγυρικό τρόπο η «ειδική σχέση» ΗΠΑ - Γερμανίας.

Οι Αμερικανοί, από τη στιγμή που αποφάσισαν δεχτούν τη χρησιμότητα που έχει για τη διεθνή προοπτική δυνάμεων μια ενωμένη και ισχυρή, οικονομικά και πολιτικά, Ευρώπη, αναζήτησαν την «ειδική σχέση» στο πρόσωπο της Γερμανίας, η οποία, παρά τα προβλήματα που προέκυψαν από την ενοποίηση της, δεν παύει να είναι το πρώτο βιολί στην ορχήστρα της παγκόσμια οικονομικής δύναμης.

Η νέα, επιβεβαιωτική της ισχύος της, εξωτερική πολιτική της Γερμανίας λόγω των ευκαιριών που προσφέρθηκαν από την κατάρρευση της σοβιετικής αυτοκρατορίας και τη διάλυση της πρώην Γιουγκοσλαβίας, οι παλιοί πολιτικοί και πολιτιστικοί φίλοι της με τις χώρες της Κεντρικής Ευρώπης, την ενοποιημένη Ευρώπη, καθιστούν τη Γερμανία προνομιακό συνομιλητή και συνεργάτη των Αμερικανών.

Ο νέος αυτός άξονας ΗΠΑ - Γερμανίας όχι μόνο ιστορικά περιττό κάθε ανταγωνισμό, αλλά και αναδεικνύει τις δύο χώρες σε πρωταγωνιστές των εξελίξεων. Είναι εντυπωσιακή, απ' αυτή την άποψη, η απώθηση απόψεων των δύο ηγετών επί των διεθνών θεμάτων με επίκεντρο τη στάση των δυτικών

χωρών απέναντι στον πόλεμο στη Βοσνία και την πολιτική απέναντι στη Ρωσία.

Δεν είναι τυχαίο που η Γερμανία προτείνει «πολιτικό ρόλο» για τη Ρωσία στο πλαίσιο των συναντήσεων των G7 (των επτά οικονομικά ισχυρότερων κρατών του κόσμου), καθώς και το ότι ο αμερικανός ΥΠΕΞ, Κρίστοφερ, δηλώνει ότι θα συνεχιστεί η βοήθεια προς τη Ρωσία. Όταν όλοι γνωρίζουν σήμερα ότι ο Γέλτσιν δεν πρόκειται να εφαρμόσει τα αρχικά «μεταρρυθμιστικά» του οικονομικά σχέδια.

Καθώς φαίνεται, δεν πρόκειται για μια πρόσκαιρη ή συγκυριακή άνθηση των αμερικανο-γερμανικών σχέσεων, αλλά για μια συνεργασία στρατηγικής υφής προς αμοιβαίο όφελος.

Το ερώτημα που προκύπτει είναι αν αυτή η «προνομιακή» και «ειδική σχέση» ενισχύσει τις αλαζονικές και ηγεμονικές τάσεις της γερμανικής πολιτικής και εμβάλλει σε ανησυχίες τους άλλους εταίρους στην Ευρωπαϊκή Ένωση για τις πραγματικές προθέσεις της Γερμανίας. Η πολιτική των εταίρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορεί να παραγνωρίσει το γεγονός της νέας αυτής ειδικής σχέσης, αλλά και δεν μπορεί να παραιτηθεί από την προοπτική «συγκράτησης» της Γερμανίας στο πλαίσιο της Ευρώπης και της εξυπηρέτησης των ευρωπαϊκών συμφερόντων.

Οι Αμερικανοί έχουν μια ρεαλιστική αντίληψη και αντιμετώπιση των διεθνών ανακατατάξεων ισχύος και προ πολλού έχουν ταχθεί υπέρ της εισδοχής της Γερμανίας (και της Ιαπωνίας) στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Αναγνώριση της πραγματικότητας.

**Η νέα ειδική
σχέση ΗΠΑ -
Γερμανίας μπορεί
να ανησυχήσει
τους εταίρους της
Ευρωπαϊκής
Ένωσης**

Η μικρότερη εκ των τριών σλαβικών δημοκρατιών της πρώην ΕΣΣΔ θα περίμενε κανείς πως θα απασχολούσε τους διεθνείς φακέλους των ΜΜΕ, τουλάχιστον όσο και οι μεγαλύτερες «αδελφές» της, Ρωσία και Ουκρανία. Δεδομένου μάλιστα πως ήταν, μαζί μ' αυτές, η τρίτη υπογραφή κάτω από τη συμφωνία διάλυσης της ΕΣΣΔ το Δεκέμβριο του 1991 στο Μπελοβέζκ.

Ωστόσο, μετά την έκρηξη της διάλυσης του «κόκκινου γίγαντα», η Λευκορωσία μετατράπηκε σε απλό «άσπρο νάνο», αφήνοντας μια «μαύρη τρύπα» πληροφοριών στη διεθνή σκηνή.

Η απαγωγή

Πέρα όμως από τις παραπάνω μεταφορές, τα πράγματα σ' αυτή τη δημοκρατία δεν ήταν τόσο ήσυχα. Πληθωρισμός, ανεργία, ακρίβεια και εγκληματικότητα, χτύπησαν και τη Λευκορωσία χωρίς ωστόσο ν' αγγίξουν ανάλογα νούμερα της Ουκρανίας. Ίσως να ήταν και ζήτημα καλύτερης προσαρμογής στις νέες συνθήκες, παρ' όλα αυτά έπαιξε σπουδαίο ρόλο και η απουσία σοβαρών προβλημάτων σε ζητήματα όπως ο εθνικισμός, το εδαφικό και οι μοιρασιά του πάλαι ποτέ ενιαίου οπλοστασίου.

Πιο ψυχρές, στην αρχή, φάνηκαν οι σχέσεις της με τους δόρειους γείτονές της, τη Λιθουανία και τη Λεττονία, ειδικά στο ζήτημα των τελωνείων, θέμα που δεν έχει λυθεί ικανοποιητικά μέχρι σήμερα. Το γεγονός αυτό, συν το ότι η Λευκορωσία λόγω ιστορικών, γεωγραφικών και εθνολογικών παραγόντων πλησίασε περισσότερο τη Ρωσία και την Ουκρανία στη δημιουργία της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών, ενώ συγχρόνως οι βαλτικές δημοκρατίες απείχαν, έδει-

Πίσω από τη (σιδηρά) νέα τάξη στις χώρες της πρώην ΕΣΣΔ, υπάρχει ακόμα πεδίο για ιστορίες με κατασκόπους!

χνε πως, παρά τις επίσημες διαβεβαιώσεις, δεν υπήρχε καμία στενή επαφή ανάμεσα στη Λευκορωσία με τη Λεττονία και τη Λιθουανία.

Και όλα θα συνέχιζαν να συνηγορούν με τα παραπάνω, αν στα μέσα του Γενάρη δε γινόταν γνωστή μια διπλή απαγωγή που έλαβε χώρα στο Μινσκ, την πρωτεύουσα της Λευκορωσίας. Θύματα της απαγωγής, ο γενικός γραμματέας του ΚΚ Λιθουανίας Μ. Μπουρακιάδισιους και ο γραμματέας του ΚΚ Λεττονίας κ. Γ. Γερμολάδισιους. Θύτες, οι μυστικές υπηρεσίες της Λιθουανίας και της Λευκορωσίας σε αργαστή συνεργασία.

Τα απαχθέντα ηγετικά στελέχη μεταφέρ-

θηκαν στο Βίλνιους, την πρωτεύουσα της Λιθουανίας. Η απαγωγή έγινε κατά παράβαση των λευκορωσικών κανονισμών περί δραστηριότητας ξένων μυστικών υπηρεσιών στο έδαφός της, και μάλιστα κράτους που δεν ανήκει στην ΚΑΚ.

Πέρα από το τυπικό όμως της υπόθεσης, υπάρχει και το ουσιαστικό, που φέρνει δύο χώρες με ουδέτερες έως ψυχρές σχέσεις μέχρι πρότινος, να συνεργάζονται σε επίπεδο υπηρεσιών ασφαλείας, για την απαγωγή πολιτικών αντιπάλων της μιας, στο έδαφος της άλλης.

Αντιπάθειες και συμφέροντα

Φυσικά, θα σκεφτόταν κανείς, πως όταν πρόκειται για τέτοιους αντιπάλους, όπως ηγετικά στελέχη κομμουνιστικών κομμάτων, η εχθρότητα των ηγεσιών των δημοκρατιών της πρώην ΕΣΣΔ είναι κοινή και το έδαφος δε παίζει κανένα ρόλο. Αν εξετάσουμε όμως αυτή την κίνηση της Λευκορωσίας σε σχέση με τις συνθήκες που επικρατούν στο εσωτερικό της ΚΑΚ, στις βαλτικές δημοκρατίες και γενικότερα στην Ανατολική Ευρώπη, τα πράγματα μπερδεύονται.

Κατ' αρχήν, η Ρωσία είναι αδιαμφισβήτητος ηγέτης της ΚΑΚ, όπως ήταν και πριν με την ΕΣΣΔ, όπως ήταν και προεπαναστατικά με την αυτοκρατορία. Ο εθνικισμός και το αντιρωσικό μένος που καλλιεργείται έντεχνα στις βαλτικές δημοκρατίες έχουν δημιουργήσει ένα έντονο ρατσιστικό κλίμα, που οι ρώσοι κάτοικοι των πε-

Ο «άσπρος νάνος»

του Γρηγόρη Τραγγανίδα

Από εκεί που ήταν ξεχασμένη και ήσωνος σημασίας – καλώς ή κακώς, για τα media δεν τίθεται τέτοιο ζήτημα – η Λευκορωσία εμφανίστηκε στο προσκήνιο την εβδομάδα που μας πέρασε και μάλιστα με έναν τρόπο που θυμίζει κατασκοπευτικές ταινίες

ιχών αυτών το ζουν καθημερινά, και πολλές φορές δίαια.

Απ' την άλλη, η Ρωσία εξακολουθεί να ιτηρεί στρατιωτικές δάσεις στο έδαφος των χωρών, για στρατηγικούς πρωτίως λόγους, αλλά και πολιτικούς.

Με αυτά τα δεδομένα, συν το πλησίασμα ν βαλτικών χωρών στο ΝΑΤΟ -κάτι που μουργεί συνθήκες ασφυξίας στη Ρωσία- σχέσεις μεταξύ τους δεν είναι οι πλέον ικές.

Λογικά, λοιπόν, μόνο με καλό μάτι δεν ρεί να δει η Ρωσία τη συνεργασία των υκορώσων και των Λιθουανών, έστω και ι πλαίσια μιας διαδικασίας εξαφάνισης ν κομμουνιστών, κάτι που δεν ενοχλεί αίτερα τον Γέλτσιν.

Αυτό όμως που σίγουρα τον ενόχλησε -και μόνο αυτόν- ήταν ό,τι επακολούθησε της αγωγής, στο λευκορωσικό κοινοβούλιο. βουλευτές κατηγόρησαν τον πρόεδρο του ωτάτου Σοβιέτ της χώρας Στανισλάβ υσκέβιτς για μη έλεγχο των μυστικών υπη- πίων και για διαφθορά. Ανάλογες κατη- ρίες αντιμετώπισε και ο πρωθυπουργός Β. μπιτς.

Κατόπιν προχώρησαν σε μυστική ψηφο- φορία για το αν θα διατηρήσουν ή όχι τις θέσεις τους οι δύο αξιωματούχοι. Το αποτέ- λεσμα ήταν αρνητικό για τον Σουσκέβιτς, ενώ ο Κέμπιτς διατήρησε τη θέση του.

Τελικά ακολούθησε και η εκλογή νέου προέδρου, που ακούει στο όνομα Μετσισλάβ Γκριμπ, ο οποίος ήταν και ο υποψήφιος που προτάθηκε από το Ανώτατο Σοβιέτ.

Αντιδράσεις

Οι εξελίξεις αυτές ενεργοποίησαν τα αμυντι- κά ανακλαστικά μιας σειράς ηγετών και μέ- σα στην ΚΑΚ και έξω απ' αυτήν.

Ο Σουσκέβιτς, πέρα από το ότι ήταν αρε- στός στη Δύση, ήταν εκείνος που μαζί με τον Γέλτσιν και τον Κραβτσούκ υπέγραψαν τη συμφωνία διάλυσης της ΕΣΣΔ, μη λαβαίνο- ντας υπόψη τ' αποτελέσματα του δημοψηφί- σματος που ήταν εναντίον μιας τέτοιας προοπτικής.

Βέβαια, η απομάκρυνσή του δεν έγινε γι' αυτό το λόγο, αλλά το όνομά του μπορεί να λειτουργήσει ως «αντισκουριακό» της μνή- μης του κόσμου, φέρνοντας σε δύσκολη θέση

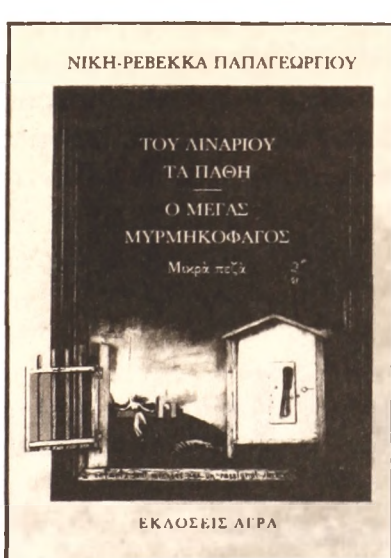
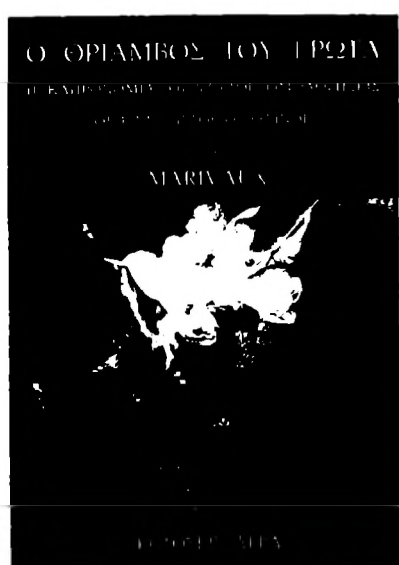
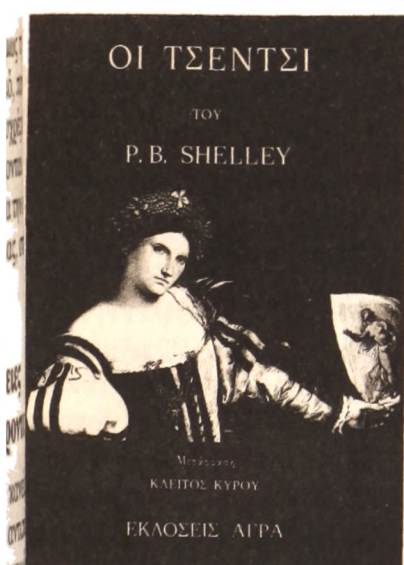
τους δύο άλλους συνενόχους, τον Γέλτσιν και τον Κραβτσούκ.

Ανάλογες ανησυχίες φαίνεται πως έχουν και οι δυτικοί, που θεωρούν την πτώση του Σουσκέβιτς ως σοβαρή οπισθοχώρηση των μεταρρυθμίσεων. Οι ΗΠΑ γίνονται πιο συ- γκεκριμένες όταν κάνουν λόγο για «ερωτη- ματικά» γύρω απ' τα πυρηνικά όπλα στο έδαφος της Λευκορωσίας.

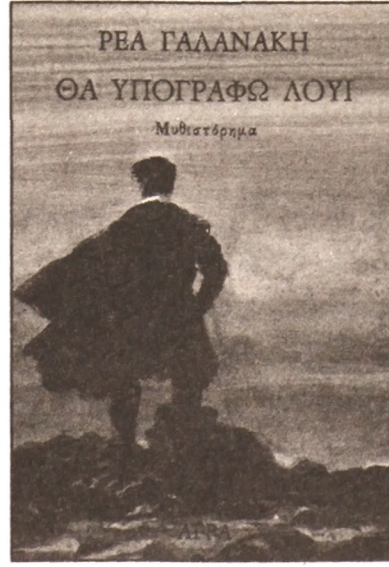
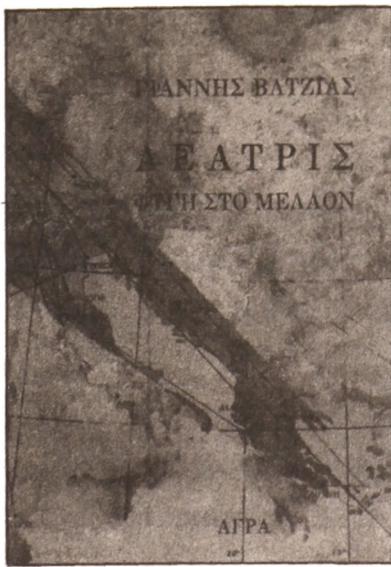
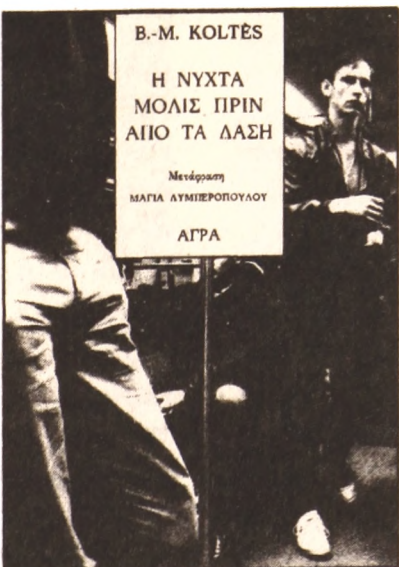
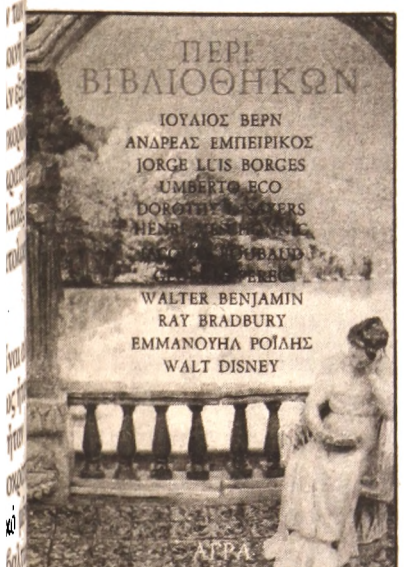
Επίλογος

Το τι πραγματικά σημαίνουν για το μέλλον της Λευκορωσίας, αλλά και της Κοινοπολι- τείας, όλες αυτές οι ψηφοφορίες και οι δυνα- μικές εμφανίσεις των μυστικών υπηρεσιών, θα το δούμε σύντομα.

Η Λευκορωσία ξύπνησε εντυπωσιακά από τη νάρκη της και έδειξε την ευελιξία του κοινοβουλίου της να «κλείνει» υποθέσεις με ταχύτητα σχεδόν συνοπτικών διαδικασιών. Αυτό, φυσικά, είναι λογικό επακόλουθο μιας κοινωνίας που, όπως έδειξε η μη συμμε- τοχή των Λευκορώσων στα συγκλονιστικά γεγονότα της χώρας τους, παραμένει πει- σματικά αδρανής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1978 - 1993

Οταν το Φεβρουάριο του 1991 ο κούρδος ηγέτης Τζελάλ Ταλαμπανί μιλούσε στο ANTI, δήλωσε ρεαλιστικά ότι δεν μπορούμε να περιμένουμε αλλαγή συνόρων που θα έδινε τη δυνατότητα στα περίπου 3 εκατομμύρια Κούρδους του Ιράκ, του Ιράν, της Τουρκίας, της ΕΣΣΔ και της Συρίας να φτιάξουν το ενιαίο κουρδικό κράτος. Ήταν όμως αισιόδοξος ότι «το μέλλον προοιωνίζεται λαμπρό». «Όταν πέσει ο Σαντάμ κάτι θα κερδίσουμε, δημοκρατία στο Ιράκ, αυτόνομο Κουρδιστάν ή ομοσπονδία με το Ιράκ». Τότε τα πράγματα δεν ήταν ξεκάθαρα και ήταν φυσικό να μην ξέρει κανείς τι θα μπορούσε να περιμένει από την κατάσταση που άφηνε πίσω του ο πόλεμος του Κόλπου. Ο Σαντάμ Χουσεϊν, βέβαια, δεν έπεσε, αλλά οι ηγέτες και ο λαός του Κουρδιστάν ξέρουν τώρα πολύ καλά ποιος είναι ο τελικός στόχος, ένα ανεξάρτητο κουρδικό κράτος.

Δυόμισι περίπου χρόνια καθεστώτος αυτονομίας απέδωσαν. Το Κουρδιστάν έχει σήμερα μια δημοκρατική κυβέρνηση συνασπισμού. Τις 105 έδρες του κουρδικού κοινοβουλίου μοιράζονται από 50 τα δύο μεγάλα κόμματα, η Πατριωτική Ένωση του Ταλαμπανί και το Δημοκρατικό κόμμα του Μπαρζανί και πέντε η Χριστιανική Κίνηση των Ασσυρίων¹. Το πολίτευμα του αυτόνομου κράτους ορίζεται με σαφήνεια στο προσωρινό Σύνταγμά του και είναι αυτό της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας. Την εξουσία αυτή τη στιγμή ασκεί ένα κυβερνητικό σχήμα από τον πρωθυπουργό και 15 υπουργούς. Τα αξιώματα έχουν μοιραστεί με πολύ μεγάλη προσοχή ανάμεσα στους εκπροσώπους των δύο μεγάλων κομμάτων. Ο

πρωθυπουργός Κοσράντ Ρασούλ Αλί προέρχεται από την Πατριωτική Ένωση, ενώ ο πρόεδρος της Βουλής, Τζεογάρ Νάμικ από το Δημοκρατικό Κόμμα. Οι Κούρδοι του Ιράκ φαίνονται τώρα αποφασισμένοι να μην αφήσουν την παλιά έχθρα των φατριών να θέσει σε κίνδυνο τον αγώνα τους για ένα ανεξάρτητο κράτος, πολύ περισσότερο τώρα που το πείραμα της αυτονομίας πρέπει να πετύχει. Στην κορυφή της κρατικής εξουσίας μια εξαμελής επιτροπή με ισάριθμα μέλη των δύο κομμάτων, που προεδρεύεται εναλλάξ από τον Ταλαμπανί και τον Μπαρζανί, εποπτεύει τη λειτουργία του νεογέννητου κράτους.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΟΥ ΚΟΥΡΔΙΣΤΑΝ

Kosret Resul Ali	Πρωθυπουργός Υπουργείο	PUK
Jebbar Ferman Ali.....	Άμυνας	PUK
Dara Nouri Salih.....	Οικονομικών	PUK
Muhhammad Tofik Rahm.....	Εξωτερικών	PUK
Kafia Suleiman	Τουρισμού και Πολιτισμού	PUK
Sahdiy Ahmad Pire	Γεωργίας	PUK
Sherko Fahek Bekes.....	Μορφωτικών Υποθέσεων	PUK
Younes Salim Younes.....	Εσωτερικών	PDKI
Dr. Nasih Khfour	Παιδείας	P.D.K.I.
Mohhammad Amin Meuloud	Βιομηχανίας	PDKI
Muhhammad Kadir Ahmad	Θρησκευμάτων	PDKI
Kadir Aziz Jebbari	Δικαιοσύνης	PUK
Kemal Shakir Muhamad.....	Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών	PDKI
Yoham Yousif Hena	Εργασίας, Ασσύριος, χριστιανός	PDKI

Οι πρώην αντάρτες μετατράπηκαν σε τακτικό στρατό, που φτάνει τις 60 χιλιάδες και αγρυπνά στα σύνορα έτοιμος να αντιμετωπίσει την οποιαδήποτε αιφνιδιαστική επίθεση του Χουσεϊν. Μια τέτοια προοπτική είναι πάντα μέσα στα σχέδια του Χουσεϊν, ωστόσο έχει αποτραπεί πολλές φορές μέχρι τώρα κυρίως εξαιτίας της πίεσης από την Τουρκία που δεν θέλει άλλους μπελάδες στα σύνορά της με το Ιράκ.

Η κουρδική αστυνομία κάνει αισθητή την παρουσία της, ενώ εύρυθμη μέχρι τώρα είναι και η λειτουργία των δικαστηρίων. Ο ισλαμικός νόμος², βέβαια, είναι και θα είναι παρών, πώς θα μπορούσε να είναι και διαφορετικά, αλλά ο κόσμος τώρα χαμογελάει, όπως μας λέει χαρακτηριστικά ο Χαλίντ, κούρδος φοιτητής της Νομικής, που μόλις επέστρεψε από το ταξίδι του στην πατρίδα.

Τα σχολεία λειτουργούν κανονικά με τα προγράμματα που περιορίζουν τη διδασκαλία των αραβικών, τα πανεπιστήμια ωστόσο παραμένουν αραβικά αν και έχουν δημοσιολογηθεί σχέδια για τη λειτουργία και των πρώτων κουρδικών ανώτατων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ενδεικτικό, επίσης, του αέρα της δημοκρατίας που πνέει στο νέο κράτος είναι και η ενίσχυση των γυναικών, που συσκοντάς δυναμικά και στο Κοινοβούλιο με πέντε εκπροσώπους αλλά και στο υπουργικό συμβούλιο με την υπουργό τουρισμού Καφία Σουλεϊμάν.

Στις μεγάλες πόλεις, τα χνάρια του Σαντάμ έχουν σχεδόν εξαφανιστεί. Ο ρυθμός της καθημερινής ζωής αποκαθίσταται σταδιακά. Το νέο στίγμα δίνει τώρα ο πλουραλισμός των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης. Ο αριθμός των τηλεοπτικών σταθμών ξεπερνά τους δέκα στο Αρβίλ (Αρβήλα), την πρω-

Η δικαίωση των Πεσμεργκά

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Τον Απρίλιο του 1991 άρχισε η επιστροφή. Οι Κούρδοι του Ιράκ εγκατέλειπαν τα βουνά για να γυρίσουν στις πόλεις και τα χωριά τους και να ζωντανέψουν τα συντρίμια που άφησε στο πέρασμά του ο Σαντάμ Χουσεϊν. Σήμερα, οι Κούρδοι του Ιράκ μπορούν να χαμογελούν και να λένε στον κόσμο: «Έχουμε τη χώρα, έχουμε το λαό μας, τώρα και την εξουσία μας, είμαστε πια κράτος ξεχωριστό από το Ιράκ και το μόνο που μας λείπει είναι η διεθνής αναγνώριση».

ουσα του Κουρδιστάν, ενώ τους έξη φτάνουν οι ραδιοφωνικοί σταθμοί στην πόλη υλείμανια. Όλα τα κόμματα, η κυβέρνηση και οι οργανώσεις εκφράζονται μέσα από δική τους εφημερίδα, ενώ ελεύθερα κυκλοφορούν και οι εφημερίδες του Ιράκ, ανεξαρτητοποιώντας σε 30 τον αριθμό των εφημερίδων που κυκλοφορούν καθημερινά.

Στα χωριά, βέβαια, η κατάσταση είναι διαφορετική. Στην πλειοψηφία τους έχουν καταστραφεί και έχουν ξαναζωντανέψει. Το σπίτι, το σχολείο και το νοσοκομείο δεν περνάει από πούθενά, λείπει όμως το ρεύμα, το καλό οδικό δίκτυο που καταστράφηκε ολοκληρωτικά από τις επιθέσεις του Σαμ. Λείπουν και τα φάρμακα, η ανθρωπική βοήθεια που προσφέρει ο ΟΗΕ και η ανώτερη Γενική χωρίς Σύνορα, δυστυχώς, δεν είναι αρκετή και οι Κούρδοι κάνουν με τη βοήθεια των ξένων να ζουν τις αποκοιμένες συνειδήσεις στη Δύση. Δεν χάνουν όμως το κουράγιο και την ελπίδα τους, συνεχίζουν τους παραδοσιακούς γάμους και τα γλέντια για να θυμίζουν ότι και για τους Κούρδους η ζωή μπορεί να μην είναι μόνο πένθος, καταστροφή και προσφυγιά.

Την ειρηνική αυτή εικόνα που παρουσιάζει το Κουρδιστάν τον τελευταίο καιρό διαφέρει πολύ πρόσφατα η οργανωμένη επίθεση της Μουσουλμανικής Κίνησης. Οι αρχές της οργάνωσης, που παρακινήθηκαν και ενισχύθηκαν από το Ιράν, το Αφγανιστάν και τη Σαουδική Αραβία συγκροτήθηκαν για μία εβδομάδα με τα κυβερνητικά αεροπλάνα. Τελικά, στις 25 του Δεκεμβρίου, άφησαν την άρνησή τους να έρθουν σε διάλογο με την κυβέρνηση, έπεσε η αυλαία, «όσοι άρτες υπέγραψαν πήραν αμνηστία, οι λοιποί εξολοθρεύτηκαν». Έτσι έκλεισε το εσωτερικό αυτό μέτωπο και μετά την κατάσταση των σχέσεων με το PKK (τουρκία), η κουρδική κυβέρνηση θα μπορεί απρόσκοπτα να παλέψει για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας και για τη διεύθυνσή της.

Εξάλλου, αφορά την οικονομία, τα πράγματα είναι πράγματι δύσκολα και γίνονται με δυσκολότερα όταν αποφασίζει ο Σαμ να επέμβει, όπως το έχει ήδη κάνει με απόσυρση κάποιων νομισμάτων από την κυκλοφορία, με αποτέλεσμα οι Κούρδοι να είναι αναγκασμένοι σε οποιαδήποτε συναλλαγή τους με το Ιράκ να μετατρέπουν τα ιρακινά σε 50 και 100 δηνάρια, μιας και μόνο αυτά κυκλοφορούν πια στο Ιράκ. Στην άλλη, καμιά εμπορική συναλλαγή γίνεται με τις γειτονικές χώρες, παρά το μέγεθος από το Ιράκ, γεγονός που επιβαρύνει με ποικίλους δασμούς τα διάφορα προϊόντα, που μπαίνουν ή βγαίνουν από το Κουρδιστάν. Η κυβέρνηση επιβαρύνεται, με τη χρηματοδότηση των ανέργων,

Στο χάρτη με συνεχή γραμμή σημειώνονται τα όρια του σημερινού Κουρδιστάν (τμήμα του Β. Ιράκ). Φαίνεται η πρωτεύουσα Αρβίλ και η Σουλείμανια, ενώ

εκτός των ορίων σημειώνονται οι θέσεις της Μοσούλης και του Κιρκούκ. Ο εθνολογικός αυτός χάρτης έχει συνταχθεί το 1983 από την Ακαδημία Επιστημών της ΕΣΣΔ και δείχνει την παρουσία των Κούρδων στην ευρύτερη περιοχή

που άφησαν οι ιρακινές εταιρείες που έκλεισαν μετά την αναγνώριση της αυτονομίας του κουρδικού κράτους.

Το πρόβλημα, ωστόσο, θα παραμένει και θα επιδεινώνεται όσο η Δύση δεν αποφασίζει να άρει την απαγόρευση εξόρυξης πετρελαίου που ισχύει και για το αυτόνομο Κουρδιστάν. Είναι και αυτός ένας επιπρόσθετος λόγος για την όσο το δυνατό άμεση αναγνώριση της ανεξαρτησίας του νέου κράτους. Η κουρδική κυβέρνηση έχει αποκαταστήσει σε μεγάλο βαθμό τις σχέσεις της με την Τουρκία, που επίμονα αντιτίθεται σε μια τέτοια αναγνώριση, ενώ διατηρεί καλές σχέσεις και με τη Συρία. Με το Ιράν προς το παρόν προσπαθεί να μην έχει καμία σχέση. Όσο για τους πραγματικούς ρυθμιστές, διαιτητές και επιδιαιτητές του παιχνιδιού, τις ΗΠΑ, τη Γαλλία και τη Μ. Βρετανία, αυτοί διατείνονται τώρα ότι είναι φίλοι των Κούρδων. Ο αντιπρόσωπος του Μήντζορ, σερ Τζέφρι Άρτσερ, σε πρόσφατη περιοδεία του στο Κουρδιστάν του Ιράκ, μετέφερε μήνυμα του βρετανού πρωθυπουργού που τόνιζε τα εξής: «Είμαστε οι φίλοι σας, πέρασε ο καιρός που οι Κούρδοι είχαν φίλους μόνο τα βουνά. Τώρα οι Κούρδοι έχουν φίλους όλο τον κόσμο. Από εμάς θα μάθετε καλά νέα». Και πριν λίγες μέρες η Μ. Βρετανία, η Γαλλία και οι ΗΠΑ δήλωσαν αποφασισμένες να δημιουργήσουν ένα κράτος στα βόρεια του Ιράκ.

Το ερώτημα, βέβαια, είναι ποια ακριβώς θα είναι τα όρια του νέου κράτους. Γιατί τι σημασία θα έχει να αναγνωριστεί ένα κουρ-

δικό κράτος χωρίς τη Μοσούλη και το Κιρκούκ, όπου όχι μόνο υπάρχει αμύγδαλος κουρδικός πληθυσμός αλλά και οι κύριες πλουτοπαραγωγικές πηγές (πετρέλαιο) ενός μελλοντικού κουρδικού κράτους. Αυτή τη στιγμή το Κιρκούκ και η Μοσούλη δεν περιέχονται στα όρια του αυτόνομου κράτους, με αποτέλεσμα οι Κούρδοι των περιοχών αυτών να είναι και πάλι στο στόχαστρο του Σαντάμ και να αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις εστίες τους. Θα πρέπει, λοιπόν, η Δύση με σύνεση να αποφασίσει για το κουρδικό κράτος του Ιράκ γιατί είναι βέβαιο πως αν οι παραπάνω ζωτικές περιοχές για το Κουρδιστάν μείνουν απ' έξω, τα όπλα θα ξαναβγούν για τα καλά και ίσως να μην σιγήσουν ποτέ. Αν όμως «εμείς οι Κούρδοι του Ιράκ», όπως έλεγε το Φεβρουάριο του 1991 ο Τζελάλ Ταλαμπανί, «αποκτήσουμε δημοκρατικά και ανθρώπινα δικαιώματα, το γεγονός θα επηρεάσει και τα άλλα τμήματα του Κουρδιστάν. Ο Θεός μόνο ξέρει τι θα συμβεί στην Τουρκία και στη συνέχεια στο Ιράν».

1. Μέχρι σήμερα στη Σουλείμανια έχουν ανοίξει δύο νέες χριστιανικές εκκλησίες για τους Ασσύριους.
2. Στην «Εφημερίδα της Κυβερνήσεως» (Νόμος 14 του 1992) αναφέρεται επί λέξει: «Τα δικαστήρια είναι ανεξάρτητα και κανένας δεν μπορεί να επηρεάσει στη δικαιοσύνη. Ο νόμος εφαρμόζεται στο όνομα του λαού». Και συμπληρώνει: «Η γλώσσα των δικαστηρίων είναι η κουρδική». Βέβαια, από τον Ν. 14/1992 δεν προκύπτει εφαρμογή του ισλαμικού νόμου. Τα θέματα αυτά δεν έχουν ακόμη πλήρως διευκρινιστεί.

«Σεισμός... 0,5 ρίχτερ»

Στο Σεντ Ουέν, εργατικό προάστιο του Παρισιού, συγκλήθηκε στις 25 του Γενάρη το 28ο Συνέδριο των γάλλων κομμουνιστών. Οι εργασίες του διήρκεσαν πέντε μέρες και το συνέδριο έκλεισε με την υπερψήφιση του νέου μανιφέστου του Κόμματος και με την εκλογή του νέου γ.γ., που θα πρέπει να ισορροπήσει πάνω στο τεντωμένο σκοινί που κρατάνε από τη μια οι σταλινικοί και από την άλλη οι ανανεωτές. Θα τα καταφέρει;

Το «υπερδατικό» κλίμα του τελευταίου συνεδρίου των γάλλων κομμουνιστών πιθανόν να θύμιζε σε πολλούς παλιές καλές (προς στιγμήν) εποχές. Το 1970 το Κομμουνιστικό Κόμμα της Γαλλίας έκανε μια στροφή προς τον ευρωκομμουνισμό. Στα μισά του δρόμου, όμως, (το 1984) το ποτάμι γύρισε πίσω.

Ο Ζωρζ Μαρσαί αναδιπλώθηκε και γύρισε στη μοναχική εσωστρέφειά του και μαζί του και το κόμμα.

Η ξαφνική αυτή αναδίπλωση και η εκ νέου προσκόλληση στο άρμα της σοβιετικής ένωσης δεν φάνηκε να στοίχισε ποσοτικά στο κόμμα. Το ποσοστό του είχε αρχίσει να πέφτει από το 25% που κυμαινόταν στη δεκαετία του '70, αλλά το κόμμα διατηρούσε ακόμα την ισχύ του.

Οι εξελίξεις που ακολούθησαν με την πτώση του υπαρκτού σοσιαλισμού βρήκαν το PCF (Κομμουνιστικό Κόμμα Γαλλίας) απροετοίμαστο. Το κόμμα φάνηκε πως δεν είχε πιάσει τα μηνύματα των καιρών και το συνέδριο του '90 το απέδειξε περίτρανα. Οι θέσεις της Κεντρικής Επιτροπής υπερψηφίστηκαν και ο Ζωρζ Μαρσαί έμεινε ακλόνητος στη θέση του. Η αδυναμία όμως των γάλλων κομμουνιστών να ανταποκριθούν στη νέα πραγματικότητα έγινε σαφής. Στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές το ποσοστό των κομμουνιστών έπεσε στο 9%, τα μέλη του κόμματος περιορίστηκαν στο 1/3, καθώς και η κυκλοφορία της εφημερίδας του, της «Ουμανιτέ». Οι ίδιοι προσπάθησαν να αποδώσουν «τον κατήφορο» στη συνεργασία τους μ' ένα «σοσιαλδημοκρατικό κόμμα».

Νέο πρόσωπο;

Στο συνέδριο που συγκλήθηκε την εβδομάδα που μας πέρασε, πολλοί μιλούσαν για ένα νέο πρόσωπο.

Το νέο μανιφέστο του κόμματος έκανε λόγο για την υπέρβαση του καπιταλισμού, την υπεράσπιση της μικτής οικονομίας και την «απάρνηση» του δημοκρατικού συγκεντρω-

Ο Ρομπέρ Υβ με τον Μαρσαί

τισμού. Στην εισηγητική του ομιλία ο Ρομπέρ Υβ, μέλος του πολιτικού γραφείου και τωρινός γραμματέας του κόμματος, υπερασπίστηκε μια σοσιαλιστική μεταβολή της κοινωνίας που θα της επιτρέψει να ελευθερωθεί από την κυριαρχία του καπιταλισμού και τις συμφορές του. Σε ό,τι αφορά τη μικτή οικονομία, οι περισσότεροι σύνεδροι υπερασπίστηκαν την ανάγκη να χτυπηθεί η ανεργία με το να πάψει η μεταφορά διομηχανικών μονάδων σε χώρες με φτηνό εργατικό δυναμικό, και να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας με τη χάραξη μιας νέας αναπτυξιακής πολιτικής, βασισμένη στον εκδημοκρατισμό του δημόσιου τομέα. Στο ίδιο πνεύμα ήταν και οι διακηρύξεις για το άνοιγμα του κόμματος: «Οι κομμουνιστές γίνονται τώρα κύριοι του κόμματός τους» και όπως λέει χαρακτηριστικά ο Κλωντ Μορσάντ, μέλος του PCF σε πρόσφατο άρθρο του στην «Ουμανιτέ», «η εποχή που οι 450 απεσταλμένοι αντάλλασαν απόψεις, διαφωνούσαν ή συμ-

φωνούσαν και τελικά ψήφισαν, έχει περάσει. Τώρα το κόμμα χρειάζεται πραγματική δημοκρατία, έχει ανάγκη από μια ενεργό και διευρυμένη συμμετοχή της βάσης, ώστε να μπορεί πραγματικά να χαρακτηρίζεται μοντέρνο, ικανό να ανταποκριθεί στα αιτήματα των καιρών». Στον αντίποδα δέβαια είχαμε δηλώσεις όπως αυτή του Αντρέ Λαζουανί, ηγετικού στελέχους του PCF: «Γνωρίζουμε αυτά που δεν θέλουμε πια. Ψάχνουμε γι' αυτά που θέλουμε».

Το κατάλληλο πρόσωπο;

Τελικά στις 29 του Γενάρη το νέο μανιφέστο του κόμματος υπερψηφίστηκε, όπως και ο Ρομπέρ Υβ για τη θέση του γ.γ. Η εκλογή του μάλλον εξέπληξε ή φάνηκε να εξέπληξε. Το όνομά του σαφώς δεν ήταν μέσα στη λίστα των φαβορί, κυρίως των ανανεωτικών. Όταν όμως έκλεισε η αυλαία δεν ήταν λίγοι αυτοί που θεωρούσαν ότι κάτι είχε μαγειρευτεί στο παρασκήνιο. Οι ξένοι δημοσιογράφοι στο συνέδριο είχαν διαμηνύσει από την Παρασκευή το όνομα του νέου γ.γ. που εκλέχτηκε το Σάββατο.

Σημασία ωστόσο έχει ότι μπορεί τελικά ο Ρομπέρ Υβ, που δεν ανήκει ούτε στο φόρουμ των σταλινικών, ούτε και των ανανεωτών, να αποδειχθεί το κατάλληλο πρόσωπο, τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα, ώσπου να διαμορφωθεί πλήρως το νέο πρόσωπο του κόμματος.

Το νέο πρόσωπο που πραγματικά έχει ανάγκη το κόμμα για να μπορέσει να αρθρώσει έναν νηφάλιο και ολοκληρωμένο πολιτικό λόγο και για να δείξει ότι υπάρχει λύση για τους χιλιάδες των γάλλων εργαζομένων και αγροτών που απειλούνται με φτώχεια.

Δρομολόγησε άραγε το 28ο συνέδριο το κόμματος αυτή την αλλαγή ή θα δικαιωθείτε των υστέρων ο Σαρλ Φιτερμάν, πρώην υπουργός και μέλος του πολιτικού γραφείου του PCF που υποστήριξε ότι «το 28ο συνέδριο είναι σεισμός μεγέθους 0,5 της κλίμακας Ρίχτερ»;

Κατερίνα Καρύγμνη

Η Αριστερά προχωρεί

Για μια «δημοκρατία της κοινωνικής αλληλεγγύης» μιλάει η «Κοινή Διακήρυξη των Προοδευτικών Δυνάμεων» της ιταλικής Αριστεράς, που έκαναν την Τρίτη 2 Φεβρουαρίου στη μη την πρώτη κοινή τους εμφάνιση.

Η θεσμική κρίση που μαστίζει τη χώρα και δυο χρόνια, με το δικαστικό πιασμός του διεφθαρμένου καθεστώτος των σιανοδημοκρατών και των σοσιαλιστών, η μεγάλη οικονομική κρίση, που μαζεύει την ιταλική βιομηχανία και που γεννά μαζικές στρατιές ανέργων, και κυρίως, η κατάργηση της απλής αναλογικής, οδηγούν τις δυνάμεις της Αριστεράς, χωρίς ολογικούς αφορισμούς και αποκλεισμούς, σε μια ενότητα αρχών για να αντιμετωπίσουν τόσο τα εκρηκτικά προβλήματα ιταλικής κοινωνίας, όσο και η αντεπίθετου αντιδραστικότερου τμήματος της ιταλικής δεξιάς που προσπαθεί να ανακυκλώσει στο δημοκρατικό παιχνίδι, από τη μια, τις δυνάμεις του φασιστικού κόμματος από την άλλη τις μικροαστικές δυνάμεις αντιδραστικής και ρατσιστικής Λέγκας Βορρά.

Η δημοκρατία της κοινωνικής αλληλεγγύης δεν είναι τίποτε άλλο από ένα πρόγραμμα εκτάκτου ανάγκης που φιλοδοξεί να βρει στην ιταλική κοινωνία μια νέα διάσωση της κοινωνικής συμβίωσης, που δοκιμάζεται σκληρά με τις καθημερινές αποκαταστάσεις των σκανδάλων και τις μαζικές αποκαταστάσεις, με τις οποίες το ιταλικό κεφάλαιο προσπαθεί να αντιμετωπίσει την οικονομική κρίση.

Το Τορίνο η Fiat πετάει στην κυριολεξία χιλιάδες εργαζόμενους στο δρόμο, ενώ στο Μιλάνο η Alfa Romeo αντιμετωπίζει το κλείσιμο των μεγαλύτερων εργοταξίων της. Από τους αριστερούς σοσιαλιστές, που ανήκαν με το κραξικό μοντέλο, μέχρι την επανιδρυμένη Επανίδρυση οι δυνάμεις της Αριστεράς, σεβόμενες την ιδιαιτερότητά τους και διατηρώντας την αυτονομία τους, προσπαθούν να αντιμετωπίσουν ενωμένες εκλογές τις συντηρητικές δυνάμεις.

Η αρχική προσπάθεια των δημοκρατικών πολιτικών δυνάμεων που επιδίωκαν να μονώσουν την Κομμουνιστική Επανί-

Μέσα από τη μεγαλύτερη θεσμική κρίση της ιταλικής μεταπολεμικής κοινωνίας γεννιέται μια νέα Αριστερά που αναζητεί τη σύγκλιση των δυνάμεών της, μέσα από συγκεκριμένα κυβερνητικά προγράμματα.

δρυση εν ονόματι μιας συνεργασίας τους με το ΔΚΑ του Οκέτο, τους Πράσινους και την Ρέτε δεν μπόρεσε να καταλήξει στη δημιουργία ενός κεντροαριστερού πόλου.

Το συνέδριο της Κομμουνιστικής Επανίδρυσης, που τελείωσε την προηγούμενη εβδομάδα, διέλυσε και τις τελευταίες αμφιβολίες στις άλλες αριστερές δυνάμεις για την αναγκαιότητα μιας κοινής καθόδου στις εκλογές.

Η εκλογή του Φαούστο Μπερτινόνι, πρώην στελέχους του μεγαλύτερου ιταλικού εργατικού συνδικάτου, της CGIL, μέλους της ΚΕ του ΙΚΚ, ηγετικού στελέχους των δημοκρατικών κομμουνιστών στο πλαίσιο του ΔΚΑ και πρωταγωνιστή της δημιουργίας της αριστερής τάσης στα ιταλικά αριστερά συνδικάτα, στη γραμματεία της Επανίδρυσης, έδωσε μια νέα εμβέλεια, τόσο στην ίδια την Επανίδρυση -που είχε δοκιμαστεί σκληρά τους τελευταίους μήνες από τους σκληροπυρηνικούς παλαιοκομμουνιστές του Κοσούτο- όσο και στις άλλες δυνάμεις της Αριστεράς.

Η Κομμουνιστική Επανίδρυση αποτελεί το μεγαλύτερο κόμμα της Αριστεράς στο Μιλάνο και το Τορίνο, τις δύο μεγάλες βιομηχανικές πόλεις, και αποτέλεσε τον πυρήνα της αντιπολίτευσης εναντίον της κυβέρνησης του τραπεζίτη Τσιάμπι.

Το ΔΚΑ ελέγχει ουσιαστικά την κεντρική Ιταλία και προσπαθεί να αποτελέσει τον κεντρικό πόλο που θα βασίζεται η συνεργασία ανάμεσα στις δυνάμεις της Αριστεράς, διατηρώντας τις αποστάσεις και κρατώντας τις απαραίτητες ισορροπίες ανάμεσα στην Επανίδρυση και τα συντηρητικότερα τμήματα της αριστερής συμμαχίας, ενώ η Ρέτε, που έχει ισχυρές δυνάμεις στη Σικελία, προσπα-

θεί να φέρει στην επικαιρότητα το θέμα του ιταλικού νότου, αποκόπτοντας μεγάλες μάζες συντηρητικών ψηφοφόρων προς τους φασίστες στη Νότιο Ιταλία.

Μέσα στην αριστερή συμμαχία βρήκαν θέση και οι λίγοι σοσιαλιστές που απόμειναν στο Σοσιαλιστικό Κόμμα -δεν λέγεται πια ιταλικό- και που ύστερα από δραματικές συγκρούσεις κατάφεραν να απομακρύνουν τους κραξικούς από το κόμμα τους.

Την ίδια στιγμή οι συντηρητικές δυνάμεις δεν έχουν κατορθώσει να καταλήξουν σε μια συμφωνία εξαιτίας των σοβαρών ιδεολογικών τους διαφορών.

Η απέχθεια των υπολειμμάτων της Χριστιανικής Δημοκρατίας, που μετονομάστηκε σε Λαϊκό Κόμμα, προς τους φασίστες του Φίνι αναγκάζει και τη Λέγκα του Βορρά, μέχρι στιγμής, να διατηρήσει τις αποστάσεις της από τους φασίστες.

Η δημιουργία ενός νέου συντηρητικού κόμματος από τον Μπερλουσκόνι, αυτοκράτορα των ιδιωτικών ΜΜΕ και προσωπικό φίλο του Κράξι, με το χουλιγκανικό όνομα Φόρτσα Ιτάλια, το σύνθημα στους αγώνες της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου, δημιουργεί νέα προβλήματα στη δημιουργία ενός ενιαίου συντηρητικού πόλου.

Οι δημοκρατικές καθολικές δυνάμεις του Λαϊκού, πια, Κόμματος του Μαρτινάτζολι έχουν περισσότερα κοινά στοιχεία και σημεία με τις αριστερές δυνάμεις παρά με τους φασίστες του MSI ή την εγωιστική και διασπαστική πολιτική της Λέγκας του Βορρά.

Σε αντίθεση με τον Συνασπισμό, ανάμεσα στην ΕΑΡ και το ΚΚΕ, που, ίσως γεννήθηκε, μα σίγουρα κατέληξε σε μια αποτυχία, οι δυνάμεις της ιταλικής Αριστεράς φαίνεται ότι προσανατολίζονται σε ένα σχήμα αρκετά πιο πλατύ και από το σχήμα της ισπανικής Ενωμένης Αριστεράς.

Οι βαθιές ρίζες τους στην πραγματικότητα της χώρας τους τις βοηθάει ίσως να αντιμετωπίζουν με ρεαλισμό τα έντονα προβλήματα της κοινωνίας τους, μέσα από μια διαλεκτική σχέση, που δυστυχώς η ελληνική Αριστερά δεν προσπάθησε ποτέ να οικοδομήσει ανάμεσα στις διάφορες εκφράσεις της.

Αργύρης Παναγόπουλος

■ ΕΡΧΕΤΑΙ ΤΟ ΤΕΛΟΣ;

«Είμαστε δυσανεσθημένοι κύριε Μέτζορ» είναι ο τίτλος κύριου άρθρου της εφ. *Sunday Times* την περασμένη Κυριακή. Η πρωθυπουργία του Τζων έχει σοβαρά προβλήματα. Οι ψηφοφόροι του Συντηρητικού Κόμματος είναι δυσανεσθημένοι από τη διακυβέρνησή του και βαθιά διχασμένοι. Το ίδιο και το κόμμα του, ενώ οι δελφίνοι караδοκούν για να μπήξουν βαθιά το μαχαίρι με την πρώτη ευκαιρία. Το ωραίο είναι ότι σύμφωνα με τα στοιχεία που θγαίνουν στη δημοσιότητα, η φορολογική επιδότηση των Βρετανών αυξήθηκε κάτω από 15 χρόνια συντηρητικής διακυβέρνησης. Αυτοί που επαγγέλλονταν λιγότερους φόρους, «επέτυχαν» και φορολογικά βάρη να φορτώσουν στις πλάτες του βρετανικού λαού και να χειροτερεύσουν την παροχή των κοινωνικών υπηρεσιών και του κράτους πρόνοιας.

■ ΤΗΝ ΙΔΙΑ ΣΤΙΓΜΗ...

Τον πρώην ηγέτη του Εργατικού Κόμματος Νηλ Κίννον κάλεσε το κόμμα να εγκαταλείψει τη ρήτρα του καταστατικού του, ρήτρα που δεσμεύει το κόμμα στο θέμα των εθνικοποιήσεων και διατυπώνει το πιστεύω για «κοινή ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής, διανομής και ανταλλαγής». Ρήτρα που βρίσκεται στο καταστατικό από το 1918. «Δεν πιστεύω» είπε ο Κίννον, «ότι η ρήτρα αυτή αποτελεί σήμερα επαρκή ορισμό του σύγχρονου δημοκρατικού σοσιαλισμού». Η δήλωση αυτή αναμένεται να δημιουργήσει προβλήματα στον ηγέτη του κόμματος Τζων Σμιθ και αναταραχή σε ορισμένους κύκλους του κόμματος.

Το Εργατικό Κόμμα προηγείται σήμερα σταθερά του Συντηρητικού στις προτιμήσεις των ψηφοφόρων αλλά σε σχέση με τα ευρωπαϊκά σο-

σιαλιστικά κόμματα είναι αρκετά απαρχαιωμένο.

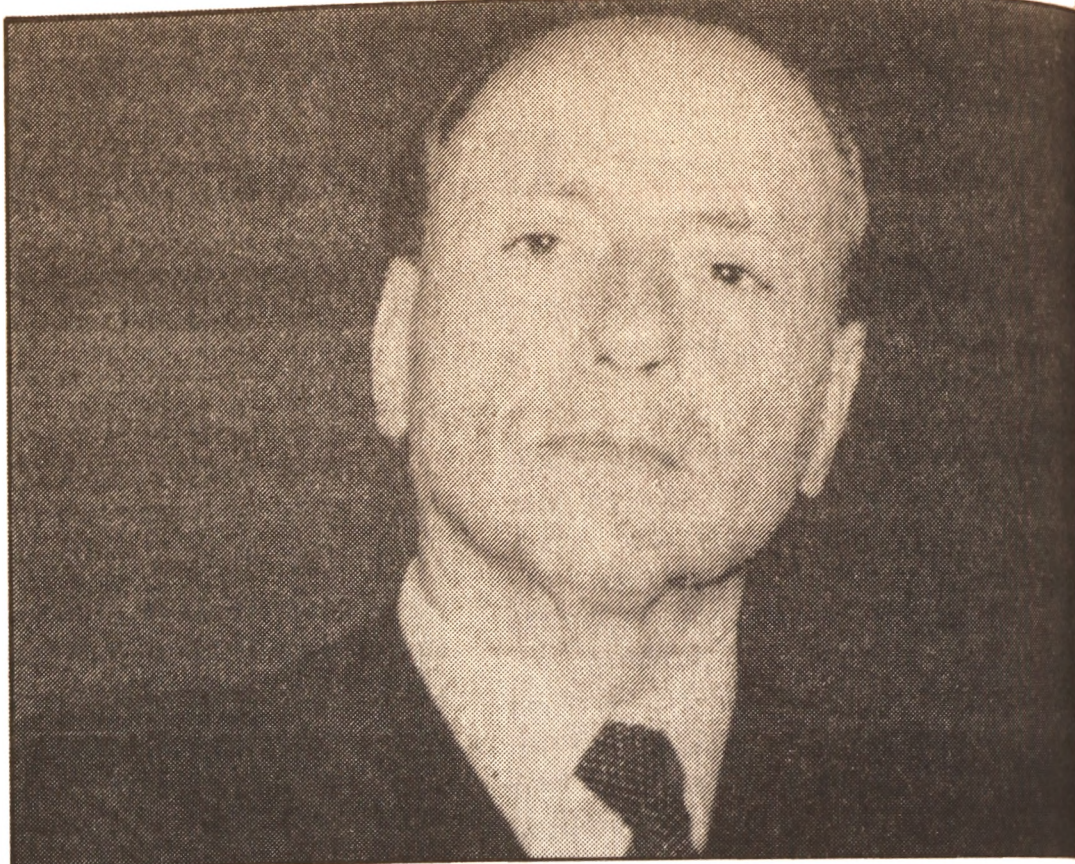
■ ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Μεταξύ γυναικας και πολιτικής, οι πολιτικοί συνήθως προτιμούν τη δεύτερη, αν πρέπει να επιλέξουν ή όταν «υποχρεώνονται» να επιλέξουν εφ' όσον η «κοινή γνώμη» θέλει τους πολιτικούς υπεράνω των απλών πολιτών.

Η λογική είναι απλή. Η πολιτική -η εξουσία- φέρνει γυναίκες. Οι γυναίκες δεν φέρνουν... πολιτική. Οι καριέρες δεν θυσιάζονται εύκολα. Εκτός αν κανείς είναι σε θέση να συνδυάζει «αρμονικά» και χωρίς βλάβη των φιλοδοξιών που το τερπνόν μετά του ωφελίμου. Διότι ό,τι είναι τερπνόν δεν είναι πάντα ωφέλιμον και αντιστρόφως, (αφορμή οι «προδοσίες» του διαδόχου του αγγλικού θρόνου Κάρολου που εγκατέλειψε δημοσίως την ερωμένη του Καμίλα και του προέδρου της Αυστρίας Κλέστις που κι αυτός «ενέδωσε» προτιμώντας να δρέψει τους καρπούς της εξουσίας από τους καρπούς της ερωμένης του).

■ T.V. ΧΩΡΙΣ ΣΥΝΟΡΑ

Δύσκολες στιγμές περνούν οι αρμόδιες βρετανικές υπηρεσίες, καθώς έχουν να αντιμετωπίσουν την τηλεοπτική εισβολή από την Ολλανδία σκληρού πορνογραφικού καναλιού ομοφυλοφιλικού περιεχομένου μετά το μεσονύκτιον. Η Gay T.V. θα αρχίσει να εκπέμπει στις 20 Μαρτίου. Η εταιρεία Red Hot κατάφερε, χάρις στη σύγχρονη τεχνολογία να υπερκεράσει τις βρετανικές απαγορεύσεις που επέτυχαν πέρσι το καλοκαίρι να σταματήσουν τις πορνογραφικές της εκπομπές. Η Gay T.V. ισχυρίζεται ότι ήδη έχει 15.000 συνδρομητές. Το σύστημα απλό. Ταχυδρομεί από την Ολλανδία στους συνδρομητές της μια ηλεκτρονική κάρτα που

μπορεί άνετα να προσαρμοστεί στον αποκωδικοποιητικό μηχανισμό του BSKY B.

Αυτό θα πει T.V. χωρίς σύνορα.

■ ΚΑΛΑΘΙ ΥΠΟΣΧΕΣΕΩΝ

Για τις εκλογές του Απριλίου ετοιμάζεται πυρετωδώς ο ηγέτης του αφρικανικού Εθνικού Κογκρέσου (ANC) και νομπελίστας Νέλσον Μαντέλα με μια αμερικανικού στιλ προεκλογική εκστρατεία. Χρησιμοποιώντας τραίνο για να οργώσει τη χώρα.

Ένα καλάθι υποσχέσεων προς τους εκλογείς περιλαμβάνει δημιουργία απασχολήσεων για 2.5 εκατ. ανέργους μέσα σε 10 χρόνια, 1 εκατ. κατοικίες σε 5 χρόνια, καθαρό πόσιμο νερό και τουαλέτες για 1 εκατ. οικογένειες σε 5 χρόνια, ηλεκτροδότηση 2,5 εκατ. οικιών σε 5 χρόνια, διπλασιασμό των σχολικών βιβλίων που παρέχονται δωρεάν σε ένα χρόνο, κατάργηση του ΦΠΑ σε βασικά είδη τροφίμων και κατάργηση του φόρου εισοδήματος για όσους κερδίζουν λιγότερο από 4.000 ραντ το μήνα. Το μανιφέστο είναι βέβαια ελκυστικό, αλλά ορισμένοι αναλυτές χαρακτήρισαν «λαϊκιστικό και ανεύθυνο πακέτο μέτρων» που τρέφει

προσδοκίες πέρα από τις υπάρχουσες δυνατότητες. Όπως και να 'χει η κατάσταση γεγονός είναι ότι ο Μαντέλα αναμένεται να θριαμβεύσει στις πρώτες ελεύθερες εκλογές της Νότιας Αφρικής χωρίς πλέον φυλετικές διακρίσεις.

■ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΚΚΑΘΑΡΙΣΗ

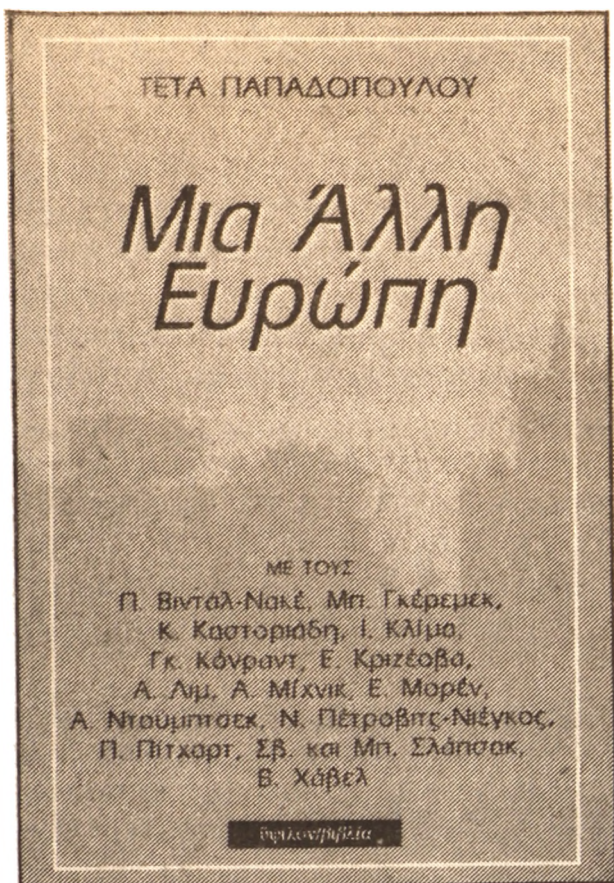
Στην Boyota της Κολομβίας, δύο φορές την εβδομάδα, ένα φορτηγό του δήμου κάνει πάντα το ίδιο δρομολόγιο, ξεφορτώνει το μακάβριο φορτίο του στον νεκροταφείο της πόλης σε ομαδικό τάφο. Ούτε παπάς, ούτε ευλογία.

Πρόκειται για όσα άτομα πεθαίνουν στους δρόμους, αβοήθητοι, ανήμποροι.

Άνεργοι, άστεγοι, κοινές γυναίκες, κλεφτρόνια, αλήτες, επαίτες, ομοφυλόφιλοι και παιδιά που γυρίζουν στους δρόμους εξαθλιωμένα προσπαθώντας να επιδιώσουν, δολοφονούνται αλύπητα από την αστυνομία και από ομάδες πληρωμένων δολοφόνων.

Ένας τρόπος «κοινωνικής εκκαθάρισης» των ανεπιθύμητων. Απάντηση της «κοινωνίας» στην ανερχόμενη αταξία, αναρχία και εγκληματικότητα που η ίδια δημιουργεί.

Σίλβιο Μπερλουσκόνι: Ο πανίσχυρος μεγιστάνας του Τύπου και των media εκμεταλλεύεται το πολιτικό κενό στην Ιταλία προβάλλοντας τον εαυτό του σαν τη νέα πολιτική δύναμη της χώρας: «Forza Italia» η εκστρατεία του, σύνθημα ποδοσφαιρικό και αρμόζων στη σύγχρονη πολιτική ατμόσφαιρα. Ο Μπερλουσκόνι σαν νέος Ντούτσε, συγκαλύπτει τις νεοφασιστικές του επιδιώξεις με τις «εικόνες» του. Άνθρωπος των εικόνων ξέρει να τις χειρίζεται κατάλληλα για να φτιάξει την Ιταλία «κατ' εικόνα και ομοίωσή» του στις εκλογές στα τέλη του Μαρτίου

Ψιλον / βιβλίου

Ζωοδόχου Πηγής 34, ΑΘΗΝΑ 106 81
Τηλ. 3638257, FAX 3640349

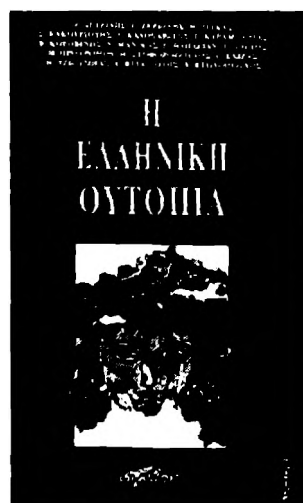
**ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ
Η ΝΕΑ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ
ΤΗΣ
ΑΝΤΕΙΑΣ ΦΡΑΝΤΖΗ
ΣΤΕΦΑΝΙ**

**ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 3, ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.02.007**

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

- **ΑΘΗΝΑ:** Θεμιστοκλέους 37,
τηλ. 36.26.319, 36.02.644, fax 36.39.930
- **ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ:** Αρμενοπούλου 24, τηλ. (031) 20.23.49
- **ΛΕΥΚΩΣΙΑ:** Έκτορος 40, τηλ. 003572 - 43.32.97, 34.75.22
- **ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:**
Κοινοπρακτική Ε.Π.Ε., Ιπποκράτους 68,
τηλ. 36.20.647, 36.46.202

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ
Η ελληνική ουτοπία

Ο ελληνικός δρόμος δεν είναι ούτε υπέρτερος ούτε κατώτερος από τόσους άλλους. Είναι απλώς διαφορετικός. Και είναι αυτός που μας κληροδοτήθηκε. Σε εμάς εναπόκειται να αποποιηθούμε αυτή την κληρονομιά ή να την επωμισθούμε. Να φτιάξουμε παρές και κοινότητες και, παραμερίζοντας τη μιζέρια του νεοελληνικού μας κρατιδίου, να προσπαθήσουμε να τρυγήσουμε από τον πλούτο της πολυσχιδούς μας παράδοσης για να την εμπλουτίσουμε με νέες εκδοχές ελληνικότητας.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ
Η ποίηση και το ηθικό πρόβλημα

Έκδοση ενός σημαντικού για τη νεοελληνική γραμματεία έργου και ταυτόχρονα παρουσίαση ενός συγγραφέα που σφραγίζει όλη τη μεταπολεμική περίοδο. Ο Μ. Λαμπρίδης με τα άρθρα του από το '55 και μετά θα προκαλέσει επανάσταση στην Αριστερά της εποχής και θα ανοίξει νέους δρόμους στη λογοτεχνική κριτική. Περιλαμβάνονται άρθρα για τον ρεαλισμό, την αισθητική κριτική, τα προβλήματα ερμηνείας, τον Καβάφη, τον Μ. Αναγνωστάκη, τον Μ. Χάκκα.

ΧΑΡΗΣ ΝΑΞΑΚΗΣ
Προς έναν πράσινο καπιταλισμό

Η μελέτη αυτή έχει ως επίκεντρο τη διαδικασία ορθολογικοποίησης της ανάπτυξης, την οικολογική μεταρρύθμιση, ως τη νέα επιλογή των φορέων της ανάπτυξης σε συνθήκες παγκόσμιας περιβαλλοντικής κρίσης. Το κεφάλαιο μπροστά στη συσσώρευση των οικολογικών προβλημάτων αλλά και την πίεση του οικολογικού κινήματος ανακαλύπτει την «πράσινη» ανάπτυξη.

Επιμέλεια: Στέφανος Κοτρωνάκης - Νικήτας Λιοναράκης

Μια δεύτερη ευκαιρία

Κάτι το άγχος ν' αρχίσουμε μια καινούργια στήλη με τόσο σημαντικό περιεχόμενο, κάτι η πραγματικά τεράστια έκταση του θέματος που πραγματευόμαστε, μας έκαναν ίσως ιδιαίτερα κρυπτογραφικούς στο εισαγωγικό σημείωμα με τίτλο «Γιατί σε δεύτερο...». Δίνοντας, λοιπόν, στους εαυτούς μας μια δεύτερη ευκαιρία, εξηγούμε:

Ο χώρος που φιλοδοξούμε να καλύψουμε είναι τεράστιος. Πρόκειται για τα καινούργια κέντρα εξουσίας σ' όλο τον κόσμο, που έχουν τη συντομογραφική ονομασία ΜΚΟ. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις λοιπόν είναι αυτά τα μορφώματα πολιτών ή διεθνών οργανισμών που δεν έχουν σχέση με κρατικές διοικήσεις. Τι περιλαμβάνουν οι ΜΚΟ; Από τους Γιατρούς Χωρίς Σύνορα μέχρι την Παγκόσμια Ένωση Ηλεκτρονικής Πληροφόρησης. Από τους Φίλους του Ποδηλάτου μέχρι τις Τράπεζες Δεδομένων των μεγάλων πολυεθνικών. Από τον Ερυθρό Σταυρό μέχρι την Παγκόσμια Τράπεζα. Οποδήποτε δεν έχει σχέση με το δυσκίνητο και αναποτελεσματικό κρατικό μηχανισμό.

Η ειδησεογραφία των ΜΚΟ είναι συναρπαστική και ενδιαφέρουσα ακριβώς γιατί η συμμετοχή σ' αυτήν δεν προϋποθέτει παρά μόνο την ιδιότητα του **παγκόσμιου πολίτη**, μια ιδιότητα που δικαιωματικά όλοι μοιραζόμαστε. Τις ειδήσεις δεν τις παράγουν αξιωματούχοι και προύχοντες της διοίκησης αλλά απλοί πολίτες. Πολίτες που οργανώνονται στο κοινωνικό, πολιτισμικό, οικονομικό, καλλιτεχνικό επίπεδο και αφαιρούν από το κράτος ιδιότητες και λειτουργίες που είχε μέχρι σήμερα.

Αυτή τη διαρκώς εξελισσόμενη πραγματικότητα θα παρακολουθήσουμε μέσα από τις σελίδες του ANTI, απ' αυτήν εδώ τη στήλη.

ΔΡΑΣΕΙΣ

★ Πάνω από διακόσια νέα περιοδικά και εφημερίδες άρχισαν την έκδοσή τους την τελευταία χρονιά στην Αφρική. Σε μια ήπειρο όπου ο αναλφαριθμητισμός θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα, η ελευθερία του λόγου και ο πλουραλισμός στα Μέσα κατακτώνται δύσκολα και με θυσιές. Ανάλογη αύξηση παρουσιάζουν και οι ανεξάρτητοι (μη κρατικοί) ραδιοσταθμοί, όπως μας πληροφορεί η **AMARC (Παγκόσμια Ένωση Κοινοτικών Ραδιοσταθμών)**.

★ Μπόττες, δερμάτινα μπουφάν και... συμπόνια. Για μια ακόμη χρονιά ο **Σύλλογος Ανεξάρτητων Μοτοσυκλετιστών του Queens (Νέα Υόρκη)** διοργάνωσε, στο τέλος του περασμένου μήνα, το ετήσιο **TOY RUN '93**. Πρόκειται για μια «πορεία» μοτοσυκλετιστών στα καταστήματα της πόλης, απ' όπου μαζεύουν παιχνίδια για τα παιδιά που θα περάσουν τις γιορτές στο νοσοκομείο ή σε κάποιο άλλο ίδρυμα. Η πρόσφατη διοργάνωση είχε εξαιρετική επιτυχία (τα μέλη του Συλλόγου είναι 4.000!!). Υπεύθυνος της προσπάθειας είναι ο συμπατριώτης μας Γιάννης Δρότσος.

★ «Αστική Οικολογία» έχει τίτλο ο διαγωνισμός που οργανώνει η «Διεθνής Κοινότητα Σχεδιαστών Πόλης και Περιφερειών», στην Πζάγα. Ο

διαγωνισμός έχει στόχο την εκπόνηση μελέτης αστικού σχεδιασμού με βάση την εφαρμογή της οικολογίας, της επιστήμης των βιολογικών κύκλων και της ισορροπίας. Οι σχεδιαστές που θα λάβουν μέρος καλούνται να εφαρμόσουν τις αρχές της οικολογίας στο σχεδιασμό για την ανάπτυξη μιας πόλης. Για περισσότερες πληροφορίες στη διεύθυνση: **ISOCARP - Mauritskade 23 - 2514 HD, The Hague, NETHERLANDS**.

★ Κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες αναμένεται να πέσει το 1994 το παγκόσμιο απόθεμα σε δημητριακά. Αυτό -μεταξύ άλλων- προβλέπει ο **FAO**, ο Οργανισμός Γεωργίας και Τροφίμων των Ηνωμένων Εθνών. Η ποσότητα διαθέσιμων δημητριακών θα είναι 337 εκατομμύρια τόνοι, υψηλότερη πάντα του ορίου για την παγκόσμια ασφάλεια. Επακόλουθο της πτώσης παραγωγής αναμένεται να είναι και η μείωση κατά 20% των αποστολών βοήθειας σε δημητριακά προς την Ανατολική Ευρώπη και τον Τρίτο Κόσμο.

★ Για χρόνια μελετούσε τις στατιστικές που έδειχναν ότι όλο και λιγότερα παιδιά διαβάζουν εξωσχολικά βιβλία. Ο Κλώντ Λερέστ δάσκαλος στη Βρετανία της Γαλλίας, βρήκε ένα τρόπο να κάνει τους δικούς του μαθητές να στραφούν στη λογοτεχνία: Εκμεταλλεύτηκε το θεατρικό τους ταλέντο και το ενδιαφέρον τους για τις εκπομπές ραδιοφώνου. Οι μικροί μαθητές καλούνται να υποδυθούν

χαρακτήρες ή να διαβάσουν (με θεατρικό λόγο όμως) σε εκπομπές, κομμάτια από γνωστά λογοτεχνικά έργα. Η ιδέα του βρήκε αμέσως απήχηση και οι μαθητές έδειξαν σύντομα ενδιαφέρον. Διαβάζουν τώρα πολλά βιβλία και οι ικανότητές τους στη σωστή εκφορά των λέξεων και την ορθογραφία έχουν σημαντικά βελτιωθεί. Για περισσότερες πληροφορίες, απευθυνθείτε:

Lecture Buissoniere
a/s M. Claude Le Rest
22, Rue de Penn - ar - Roz
29520 Chateauneny du Fau
FRANCE

★ Ένα νέο σούπερ-έντομο που «δημιουργήθηκε» από τις σύγχρονες μεθόδους γεωργικής παραγωγής έκανε την εμφάνισή του πρόσφατα. Πρόκειται για μία γενετικά εξελιγμένη παραλλαγή της «λευκής μύγας» που προσβάλλει τα οπωροκηπευτικά κυρίως. Η διάδοσή του είναι ταχύτατη και οφείλεται εν μέρει στη μέθοδο της μονοκαλλιέργειας και της ετήσιου - κύκλου καλλιέργειας, που εφαρμόζονται στις ΗΠΑ. Η «λευκή-μύγα No2», όπως την ονομάζουν οι επιστήμονες, ανέπτυξε γρήγορα ανοσία σε πολλά γεωργικά φάρμακα και προκάλεσε συναγερμό στους γεωργούς σ' ολόκληρο τον κόσμο. Περισσότερα στοιχεία γι' αυτό το πρόβλημα είναι διαθέσιμα από τον Οργανισμό Γεωργίας και Τροφίμων των Ην. Εθνών: **F.A.O. - Viale delle Terme di Caracalla 00100 - Rome, ITALY**.

48 ώρες ελευθερίας της έκφρασης

Ακόμα και το όνομα που διάλεξαν οι υπεύθυνοι του ανεξάρτητου ραδιοσταθμού «FM de la Calle» (FM του δρόμου), ήταν πρόκληση για μία χώρα σαν την Αργεντινή. Η κρατική γραφειοκρατία βρήκε τον τρόπο ν' αντιταχθεί στη συνέχιση της λειτουργίας του: Χρέη ύψους 4.000 δολαρίων στην Ηλεκτρική Εταιρεία.

Τελεσίγραφο

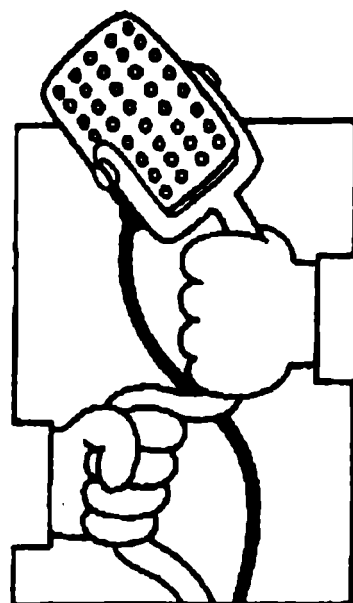
«'Η πληρώνετε μέχρι το τέλος της εβδομάδας ή σας κόβουμε για πάντα την παροχή». Κάπως έτσι υποδέχτηκαν οι υπεύθυνοι της Ηλεκτρικής Εταιρείας της επαρχίας Bahia Blanca τους ιδιοκτήτες του σταθμού.

«Κάπου μεταξύ έκπληξης και απελπισίας, ξαφνικά ανακαλύψαμε τι έπεπε να κάνουμε», λένε οι ίδιοι. Και ήταν αποτελεσματικό: Σε έκτακτη σύσκεψη αποφασίστηκε να ενημερωθούν οι ακροατές. Οργανώθηκε άμεσα ένας 48ωρος μαραθώνιος. Σλόγκαν ηχογραφήθηκαν, ετοιμάστηκαν συνεντεύξεις, και τις δύο τελευταίες μέρες πριν από τη λήξη του «τελεσίγραφου» το πρόγραμμα του σταθμού έγινε ενιαίο. Μια 48ωρη ψυχαγωγική εκπομπή με ενημερωτικά σποτ, όπου οι ακροατές κλήθηκαν να βοηθήσουν με όσα χρήματα μπορούν την προσπάθεια να μην κλείσει ο σταθμός.

Χορέψτε, γιατί... χανόμαστε

«Θα χρειαστούμε καιρό για να συνειδητοποιήσουμε τι έγινε αυτές τις δύο μέρες», είπε μετά ένας από τους παραγωγούς του «FM de la Calle». Στα στούντιο επικρατούσε διαρκής οργασμός δουλειάς. Νέες ιδέες έρχονταν από ακροατές και παραγωγούς. Η καλύτερη απ' αυτές; Το μεγάλο πάρτυ στο τέλος της δεύτερης μέρας, όπου 400 άτομα από τη μικρή πόλη συγκεντρώθηκαν και χορέψαν μέχρι πρωίας. Όλοι πάντως συμφώνησαν: κάτι τέτοιο δεν μπορεί να επαναληφθεί γιατί οι προσπάθειες όλων ήταν υπεράνθρωπες. Θεαματικά όμως ήταν και τ' αποτελέσματα: συγκεντρώθηκαν τελικά 4.350 δολάρια (υπερ-αρκετά), 120 νέα μέλη προστέθηκαν στη λίστα των συνδρομητών, 120 τηλεφωνήματα με ευχές από τους ακροατές. Καθόλου άσχημα δηλαδή για έναν μικρό τοπικό ραδιοσταθμό.

Για τη ραδιοφωνική κοινότητα που αντιπροσωπεύει ο «FM de la Calle» αυτές οι 48 ώρες είναι η διαχωριστική γραμμή μεταξύ ενός άχρωμου «πριν» και ενός θερμού «μετά»: ΠΡΙΝ ένα γκρουπ ανθρώπων έκαναν εκπομπές για ανώνυμους ακροατές. ΜΕΤΑ, ένα ραδιοφωνό έγινε κτήμα των ακροατών του, όχι επειδή μοιράστηκαν μετοχές αλλά εξαιτίας των δικαιωμάτων που απέκτησαν από την αφοσίωση, την αγάπη και την εμπιστοσύνη που έδειξαν. Οι ιδιοκτήτες του «FM de la Calle» νιώθουν τώρα πως έχουν μια μεγάλη ευθύνη: εκείνη της χρήσης του συλλογικού πνεύματος για τη δημιουργία των «καναλιών» που χρειάζονται για τη συνέχιση αυτής της συμμετοχής του κόσμου στην ανάπτυξη του ραδιοφώνου.

* Όσοι θέλουν να επικοινωνήσουν με το ραδιοσταθμό, μπορούν να γράψουν στην παρακάτω διεύθυνση:
**FM de la Calle»
Chiclana 55 (Altos)
BAHIA BLANCA
ARGENTINA**

Η ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ ΣΤΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

Δύο μόνον ελληνικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις περιλαμβάνονται στον κατάλογο των 52 συνολικά ΜΚΟ που βοηθήθηκαν με κοινοτική συνδρομή, προκειμένου να ολοκληρώσουν προγράμματα στα πλαίσια του PHARE Democracy. Το ΚΕΓΜΕ (Κέντρο Γυναικείων Μεσογειακών Ερευνών) με αντικείμενο «*Ίσα δικαιώματα για τις γυναίκες*» και οι «Φίλοι του περιοδικού ANTI» με θέμα την «*Ελευθεροτυπία στα Βαλκάνια*».

Το τελευταίο αυτό πρόγραμμα γίνεται με τη συνεργασία και της Foundation G. Adinolfi-M. Sacristan (Βαρκελώνη), της βουλγαρικής Voices of the Continent και της Ένωσης Ρουμάνων Συγγραφέων.

Εκτός από την έκδοση του δίμηνου Press Forum και τις προπαρασκευαστικές συναντήσεις στην Αθήνα, τη Σόφια και το Βουκουρέστι, πραγματοποιήθηκε πρόσφατα (από τις 18 έως τις 20 αυτού του μήνα) στο Βουκουρέστι το πρώτο σεμινάριο του προγράμματος.

Από τη χώρα μας εισηγήσεις έκαναν οι καθηγητές Ν. Αλεβιζάτος και Δ. Χαράλαμπος και ο δικηγόρος και εκδότης του «Νομικού Βήματος» Ν. Φραγκάκης. Στο σεμινάριο, που έγινε στα γραφεία της Ένωσης Ρουμάνων Συγγραφέων -ένα παλιό ωραίο αρχοντικό των αρχών του αιώνα-, συμμετείχε και μια δεκαμελής ομάδα βουλγάρων δημοσιογράφων και σπουδαστών της Σχολής Δημοσιογραφίας του Πανεπιστημίου της Σόφιας και πολλοί ρουμάνοι δημοσιογράφοι και σπουδαστές της Σχολής Δημοσιογραφίας.

Οι εισηγήσεις και οι συζητήσεις που ακολούθησαν ήταν γεμάτες ενδιαφέρον για όλες τις πλευρές. Το σεμινάριο στέφθηκε με επιτυχία και τα σχόλια του ρουμανικού Τύπου και των καναλιών της τηλεόρασης ήταν θετικά έως ενθουσιαστικά. Στο συμπόσιο συμμετείχε ο ποιητής Mircea Dinescu και άλλοι ρουμάνοι δημοσιογράφοι και διανοούμενοι (Α. Plesu, Alin Stefanescu, P. Bacanu κ.λπ.). Από τη Βουλγαρία εισηγήτρια ήταν η καθηγήτρια Maria Neykova. Τις εργασίες του σεμιναρίου παρακολούθησε το σύνολο των εκπροσώπων του ρουμανικού Τύπου και στην έναρξη παρέστησαν οι πρόεδροι της Ελλάδας κ. Αλεξανδρής και της Βουλγαρίας κ. Ιβανον, καθώς και η εκπρόσωπος της Ευρωπαϊκής Ένωσης στο Βουκουρέστι κ. Karen Fogg.

Το επόμενο σεμινάριο θα γίνει στη Σόφια στα μέσα του προσεχούς Απριλίου.

Για σχετικές πληροφορίες απευθυνθείτε: Φίλοι του περιοδικού ANTI, Δεινοκράτους 131, 115 21 Αθήνα.

■ «Γεμάτο» από σημαντικά γεγονότα το δεκαπενθήμερο που διανύθηκε στα αθλητικά μας πράγματα. Κατ' αρχήν, στο Μάντσεστερ της Αγγλίας, διενεργήθηκε η κλήρωση των ομίλων για το ευρωπαϊκό ποδοσφαιρικό πρωτάθλημα του '96, οι αγώνες του οποίου θα πραγματοποιηθούν σε γήπεδα της «Γηραιάς Αλβιώνος». Τι σημαίνει αυτό; Ότι οι Άγγλοι είδαν να τους χρυσώνεται το χάπι, μετά την αποτυχία τους να κερδίσουν την Ολυμπιάδα του 2000. Πού θα πάει; Θα 'ρθει και η στιγμή που θα γλυκαθεί (και) η Ελλάς, κοινώς ψωροκώσταινα. Η κλήρωση, κατά τους ειδικούς του αθλήματος, ήταν «εύκολη» για την εθνική μας ομάδα. Παίζουμε με Ρωσία, Σκωτία, Φινλανδία και τις σαφώς ημιανάπτυκτες ποδοσφαιρικάς Νήσους Φερόε και Άγιο Μαρίνο. Βοήθειά μας...

■ Η ισχυρή πεντάδα μπάσκετ του ΠΑΟΚ μάς έδωσε την ευκαιρία να θυμηθούμε ότι «δεν υπάρχει ομάδα παγκοσμίως, που δεν χάνει από υποδεέστερη, σε οποιοδήποτε άθλημα». Στο γραφικό γηπεδάκι του Μετς (που έχει κτιστεί μεσοτοιχία με το Α' νεκροταφείο της Αθήνας) η αδύναμη στο πρωτάθλημα ομάδα του Παγκρατίου νίκησε τον ΠΑΟΚ με δέκα πόντους διαφορά. Σπουδαίο αποτέλεσμα για όσους προσδοκούν ένα φινάλε με αγωνία και τις εξέδρες γεμάτες ως τη λήξη της διαδρομής. Αυτό βεβαίως επιθυμούν και οι δεκάδες πανίσχυροι χορηγοί των ομάδων μπάσκετ, η τηλεοψία και οι γραφίδες των δημοσιογράφων. Η ισχύς του μπάσκετ στην Ελλάδα καλά κρατεί. Πέραν του γεγονότος ότι μετράει στην Ευρώπη με ειδικό δάρος...

■ Πάντως, ο Παναθηναϊκός για το κύπελλο πρωταθλητριών ομάδων Ευρώπης, απέτυχε να δαμάσει (για δεύτερη φορά) την τουρκική Έφες Πίλσεν, από την οποία ηττήθηκε με μικρότερη διαφορά από εκείνη στη Γλυφάδα. Εντελώς ανόητα κάποια έγχρωμα (αθλητικά) έντυπα, προσπάθησαν να εμφανίσουν «κλίμα πολέμου» μεταξύ Ελλήνων και Τούρκων. Η προσπάθειά τους καταρρίπτεται από το γεγονός ότι κορυφαίοι των δύο ομάδων ήταν Αμερικανοί, Βόσνιοι, Σκοπιανοί κ.λπ. Καλύτερος Έλληνας ο Κώστας Παταβούκας...

■ Την ίδια μέρα (Πέμπτη) ο Ολυμπιακός, για την ίδια διοργάνωση, νικούσε στο στάδιο Ειρήνης και Φιλίας την περίφημη Ρεάλ της Μαδρίτης, με δίποντο σε χρόνο που αμφισβητήθηκε από τους Ισπανούς. Πιθανώς τα εννέα τελευταία δευτερόλεπτα να διήρκεσαν δώδεκα. Πιθανώς. Ναι ή όχι, δεν θα το μάθουμε ποτέ. Μάθαμε, όμως, την επομένη ότι ο

Ολυμπιακός είναι πρώτος σε εισιτήρια. Πρώτος στην Ευρώπη. Δικαίως ξεοδεύει ο ηγέτης Σ. Κόκκαλης. Αξίζει να δίνει τα πάντα γι' αυτή τη δημοφιλή ομάδα. Κυρίως αν την ίδια μέρα χάνει ο «μεγάλος αντίπαλος» στην Τουρκία...

■ Η ετήσια γιορτή-φιέστα του Πανελληνίου Συνδέσμου Αθλητικού Τύπου πραγματοποιήθηκε στο στάδιο Ειρήνης και Φιλίας του Νέου Φαλήρου, αυτή τη φορά με αληθινή λάμψη. Ήταν όλοι τους εκεί. Και οι διάσημοι άλλοτε άσοι του ποδοσφαίρου Αλφρέντο Ντι Στέφανο και Αουγκούστο Εουέμπιο, προκειμένου να δικαιολογηθούν έξοδα... Ευτυχώς δεν πλήρωνε το κράτος, ούτε καν ο ΟΠΑΠ, αλλά γνωστός χορηγός διεθνούς αναψυκτικού. Αλήθεια, ήταν ανάγκη να ξεοδεύουν δεκάδες εκατομμύρια για να πάρει ο Πύρρος Δήμας, η προικισμένη Μαρία Χριστοφορίδου και ο Άλκης Παναγιώτης τιμητική διάκριση από τους αθλητικούς συντάκτες; Εύστοχη παρατήρηση έγινε μόνο από εκπομπή του «Ράδιο» 944 FM: «Με τα χρήματα που δαπανήθηκαν, θα μπορούσε ο Τζώρτζ Λεβέντης να προσφέρει εξέδρα χιλίων ατόμων στο γήπεδο Καρδίτσας, ή ηλεκτροφωτισμό στα γήπεδα Παναχαϊκής και Απόλλωνα Αθηνών». Και οι δύο σύλλογοι ιδρύθηκαν την τελευταία δεκαετία του προηγούμενου αιώνα, αλλά η Πολιτεία αρνείται να τους προσφέρει τα φώτα της...

■ Με τους προπονητές στο ποδόσφαιρο, διατηρήθηκε το γνωστό «θέατρο του παραλόγου». Ο Όσιμ, που ίσως θα 'πρεπε να απομακρυνθεί για μετριοπάθεια μετά την ήττα στο ντέρμπι με ΑΕΚ, παρέμεινε στη θέση του. Οι Βαρδινογιάννηδες υποσχέθηκαν ανανέωση. Λες και είναι εκείνοι οι ασίσταντ κόουτς... Στον Ολυμπιακό, με συνοπτικές διαδικασίες, προσελή-

φθη ο γνωστός λαϊκός ήρωας κύριος Νίκος Αλέφαντος, που είχε σύντομες περιπέτειες σε Καλαμάτα και Ξάνθη. Προφανώς είναι ο κατάλληλος άνθρωπος για τον Ολυμπιακό. Ο Ν. Α. είναι εξαιρετος προπονητής, αλλά χωρίς ποικιλία επιλογών στις λοιπές ενασχολήσεις του. Ο καιρός που θα κυλήσει θα δείξει αν έχει αποκτήσει «επιλογές καλής συμπεριφοράς».

■ Ένας ακόμη γνωστός προπονητής, ο Γκμοχ, άξιος σίγουρα την περασμένη δεκαετία, ειδοποιήθηκε από τον ιστορικό Αθηναϊκό και ήδη συνεχίζει την καριέρα του εκεί. Στόχος να απομακρύνει αυτή την ομάδα από την επικίνδυνη ζώνη που οδηγεί στην Β' κατηγορία. Αν αποτύχει ο Πολωνός, δεν χάθηκε ο κόσμος θα αποκτήσει αίγλη η Β' κατηγορία... Αν και ο Αθηναϊκός των 388 οπαδών, τι αίγλη θα μπορούσε να προσφέρει;

■ Ο κύριος Γκμοχ εργάζεται από καπρίτσιο. Μάλλον θέλει ν' αποδείξει στον εαυτό του πως «δεν έχει ξοφλήσει». Αυτός ο προπονητής έχει κάνει τον κύκλο του, εν τούτοις πήρε τη θέση του 35χρονου Στάθη Σταθόπουλου. Σε μια ομάδα που δεν μπορεί να έχει φιλοδοξίες. Ο Γιάτσεκ Γκμοχ, στα περίπου δεκαπέντε χρόνια παρουσίας του στην Ελλάδα, αποτέλεσε ειδική περίπτωση για σημειολόγους. Πήρε ντάμπλ με τον Παναθηναϊκό. Πήρε τίτλο με τη Λάρισα - ήταν ο πρώτος για ομάδα της περιφέρειας. Πήρε Κύπελλο επίσης με τη Λάρισα. Πρωτάθλημα με τον ΑΠΟΕΛ Λευκωσίας. Γνώρισε εκατοντάδες φίλους, τους οποίους σήμερα ψάχνει... Και τέλος, με κάποιους συλλόγους στους οποίους εργάστηκε, έχει διαφορές που θα λυθούν σε δικαστήρια. Ευτυχώς, πρέπει να έχει δημιουργήσει τεράστια παρουσία στη φτωχή χώρα μας...

Γιώργος Αρχουλής

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΛΒΟΥ

Ην επιστολή του καθηγητή κ. Καραόγλου, που δημοσιεύθηκε στο μηνιαίο τεύχος, ανταπαντά ο διευθυντής κ. Ανδρειωμένος

Αγαπητό Αντί,

Επειδή ο κ. Καραόγλου, συνεχίζοντας τον διάλογο γύρω από τη Βιβλιογραφία Κάλβου (1918-1988), κλείνει παράλληλα με το ανακύψαν ζήτημα, αιτώνται την υποχρέωση να ανέλθω σε αυτό δίνοντας και από την πλευρά μου ένα τέλος στην σχετική συζήτηση.

1) Πράγματι, ως κριτική δεν είναι μόνο η θετική: όταν ως κάποιος παραδέχεται την ησιμότητα και την συμβολή της διδασκαλίας με έναν μονολεκτικό επαινό του, δεν είναι μάλλον ριζοσπάστης ή εν εκτάσει αναφοράς σε ό,τι εκείνος θεωρεί ως αρετές του;

2) Ο κ. Καραόγλου δίνει την εντύπωση ότι κατέγραψα ακριβολογικά ποτέ είχε την παραμυθική σχέση με τον Κάλβο: στην εισαγωγή (σ. iv) δηλώνεται ρητά: «Προτίμησα να καταγράψω τα περισσότερα λήμματα και απορίες (άξιες λόγου) γινόμενες, μη περιοριζόμενος μόνο σε βιβλία και αυτοτελείς δημοσιεύσεις». Έστω και αν δεν ήταν νατό η επιλογή να είναι αυστηρά αξιολογική, έχει πάντως τον χαρακτήρα ενός εγγράφου που προσθέτει ως ένα βαθμό: αν πρόσθετα όλες άλλες δευτερεύουσες απορίες και μνείες είχα επισημειώσει, τότε πράγματι θα χρειαζόταν να βγει η εργασία σε δύο υλάχιστον τόμους.

3) Όταν ο Συγκουτρής γράφει άρθρο του «Η βιβλιογραφία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας», με αφορμή την έκδοση της Παλαμικής Βιβλιογραφίας του Κατσιμπαλή, καθορίζει το έργο αυτός ο ίδιος αντιλαμβανόμενος την σύνθεση μίας βιβλιογραφίας για έναν νεοέλληνα λογοτέχνη εν γένει, μη περιοριζόμενος οριστικά στη συγκεκριμένη βιβλιογραφική εργασία. Όσο για το πόσο τα λήμματα της κατηγορίας XIV (εικόνες) σχετίζονται άμεσα ή έμμεσα με τον Κάλβο, ο αναγνώστης μπορεί να το πιστώσει από μόνος του: ένα

σκέτσο λ.χ. μιας Σουλιώτισσας ή του άρματος του ηλίου δίπλα στις ωδές «Εις Σούλι» και «Ο ωκεανός» αντίστοιχα, σε ένα αναγνωστικό του 1924 ή του 1930, είναι τάχα άσχετα προς τον Κάλβο και την επιδίωξη του ή την ιδεολογική χρήση του έργου του στα Νεοελληνικά Αναγνώσματα.

4) Ως προς τα υπομνήματα των λημμάτων: την αξία ενός λήμματος δεν την προσδιορίζει η έκταση του σχετικού υπομνήματος αλλά το τι αναφέρεται εκεί. Σκεπτόμενος ακριβώς το ότι ο αναγνώστης θα προτιμούσε να έχει ένα σχετικά σύντομο χωρίο στην διάθεσή του αντί μιας επισημασμένης και ανακριβούς, ενδεχομένως, περιγραφής του, προχώρησα στην επιλογή αυτή: τα παραθέματα από εκτενή λήμματα (που έτσι και αλλιώς σχολιάζονται) δίνονται έτσι ώστε ο χρήστης να έχει ένα είδος «πανοράμι» της κριτικής για τον Κάλβο – έστω και αν την σχετική επιλογή των συντομών παραθεμάτων την χρεώνεται προσωπικά ο βιβλιογράφος. Όσο για την παράθεση, σε υπόμνημα, των ποιημάτων που γράφτηκαν για τον Κάλβο, ας αναρωτηθεί κανείς πόσο εύκολο θα ήταν στον χρήστη να τα ανεύρει από μόνος του σε έντυπα σπάνια και δυσεύρετα, πολλές φορές επαρχιακών βιβλιοθηκών.

5) Η διάρθρωση της διατριβής μου δεν έχει σχέση με εκείνη της βιβλιογραφίας. Επομένως, η κατάταξη που ακολουθώ στη βιβλιογραφία δεν υπαγορεύθηκε από τα προσωπικά μου ερευνητικά ενδιαφέροντα αλλά από το ίδιο το υλικό. Όσο για την εργογραφία του Κάλβου και την εκδοτική του παρουσία και αυτό μπορεί, νομίζω, εύκολα να προκύψει από την συγκριτική εξέταση της κατηγορίας Εκδόσεις και εκδοτικά ζητήματα των έργων του Κάλβου και των ευρετηρίων.

6) Για λόγους ακρίβειας, το ποσοστό των επαναλαμβανόμενων λημμάτων (959 στα 4138) είναι 23,17% και όχι 30,16%. Η συνολική αύξηση του αριθμού των σελίδων είναι πολύ μικρότερη, λαμβανομένων υπ' όψιν του όγκου της βιβλιογραφίας και του ότι τα λήμματα, όταν επαναλαμβάνονται, σχεδόν πάντα δεν φέρουν υπόμνημα.

7) Το αν θα γίνει μία έκδοση σε σχήμα 21 X 29,7 εκ. είναι κάτι που ένας τυπογράφος μπορεί να το βεβαιώσει: το ερώτημα είναι: εάν φωτογραφιζόταν η σελίδα πως είχε βγει από τον υπολογιστή (σχήμα A4) θα μπορούσε να εκτυπωθεί στο φυσικό μέγεθος (με τα ανάλογα ξακρίσματα); Και μήπως θα χρειαζόταν τότε διπλάσια σχεδόν ποσότητα χαρτιού, διπλά τυπώματα, πιο πολλά έξοδα στην φωτογράφιση, μοντάζ κ.ο.κ. από ό,τι με την λύση που προτιμήθηκε;

8) Όταν ένα ποίημα κάποιου ποιητή δημοσιεύεται εκατό χρόνια μετά τον θάνατό του σε κάποιο έντυπο, ευκαιριακά, δεν πρόκειται ουσιαστικά για «ανθολόγησή» του από τον εκδότη του εντύπου αυτού; Όταν ένας άνθρωπος των γραμμάτων δημοσιεύει εκτός από ποιητικές συλλογές και έναν αριθμό μεταφράσεων, άρθρων σε περιοδικά κ.λπ., όλα αυτά δεν θα πρέπει να απασχολήσουν τον μελλοντικό εκδότη των έργων του; Εν πάση περιπτώσει, για να μην επαναλαμβάνω πράγματα που αναφέρονται στην Εισαγωγή της βιβλιογραφίας, παραπέμπω στις σσ. v και vi σχετικά με αυτά που περιλαμβάνουν οι κατηγορίες I και XII. Θα ήθελα μόνο σε αυτό το σημείο να επισημάνω ότι η ευχρηστία μιας έκδοσης συνίσταται στην λειτουργικότητά της πρωτίστως και δευτερευόντως στον όγκο και στο μέγεθος του βιβλίου ή των τυπογραφικών στοιχείων.

9) Όσο για τα περί επιστημονικού ήθους και μετριοφροσύνης, συμφωνώ. Εφόσον όμως – όπως λέει ο κ. Καραόγλου – δεν με γνωρίζει σχεδόν καθόλου, δεν μπορεί να έχει και σαφή άποψη περί του χαρακτήρα μου. Διότι δεν νομίζω ότι τα παραδείγματα που θέτει υπ' όψιν του αναγνώστη καταδείχνουν τον χαρακτήρα του μελετητή: καλό θα ήταν, πάντως, ο αναγνώστης να ανατρέξει και πάλι στην ίδια την εισαγωγή για να δει αυτές τις φράσεις μέσα στα συμφραζόμενά τους και όχι περικομμένες.

10) Πιστεύω ότι σε μιαν εισαγωγή ενός τέτοιου βιβλίου ο συγγραφέας οφείλει να δηλώσει τον τρόπο με τον οποίο εργάστηκε, επομένως να μιλήσει κατά κάποιο τρόπο για την δουλειά του. Κατά τα άλλα συμφωνώ με τον

κ. Καραόγλου ότι η αποτίμηση ενός έργου αφήνεται σε τρίτους. Και αυτό έχει ήδη αρχίσει να συμβαίνει και με την Βιβλιογραφία Κάλβου, σε ικανό αριθμό εντύπων – όπως θα έχει διαπιστώσει και ο ίδιος.

Ευχαριστώ για την φιλοξενία.

Γιώργος Ανδρειωμένος

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΗ...

• Με την ιδεολογία και τις πολιτικές πρακτικές της ΣΦΕΒΑ, μας χωρίζουν πολλά. Η επιστολή που ακολουθεί γράφτηκε από αφορμή σχόλιο του ΑΝΤΙ, που δημοσιεύθηκε στο τχ. 539:

Αξιότιμε κ. Διευθυντά,

Έκπληξη και θλίψη μας προκάλεσε άρθρο κάποιου κ. Ω. με τίτλο *Παστρικοί Λογαριασμοί* (Αντί 26-11-93). Ο κ. Ω. σχολιάζει άρθρο του Προέδρου της ΣΦΕΒΑ που αναφέρεται στις σχέσεις της Αυτοκέφαλής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αλβανίας και του Βορειοπρωτοκικού αγώνα (*Ελλοπία* τ. 17, φθινόπωρο 1993).

Δυστυχώς ο κ. Ω. δεν θέλησε να αντιληφθεί το πνεύμα με το οποίο είναι γραμμένο το άρθρο. Σεβαστή η επιλογή του...

Διαμαρτυρόμαστε όμως εντοτότα διότι διαστρεβλώνει τα γραφόμενά μας και μας παρουσιάζει ψευδέστατα ως εχθρικά διακείμενους απέναντι στο Μακαριώτατο Τιράνων και το έργο του. Δυστυχώς, για να δγάλει τα συμπεράσματα που αυτός θέλει, ασχημονεί πάνω στο κείμενό μας ευνουχίζοντάς το.

Α. Έτσι α) χρησιμοποιεί μεν τη φράση μας «φιλική του (του Αρχιεπισκόπου) στάση προς την αλβανική ηγεσία», παραλείπει όμως την κατηγορηματική μας δήλωση ότι η στάση αυτή είναι απόλυτα «δικαιολογημένη (γιατί ο Αρχιεπίσκοπος στην Αλβανία) τελεί υπό καθεστώς ιδιότυπης ομηρίας άλλωστε».

β) Ενώ αναφέρει τη φράση μας «δεν μπορεί ούτε επιτρέπει η ενασχόλησή του με τα δίκαια του Ελληνισμού», καρατομεί τα συμφραζόμενα «ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων είναι πνευματικός πατέρας και ποιμένας των Αλβανών Ορθοδόξων. Ζώντας σε ιδιόμορφες συνθήκες η δράση του αναφορικά με τους Βορειοπρωτοκίτες είναι πολύ περιορισμένη... ευρισκόμενος στην Αλβα-

νία δεν μπορεί ούτε να δρα, ούτε να διαμαρτύρεται ελεύθερα».

γ) Αλλά και την τελευταία παράγραφο του άρθρου μας αποκρύπτει από τους αναγνώστες σας ο κ. Ω: «ως Ορθόδοξοι Έλληνες καλούμαστε να βοηθήσουμε με όλες μας τις δυνάμεις την ανόρθωση της Αυτοκέφαλής Ορθόδοξης Εκκλησίας της Αλβανίας και να συμπαρασταθούμε στο έργο του Αρχιεπισκόπου Αναστασίου».

Β. Αποφύγαμε όμως πράγματι να αναφερθούμε στην αδιαμφισβήτητη εξέχουσα προσωπικότητα του Αρχιεπισκόπου Τιράνων και την τεράστια προσφορά του στην Ορθοδοξία στη γείτονα και κατ' επέκταση και στον Ελληνισμό της Β. Ηπείρου. Ο λόγος σαφής και προφανής: αν τον επαινέσω, ως ΣΦΕΒΑ, για την προσφορά του αυτή, επιβαρύνω τη θέση του απέναντι στους Αλβανούς εθνικιστές: οι Αλβανοί αναζητούν -μάταια φυσικά- «διασυνδέσεις», «συνεργασίες», «συνωμοσίες Αρχιεπισκόπων και βορειοηπειρωτικών συλλογών».

Πιστεύουμε ότι είμαστε όλοι υποχρεωμένοι να σεβαστούμε απόλυτα την επιλογή του Αρχιεπισκόπου για αποστασιοποίηση από το εθνικό θέμα της Β. Ηπείρου και να μην τον εμπλέκουμε με επιπόλαια ξεκαθαρίσματα έστω και «παστρικών λογαριασμών».

Γ. Δεν είναι ούτε της παρούσης, ούτε στις προθέσεις της ένωσής μας να αναφερθεί στην προσφορά της στην Αυτοκέφαλη Εκκλησία της Αλβανίας σε Ελληνόφωνους αλλά και Βλαχόφωνους και Αλβανόφωνους: η τυχόν αναφορά μας τώρα θα έβλαπτε την ιερή υπόθεση που υπηρετούμε...

Δ. Σχετικά με το ποιος είναι ο Μητροπολίτης Σεβαστιανός παραπέμπουμε στους Βορειοηπειρώτες που ζουν σήμερα στη Β. Ήπειρο: Ενδεικτικά: επιστολές της Ομόνοιας και των Βλάχων της Αλβανίας προς τον Σεβαστιανό, πάμπολλα άρθρα στις δύο εφημερίδες της Β. Ηπείρου *Η φωνή της Ομόνοιας* και το *Λαϊκό Βήμα* για το Μητροπολίτη Σεβαστιανό και η ονοματοδοσία του μοναδικού σχεδόν Πολιτιστικού Μεγάρου της Ελληνικής Μειονότητας στη Δερβιτσάνη Αργυροκάστρου ως «Πολιτι-

στικό Μέγαρο Μητροπολίτη Δρυινοπούλεως Σεβαστιανού» μαρτυρούν το τι σημαίνει Σεβαστιανός για τους αγωνιζόμενους και σήμερα στη Β. Ήπειρο Έλληνες.

Όσον αφορά τα περί «οφισίων και κορδανά» τα επιστρέφουμε στον αποστολέα τους... Με ένα ταξίδι σας στην Κόνιτσα θα αντιληφθείτε τη συκοφαντία του σχολιογράφου κ. Ω.

Ε. Συμφωνούμε όμως απόλυτα με τον κ. Ω. ότι «ήρθε η εποχή... (που) πρέπει να ζητήσουμε στοιχεία και από λογής λογής "υπηρεσίες" και "λογαριασμούς" για να φωτίσουμε λίγο σχέσεις, θέσεις και προθέσεις κάποιων εργολάβων της Εθνικοφροσύνης»!

Στο όνομα της Αλήθειας, στο όνομα της δημοσιογραφικής δεοντολογίας, στο όνομα της αντικειμενικής πληροφόρησης του λαού μας προκαλούμε τους *οποιοσδήποτε να ζητήσουν στοιχεία και από λογής λογής «υπηρεσίες» και «λογαριασμούς».* Η ΣΦΕΒΑ δηλώνει με τον πλέον κατηγορηματικό τρόπο ότι δεν έχει να κρύψει και να φοβηθεί απολύτως τίποτα. Προκαλούμε να μας διαψεύσουν! Στα 12 χρόνια της δράσης και προσφοράς της στο Βορειοηπειρωτικό Ελληνισμό δεν έχει πάρει ούτε μια δραχμή από κρατικούς ή ημικρατικούς φορείς. Στηρίχθηκε και στηρίζεται στην προσφορά και την αγάπη του λαού μας που πάντα στάθηκε κοντά μας στους αγώνες για αποκατάσταση των δικαιών του Βορειοηπειρωτικού Ελληνισμού.

Η μόνη κρατική επιχορήγηση στα 12 χρόνια της ΣΦΕΒΑ ήταν για τη διοργάνωση του πετυχημένου προγράμματος φιλοξενίας 80 παιδιών της Β.Η. για 15 μέρες σε κατασκήνωση: για το πρόγραμμα αυτό έχουμε ήδη αποδώσει οικονομικό απολογισμό αρμοδίως.

Λυπούμαστε που ο κ. Ω. χειρίζεται το εθνικό θέμα της Β. Ηπείρου με πλημμελή σοβαρότητα αλλά και με μειωμένο αίσθημα ευθύνης τόσο προς το ίδιο το έγκριτο περιοδικό σας, όσο και προς το αναγνωστικό σας κοινό: δυστυχώς γι' αυτόν δεν είναι πρώτη φορά.

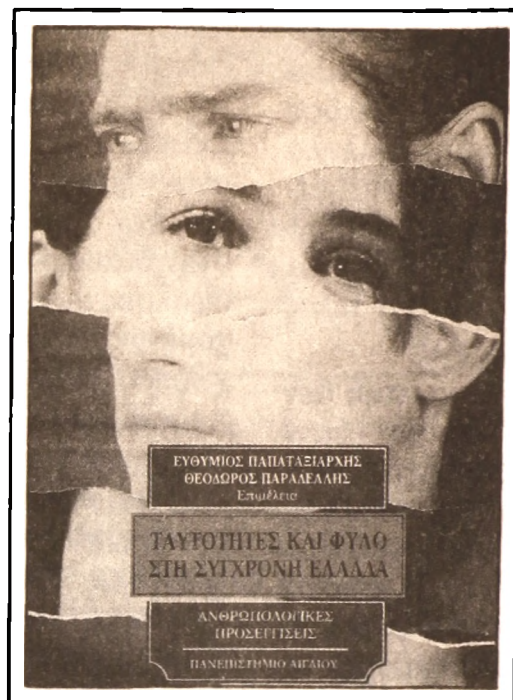
Ας μας επιτραπεί να τελειώσουμε με επανάληψη αποσπά-

ματος παλαιότερης επιστολής μας (8-6-92): «Δεν ζητούμε την επιείκειά σας στις θέσεις μας: απεναντίας προσδοκούμε την αυστηρή κριτική σας. Απορρίπτουμε όμως κατηγορηματικά την προχειρότητα του σχολιο-

γράφου που καταλήγει σε δημαγωγία...»

Με τιμή
Αναστ. Γκοτσόπουλος,
πρόεδρος
Αριστ. Κανιάνης,
γραμματέας

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

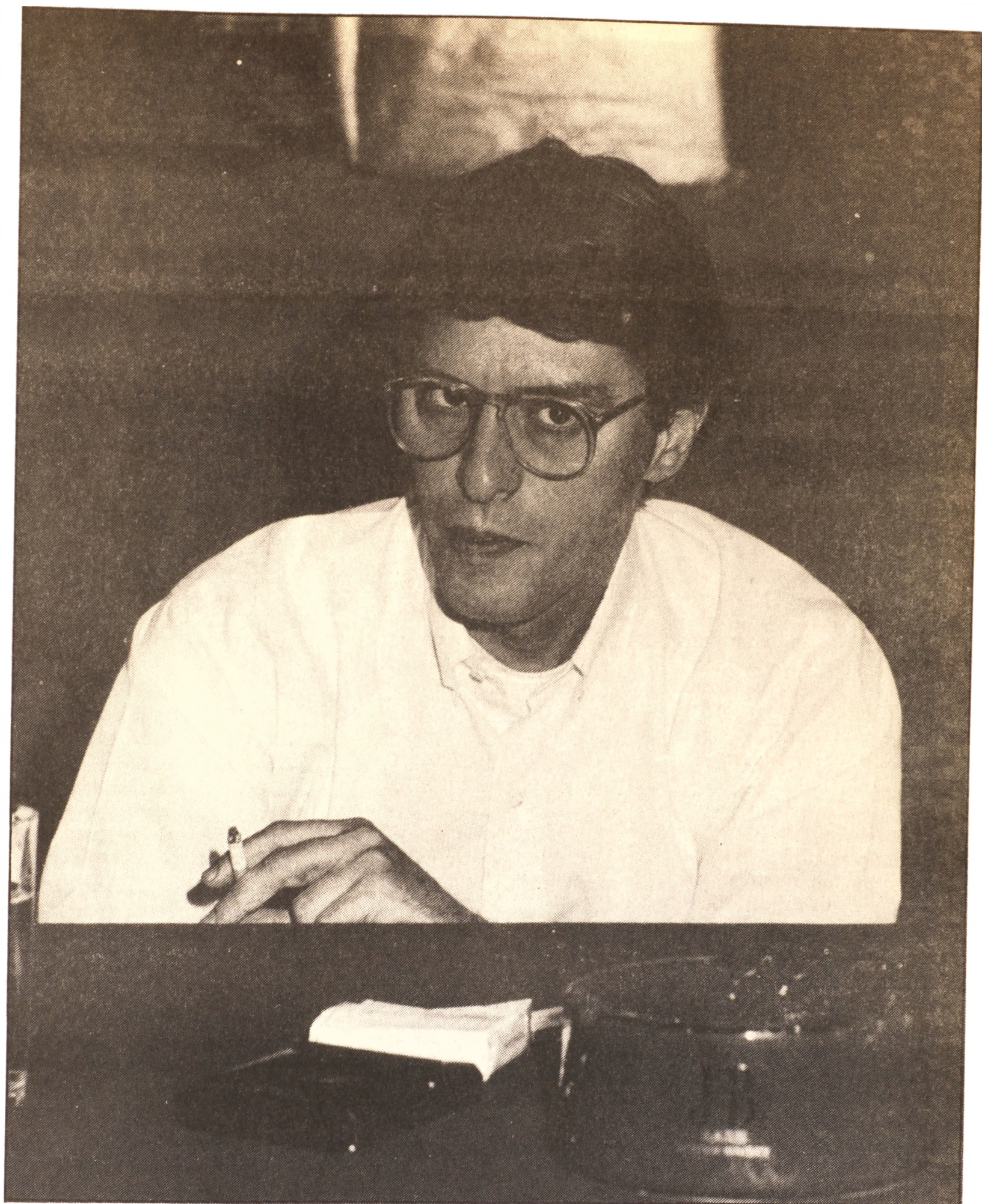
**Ε. ΠΑΠΑΤΑΞΙΑΡΧΗΣ
Θ. ΠΑΡΑΔΕΛΛΗΣ**

Επιμέλεια

ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΦΥΛΟ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΑΔΑ

Ανθρωπολογικές
Προσεγγίσεις
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ

Συλλογή ανθρωπολογικών
κειμένων για τις σχέσεις ανδρών
και γυναικών μέσα και έξω από
την οικογένεια στη σύγχρονη
ελληνική κοινωνία.

Πέρασε κιόλας ένας χρόνος που ο Χρήστος Βακαλόπουλος είναι μακριά μας (έφυγε στις 29 Ιανουαρίου 1993). Και βέβαια, ένας χρόνος δεν είναι πολύ μακρινός, όμως, στον ελληνικό κινηματογράφο, όλοι σχεδόν κάνουν σαν να μην υπήρξε ο Χρήστος, με συγκεκριμένη στάση, ξεκάθαρες απόψεις, περιχαρακωμένα μέτωπα. Ουδεμία έκπληξις. Έτσι συμπεριφέρθηκε ο χώρος του κινηματογράφου και σε προγενέστερους απωλεσθέντες (στον Τορνέ, στον Κανελλόπουλο...).

Ωστόσο, ο Βακαλόπουλος υπήρξε. Πραγματικός κινηματογραφιστής, παρατηρούσε τις ανθρώπινες κοινότητες και κατέγραφε με εικόνες εστίες πολιτισμού – και, μέσω του πολιτισμού, εστίες αντίστασης σε όσα προσβάλλουν την αξιοπρέπεια των ανθρώπων τούτης της χώρας. Και, μαχητικός καθώς ήταν, υπερασπιζόταν με πάθος τους κώδικες μιας ζωής πραγματικής, το δικαίωμα στη ζωή και στην ελπίδα.

Ο Χρήστος Βακαλόπουλος, ένα χρόνο μετά, μας λείπει. Από τους πιο πιστούς συνεργάτες του ΑΝΤΙ, με φρέσκες απόψεις, με σημαντικά κείμενα, είναι σαν να ξαναζεί ανάμεσά μας μέσα από το ανέκδοτο χειρόγραφο του για τον ελληνικό κινηματογράφο που δημοσιεύουμε σήμερα. Εμείς, τουλάχιστον, έτσι νιώσαμε, όταν ξαναείδαμε ένα άγνωστο χειρόγραφο, αραιογραμμένο με κείνα τα στρογγυλά, μπλε, ντελικάτα γράμματά του...

Ένα αδημοσίευτο κείμενο του Χρήστου Βακαλόπουλου

Σχέδια, όνειρα, προτάσεις που δεν υλοποιήθηκαν, άλλα εξαιτίας της μίζερης καθημερινότητας που τα επιβραδύνει ή τα ακυρώνει και άλλα γιατί τα προλαβαίνει στην εξώπορτα ο θάνατος, έρχονται πολλές φορές να συντηρήσουν, αν όχι και να πλουτίσουν, τη μνήμη μας γι' αυτούς που έφυγαν. Κυρίως γι' αυτούς που έφυγαν απaráδεκτα πρόωρα κι ακόμα περισσότερο γι' αυτούς που άξιζε να ζήσουν όσο γινόταν πιο πολύ γιατί μας πλούτιζαν με το μυαλό, την καρδιά και το ήθος τους. Γιατί χάρη στο δικό τους εξαιρετο μέγεθος χανόταν από μπρος μας αρκετή από τη μικρόψυχη σπουδαιοφάνεια πολλών χώρων, ανθρώπων και πραγμάτων.

Έκλεισε κιόλας ένας χρόνος από το θάνατο του Χρήστου Βακαλόπουλου. Έναν περίπου χρόνο πιο μπροστά, του ζήτησα ένα μικρό κείμενο με τις απόψεις του για το σύγχρονο ελληνικό κινηματογράφο. Ο λόγος για τον οποίο του το ζήτησα, κάπου ανάμεσα στο υπαίτια και το ανυπαίτια, δεν πραγματοποιήθηκε ποτέ. Εκείνος όμως με την έμφυτη ανθρώπινη άνεση και τη συνέπειά του το έγραψε και μου το έδωσε. Κάθησε αρκετή ώρα και κουβεντιάσαμε, σχολιάζοντας ή και επεξηγώντας μου τις θέσεις που περιείχοντο στο κείμενό του. Είναι αληθινά κρίμα που δεν διασώθηκαν και κείνες, οι προφορικές του σκέψεις, όχι φυσικά γιατί θα φώτιζαν το γραφτό. Όπως θα δει ο αναγνώστης, δεν υπάρχει τέτοια ανάγκη. Η καθαρή σκέψη και η σαφήνεια του Βακαλόπουλου ήταν γνωστά προτερήματά του και όταν έγραφε και όταν μιλούσε.

Στο κείμενο που ακολουθεί αξιοθαύμαστο είναι ότι με τρόπο επιγραμματικό και αφανάτιστο, σε τόσο μικρή έκταση, συνοψίζει σχεδόν σε κύκλο 360 μοιρών τις πιο σημαντικές συνιστώσες του προβλήματος που ονομάζεται ο «ελληνικός κινηματογράφος σήμερα».

Δημήτρης Χαρίτος

Να γυρίσουμε πίσω

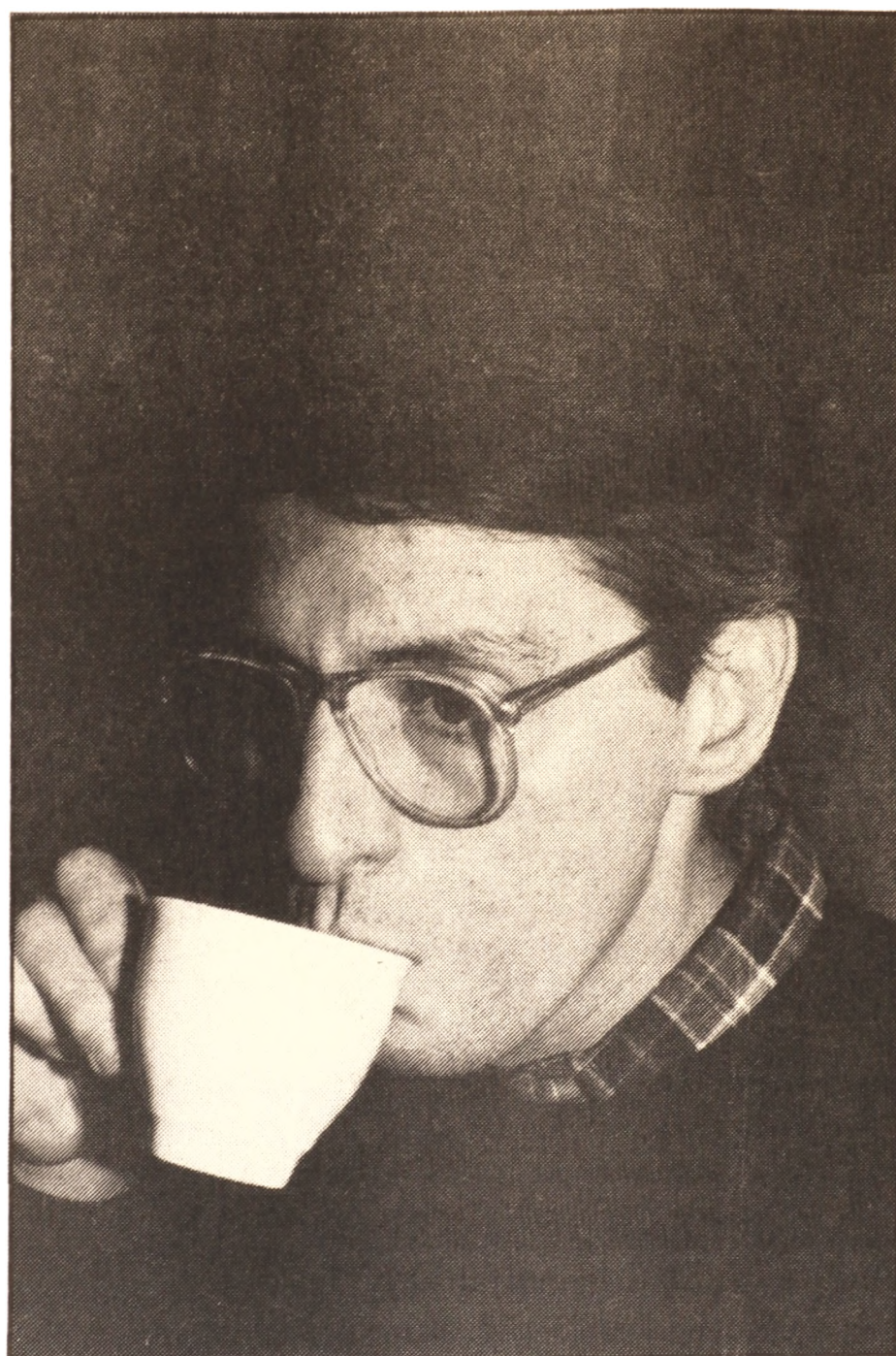
του Χρήστου Βακαλόπουλου

Είναι ένα πασίγνωστο μέσο των οδηγών και των εξερευνητών. Όταν συνειδητοποιούν πως έχασαν το δρόμο ή πως πλανιούνται άσκοπα στο δάσος, έχουν ως κανόνα να μην προσπαθούν ποτέ να ξαναβρούν τον προσανατολισμό τους με βάση το ένστικτό τους. Πάντοτε σε τέτοιες περιπτώσεις ξαναγυρίζουν σιγά σιγά και προσεκτικά προς τα πίσω για να ξαναβρούν το σημείο από το οποίο ξεκίνησαν ή το σημείο από το οποίο άρχισαν να χάνονται.

Άλφρεντ Χίτσκοκ

Η ελληνική κινηματογραφική οικογένεια μοιάζει σήμερα κουρασμένη κι αυτό οφείλεται στο ότι τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια βρέθηκε, χωρίς να το καταλάβει, μέσα σε μια ζούγκλα από τηλεοράσεις, διαφημίσεις και άλλα παραισθητικά φαινόμενα του σύγχρονου κόσμου. Στα μέσα της δεκαετίας του '60 οι νέοι κινηματογραφιστές προσπάθησαν να οργανώσουν την ανεξάρτητη παραγωγή και τα κατάφεραν με κύριο όπλο την αλληλεγγύη και τη συνεργασία. Αυτό είχε αποτέλεσμα τη δημιουργία ταινιών χαμηλού κόστους αλλά και την αχρήστευση του συγκεντρωτικού μοντέλου παραγωγής που αντιπροσώπευε κυρίως ο Φίνος. Το γεγονός αυτό αποδυνάμωσε τον ελληνικό κινηματογράφο, όσο κι αν θεωρήθηκε τότε ότι συνετέλεσε στην ανανέωσή του. Στην πραγματικότητα, τη θέση του Φίνου την κατέλαβε προοδευτικά η τηλεόραση και η ανεξάρτητη παραγωγή κληρονομήθηκε στο κράτος, όταν οι συνεργασίες και η εθελοντική προσφορά εργασίας έπνευσαν τα λοίσθια. Μέσα σε είκοσι πέντε χρόνια δημιουργήθηκε και επιβλήθηκε μια κινηματογραφική γραφειοκρατία, η παραγωγή συρρικνώθηκε και η διανομή παραδόθηκε στα αμερικανικά προϊόντα. Το κίνημα των κινηματογραφικών λεσχών εξαντλήθηκε από τις κομματικές νοοτροπίες και το κοινό απομακρύνθηκε από τον ελληνικό κινηματογράφο, ενώ τα έργα υποδομής είναι περίπου ανύπαρκτα. Αν θέλουμε να είμαστε ειλικρινείς, πρέπει να παραδεχτούμε ότι είναι θαύμα το ότι γυρίζονται ακόμα ελληνικές ταινίες.

Το θαύμα αυτό εξηγείται μόνο από το γεγονός ότι όλα αυτά τα χρόνια οι άνθρωποι του κινηματογράφου στην Ελλάδα συνέχισαν να πιστεύουν στην τέχνη τους και να την υπερασπίζονται ενάντια σε όλους. Από τον Τάκη Κανελλόπουλο μέχρι τον Σταύρο Τορνέ συναντά κανείς στον ελληνικό κινηματογράφο ανθρώπους που παλεύουν και καταφέρνουν να γυρίζουν ταινίες, ενώ όλοι τούς συμβουλεύουν να κάνουν το αντίθετο. Αυτή η επιμονή μάς

Ήρεμα χρόνια, όταν ακόμα η σκέψη για τον κινηματογράφο ήταν μια γοητευτική περιπέτεια. Όπως οι οδηγοί και οι εξερευνητές ζούσε την περιπέτεια, υπερασπιζόταν τις απόψεις του με πάθος και, τις ώρες της ανάπαυλας, έπινε ηδονικά τον καφέ του – εσπρέσσο, όπως ο Τορνές, χε, χε! Ο Χρήστος ήταν ένας δικός μας άνθρωπος.

επιτρέπει σήμερα να διαθέτουμε δέκα-δεκαπέντε ταινίες το χρόνο, τις πιο φτηνές ταινίες που γυρίζονται στην Ευρώπη. Οι αδυναμίες αυτών των ταινιών είναι προφανείς, αλλά το ίδιο συμβαίνει με τις αρετές τους. Η μαζική καταδίκη των ταινιών αυτών από την κοινή γνώμη είναι λανθασμένη γιατί ανάμεσα τους βρίσκονται πραγματικά διαμάντια και η επανεκτίμηση του νέου ελληνικού κινηματογράφου προβάλλει σήμερα περισσότερο επιτακτική από ποτέ. Αν

>>>

Ο Χρήστος Βακαλόπουλος με τον Σταύρο Τσιώλη, στο μπαρ του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης (Νοέμβριος, 1992)

θέλουμε να προχωρήσουμε, οφείλουμε να παραδεχτούμε τις αδυναμίες μας και να καλλιεργήσουμε τα προτερήματά μας. Όμως, αντί για τη γόνιμη αυτή συζήτηση, συχνά ξεσπούν διαμάχες εκτός τόπου και χρόνου.

Η μεγαλύτερη αδυναμία μας αυτή τη στιγμή είναι ότι δεν συνεργαζόμαστε πια μεταξύ μας. Μια προσεκτική ματιά στα ζενερίκ των ανεξάρτητων ταινιών της δεκαετίας του '60 φτάνει για να αποδείξει ότι σε κάθε προσπάθεια εκείνης της εποχής το αποτέλεσμα ήταν σχεδόν εγγυημένο. Όσο την παρουσία και μόνο αρκετών σκηνοθετών και τεχνικών πρώτης γραμμής, που δεν είχαν υποκύψει ακόμα στον κατασκευασμένο μύθο του «μοναχικού δημιουργού». Τα παραδείγματα είναι πολλά και χρήσιμα. Από τα μέσα της δεκαετίας του '70 οι κινηματογραφιστές βλέπουν πια με καχυποψία ο ένας τον άλλο, το κλίμα αυτό φτάνει, κατά τη γνώμη μου, σε παραξυσμό στη δεκαετία του '80, καθώς ο εγωϊσμός υποδαυλίζεται από το σύστημα της κρατικής επιχορήγησης, τις κρατικές επιτροπές, τις σφαγές γύρω από τα βραβεία και το έντονο κομματικό παιχνίδι. Την ίδια περίοδο όπου υπάρχουν ακόμα συνεργασίες προκύπτουν οι πιο ενδιαφέρουσες ταινίες. Τα παραδείγματα είναι κι εδώ αρκετά κι έχουν να κάνουν με τη δημιουργία άτυπων ομάδων που συντηρούν ζωντανή την κινηματογραφική δημιουργία. Όμως αυτές οι λιγοστές ταινίες που έβαλαν στην άκρη τους εγωϊσμούς δεν φτάνουν για να συντηρήσουν την καλή εικόνα μιας εθνικής κινηματογραφίας.

Τα προτερήματά μας τα γνωρίζουμε και ίσως δεν θα έπρεπε να τα αποκαλύψουμε αλλά να τα ενεργοποιήσουμε, θέτοντας ένα τέλος στη χειμερία νάρκη. Το σίγουρο είναι ότι πρέπει να γυρίσουμε πίσω, ακολουθώντας τη συμβουλή του θείου Άλφρεντ. Έχουμε ανάγκη από τα ιδιωτικά κεφάλαια γιατί ο παραγωγός της ταινίας, ένας άνθρωπος που ενδιαφέρεται προσωπικά και πάσχει για το προϊόν του, όπως ήταν ο Φίνος, δεν αντικαθίσταται από κρατικές επιτροπές ή συμβούλους τηλεοπτικών καναλιών. Έχουμε επίσης ανάγκη από παραμελημένους συνεργάτες όλα αυτά τα χρόνια, όπως θα ήταν οι σεναριογράφοι, γιατί το σενάριο είναι μια συλλογική δουλειά πολύ πιο σημαντική από το να αποτελεί ένα απλό ημερολόγιο πρόγραμμα γυρίσματος. Έχουμε επίσης ανάγκη το κράτος να σταματήσει την πολιτική του μαικήνα και να εγκαινιάσει μια πολιτική παιδείας, να οργανώσει ταινιοθήκες και να συστηματοποιήσει την κινηματογραφική εκπαίδευση. Τέλος, έχουμε ανάγκη ο ένας τον άλλο. Στη δεκαετία του '60 ο κινηματογράφος ήταν μια πράξη αγάπης, μια ερωτική σχέση με τα πάντα. Αν η συμπεριφορά των τηλεοπτικών καναλιών είναι η λατρεία των δημοσκοπήσεων και η συμπεριφορά των διαφημιστών η προπαγάνδα της τυφλής κατανάλωσης, τότε η συμπεριφορά των κινηματογραφιστών απέναντι στον κόσμο δεν μπορεί να είναι άλλη από εκείνη των ερωτευμένων.

Χρήστος Βακαλόπουλος

ΖΑΝ ΛΟΥΙ ΜΠΑΡΩ (1910-1994)

Το μαγικό «άλογο - κένταυρος»

της Δηώς Καγγελάρη

Ζαν Λουί Μπαρώ, από τους σημαντικότερους προσώπους του γαλλικού θεάτρου, «άλογο - κένταυρος» κατά τον Αρτώ, δεν ζει πια. Πέθανε σε ηλικία 84 χρόνων, στο Παρίσι, τις πρώτες μέρες του χρόνου που ανύουμε

Τη μεγάλη συγκίνησή του μπροστά στο «άλογο - κένταυρο», που με την είσοδό του στην σκηνή «επανάφερε τη μαγεία», είχε εκφράσει ο Αντονέν Αρτώ χαιρετίζοντας τον Ζαν Λουί Μπαρώ.

«Είστε εκείνος που κατανοεί ότι δεν παίζουμε μόνο με τα λόγια και τη γλώσσα, αλλά με όλο το σώμα, και ότι χρησιμοποιούμε ανεξάντλητες πηγές έκφρασης που κρύβει το κορμί μας», του είχε πει ο Πωλ Κλωντέλ.

Γεννημένος στις 8 Σεπτεμβρίου 1910 ο μεγάλος γάλλος ηθοποιός, σκηνοθέτης και σκηνοθέτης ξεκίνησε την καριέρα του στα είκοσι ένα του, την ημέρα των γενεθλίων του, κρατώντας ένα μικρό ρόλο πλάι στον Ζωρζ Ντυλόν στο *Ατελιέ*. Στο ίδιο θέατρο αποφασιστική θα είναι η συνάντησή του με τον Στιέννε Ντεκρού, που θα τον μυήσει στα μυστικά της παντομίμας.

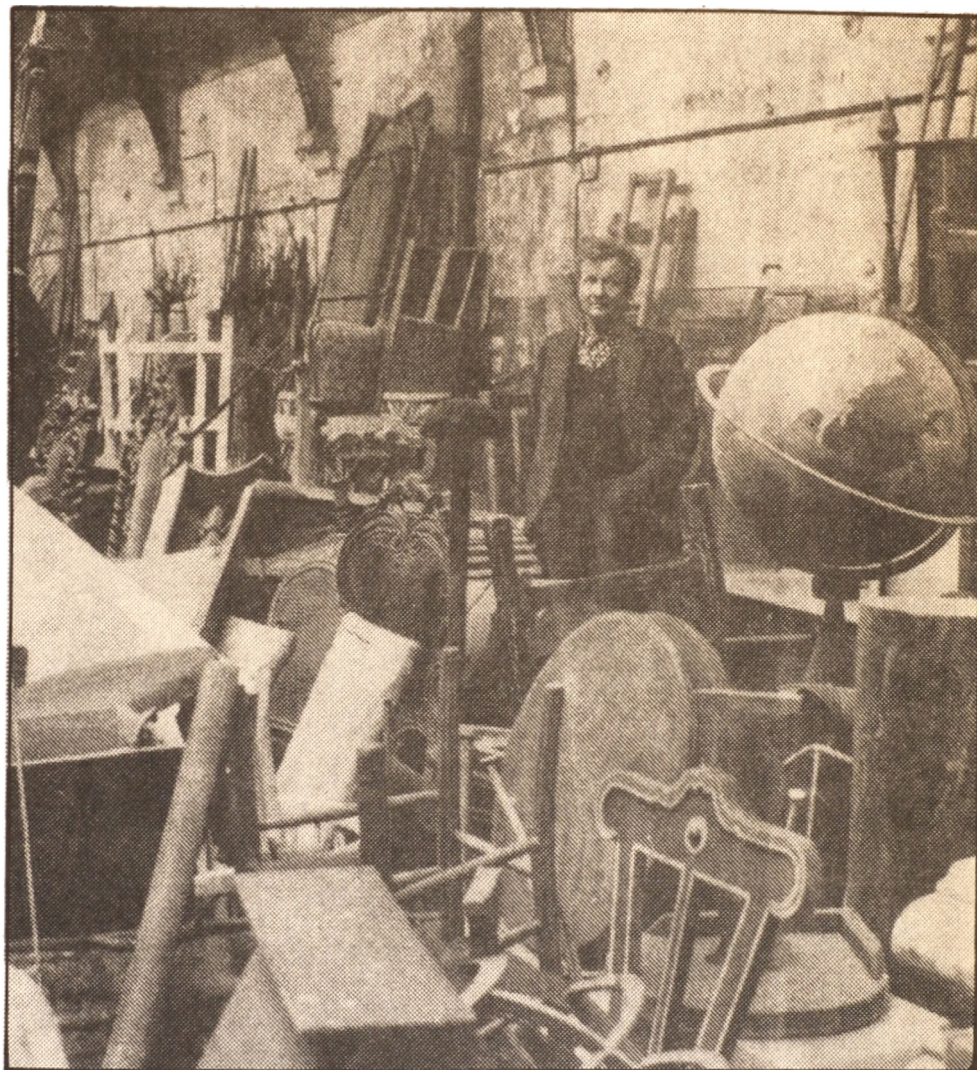
Εν την πρώτη του παράσταση την πρωτοποριακή «σκηνική δράση» *Έρω από μια μητέρα* το 1935, κάνει αμέσως αίσθηση και προκαλεί τον αμέριστο θαυμασμό του εμπνευστή του «Θεάτρου της Αληθιότητας». Το 1940 γάμος με τη Μαντλέν Ρενώ και γέννηση του ευγαριού του αιώνα. Την ίδια χρονιά συνεργάζεται με την Αλμπεντί Φρανσέζ παίζοντας Κορνέιγ σε σκηνοθεσία Ζακ Κοκτώ. Το 1942 σκηνοθετεί την «Φαίδρα» του Ρασίν με την Μαρί Μπελ στον κεντρικό ρόλο και ένα χρόνο αργότερα το «Ατλαζένιο Γοβάκι», το κρυφαίο έργο του Πωλ Κλωντέλ που παρέμενε στο συρτάρι επί δύο δεκαετίες. Παράσταση πέντε ωρών - σημείο αναφοράς μέσα στην ιστορία του γαλλικού θεάτρου.

Από τότε την καθιέρωση στο πρώτο κρατικό θέατρο, αρχίζει η επιτυχία του ιδιωτικού θιάσου Ρενώ - Μπαρώ, το 1946, και οι μετακινήσεις από θέατρο σε θέατρο, από πόλη σε πόλη, αλλά και από χώρα σε χώρα. «Ανήκω στους γυρολόγους του θεάτρου και είμαι περήφανος γι' αυτό», έλεγε, ενώ μαγεμένος από την επαφή του με το θέατρο Νο μιλούσε για τη «φωνή μιας ψυχής που υποφέρει και αντιστέκεται».

Τα παιδιά του Παραδείσου

Από την πρώτη χρονιά στο θέατρο Μαρινό ο νέος θίασος μεταφέρει στη σκηνή «Τα παιδιά του Παραδείσου», την περίφημη κινηματογραφική επιτυχία του Μπαρώ (σκηνοθεσία Καρνέ) σε παντομίμα του Ζακ Εβέρ και μουσική Ζοζέφ Κοσμά. Ακόμη, παρουσιάζει μια νέα ερμηνεία του Μαριβώ, εμπνευσμένη από την Κομμέντια Ντελ' Αρ-

διευθυντής του Θεάτρου των Εθνών, ο Μπαρώ έρχεται σε επαφή με μεγαλύτερες φυσιογνωμίες του διεθνούς θεατρικού στερεώμα-

Ο Ζαν Λουί Μπαρώ

Το 1959 με διάταγμα του Αντρέ Μαλρώ αναλαμβάνει τη διεύθυνση του θεάτρου *Οντεόν*. Θα τον παύσει ο ίδιος το 1968 γιατί «υποχώρησε στις αξιώσεις των στασιαστών». Αρχή νέων περιπλανήσεων για το θεατρικό ζευγάρι με τελευταίο σταθμό το θέατρο Ρον - Πονέν. Η τελευταία του σκηνοθεσία (1985) ήταν ένας μονόλογος - παντομίμα με τίτλο «Η γλώσσα του σώματος».

Συνταιριάζοντας το κλασικό και το σύγχρονο ρεπερτόριο όλα αυτά τα χρόνια ο Μπαρώ επιχειρεί νέες προσεγγίσεις έργων μεγάλων συγγραφέων, αλλά και ανοίγει το σκηνικό δρόμο στη θεατρική πρωτοπορία: Θέατρο του Παραλόγου (Ιονέσκο, Μπέκετ, Ζενέ), Νέο Θέατρο (Ντυράς, Σαρώτ), ποιητικό θέατρο του Ζώρζ Σεαντέ.

Στο σταυροδρόμι του γαλλικού θεάτρου

Ο θίασος Ρενώ - Μπαρώ, σημειώνει ο Μπερνάρ Ντορτ, έγινε το καταφύγιο για πολλούς καλλιτέχνες: Ροζέ Μπλεν, Μωρίς Μπεζάρ, Χόρχε Λαβελλί, Κλωντ Ρεζί... Δεν έπαψε να είναι «ένα σταυροδρόμι του γαλλικού θεάτρου. Κάτι σαν την πλατεία Ομονοίας του».

Το «ολικό θέατρο» ήταν το ζητούμενο. Ένα θέατρο που θα συνενώνει «τη λέξη και την εικόνα, τη φωνή και το σώμα, την ποίηση και το χώρο» και θα τα μετουσιώνει σε «ολικό τραγούδι του είναι».

□

Μ' ένα στεφάνι φως...

της Λήδας Καζαντζάκη

Άραγε, τι θα μπορούσε να εκπροσωπεί σήμερα ο όρος σταρ για μια ευρωπαϊά ηθοποιό του θεάτρου και του κινηματογράφου. Στην περίπτωση της Ρουμάνας Μάγια Μόργκενστερν, που δρέθηκε στην Αθήνα για την προετοιμασία της νέας ταινίας του Θόδωρου Αγγελόπουλου, σίγουρα σημαίνει βαθιά αφιέρωση στην τέχνη της - το ζωτικό της χώρο. Με την Μάγια Μόργκενστερν κυκλοφορήσαμε στην Αθήνα και μιλήσαμε μαζί της για το θέατρο

Η Μάγια Μόργκενστερν με τον Ραζνάν Βασιλιέσκου, στην ταινία «Le Chêne», του Lucian Pintilie

Εχει λοιπόν (παρα)μορφωθεί εντελώς η ματιά μας από τους δυνατούς προβολείς του Χόλλυγουντ, ώστε να είμαστε ανίκανοι πια να διακρίνουμε τα χρώματα στην πραγματική τους υφή, όσο έντονα και φωτεινά κι αν είναι; Ο καθημερινός Τύπος σχεδόν την αγνόησε, προσκολλώντας το βλέμμα στον Χάρβεϊ Καϊτέλ - νέο είδωλο στον παγκόσμιο κινηματογράφο. Παρά το γεγονός ότι πάνω στους νεαρούς της ώμους έφερε δίπλα στα ουσιαστικά και τα «τυπικά» προσόντα, που

θα μπορούσαν να έχουν λειτουργήσει ως δολώματα για τους υπηρέτες του Τύπου, αν κάποιος επιτήδειος τα είχε ρίξει.

Λυγρό παρουσιαστικό, νεανικό πρόσωπο, όπου δεσπόζουν δύο μεγάλα εκφραστικά μάτια, 14 χρόνια «θητεία» πάνω στη σκηνή, όπου έχει ερμηνεύσει και αρχαία τραγωδία, το περσινό βραβείο Φελίξ, ένα όνομα χαρακτηριστικά εβραϊκό, ικανό να παρακινήσει στους συνήθεις μελοδραματικούς συνειρμούς: **Morgenstern** = αυγερινός. Και, το κυριότερο, θα είναι πλάι στον, δίχως άλλο,

Η Μάγια Μόργκενστερν σε ταβέρνα της Αθήνας, με την Άννα Κοκκίνου

τέρα ταλαντούχο Καϊτέλ, η πρωταγωνίστρια της νέας ταινίας Θ. Αγγελόπουλου *Το βλέμμα του Οδυσσέα*: Μάγια Μόργκενστερν.

Συναντήσαμε στα διαλείμματα των πρώτων δοκιμών, αφού είχε πάρει τα κοστούμια του Γ. Ζιάκα, προτού γίνει η επιλογή του κοστουμιού μακιγιάζ και αναχωρήσει και πάλι για την πατρίδα της, το Βουκουρέστι. Παρά την ασφυκτική πίεση που ασκούσε ο λιγοστός χρόνος πάνω της, δέχτηκε με ενθουσιασμό να παρακολουθήσει την Άννα Κοκκίνου στην παράσταση: «*Μορφές από το έργο του Βιζυηνού*» και ύστερα να κουδεντιάσει μαζί μας, σε άπταιστα γαλλικά και γαλλικά, αφήνοντας να διαφανούν κάποια κομμάτια της προσωπικότητάς της και της ζωής της.

Είναι, απλά και ανθρώπινα, χωρίς ίχνος ναρκισσισμού, αυτού που με συνηθίζει να αποκαλούμε «αέρα της σταιρ». Παρ' ότι στη ζωή της είναι διάσημη.

Για πρώτη φορά δεν πέρασα τις εξετάσεις στη Σχολή του Εβραϊκού Θεάτρου κι έτσι άρχισα να παίζω σε ταινίες. Ένα χρόνο μετά έγινα ηθοποιός νεαρή ηθοποιός πλέον. Εκεί σπούδασα και εκεί συνεχίζω να παίζω μέχρι σήμερα».

Το θέατρο για το οποίο μιλά είναι το μοναδικό εβραϊκό θέατρο στην Ευρώπη που δεν σταμάτησε να λειτουργεί επί ναζιστικής κατοχής – γιατί στη Ρουμανία οι Εβραίοι δεν έζησαν σε όλη της την έκταση τη φρικαλεότητα του χιτλερισμού. Ένα θέατρο που δεν κατάφερε ούτε ο Τσάουσεσκου να ισοπεδώσει, όπως έπραξε με άλλα ιστορικά κτίρια. «*Μαχαιρώθηκα*», μας είπε χαμογελώντας, «ότι εμείς οι ηθοποιοί είμαστε οι μοναδικοί αληθινοί κομμουνιστές. Δεν ήμασταν ήρωες. Ήθελουμε όμως να παίζουμε νηστικοί, μέσα σε παγωμένα νερά, έναντι εξευτελιστικής αμοιβής. Ίσως γιατί το θέατρο, επί πρώτος Τσάουσεσκου, ήταν ο μοναδικός χώρος ελεύθερης έκφρασης. Είχαμε δημιουργήσει έναν ιδιαίτερο κώδικα συμπεριφοράς με τους θεατές, ακατανόητο για κάποιον ξένο, που μας ωθούσε στην υπερβολή. Όταν, για παράδειγμα, λέγαμε «*Είπα*», το ποτήρι αυτό θα μπορούσε να συμβολίζει τον Τσάουσεσκου. Κι όταν λέγαμε «*Θέλω*» να σπάσω αυτό το ποτήρι, ο θεατής καταλάβαινε τι εννοούσαμε και χειροκροτούσε με ενθουσιασμό».

Η ζωή της μετατρέπεται σε ένα χείμαρρο λέξεων όταν μιλά για την εβραϊκή τέχνη. Για το θέατρο όπου «ο λαός θα μπορεί να μιλά

χωρίς φόβο». Με παιδικό σχεδόν αυθορμητισμό αλλά και με απόλυτη ακρίβεια αναλύει στην Άννα Κοκκίνου τις κινήσεις που της άρεσαν, περιγράφει το ρόλο που αυτή τη στιγμή υποδύεται στο Εβραϊκό Θέατρο του Βουκουρεστίου: «*Λόλα Μπλάου*» του Αυστριακού Γκ. Κράισλερ, έναν από τους πιο απαιτητικούς ρόλους γυναικείας ερμηνείας – ένα «one woman show», όπως οι «Μορφές από το έργο του Βιζυηνού».

Η ιστορία μιας γυναίκας ερωτευμένης με έναν Εβραίο, που δεν έρχεται στο προκαθορισμένο ραντεβού γιατί συλλαμβάνεται από τους ναζί και οδηγείται στο Άουσβιτς. Γεγονός που εκείνη, έχοντας μεταναστεύσει στην Αμερική, αγνοεί μέχρι το τέλος του πολέμου, οπότε και λαμβάνει ένα μήνυμά του, συνειδητοποιώντας εκ των υστέρων τι είχε συμβεί.

Η Λόλα Μπλάου, τραγουδίστρια του καμπαρέ, επιστρέφει στην Ευρώπη περιμένοντας και πάλι τον αγαπημένο της, που δεν πρόκειται να συναντήσει ποτέ. Κάποιος τον βρίζει «δρωμο - Εβραίο», αυτός εμπλέκεται σε ένα καυγά και συλλαμβάνεται ξανά από την αστυνομία. Επί δύο ώρες η Μάγια Μόργκενστερν υποδύεται τη Λόλα Μπλάου τραγουδώντας στα γερμανικά και στα Γίντις – τη διάλεκτο των Γερμανών Εβραίων.

Οι παραστάσεις δίνονται τις Κυριακές για να μπορούν και οι Εβραίοι ηλικιωμένοι, που φοβούνται να κυκλοφορήσουν τη νύχτα, να έρθουν στο θέατρο.

Είναι πράγματι ένας άλλος κόσμος αυτός που αναδύεται μέσα από τις περιγραφές της. Μια μορφή τέχνης που δεν έχει τίποτα να κάνει με το κατασκευασμένο κερδοσκοπικό θέαμα που τόσο συχνά μας σεβδίζουν οι «σώου μπίζνες». Μια εκδήλωση ζωής, που επιδιώκει την άμεση επαφή με το κοινό, μια μορφή γνήσιας, συλλογικής έκφρασης, έτσι όπως την οραματίστηκαν οι πρωτοπόροι του θεάτρου, ένας μαγικός τρόπος υπέρβασης των καθημερινών δυσκολιών, που στην αλωμένη από τον ωφελιμισμό Ευρώπη μοιάζει τόσο ξένος και μακρινός.

Αν σκέπτεται να εγκαταλείψει το Βουκουρέστι τη ρωτάμε στο τέλος, τώρα που υπάρχει περίπτωση με την ταινία του Αγγελόπουλου να γίνει σταρ παγκόσμιας εμβέλειας. Η απάντησή της είναι κατηγορηματική: «*Δεν μ' αρέσει να γίνω μελοδραματική. Αλλά υπήρξαν στο παρελθόν στιγμές που δεν είχα καν χρήματα να πάρω γάλα για το γιό μου. Και τότε υπήρξαν ευκαιρίες να εγκαταλείψω το Βουκουρέστι. Παρ' όλα αυτά έμεινα εκεί, γιατί πίστευα και πιστεύω ότι μπορώ να προσφέρει κάποια πράγματα. Γιατί να φύγω τώρα;*».

«Ο ηθοποιός είναι παπατζής!»

Το «Άσπρο-κόκκινο» είναι η πρώτη ταινία του 40χρονου Γιάννη Παπαδάκη, ενός προσώπου που η σχέση του με το σινεμά έχει αρχίσει από την ηλικία των 15 χρόνων. Τεχνικός πλατώ, κατασκευαστής σκηνικών και ένας από τους πιο γνωστούς μακινίστες του ελληνικού κινηματογράφου, ο Παπαδάκης έκανε την πρώτη του ταινία, ως κατάθεση εμπειρίας αλλά και ως άσκηση, σε μια κατεύθυνση σύλληψης όψεων της ζωντανής πραγματικότητας ανθρώπων, κατά βάση περιφρονημένων. Γνώμη μας είναι ότι ο Παπαδάκης κινείται σε μια κατεύθυνση συγκερασμού του λαϊκού θεάματος που εκπροσωπούσε παλιότερα ο κινηματογράφος με τη σύγχρονη τάση που επιθυμεί να αναδεικνύονται οι σημερινές εστίες πολιτισμού, οι οποίες καθορίζουν τις σχέσεις των ανθρώπων στις μικρές τους κοινότητες. Το αποτέλεσμα θα μπορούσε, εκτός των άλλων, να είναι και εμπορικό –έτσι τουλάχιστον πιστεύει ο σκηνοθέτης, ο οποίος, πάντως, δεν βρίσκει αίθουσα για να προβάλει την ταινία του.

Με το Γιάννη Παπαδάκη ξεκινήσαμε τη συζήτηση, ρωτώντας τον για την εμπειρία του από τα πλατώ, όταν ανθούσαν ακόμα στον ελληνικό κινηματογράφο τα στούντιο παραγωγής και η ιδιωτική πρωτοβουλία.

– Η πρώτη μου επαγγελματική ταινία (με ένηση) ήταν με την εταιρεία του Δαμασκηνού-Μιχαηλίδη, όταν ήμουν 15 χρόνων. Ήταν το *Αχ, αυτή η γυναίκα μου*, η πρώτη ταινία του Γιώργου Σκαλενάκη, πρωταγωνιστούσε η Βουγιουκλάκη... Από τότε δουλεύω συνέχεια στον κινηματογράφο, έχω κάνει όμως και για πολλά χρόνια τεχνικός στο θέατρο. Κατασκεύαζα σκηνικά, μάλιστα, τα τελευταία χρόνια, είχα γίνει βοηθός του Μικέ Καραπιπέρη...

★ Χρόνια τεχνικός, λοιπόν... Εμπειρίες, έτσι;

– Πολλές εμπειρίες. Στη δουλειά έμαθα τον κινηματογράφο... Όλα τα μυστικά του. Τα έμαθα ήθελα-δεν ήθελα. Έπαιρνα τις πληροφορίες που λένε από πρώτο χέρι – όλα γινόντουσαν μπροστά μου, δίπλα μου. Έβλεπα τους σκηνοθέτες, τους ηθοποιούς, και μέσα μου σκεπτόμουν «είναι καλό αυτό που κάνει», «δεν είναι καλό». Γινόμουν ένας από τους πρώτους κριτικούς της δουλειάς τους – κι ας μην το έλεγα. Μου άρεσε όμως να το ψάχνω, πώς το έκανε αυτό, γιατί το έκανε, πώς το τόλμησε...

★ Πες μας, λοιπόν, καταρχάς, για τα κινηματογραφικά συνεργεία. Για τους ανθρώπους που απάρτιζαν τα

συνεργεία του κινηματογράφου, για τη συνεργασία τους με τους σκηνοθέτες, τους παραγωγούς, τους ηθοποιούς, μεταξύ τους...

– Το συνεργείο το κάνουν πάντα τα πρόσωπα. Οι επιλογές βέβαια των τεχνικών που θα δουλέψουν σ' ένα γύρισμα, σήμερα, είναι καθαρά υπόθεση του σκηνοθέτη, όμως εκείνο που θέλω να πω είναι πως υπάρχουν τεχνικοί που έχουν μεγαλοπρέπεια...

★ Μεγαλοπρέπεια; Σε μια συλλογική δουλειά, όπως το σινεμά, ποια περιθώρια υπάρχουν για την ύπαρξη τεχνικών με μεγαλοπρέπεια;

– Κι όμως... Αφήστε με να θυμηθώ τις εμπειρίες μου από τη σχέση μου με το παλιό σινεμά και να σας πω. Τότε, λοιπόν, στο Φίνο, η ώρα του πλάνου ήταν σαν τελετή. Την ώρα που ο σκηνοθέτης μιλούσε με τον ηθοποιό, οι πρόδες με το συνεργείο είχαν τελειώσει. Ο καθένας ήξερε καλά τι πρέπει να κάνει. Και το έκανε με κέφι. Όμως, όλοι, τότε, είχαν την αίσθηση ότι συμμετέχουν στην κατασκευή ενός όμορφου κόσμου. Και επιπλέον, τους δινόταν η δυνατότητα να αισθάνονται απαραίτητα μέλη μιας ομάδας με κοινό στόχο – γιατί από τον παραγωγό μέχρι τον τελευταίο

Ο Γ. Παπαδάκης με το λαϊκό τραγουδιστή Γιώργο Μαργαρίτη, στο γύρισμα

τροχό της αμάξης, όλοι γνώριζαν ότι ο κινηματογράφος είναι κάτι που γίνεται από πολλούς. Κι ο καθένας στο είδος του.

Πρώτα κινηματογραφιστής

★ Από τα δεύτερα λεγόμενα επαγγέλματα, πίσω από την κάμερα, έκανες το άλμα και αποφάσισες να σκηνοθετήσεις. Μίλησέ μας γι' αυτό το άλμα.

– Ο μακινίστας δεν είναι και τόσο δεύτερο, δεν είναι και τόσο βοηθητικό επάγγελμα. Στην ταινία ο ρόλος του είναι όπως ο ρόλος ενός οργάνου στην ορχήστρα. Πιστεύω ότι είναι από τις πιο σοβαρές εργασίες στον κινηματογράφο, γιατί έχει να κάνει με τον τρόπο που θα κινηθεί η κάμερα. Και δεν είναι εύκολο πράγμα να κινήσεις την κάμερα...

★ Και ποια σχέση έχει αυτό με το ότι διαλέγεις, τελικά, να σκηνοθετήσεις;

– Ως τεχνικός, ως μακινίστας αλλά και ως σκηνοθέτης, ο κινηματογράφος πάντα είναι ένα μεράκι, ένα κέφι. Το ότι γίνομαι σκηνοθέτης αφορά την εξέλιξή μου. Όλοι έλεγαν «να ο καλός μακινίστας» κι εγώ έχω φτάσει σαράντα χρονώ. Στον κινηματογράφο βρίσκομαι επειδή τον πιστεύω. Δεν βρίσκομαι μόνο και μόνο για τα ένηση...

★ Κι από καλός μακινίστας γίνεσαι... κακός σκηνοθέτης; (γέλια)

– Κακός; Δεν θα σκηνοθετούσα ποτέ κάτι αν δεν είχα τη μαγιά έτοιμη. Το θέμα της ταινίας μου το είχα στην καρδιά μου. Το έχω ζήσει και ήθελα να το δώσω και στον κινηματογράφο. Χρειαζόταν το θέμα μου την πινελιά του κινηματογραφιστή, δεν ήθελα να το περιγράψω ωμά. Χρειαζόταν να το σηκώσουν στους ώμους της ανθρωποι, χρειαζόταν να ξαναζήσει στο

πλατώ. Κι εγώ χρειαζόμουν να δώσω μέσα στον κινηματογράφο μια ιστορία ανθρώπινη, που κομματιαστά την έχω ζήσει μέσα στους χώρους που έχω μεγαλώσει. Έγραψα, λοιπόν, το σενάριο, με βοήθησε και ο Λάζαρος Ανδρέου. Για να είμαι ακριβής, άνοιξα τη καρδιά μου και άρχισα να γράφω. Κι όταν τέλειωσε, άρχισα να διαβάζω σε ανθρώπους του επαγγέλματος...

★ Είχες αμφιβολίες για το αν ήταν επαρκές;

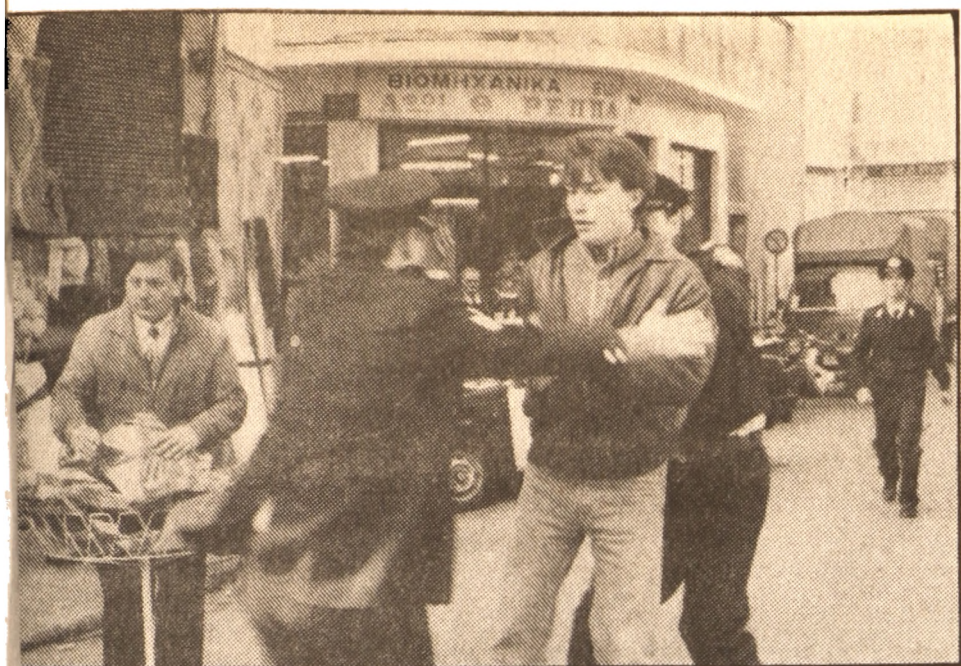
– Χρειαζόμουν τη γνώμη των άλλων. Όμως, κατά βάθος, ήξερα ότι ήταν καλό. Άλλωστε, γράφοντας, το έκανα επιθυμώντας να αυτές τις εικόνες να είμαι εγώ εκείνος που θα τις σκηνοθετήσει. Έγραφα και έβλεπα τις εικόνες που θα έφτιαχνα, τους ρυθμούς τους οποίους θα τις συνέθετα. Απ' την άλλη, ήμουν σίγουρος ότι μπορού να συνεννοηθώ με τους ανθρώπους του συνεργείου ή με τους ηθοποιούς, ήξερα πως μπορού να τους μεταδώσω ακριβώς αυτό που ήθελα να φτιάξω. Κι έτσι έγινα, το λοιπόν, και σκηνοθέτης...

Πραγματικοί άνθρωποι

★ Όμως, μαγεύτηκες από ένα θέμα που πολλοί θα το δουν με απέχθεια. Από έναν χώρο ανθρώπων του υποκόσμου χωρίς θετικά κοινωνικά πρόσημα. Μήπως σε παρέσυρε η γοητεία του περιθωρίου;

– Νομίζω ότι στο περιθώριο είναι πάντα ορισμένοι άνθρωποι που έχουν κάνει την επιλογή τους. Ζουν έτσι, διότι έτσι αισθάνονται την ελευθερία. Δεν θέλησα να μλήσω για μια κλειστή κοινωνία. Θέλησα να περιγράψω ανθρώπους ανοιχτούς που διεκδικούν απλώς το δικαίωμα να αισθάνονται ελεύθεροι. Ακόμα κι αυτό σημαίνει ότι δεν καλύπτονται από νόμο.

★ Δηλαδή, τι, κάνεις μια ταινία για

παπατζήδες και χωροφύλακες. Λάζαρος Ανδρέου, Δημήτρης Αλεξανδρής

ιθιόασεις ανθρώπους του κοινού
ικου εγκλήματος;

χι, βεβαίως. Δεν θέλω να εκ-
σω καμιά κοινωνική κατηγο-
δεν με νοιάζει να επιβάλλω
τα, δεν με αφορά η προβολή
ουδήποτε προτύπου. Αλλά,
που η ταινία μου αναφέρεται
παπατζήδες, που θεωρούνται
πολλούς κοινωνικά απόβλη-
έμμεσα θίγει το παπατζηλίκι
κρύβουν άλλα, νόμιμα και
λύτως αποδεκτά επαγγέλμα-
Ομως, και πάλι δεν είναι αυτό
έμα μας.

έλησα να κάνω μια ταινία με
ώπους πραγματικούς, για
οποίους η επιδίωξη δεν είναι
πολύ δέβαιο. Για ανθρώπους
τους αγαπώ, επειδή τους ανα-
ρίζω ότι κερδίζουν το ψωμί
κάνοντας ένα σώον καθημε-
στο πεζοδρόμιο της Ομό-
ς, και δεν είναι περισσότερα
εωνίστικο το σώον τους από
αστραφτερά και πολύχρωμα
που μας κατακλύζουν, μέσα
κόσμο του θεάματος. Και τέ-
μα ταινία για ανθρώπους πε-
ονημένους, που όμως ζουν
ην οποιουδήποτε συστήματος
μάλιστα, ζουν έντονα το σή-
Μ' ενδιέφερε πολύ να παρα-
σω ανθρώπους που ζουν μόνο
τώρα, για το «δος ημίν σήμε-
μ' ενδιαφέρουν πάντα οι άν-
ιοι που δεν εξαρτούν τη ζωή
από το χρήμα, που δεν ζουν
α έχουν διδύλιόριο στην τρά-

λύ «μπρεσονικό» αυτό...
πάντων. Παρατηρώντας την
ι, διαπιστώνει κανείς ότι στο
ντρο της κινηματογράφησης
ονται οι άνθρωποι, των
ν οι χαρακτήρες
άφονται ζωντανόι και
ροί, χωρίς να υπάρχουν
τοι τρόποι προσέγγισής τους,
σκηνοθετικές φιοριτούρες. Το
; ότι αυτός ο τρόπος θα

μπορούσε να είναι μια πολύ σοβαρή
άποψη για τον κινηματογράφο;

– Βέβαια. Και μη νομίζεις ότι δεν
δουλέψαμε για να πετύχουμε ερ-
μηνείες προς αυτή την κατεύθυν-
ση. Όλο τον περσινό χειμώνα, οι
ηθοποιοί και οι βασικοί μου συ-
νεργάτες ζήσαμε στην Ομόνοια με
τους παπατζήδες. Βλέπαμε τις με-
θόδους τους, ξεσηκώναμε τις κινή-
σεις τους. Οι ηθοποιοί χρωστούν
πολλά στους πραγματικούς παπα-
τζήδες. Τους παρατηρούσαν, έκα-
ναν δικούς τους τους χαρακτήρες
τους, μάθανε τους τρόπους με τους
οποίους ενεργούσε ο τσιλιαδόρος,
ο αδανταδόρος, ο ρίχτης – ο πρω-
ταγωνιστής μου διάλεξε ανάμεσα
σε τρεις «μαιτρ του παπά» τη μέθο-
δο εκείνου που του πήγαινε πε-
ρισσότερο. Και ξέρεις κάτι; Κι ο
ηθοποιός είναι ένας παπατζής!

★ Μου έκανε επίσης εντύπωση ότι
πρόκειται για καθαρό
κινηματογράφο. Ηθοποιοί,
χαρακτήρες, εντάσεις, υφέσεις,
συγκρούσεις, παύσεις...

Επιπλέον, χειρίζεσαι με αγάπη
μια τεχνική που θεωρείται
ξεπερασμένη από τον
κινηματογράφο: το μελόδραμα...

– Δεν είναι καθόλου ξεπερασμέ-
νο... Αρκεί, το σημερινό μελόδρα-
μα να πατάει γερά σε κάποιες βά-
σεις. Το μελόδραμα δεν σταματάει
πουθενά, επειδή η χαρά και η λύπη
πάντα είναι ανθρώπινα αισθήμα-
τα. Όμως, βέβαια, πρότυπο για το
μελόδραμα δεν μπορεί να είναι η
Μάρθα Βούρτση.

★ Νομίζεις, δηλαδή, ότι το
μελόδραμα, σήμερα, θγαίνει και
από τις ανθρώπινες συμπεριφορές;
Στη σύγχρονη κοινωνία, στη
σημερινή ζωή;

– Ειδικά σήμερα. Σήμερα που οι
άνθρωποι κλαίνε και γελάνε λιγό-
τερο. Έχει λοιπόν μεγάλη σημα-
σία ο κινηματογράφος, σήμερα, να
μπορεί να σε κάνει να γελάσεις ή
να κλάψεις.

★ Πιστεύω ότι η ταινία σου
αποτελεί μια οξυδερκή ματιά σε μια
κοινότητα ανθρώπων, που ζει με τις
δικές της πολιτιστικές αναφορές...
Στρέφεις το βλέμμα από ένα σινεμά
που αφορά μεγάλα οράματα και
εξαιρετικές ανθρώπινες
καταστάσεις για να προσεγγίσεις τη
χαμηλή καθημερινότητα...

– Την πραγματικότητα. Γιατί,
στον κινηματογράφο που εγώ πι-
στεύω και έχω μάθει να κάνω από
τη θητεία μου κοντά σε άξιους
σκηνοθέτες, το ζητούμενο είναι να
φτάσουμε όσο γίνεται πιο κοντά
στην πραγματικότητα. Για όσους
σκηνοθέτες, δέβαιο, κινούνται μέ-
σα στο πλαίσιο αυτό, το στοίχημα
είναι να φτάσουν στην πραγματι-
κότητα χωρίς ούτε να υπερβάλ-
λουν ούτε να γίνονται απλώς περι-
γραφικοί. Εδώ επεμβαίνει η σκη-
νοθετική ματιά.

★ Αλήθεια, τι γνώμη έχεις για το
σημερινό κινηματογράφο –
ιδιαίτερα αυτόν που γίνεται στην
Ελλάδα;

– Είναι πολύ άσχημο το γεγονός
ότι δεν υπάρχουν παραγωγοί.
Ιδιώτες παραγωγοί, που να μην
είναι αδιάφοροι για το αποτέλε-
σμα της ταινίας στο κοινό. Σήμε-
ρα, οι ταινίες στολίζονται με διά-
φορα βραβεία – κι εκεί συνήθως
σταματά το παιχνίδι. Όμως, το
πραγματικό στοίχημα το κερδίζεις
μπροστά στο κοινό. Το εισιτήριο,
που το διεκδικείς όπως το διεκδι-
κούν στα γήπεδα ή όπως το διεκδι-
κούν, αν θέλεις, στο θέατρο, τρο-
φοδοτεί θετικά πιστεύω την αγω-
νία του κινηματογραφιστή. Γιατί,
έτσι, προσδίδοντας στο κοινό
αναγκαστικά έρχεσαι σε επαφή με
τις αγωνίες του, με τις επιθυμίες
του, με το γούστο του αν θέλεις –
και, φυσικά, δεν είναι ανάγκη να
συμφωνήσεις με το μέσο γούστο.
Αν υπάρχει το κίνητρο του εισιτη-
ρίου, ακόμα κι αν το παιχνίδι απο-
τύχει, τουλάχιστον θα αφορά τη
σχέση του σκηνοθέτη με το κοινό.
Όχι τη σχέση του με τον εαυτό
του, με το διογκωμένο εγώ του.

Το κοινό - και πώς να το βρεις

★ Πολλή έμφαση δίνεις στο κοινό,
στο θεατή. Άραγε, όλοι οι θεατές
ίδιοι είναι;

– Όχι, βέβαια. Όμως, ο θεατής
αν δεν είναι με την άλφα ταινία θα
είναι με τη βήτα. Στην Ελλάδα δεν
είναι με καμιά!

★ Πού αποδίδεις αυτό τον
ερμητισμό, ας τον πούμε έτσι, του
έλληνα κινηματογραφιστή;

– Μα σπανίως, εδώ, σκέπτονται

με γνώμονα την εικόνα και πώς θα
μεταδοθεί στον κόσμο. Σπανίως
σκέπτονται με γνώμονα το ξεχωρι-
στό, που εκπροσωπεί ο κινηματο-
γράφος. Και σπανίως ρίχνονται
γέφυρες σε κάποια παράδοση.
Στον ελληνικό κινηματογράφο,
έστω, ξέρουμε ότι έχουν υπάρξει
και συγκλονιστικές εικόνες. Εί-
ναι, για πολλούς, σαν να μην
υπάρχουν. Μα τις βλέπουμε. Τι
είμαστε, εξωγήινοι για να μην τις
βλέπουμε; Πόσο όμως μας επηρεά-
ζουν, πόσο μαθαίνουμε απ' αυτές;

Εγώ ομολογώ ότι έχω κλέψει μυ-
στικά από παλιότερους κινηματο-
γραφιστές, από τη δουλειά τους,
από τις ταινίες τους. Έχω κλέψει
και χρησιμοποιήσει πολλά στοι-
χεία. Απ' αυτή τη σκοπιά, είμαι
απατεώνας.

★ Απατεώνας;

– Βεβαίως. Και, ξέρεις, αν δεν εί-
ναι και λίγο απατεώνας ο σκηνο-
θέτης δεν θα είναι ενδιαφέρουσα η
ταινία του... Βέβαια, όταν λέω
απατεώνας δεν εννοώ να πάρει
ένα συνεργείο και να μην το πλη-
ρώσει – βλέπεις, εδώ δεν υπάρχει
παραγωγή και το χρήμα παίζει με-
γάλο ρόλο.

★ Η ταινία σου, παρά τα όσα
έλπιδες, δεν κατάφερε να βραβευθεί
στο πρόσφατο Φεστιβάλ
Θεσσαλονίκης και, ακόμα πιο
άσχημα, δεν έχει καταφέρει να
βρει αίθουσα για να προβληθεί.
Γιατί; Μήπως επειδή οι διανομείς
και το Ελληνικό Κέντρο
Κινηματογράφου πιστεύουν ότι δεν
θα κάνεις εισιτήρια;

– Η αλήθεια είναι πως έχει δη-
μιουργηθεί ένα κλίμα αρνητικό,
στο κινηματογραφικό σινάφι, από
την αρχή, το οποίο, πιστεύω,
διαρκεί μέχρι σήμερα. Ήδη από
την εποχή που το Κέντρο μου ενέ-
κρινε την ταινία, υπήρξαν πολλές
αντιδράσεις – από τους γνωστούς
δράκους του ελληνικού κινηματο-
γράφου.

Μου δίνεται η εντύπωση ότι
όλοι αποφεύγουν την ταινία όχι
επειδή είναι κακή αλλά για κάποι-
ους άλλους λόγους. Οι διανομείς
είναι εξαρτημένοι όχι μόνο από
την αγορά και από τα επιβαλλόμε-
να κατά καιρούς μοντέλα, αλλά
και από ένα κατεστημένο «επαγ-
γελματιών σκηνοθετών». Πρόκει-
ται, πιστεύω, για μια συναλλαγή,
που είναι εις βάρος του ελληνικού
κινηματογράφου και, εντέλει, και
της ελληνικής κοινωνίας. Έχουμε
κι άλλα παραδείγματα στο παρελ-
θόν – χρειάζεται μήπως να σας τα
αναφέρω;

Τη συνέντευξη πήρε
ο Ηλίας Κανέλλης

ΓΑΛΟΠΟΥΛΑ 'Η ΣΤΡΟΥΘΟΚΑΜΗΛΟΣ;

Θα θαυμάζαμε τον πίνακα ενός ζωγράφου που στη θέση μιας ζωγραφισμένης γαλοπούλας έβαλε μια αληθινή; Και θα χειροκροτούσαμε ποτέ τη συμμετοχή της σε μια συναυλία όπου θα προσέθετε τα αυθεντικά της γλου-γλου;

Υποθέτω ότι αρνητικές απαντήσεις -μάλλον- θα περίμενε κανείς στα ανωτέρω ερωτήματα. Ωστόσο, ένα ανάλογο παράδειγμα στην τέχνη του θεάτρου φαίνεται ότι μπορεί ακόμη και σήμερα -έναν αιώνα μετά τον θρίαμβο και την πτώση του νατουραλιστικού «τέταρτου τοίχου» και της «φέτας ζωής»- να γίνεται εύκολα αποδεκτό, όπως στην παράσταση του νέου έργου του Γιώργου Διαλεγμένου «Λόγω Φάτσας» που παίζεται στο Απλό Θέατρο σε σκηνοθεσία Αντώνη Αντύπα.

Βέβαια, ένα ζώακι επί σκηνής δεν μας εμπόδισε κατά καιρούς να αγαπήσουμε μια παράσταση (βλέπε το μαύρο σκυλάκι της Λιουμπόφ στον πάλλευκο «Βυσσινόκηπο» του Στρέλερ). Απλώς, στην προκειμένη περίπτωση, το «φυσικό» αλλά και «κραυγαλέο» της ινδικής όρνιθας και η ιδιαίτερη θέση της στο έργο δίνει τελικά και το στίγμα του: «επεισοδιώδης» μύθος, έλλειψη σκηνικής οικονομίας, αληθοφάνεια και κιτς που υποκαθιστούν την αισθητική αλήθεια, σάτιρα στα όρια της καρικατούρας, ενώ η ζωντάνια των χαρακτήρων και του διαλόγου δεν ξεφεύγουν από τη συμβατικότητα της φόρμας.

Πατρικό σπίτι φορτωμένο αναμνήσεις κοντά στις γραμμές του τραίνου. Εισ τας δυσμάς του βίου τους δύο αδελφές μοιράζονται μνήμες και μοναξιά. Παλιά

θεατρίνα σε μπουλούκια η μία, αφοσιωμένη «σύμβουλος» της η άλλη. Κατ' αρχάς, τον διάλογο μονοπωλεί ο αγαπημένος γάτος: ένας ενδιαφέρον τρόπος (το πιο συμπαθές νομίζω κομμάτι του κειμένου) για να μετονομαστεί η απομόνωση και η ανία, που (για να θυμηθούμε τον Μπαρτ) «είναι η έκφραση ενός παραπανίσιου χρόνου, μιας παραπανίσιας ζωής», όταν «η ύπαρξη γίνεται πεπρωμένο» και «τα πράγματα είναι μόνον όταν δεν είναι πια». Και «δεν είναι πια» οι εραστές της Σουζάνας, η μάνα τους, ο πατέρας τους. Όσπου ένα αναπάντεχο τηλεφώνημα θα επαναφέρει το ενδιαφέρον στο παρόν. Ένας σκηνοθέτης προτείνει στην παλαιίμαχο ηθοποιό τη συμμετοχή της σ' ένα τηλεοπτικό διαφημιστικό. Πριν όμως από την έλευσή του στη σκηνή, κάνει την εμφάνισή του ο ψυχασθενής αδελφός των δύο γυναικών, ανύπαρκτος μέχρι τότε στις διηγήσεις τους, αν και αγαπημένο μέλος του σπιτιού.

Αλλεργικοί στο «φοκλόρ της ψυχασθένειας», αναρωτιόμαστε αμέσως αν τουλάχιστον αυτό το -στην κυριολεξία- δραματικό πρόσωπο που περιφέρει μια γλάστρα σε αναπηρικό καρότσι νομίζοντας ότι πρόκειται για το «φυτό» - άρρωστο πατέρα του, θα παίξει τουλάχιστον ένα ρόλο στη δράση, ώστε να δικαιολογήσει την παρουσία του.

Ούτως ή άλλως, η δεύτερη πράξη επιφυλάσσει μια βίαιη ανατροπή. Ο αδιάστατος κόσμος των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης εισβάλλει ακάθεκτος στη ζωή των δύο γυναικών και, χωρίς έλεος, μεταμορφώνει τη γριά ηθοποιό σε Τυρολέζα με κόκκινη περούκα. Οι δύο στέρεες μορφές της πρώτης πράξης αποδυναμώνονται και η απόπειρα σύγκρουσης με τον εκπρόσωπο της τηλεοπτικής βαρβαρότητας γίνεται από τον «Άγιο Βασίλη», συμπρωταγωνιστή της Σουζάνας, ο οποίος επιλέχτηκε

Σκηνή από την παράσταση του Απλού Θεάτρου, με το έργο «Λόγω Φάτσας» του Γ. Διαλεγμένου.

«λόγω φάτσας». Μια παρατραβηγμένη περιπλοκή της δράσης θα προξενήσει το ναυάγιο του πολυπόθητου διαφημιστικού, καθώς το ανταγωνιστικό κανάλι βγάζει στη φόρα ότι, πριν μπηξει το μαχαίρι στη χιονάτη γαλοπούλα ο «Άγιος Βασίλης», είχε δάψει τα χέρια του με ανθρώπινο αίμα: Εκτός από τα δάσανα των δύο αδελφών -πατέρας «φυτό», αδελφός ψυχασθενής, μητέρα που έπεσε από αεροπλάνο και θάψανε μόνο τα παπούτσια της κι ένα πόδι- ξετυλίγεται τώρα ένα ακόμη οικογενειακό δράμα. Όσο για τον τρελό Βλάση, χρησιμοποιείται απλώς για να τονίσει ακόμη περισσότερο την αγένεια και την κακοήθεια του απάνθρωπου σκηνοθέτη.

Ακολουθώντας πιστά τις σκηνικές οδηγίες, σκηνοθέτης και σκηνογράφος χάνουν την αυτονομία τους. Ο Γιώργος Πάτσας μεταφέρει στη μικρή σκηνή του «Απλού» το καλαίσθητο αλλά παραφορτωμένο εσωτερικό ενός νεοκλασικού, την πραγματικότητα δηλαδή αντί για την πεμπουσία της.

Κάθε τόσο παρεμβάλλονται ηχητικοί τσεχωφισμοί με τρένα που φεύγουν και συμβολικά μουσικά κουτιά, όπως το θέλησε ο συγγραφέας.

Κατά τα άλλα, η παράσταση έχει σωστούς σκηνοθετικούς ρυθμούς, είναι φροντισμένη και προσπαθεί να διασωθεί χάριν των καλών της ηθοποιών.

Μετά την αλησμόνητη Τσερλί-νε, η Αλέκα Παϊζη επανέρχεται, παίζοντας με αίσθημα, λεπτές

αποχρώσεις και αίσθηση χιούμορ και δημιουργεί -στο πρώτο κυρίως μέρος, που της το επιτρέπει το κείμενο- μια αφοπλιστική Σουζάνα, θηλυκή, τρυφερή, αέρινη και αιώνια έφηβο. Στέρεη και γήινη η Ντενίξ Μπαλτσάδα, συμπληρώνει επάξια το δίδυμο, συμμετέχοντας με ακρίβεια στα υποδόρεια παιχνίδια εξουσίας της αδελφικής σχέσης.

Ο Κώστας Κοκκάκης - Βλάχης, ο Χάρης Σώζος - σκηνοθέτης, και ο Σπύρος Καλογήρου - Λουκάς, κατορθώνουν ο καθένας από την πλευρά του να αποφύγουν την υπερβολή που επιφυλάσσει ο ρόλος τους. Με άνεση ανταποκρίνεται στον μικρό ρόλο της Σοφίας η Λουκία Σαργίου.

Τελειώνοντας, ας μη θεωρηθεί ότι παραγνωρίζουμε τις τρομακτικές δυσκολίες που συνεπάγεται η συγγραφή ενός θεατρικού έργου. Πιστεύω όμως ακράδαντα ότι το καλό έργο θα προκύψει μόνον όταν λέμε τα πράγματα με τ' όνομά τους, όταν στεκόμαστε με ειλικρίνεια μπροστά σε «ό,τι μιλάει» μέσα στο έργο τέχνης, χωρίς να αυτολογοκρινόμαστε χάριν της ελληνικής υπογραφής του δημιουργού του. Φοβάμαι ότι πια για το νεοελληνικό έργο ισχύει το γνωστό «τα εν οίκω μη εν δήμω». Αν όμως επιμένουμε να μη βλέπουμε τους κινδύνους που ελλοχεύουν πίσω από τέτοιου είδους ιδεολογήματα, είναι σαν να αφήνουμε προς στιγμή τη γαλοπούλα για να παίξουμε με τη στρουθοκάμηλο.

Δηώ Καγγελάση

Τηλεοπτικός πόλεμος των φύλων

Οι φωνές των αρχισυντακτών έφτασαν μέχρι τον ουρανό: «φέρτε ειδήσεις για ευνουχισμούς απ' οπουδήποτε, φέρτε ειδικούς να πουν ότι οι κακοποιημένες γυναίκες σε όλο τον κόσμο ακονίζουν τα μαχαίρια τους, φέρτε κάτι τέλος πάντων!»

Τηλεθεατές γρηγορείτε! Εγεννήθησαν υμίν νέοι παγκόσμιοι τηλεοπτικοί αστέρες, η πεοκόπτρια Λορένα Μπόμπιτ, η οσιομάρτυς με το χασαπομάχαιρο, κι ο ΚΔΟΑ (κτηνώδης δύναμη - ογκώδης άγνοια) πρώην λοκατζής, πρώην sex-machine, πρώην σύζυγός της και νυν τηλεδηλωσίας.

Αποκλείεται να μην εισέβαλαν διά της οθόνης στον ψυχισμό σας, και μου φαίνεται τελείως απίθανο να μην μεροληπτήσατε. Ακόμα κι αν είχατε τη στυλάτη νηφαλιότητα να εξετάσετε ενδελεχώς όλες τις παραμέτρους της υπόθεσης με το φίλο σας τον ψυχίατρο, αποκλείεται να μην είπατε βαθιά μέσα σας «σκύλα, σου πρέπει η κρεμάλα», ή, αντίστοιχα, «καλά του 'κανε του κτήνους». Βέβαια, αν είστε politically correct, μάλλον θα συμφωνήσατε με την απόφαση του δικαστή να σεβαστεί μεν την αθωωτική ετυμηγορία των ενόρκων, πλην όμως να επιβάλει στη Λορένα την υστάτη των ποινών: καθημερινός ψυχικός διασμός δι' εγκλεισμού σε ψυχιατρικό ίδρυμα.

Φοβάμαι πως είναι πολύ δύσκολο να μην μεροληπτήσει κάποιος αναγνώστης ή θεατής με την περίπτωση της Λορένας. Η αμερικανική βαριά βιομηχανία του θεάματος μας «χτύπησε» όλους στους χειρότερους «φυλετικούς» εφιάλτες μας: να μας ευνουχίσουν, αν είμαστε άντρες ή να μας διάσουν παρά φύση αν είμαστε γυναίκες. Οι εικόνες της λευκοντυμένης Λορένας, να υποδύεται στο δικαστήριο για τις ανάγκες των πεινώντων δικτύων το μαδημένο πάλλευκο ρόδο με το αιχμηρό αγκάθι, όπως και το καρέ με το κουζινομάχαιρο -όπλο του εγκλήματος-, φορτωμένο υπηρεσιακές ετικέτες, ως σύγχρονος σταυρός του αρσενικού μαρτυρίου, έκαναν το γύρο του κόσμου, χωρίζοντάς τον, τεχνηέντως, στα δύο: Απ' τη μία οι θεριακωμένες φεμινίστριες, οι οποίες φρόντισαν να ενημερώσουν έγκαιρα τοπικούς τηλεοπτικούς σταθμούς και εθνικά δίκτυα πως γι' αυτές άρχισε το κυνήγι του επιδολαφούς είδους «πέος - πέος», κι από την άλλη τα σωβινιστικά φαλλοκρατικά

γουρούνια, τα οποία εγκατέλειψαν σπασμωδικά τους βούρκους των ινστιτούτων bodybuilding, όπου μέχρι πρότινος τσαλαβούταγαν αμέριμνα, για να τσακιστούν ν' αγοράσουν προφυλακτικά με μεταλλική ενίσχυση.

Καθ' όλη τη διάρκεια και των δύο δικών (του Τζων και της Λορένας), εικόνες από τις ανωτέρω λαοφιλείς δραστηριότητες έθρεψαν τους διχασμένους τηλεθεατές σ' Αμερική, Ευρώπη κι αλλαχού. Κι όταν το κουτί δεν έδειχνε τον πρώην άντρακλα (που του πρέπει θάνατος για τους κατά συρροήν διασμούς κι όχι ευνουχισμός, παρεμπιπτόντως) να αποθεώνεται από παλιούς συναδέλφους του από το στρατό, έδειχνε ψυχιάτρους, ψυχολόγους, αστυνομικούς, παπάδες, κοινωνικούς λειτουργούς, δικηγόρους, παθολόγους και λοιπούς ξερόλες να ψέλνουν με τις ώρες το απολυτίκιο της αυθεντίας (τους) από το γυαλί. Ως γαρνιτούρα δε στο τηλεοπτικό κέικ έσκασε κι εκείνη η πενηντάρα ασιάντισσα που κατεύνασε το δραστήριο όργανο του μπερμπάντη συζύγου της με ψαλίδι.

Οι φωνές των αρχισυντακτών σ' έντυπα και δίκτυα έφθασαν μέχρι τον ουρανό: «φέρτε ειδήσεις για ευνουχισμούς απ' οπουδήποτε, απ' το Βλαδιβοστόκ ή την Ταϊβάν ή το Ναγκόρνο Καραμπάχ, φέρτε ειδικούς να πουν ότι οι κακοποιημένες γυναίκες σ' όλο τον κόσμο ακονίζουν τα μαχαίρια τους, φέρτε φορηγατζήδες να λένε βρωμόλογα, φέρτε κάτι τέλος πάντων!».

Και να δείτε που τα σάινια, οι ανερχόμενοι Χαρδαβέλες και Κακαουνάκηδες όπου γης, θα τις φέρουν τις ειδήσεις, κι αν δεν τις βρουν θα τις δημιουργήσουν, γιατί όλοι εμείς οι τηλεθεατές διχαστήκαμε, αποτραβηχτήκαμε στις δύο γωνίες του καθιστικού με τη συσκευή στη μέση, κι ανταλλάσσουμε υποψιασμένες ματιές με τον / την σύντροφό μας. Εδώ στην Αμερική γίνονται φυλετικές μάχες, το δείχνουν και τα δορυφορικά, κι εμείς σκοτιζόμαστε για τις χαμένες βραδιές, τα χαμένα χρόνια μπροστά στην τηλεόραση;

Παύλος Μεθενίτης

«Αυτό το έκθετο βρέφος της διαλεκτικής»

του Αντώνη Ξηρουχάκη

Η ιστορικός τέχνης κ. Λένα Κοκκίνη μάς καλεί στη Δημοτική Πινακοθήκη, εκεί που η οδός Πειραιώς διασταυρώνεται με τους δρόμους της διαλεκτικής. Της διαλεκτικής όπως κατ' εκείνη ορίζεται από την έννοια της έναντι θέσης: «Απέναντι» είναι το θέμα της έκθεσης μιας ετερόκλητης ομάδας καλλιτεχνών που κλήθηκαν να συμμετάσχουν με πρωτότυπο έργο.

Ενας κόκκινος μίτος μας παραλαμβάνει από την είσοδό μας στο παλιό δημοτικό βρεφοκομείο για να μας οδηγήσει με ασφάλεια (η διαλεκτική δεν είναι παίξε - γέλασε) σε διαδρόμους κι αίθουσες όπου απέναντι στο έργο, στο ένα, μοναδικό, αυτόνομο έργο, μόνος απέναντί του όπως πάντα, μετέωρος, αμετάθετος, αντιδιαλεκτικός, διασταυρώνεται με τις συμπιεσμένες σπείρες του, που το βλέμμα σου απελευθερώνει. Και ιδού η άνωση των ψιθύρων εκείνων που μας κατοικούν, το εκχύλισμα εκείνο των επιχρωματισμένων συγκινησιακά εικόνων που εναλλάσσονται στην οθόνη της συνείδησης: θλίβεσαι, αγαπάς, οργίζεσαι, φοβάσαι, αποτροπιάζεσαι, όπως πάντα, απέναντι... στα πάντα.

Το έργο τέχνης, κατ' εξοχήν αντιδιαλεκτικό, άψυχο σ' οτιδήποτε πέραν του βλέμματός μας, που σαν το κέρμα στο μηχανικό αλογάκι του περιπτέρου κινητοποιεί το μηχανισμό του, χαρίζοντάς μας τον ακίνητο

Αννίτα Αργυροηλιοπούλου: Spider - woman?

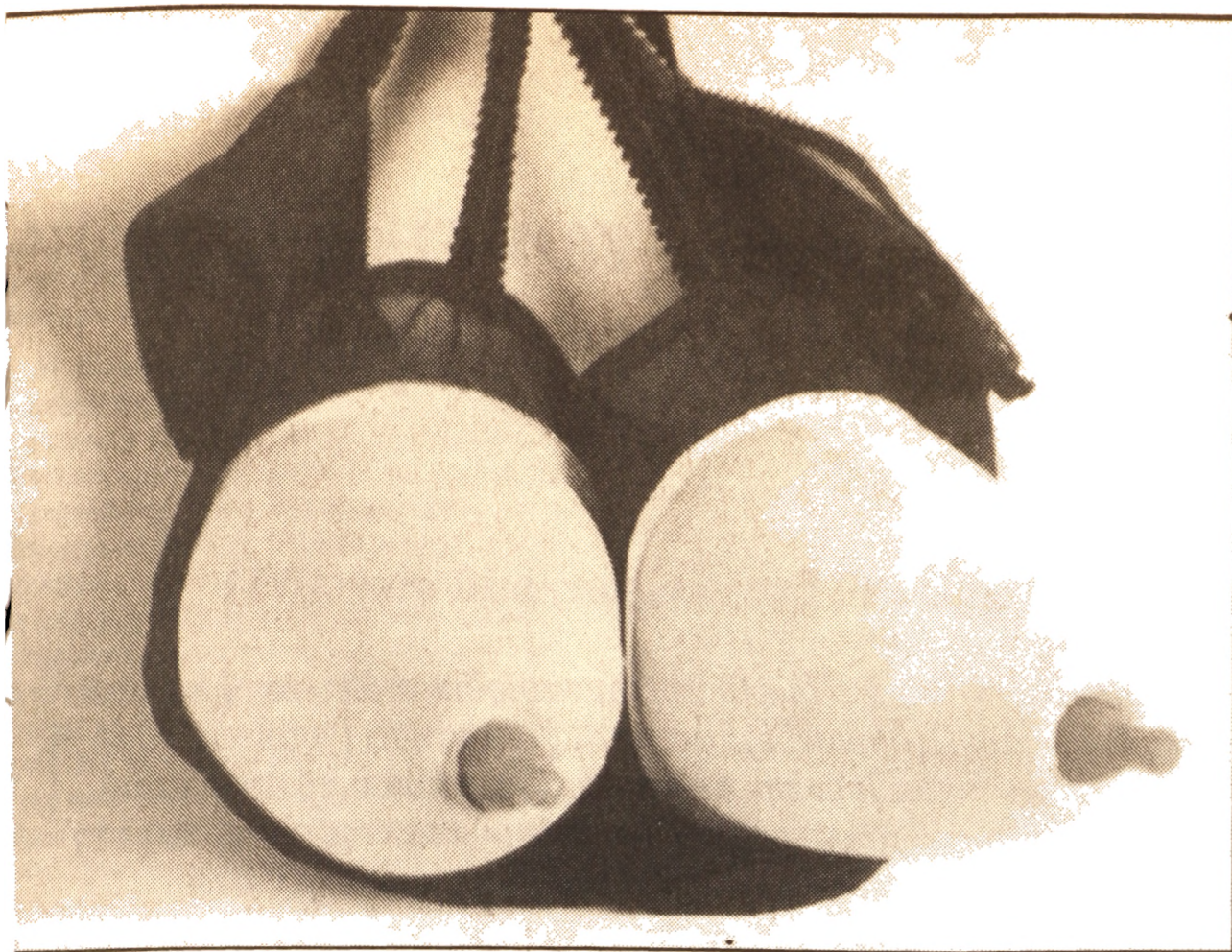
καλπασμό του όσο διαρκεί το αντίκρισμά μας. Ύστερα πάλι γυρίζει στ' άψυχα. Τόσο λίγο, τόσο πολύ· το παιδί έχει παίξει.

Στο λαβύρινθο

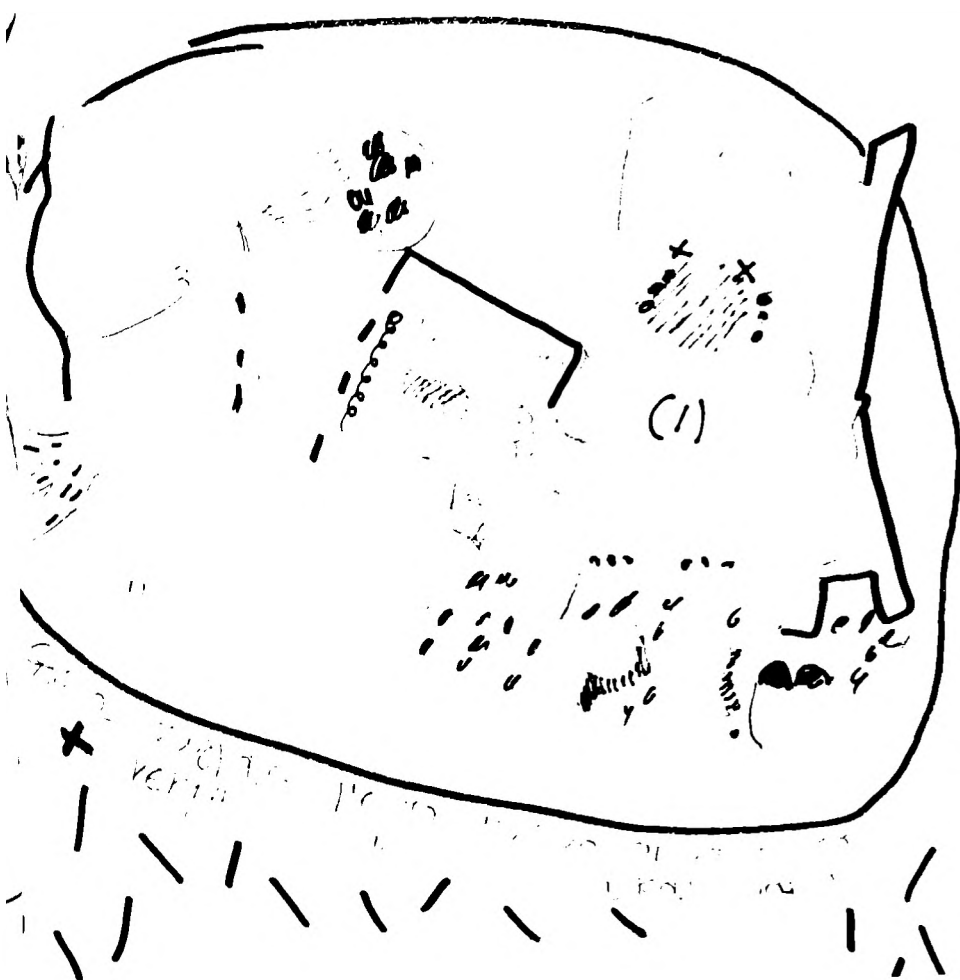
Επιστρέφοντας στο κτίριο της πλατείας Κουμουνδούρου κι απέναντι στα έργα τώρα. Πάνω από το λαβύρινθο της διαλεκτικής, επίφοβο, δαιδαλώδη, ανεξιχνίαστο, μπορείς ωστόσο να ιππεύσεις το ξύλινο αλογάκι της απόδρασής μας· αυτό που στέκει καρφωμένο ψηλά στον αστερισμό μιας παιδικότητας άπτερης πια, ικανής για πτήση όμως, έστω και με τα πούπουλα ενός μαθημένου ξεσκοπιστηριού.

Μπορείς να δοκιμάσεις την τυφλή ανύγνωση της αφής στα στίγματα της μελάνης του Δημοσθένη Αγραφιώτη. Να ψηλαφήσεις έτσι το ανάγλυφο μιας υπόγειας πόλης μη εσκαμένης, εντός μας, εκθεμελιωμένης αναγνωρίσιμης ωστόσο.

Απέναντι ο Μιχαήλ Μήτρας μας καλεί σε παιχνίδι με λέξεις που κρύβουν το πρόσωπο, δείχνουν μιαν άλλη με το δάχτυλο, διαγράφονται για να διαβαστούν σωστά ή φαντάζουν λάθος τ' όνομά τους. Αν κάνουμε τεράλμα στο κενό, θα βρεθούμε μετέωροι στο τετράγωνο του Νίκου Αλεξίου, ορισμένοι από την αναντίρρητη λογικότητα του σχήματος, αναιρούμενοι από την ευθραυστότητα των αρμών της κατασκευής του, εκμηδενίζο-

Οι καλλιτέχνες που παίρνουν μέρος στην έκθεση «Απέναντι» είναι οι: Αγραφιώτης Δημοσθένης, Αλεξίου Νίκος, Αργυροηλιοπούλου Αννίτα, Καρατζά Άντζι, Μαρτίνου Σοφία, Μήτρας Μιχαήλ, Μητσομπόνος Παναγιώτης, Μπέμπη Λίνα, Παπαδημητρίου Μαρία, Παυλόπουλος Τάσος, Στεφανάκης Γιάννης, Τριανταφύλλου Κωστής, Χατζηγιώση Κλεοπάτρα, Χόνδρος Θ., Κατσιάνη Α., Ψυχούλης Αλέξανδρος, Ρόχα Κάτια.

Πάνω: Εξυπνάδες! (απ' τη συμμετοχή του Αλέξ. Ψυχούλη). Κάτω αριστερά: Σχέδιο της Άντζι Καρατζά, που περιγράφει τις γάτες της. Δεξιά: Απ' το παιχνίδι του Μιχαήλ Μήτρα. Ευανάγνωστα ή, μήπως, δυσανάγνωστα σύμβολα;

Ευανάγνωστο πάλι ευανάγνωστο
δυσανάγνωστο πάλι ευανάγνωστο
α) ή και
Ευανάγνωστο πάλι ευανάγνωστο
δυσανάγνωστο πάλι ευανάγνωστο
m.m.

readable is readable
unreadable is unreadable
but also

readable can be unreadable
unreadable can be readable

από την πτώση που μας ωθούν οι εκτε-
νες στο κενό εξέδρες του. Αίσθηση κιν-
, απώλειας θέσης επισφαλώς ορισμέ-
τώση στο α-σχημο, στο δίχως σχήμα.
, ενδίδεις στις διακλαδώσεις του αρα-
ντρου της Αννίτας Αργυροηλιοπού-
παιγιδεύσαι στην επίφοδη πυκνότητα
έντρου του (το θύμα; άραγε ποιος;) α-
δώνεσαι ως τις λεπτότητες άκρες των
των του, ως την πλατωνική αίσθηση
ώπωσης της σκιάς τους στον τοίχο.
τά και άλλα, κατ' επιλογήν αυθαίρετη
οπικής απόλαυσης. Φεύγοντας, ας πα-
με την ουρά της γάτας της Άντζι Κα-

ρατζά, που ποζάρει με μια παμπόνηρη
αθωότητα, επιδεικνύοντας νωχελικά, ναρ-
κισσιστικά, ένα προς ένα, όλα τα χρώματα
της γούνας της. (Ρίχ' της γείτονα με τ' αερο-
δόλο!).

Και η συνειδητή πρόθεση;

Εν κατακλείδι: το ετερογενές στην ομάδα
των καλλιτεχνών που συνέθεσε η κ. Κοκκί-
νη, το ετερόκλητο στην επιλογή των υλικών,
στην κατεύθυνση των αισθητικών αναζητή-
σεων επιτυγχάνει μουσική πολυφωνία ή θό-
ρυδο οργανωμένο; Είναι το ζητούμενο. Για-

τί το έργο -ως γνωστόν- πηγαίνει πάντα
πέρα από το θέμα του, τη συνειδητή πρόθεση
του δημιουργού του.

Εντάξει κυρία Κοκκίνη. Κερδίσαμε στο
παιχνίδι μερικές γκαζές από τα παιδιά της
παρέας σας (χάσαμε μερικές δικές μας!).
Ευχαριστημένοι είμαστε. Όπως και τότε τον
καιρό των κοντών παντελονιών. Μόνο που
τότε δεν το λέγαμε «διαλεκτική», αυτό το
γυάλινο, χρωματιστό γκλιν - γκλαν μέσα στη
φουσκωμένη τσέπη μας που έσπρωχνε ζωη-
ρά, ρυθμικά εμπρός τις μύτες των παπου-
τσιών μας.

□

«Υπερασπιζόμαστε το δικαίωμα των ευαίσθητων να κάνουν την τέχνη τρόπο ζωής»

• Ο Γιώργος Κορδομενίδης, διευθυντής του περιοδικού *Εντευκτήριο*, μιλά στον ΑΝΤ1

Στο τρίτο μέρος της έρευνάς μας, απευθυνθήκαμε στον εκδότη και διευθυντή του περιοδικού *Εντευκτήριο*, που κυκλοφορεί στη Θεσσαλονίκη, τον Γιώργο Κορδομενίδη. Πρόθυμα δέχθηκε να μας απαντήσει (γραπτός, λόγω της απόστασης) σε μια σειρά ερωτήσεις, που επιχειρούν να αναδείξουν την ταυτότητα του εντύπου, το στίγμα του ανάμεσα σε αρκετά άλλα παρεμφερή έντυπα, την ιδιομορφία του να ασχολείται με το σύμπαν της τέχνης παρά τη θεσσαλονικιώτικη ταυτότητά του, τους λόγους που δεν το κατατάσσουν στα «μαζικά» περιοδικά αλλά το αναδεικνύουν σε εστία πολιτισμού...

ΑΝΤ1: Πότε, πώς και γιατί ξεκινήσατε το εγχείρημα του *Εντευκτηρίου*;

ΑΠ.: Αν ήθελα να ωραιοποιήσω εκ των υστέρων την πραγματικότητα, θα σας έλεγα πως το *Εντευκτήριο* εκδόθηκε για να συμβάλει σε τούτο ή σε κείνο, να προωθήσει αυτό ή το άλλο κ.τ.λ. Η αλήθεια είναι πως -δύσπιστος απέναντι στις ιεραποστολές- προχώρησα στην έκδοσή του επειδή χρειαζόμουν μια νέα, χάρτινη αυτή τη φορά (μετά από πολύχρονη καταφυγή στην παραγωγή ραδιοφωνικών εκπομπών), σχέδια για να αντιμετωπίσω τις «αναπηρίες» της ζωής μου. Πήρα τη «μοιραία» απόφαση, νομίζω, την άνοιξη του 1987. Λίγους μήνες νωρίτερα είχε βγει το *Πλανόδιον*, και μου είχε κάνει πολύ καλή εντύπωση η όλη σύλληψή του. Σκέφτηκα πως θα μπορούσα να δγάλω κάτι ανάλογο στη Θεσσαλονίκη που θα δημοσίευε κείμενα επιλεγμένα με αυστηρότητα και πολλά σχόλια για την πνευματική επικαιρότητα, τα νέα βιβλία κ.τ.λ.

Η *Διαγώνιος* (στην τελευταία περίοδο της οποίας είχα γνωρίσει τον Χριστιανόπουλο και είχα θητεύσει, γενικώς, κοντά του) είχε κλείσει πριν από λίγα χρόνια, ενώ μόλις είχαν κυκλοφορήσει το *Τράμ*, στην τρίτη του «διαδρομή», και ο *Παρατηρητής* - επομένως ήξερα αρκετά καλά τι ήθελα να κάνω και τι έπρεπε να αποφύγω σαν την Κόλαση.

ΑΝΤ1: Το γεγονός ότι το περιοδικό θα εκδιδόταν στη Θεσσαλονίκη, και όχι στο κέντρο -μολονότι οι αναζητήσεις σας και οι συνεργάτες σας δεν συναντώνται στα όρια της εντοπιότητας, ποιες δυσκολίες σας προκάλεσε και πώς τις παρακάμψατε;

ΑΠ.: Δεν έπαιξα ποτέ στο εμφύλιο παιχνίδι

Βορρά-Νότου, επομένως η απόσταση από το «κέντρο» δεν ήταν ένας παράγοντας που με απασχόλησε ιδιαίτερα. Άλλωστε, μάλλον δεν θα έπρεπε να καυχηθώ ότι σκέφτηκα ευθύς εξαρχής το ζήτημα σ' όλες του τις διαστάσεις... Δρω μάλλον παρορημητικά και προσαρμόζω, τελικά, τη στάση μου ανάλογα με την πορεία των πραγμάτων.

Για την έκδοση του πρώτου τεύχους είχα όλο τον καιρό μπροστά μου. Επομένως τα προβλήματα που δημιουργεί η γεωγραφική απόσταση από τον τόπο κατοικίας πολλών σταθερών ή

έκτακτων συνεργατών του *Εντευκτηρίου* δεν ήταν τόσο πιεστικά όσο αποδείχθηκαν στην συνέχεια. Τώρα, απλώς, ξέρω και λαμβάνω τα μέτρα μου.

ΑΝΤ1: Πού κατευθύνθηκαν οι προσανατολισμοί σας;

ΑΠ.: Το *Εντευκτήριο* ήθελε να είναι «περιοδικό γενικής παιδείας και πνευματικού προσανατολισμού». Γι' αυτό ακριβώς και στα 25 τεύχη του που έχουν κυκλοφορήσει μέχρι τώρα, δε περιορίζεται στη δημοσίευση λογοτεχνικών κειμένων αλλά φιλοξενεί πολλά και συνήθως εκτενή δοκίμια και μελέτες για ζητήματα λογοτεχνίας και τέχνης, κριτική βιβλίου και θεάτρου, ανταποκρίσεις από το εξωτερικό, παρουσιάσεις ζωγράφων, το ένθετο για τη δημιουργική φωτογραφία κ.ά.

Επίσης, το *Εντευκτήριο* δεν είναι «τοπικό» περιοδικό (είτε με την έννοια της συγκομιδής συνεργασιών είτε με την έννοια της αναγνωμότητάς του). Ακόμη, αντιμετωπίζει με προσοχή τα κείμενα νέων συγγραφέων, χωρίς όμως να θεωρεί πως οτιδήποτε έχει γραφεί από νέο συγγραφέα είναι, κατ' ανάγκην, δημοσιεύσιμο. Ο στόχος της προώθησης των νέων δημιουργιών

Αυτοί οι άξονες είχαν τεθεί από την αρχή και νομίζω ότι εξακολουθούν να ισχύουν και σήμερα.

«Ανοιχτό» περιοδικό

Το *Εντευκτήριο* υπήρξε εξαρχής «ανοιχτό» περιοδικό. Δεν ανήκε και δεν ανήκει σε καμία ομάδα, δεν είχε ούτε έχει σκοπό να προωθήσει κάποια λογοτεχνική ή καλλιτεχνική τάση

ος άλλων. Δεν αξιολογεί τους συνεργάτες βάσει του τόπου καταγωγής ή διαμονής, ούτε βάσει των ακαδημαϊκών ή άλλων των τους.

Π: Ποια είναι η ιδιαίτερη σχέση σας με τους συνεργούς της Θεσσαλονίκης; Πώς επιλέγετε κφραστεί μέσα από τις σελίδες του εντευκτηρίου;

.: Η Θεσσαλονίκη είναι ο φυσικός χώρος υ εκδίδεται το περιοδικό και το πνευματικό δυναμικό αποτελεί το άμεσο περιβάλλον *Εντευκτηρίου*. Είναι φυσικό να αντλεί από ; λογοτέχνες, τους δοκιμογράφους, τους επιστημακούς της Θεσσαλονίκης αρκετές εργασίες, παρακολουθώντας μήνα με το μή- η συγγραφική παραγωγή και την εκδοτική στηριότητα. Ωστόσο –κι αυτό δεν μου φαί- α αντιφατικό– δεν πιστεύω πως το περιοδι- ιρέπει να δίνει το προβάδισμα στους συγ- ρείς της Θεσσαλονίκης και, κατ' επέκτα- της μακεδονικής ενδοχώρας με μοναδικό ήριο την εντοπιότητα. Το ενδιαφέρον που ουσιάζουν οι προτεινόμενες συνεργασίες ιολουθεί να είναι ο βασικός –αν όχι και ο κλειστικός– παράγοντας για τη δημοσίευση ; κειμένου στο *Εντευκτήριο*.

Π: Υπάρχει κάποια παράδοση στα περιοδικά νη και τέχνης ή, προκειμένου για ένα νέο ίρημα, ξεκινά ο καθένας μόνος του;

.: Μπορώ να σας μιλήσω μόνο για την περι- ση του *Εντευκτηρίου*. Σχεδόν επί δέκα χρό- πριν δγάλω το *Εντευκτήριο* παρακολου- ασα με μανία τα ομόλογα περιοδικά, συνερ- ατηκα μάλιστα με μερικά από αυτά. Στη ρχεια της προετοιμασίας του πρώτου τεύ- ς μελέτησα διεξοδικά πολλά περιοδικά, μικρονα αλλά και μερικά από αυτά που έπα- να εκδίδονται εδώ και χρόνια. Στη διαμόρ- η της τελικής φυσιογνωμίας του *Εντευκτη- ήταν* πολύ χρήσιμες οι πολύωρες σχετικές ηήσεις που είχα με τον καλό μου φίλο και ομόμο συνεργάτη του περιοδικού, βιβλιογρά- αι ποιητή Δημήτρη Δασκαλόπουλο, καθώς με τον ποιητή και πεζογράφο Μανόλη Ξε- η, με τον οποίο είχαμε συζητήσει παλαιότε- την έκδοση ενός περιοδικού. Αργότερα, τα α και οι υποδείξεις στενών μου φίλων και οργατών του περιοδικού, όπως του Ντίνου πιανόπουλου, του Δ.Ν. Μαρωνίτη, της στασίας Πεπονή, του Σάκη Σερέφα, του ήτρη Δημητριάδη και του Πάνου Θεοδωρί- κόμη κι αν δεν τις ακολούθησα πάντοντε ολοκληρίαν ή κι αν μερικές φορές με έβρι- ντελώς αντίθετο– με βοήθησαν σε μικρές ή λύτερες διορθωτικές κινήσεις της φυσιο- ιας και των προσανατολισμών του *Εντευ- ίου*. Στην ίδια κατεύθυνση πολύτιμη υπήρ- συμβολή του αρχιτέκτονα Ιωάννη Επαμει- α που έχει τη γραφιστική επιμέλεια (και ρώς δεν περιορίζεται σ' αυτήν) του περιο- ο και των Εκδόσεων Εντευκτηρίου. Οφεί- ελος, πολλά στους δύο, διαδοχικά, τυπο- ους που ανέλαβαν την παραγωγή του πε- κού, τον Γιάννη Μουργκό και τον Θανάση ντζή, καθώς και στον Αρνάλντο Τροϊάνι, πελιέ του οποίου γίνονται τα φιλμ και το ζ. Και οι τρεις τους είχαν το περιοδικό ς επαγγελματική τους ενασχόληση αλλά χείρημα που άξιζε να το υποστηρίξουν.

Ζητούμενο, η ταυτότητα

ΑΝΤΙ: Μπορεί ένα σοβαρό, έγκριτο και σαφώς προσανατολισμένο έντυπο λόγου και τέχνης να βγαίνει από κάποιο εκδοτικό συγκρότημα ή πρέπει να αποτελεί υπόθεση «παιδιών φανατικών για γράμματα», που έχουν συνυφάνει τη λογοτεχνία και τις τέχνες, γενικότερα, με τη ζωή τους;

ΑΠ.: Η καταφατική μου απάντηση στο δεύτερο σκέλος της ερώτησης είναι αυτονόητη. Όσον αφορά το πρώτο, νομίζω ότι σε μια τέτοια περίπτωση το κρίσιμο και καθοριστικό στοι- χείο δεν είναι ο εκδότης αλλά ο διευθυντής του περιοδικού. Επικαλούμαι το παράδειγμα του περιοδικού *Εποχές*, που εξέδιδε, πριν από τη δικτατορία, το συγκρότημα Λαμπράκη με διευ- θυντή τον Άγγελο Τερζάκη· επίσης, το *Τέταρ- το*, του αλήστου μνήμης Κοσκωτά, που όμως διηύθυνε ο Μάνος Χατζιδάκις. Αλλιώς, ο με- γαλύτερος κίνδυνος που βλέπω να απειλεί ένα περιοδικό που βγάζει κάποιος εκδότης (είτε συνταγματάρχης είτε όχι, αλλά χωρίς εμπνευ- σμένο διευθυντή) είναι η έλλειψη φυσιογνω- μίας, χαρακτήρα, ταυτότητας... Από την άλλη, τέτοια χαρακτηριστικά ενδεχομένως να μη δια- θέτει ούτε ένα περιοδικό που το βγάζουν «παι- διά φανατικά για γράμματα», όπως λέτε...

ΑΝΤΙ: Καλύπτετε ουσιαστική ανάγκη της κοινωνίας με την έκδοση του *Εντευκτηρίου* ή, απλώς, απευθύνεστε σε έναν περιορισμένο κύκλο «ειδημόνων»;

ΑΠ.: Παλαιότερα, μου άρεσε να λέω πως θεω- ρώ το *Εντευκτήριο* «λαϊκό» περιοδικό, με την έννοια πως τα περισσότερα από τα κείμενα που δημοσιεύει είναι προσιτά σ' ό,τι ονομάζουμε «μέσης» παιδείας αναγνώστη. Δεν το ισχυρίζο- μαι με την ίδια ένταση τώρα, αλλά και δεν νομίζω ότι οι επιλογές του περιοδικού το κά- νουν να απευθύνεται σ' ένα περιορισμένο και ειδικό κοινό. Υπάρχει η προκατάληψη, εδραιωμένη και μεταξύ ανθρώπων που διαβά- ζουν, γενικώς, ότι αυτά τα περιοδικά είναι μια μειοψηφία «διανοουμένων και διανοουμενίζο- ντων» (προσπαθώ να αποφύγω τη λέξη κουλ- τουριάρηδες). Δεν ξέω αν το *Εντευκτήριο* συ- νέτεινε, σε οσοδήποτε μικρό βαθμό, στην άρση αυτής της παρεξήγησης, ελπίζω να μην την επέτεινε πάντως.

Εκείνο που με συγκινεί είναι το διαρκές εν- διαφέρον των αναγνωστών του περιοδικού, έξι και πλέον χρόνια τώρα. Δεν είδα ουρές φίλων του *Εντευκτηρίου* έξω από τα κεντρικά βιβλι- πωλεία της Θεσσαλονίκης, να περιμένουν να αγοράσουν το νέο τεύχος του, αλλά με ενθαρ- ρύνουν οι, μετρημένες έστω, κάθε φορά, ερω- τήσεις αναγνωστών (όχι συνεργατών) για το χρόνο έκδοσης του επόμενου τεύχους ή για τα περιεχόμενά του, με τρόπο που δείχνει πως εκφράζει μια συμπαθητική αδημονία κι όχι μια απλή φιλοφρόνηση.

ΑΝΤΙ: Πώς οργανώνετε την ύλη του *Εντευκτηρίου* και ποιους στόχους έχετε ως περιοδικό λόγου και τέχνης;

ΑΠ.: Βασικό χαρακτηριστικό του *Εντευκτη- ρίου*, από το πρώτο κιόλας τεύχος, ήταν η πα- ρουσίαση μικρών αφιερωμάτων σε πρόσωπα ή θέματα της λογοτεχνίας και της τέχνης («Σελί- δες για τη φυλακή», «Σελίδες για τον Γιώργο

Ιωάννου», για τον Μανόλη Αναγνωστάκη και τη λογοτεχνία των νέγων, την Άλκη Κυριακί- δου - Νέστορος, τον Νίκο Αλέξη Ασλάνογλου και τον Παύλο Ζάννα, τη σύγχρονη κινεζική λογοτεχνία και τον Τόλη Καζαντζή). Προσπα- θούμε κάθε φορά που υπάρχει μικρό αφιέρωμα να μην εξοβελίζεται η υπόλοιπη ύλη, αλλοιώνο- ντας τη φυσιογνωμία του περιοδικού. Μόνο στη περίπτωση του πρόσφατου αφιερώματος στον Οδυσσέα Ελύτη καταστρατηγήθηκε η αρ- χή αυτή και του αφιερώθηκε σχεδόν ολόκληρο το τεύχος. Η υπόλοιπη ύλη κάθε τεύχους προσ- παθεί να τηρεί ισορροπίες και αναλογίες ανά- μεσα στην ελληνική και την ξένη λογοτεχνία, ανάμεσα στην πεζογραφία και την ποίηση, το δοκίμιο και τη βιβλιοκριτική, τους δοκίμους συγγραφείς και τους νέους δημιουργούς. Ρί- χνουμε κλεφτές ματιές στον κινηματογράφο, τα εικαστικά, τη μουσική. Βάζουμε κι ένα ένθετο με φωτογραφίες, που το επιμελείται ο Άρις Γεωργίου.

Στόχος μας είναι η δημοσίευση κειμένων, που κατά τη γνώμη μας, παρουσιάζουν ενδια- φέρον και διαθέτουν ποιότητα, έτσι όπως την αντιλαμβανόμαστε στο *Εντευκτήριο*. Το περιο- δικό επιδιώκει να παίρνει θέση (με σχόλια είτε της Σύνταξης είτε συνεργατών του) σε ζητήμα- τα της πνευματικής μας ζωής, χωρίς όμως να διεκδικεί ρόλο τιμητή και εισαγγελέα των πνευ- ματικών ηθών.

ΑΝΤΙ: Εντοπίζετε συγγένειες με άλλα έντυπα ή κινείστε στον αντίποδά τους;

ΑΠ.: Προφανώς υπάρχουν κοινά στοιχεία ανάμεσα στο *Εντευκτήριο* και τα άλλα ομοειδή περιοδικά. Υπάρχουν και διαφορές, αλλά προ- τιμώ να αφήσω τον εντοπισμό τους στην παρα- τηρητικότητα των αναγνωστών. Σε ό,τι με αφο- ρά προσπαθώ να διδάσκομαι όχι μόνο από τα δικά μου λάθη και παθήματα, αλλά και από τις πράξεις και τις παραλείψεις ανάλογων εντύ- πων.

Η τέχνη, τρόπος ζωής

ΑΝΤΙ: Στον ολόενα και διευρυνόμενο χώρο των ΜΜΕ, τι μερίδιο διεκδικείτε και πώς υπερασπίζεστε, εν μέσω καταϊγισμού πληροφοριών, την ιδιαιτερότητά σας;

ΑΠ.: Το *Εντευκτήριο* δεν είναι περιοδικό που παρέχει πρωτογενή πληροφόρηση ούτε διεκδι- κεί χώρο μεταξύ των «μαζικών» περιοδικών. Με την έκδοσή του υπερασπίζεται, όπως και όσο μπορεί, το δικαίωμα του ευαίσθητου αν-θρώπου να κάνει την τέχνη τρόπο ζωής και όχι συμπλήρωμά της. Υπερασπίζεται το δικαίωμα της επικοινωνίας ανάμεσα σε ανθρώπους με κοινά ενδιαφέροντα και αγωνίες, σε μια εποχή που τα λεγόμενα ΜΜΕ επιχειρούν –και δυστυ- χώς, συχνά, το κατορθώνουν– να επιβάλλουν δικούς τους κώδικες αξιών και δικά τους πρό- τυπα ζωής. Θα ήθελα να πιστεύω ότι περιοδικά όπως το *Εντευκτήριο* παίζουν το ρόλο «παρα- σίτων» και «παρεμβολών» στις συχνότητες των ΜΜΕ –και, προς λύπην μου, θυμάμαι το ανέκ- δοτο με το κουνούπι και τον ελέφαντα.

Τη συνέντευξη πήρε
ο Ηλίας Κανέλλης

ΣΠΙΤΙΑ ΠΟΥ ΖΟΥΝ

Τα σπίτια που ζήσαμε δεν έμειναν ποτέ έτσι όπως γεννήθηκαν. Σήμερα έχουν μεταμορφωθεί σε κάτι άλλο. Έκλεισαν ή σώπασαν...

στη μνήμη της κυρίας Φ.

ΤΑ ΣΠΙΤΙΑ που ζήσαμε, αυτά δεν έμειναν ποτέ έτσι όπως γεννήθηκαν. Όπως δηλαδή πρωχτίστηκαν, φρεσκοβαμμένα, κατακαίνουργια και αφιλόξενα, χωρίς ακόμα κουρτίνες και τρύπες καρφιών στους τοίχους, που σου ζητούσαν να τα ζεστάνεις. Ύστερα, τόσα μεσολάβησαν. Από τους διαδρόμους τους κυκλοφόρησαν και μέσα στα δωμάτιά τους απλώθηκαν σε επάλληλα στρώματα πολλές ζωές. Που μπλέχτηκαν σηκώνοντας σκόνη και γεμίζοντας φωνές τον αέρα, ώσπου μετά χάθηκαν η μία μετά την άλλη. Εκ των υστέρων, όλα εκείνα δείχνουν πως κράτησαν λίγες στιγμές. Η μνήμη σαν μεγάλος τηλεσκοπικός φακός εκμηδένισε τις χρονικές αποστάσεις.

Έφτασαν έτσι τα σπίτια στο σήμερα. Στο μεταξύ είχαν μεταμορφωθεί σε κάτι άλλο. Έκλεισαν, αφήνοντας περιστασιακά κάποιο παράθυρο ανοιχτό. Σώπασαν, με εξαίρεση το κουδούνισμα του ταχυδρόμου-προπομπού. Μέσα στα άδεια από ανθρώπους δωμάτια, ήρθαν σιγά σιγά και διευθετήθηκαν έπιπλα λεηλατημένα από αλλού και αντικείμενα σήμερα αχρηστεμένα αλλά τόσο φορτωμένα με ιστορίες. Για να περπατήσεις εκεί μέσα έπρεπε να μετρήσεις τα δήματά σου αργά και να χαϊδεύεις με το μάτι κάθε τι που έδλεπες. Άλλωστε αυτή είναι η πραγματική αιτία που έμπαινες

εκεί μέσα. Έτσι συνομιλούσες με τα πάντα, διαλέγοντας κάθε φορά αν θα ήταν μια φωτογραφία ή μια παλιά πιατέλα, η φαγωμένη άκρη του χαλιού ή ένας λεκές που δεν έφυγε ποτέ.

Και έμειναν αμήχανα κλειστά με ένα καντήλι να καίει κάπου μέρα-νύχτα, μια τηλεόραση να παρακολουθεί τα νέα των 6 και των 9 μ.μ. και τα αργά δήματα της μοναξιάς.

Τα περισσότερα δωμάτια είχαν έτσι σφραγιστεί μέσα στις αναμνήσεις τους, αφόρητα φορτωμένα με όσα κανείς βλέπει και όσα δεν βλέπει πια. Με όλους τους παλιούς τρόμους, με τα πιο πρόσφατα φαντάσματα, με ξεκάρφωτες φράσεις που ειπώθηκαν σε εκείνο ακριβώς το σημείο και όχι στο άλλο, με το φως του ήλιου που άλλοτε έκανε την καθημερινή τροχιά του. Πού να είχε φανταστεί κάτι τέτοιο εκείνος ο μικρο-απατεώνας εργολάβος που πούλαγε τότε τα διαμερίσματα, κοιτάντως πώς να κλέψει στα τετραγωνικά και στα ποσοστά των κοινοχρήστων. Αλλά τι σημασία θα είχε. Και εκείνου η σειρά είχε έρθει από καιρό, θα χτίζει τώρα αυθαίρετα στον Παράδεισο.

Λιγότεψε ο λόγος της αρχιτεκτονικής εδώ μέσα. Μόλις διακρίνεται. Τη θέση της πήρε αυτό το παχύ στρώμα της περασμένης ζωής, που περπατάς πάνω του όπως σε πεσμένα φύλλα. Τα ακούς να θροΐζουν, περιεργάζεσαι τα τυχαία τους σχήματα, το βάδισμά σου έχει πια άλλο νόημα. Μπορεί, ποιος ξέρει, η αρχιτεκτονική να είναι το χώμα από κάτω. Θα είναι πάντα εκεί αλλά η ύπαρξή της δεν έχει πια κανένα ενδιαφέρον. Οι σκιές, οι σιωπές, οι πόρτες που σπάνια πια ανοίγουν – να τι σε κρατάει αιχμάλωτο. Κάθε φορά, χωρίς ποτέ να βαρεθείς, αφήνεις στις οξυμένες αισθήσεις σου. Να θυμά-

Είναι η μοίρα. Ακόμα και τα πιο όμορφα σπίτια, κάποτε θα επιστρέψουν στη σκόνη

σαι. Τα σπίτια τότε σε δέχονται στοργικά στην αγκαλιά τους και σου μιλούν με την άλλη γλώσσα, την ερμητική της προσωπικής ζωής που μοιράζεσαι μόνο με τον εαυτό σου.

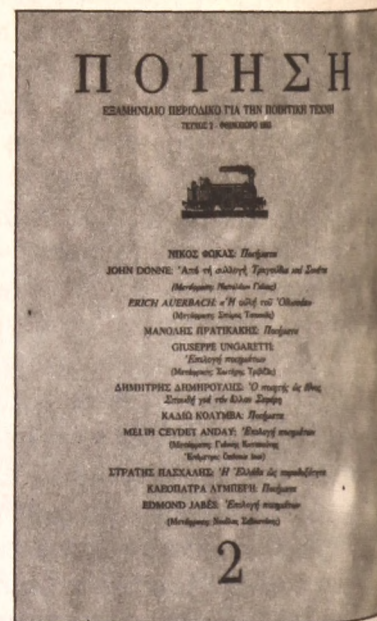
Η αρχιτεκτονική, όπως τη μαθαίνουμε και την ασκούμε, έχει έναν αναγκαστικά δημόσιο χαρακτήρα. Είναι στραμμένη αναγκαστικά προς τα έξω. Το εσωτερικό της, ως μεταφορά του περιεχομένου της, μας απασχολεί μόνο σαν μια αφηρημένη σύνθεση που θα μπορούσε να είναι οτιδήποτε, από μια «μάνταλα» ως ένα αραβούργημα. Η αρχιτεκτονική έχει πρόσωπο γιατί πρέπει να σχεδιαστεί, να χτιστεί, να φωτογραφηθεί. Στηρίζεται πάνω στις πιο απλοϊκές παραδοχές για το πως ο χώρος υποθάλλει τη ζωή μέσα του. Η ζωή όμως αχρηστεύει αυτή την αρχιτεκτονική γιατί την υπερβαίνει.

Τα σπίτια που ζουν δεν έχουν να κάνουν τίποτα μαζί της. Την αφήνουν να ζητιανεύει στο κατώφλι τους, με τα λαμπερά της λευκώματα από πρότυπα, με τις εφιαλτικές φαντασιώσεις της. Στη θέση της έχει θρονιαστεί για πάντα πια η μνήμη, η μόνη που μπορεί να εξουσιάζει τα όνειρά μας. Και δεν έχει καμιά απολύτως σημασία αν τα σπίτια αυτά αύριο πάνθουν να υπάρχουν. Έτσι ταπεινά και ουδέτερα που μοιάζουν απέξω, δε θα συγκινή-

σουν ασφαλώς κανέναν από τους ένθερμους προστάτες της αρχιτεκτονικής μας κληρονομιάς. Οπότε θα συληθούν σύμφωνα με τους πάντα δίκαιους νόμους της φύσης, γιατί έχουν από καιρό πάψει να είναι έργα ανθρώπινης τέχνης, και αγγίζουν την αιωνιότητα από άλλα μονοπάτια. Με το να επιστρέψουν στη σκόνη.

Δημήτρης Φιλίππης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 2ο ΤΕΥΧΟΣ

2

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
Ασκληπιοῦ 6, Αθήνα 106 80 τηλ. 36396

Τα όρια του ρεαλισμού

Κώστας Λογαράς, *Παλιές αμαρτίες*. Εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα, 1993.

Ο αφηγήματα συνιστούν το βιβλίο του Κώστα Λογαρά, εκ των οποίων το πιο σύντομο δίνει και τίτλο του βιβλίου, ενώ το δεύτερο, *Τα δυο της δάχτυλα*, αγγίζει μέγεθος νουβέλας. Και τα δύο άσπονδοι στο χώρο της ρεαλιστικής αφήγησης συμβάντων, περιριών μιας ζωής, με τη διαφορά ότι το μεν πρώτο επικεντρώνεται σε ένα συγκεκριμένο γεγονός, το οποίο και καταγράφει, ενώ το δεύτερο περικλείει στις γραμμές του μια ολοκληρωτή ζωή, πράγμα που του επιτρέπει και η έκτασή του, ξεπερνώντας έτσι την κλασική λειτουργία του διηγήματος ως αποκαλυπτικού, μέσα στην οικειότητα του λόγου του, μιας «στιγμής», όπως παραπληρητικά δηλώνει το οπισθόφυλλο. Στην πραγματικότητα, στο δεύτερο αυτό αφήγημα, έχουμε μια γραμμική αφήγηση της ιστορίας μιας οικογένειας που δίνεται μέσα από την πρωτοπρόσωπη φωνή του γιού, αλλά ακολουθώντας κυρίως την οπτική μητέρα. Δεν λείπει, φυσικά, η προσοδήτηση της οπτικής αυτής, αλλά μόνον έμμεσα, αφού οι επαραιτολογήσεις της, μέσα πάντοτε στο ρεαλιστικό πλαίσιο στο

οποίο επέλεξε να κινείται ο αφηγητής, λείπουν. Μένει, έτσι, μια θελκτική διήγηση ιστορίας που πολλά οφείλει σ' έναν σωστά οργανωμένο και ρέοντα λόγο, απομμητικό του πραγματικού με λαϊκές καταβολές, κάτι που τον κάνει αληθοφανέστερο. Εκείνο που λείπει, όμως, από το αφήγημα, είναι η αναμενόμενη έκπληξη, κάποια ανατροπή που να δικαιολογεί όλες αυτές τις λεπτομερείς περιγραφές, πέρα φυσικά από αυτή καθαυτή την αντιστροφή των ρόλων θύτη / θύμα, αναμενόμενη και προβλεπόμενη, λόγω των ενδείξεων που εξ αρχής παρέχει ο αφηγητής στον αναγνώστη, αλλά παρ' όλα αυτά κι αυτή ακόμη δείχνει ατελής. Μοιάζει, έτσι, η ελλειπτικότητα, που δικαιολογείται από τη συντομία του διηγήματος, να χρησιμεύει, εδώ, μόνο για να υπερκαλύψει κάποιες αδυναμίες της αφηγούμενης ιστορίας και όχι ως τεχνική επιλογή.

Επιπλέον, και τα δύο πεζογραφήματα δίνουν την εντύπωση να στερούνται ενός κεντρικού ευρήματος, γύρω από το οποίο υφαίνεται η ιστορία τους. Στις *Παλιές αμαρτίες*, το συμβάν (το αφροδισιο νόσημα) που θα οδηγήσει στην ηθικοπλαστικού χαρακτήρα εξέλιξη, υπερτονίζεται περιγραφικά ως κεντρικό σημείο του διηγήματος για να περάσει στη συνέχεια σε

ανύπαρκτο πρόβλημα, αφού το κέντρο δάρους μετατοπίζεται αλλού. Έτσι, τα διαφορετικά επίπεδα μοιάζουν άνισα κατανεμημένα, ενώ η αφήγηση κλείνει με την αίσθηση του ανολοκλήρωτου και αυτό που φαίνεται πως ήταν το κυρίως θέμα και αφορμή εκκίνησης της διήγησης, με άλλα λόγια η αρχική προθετικότητα του αφηγητή, τελικά να μοιάζει εμβόλιμη ιστορία. Παρόμοια αναντιστοιχία σημειώνεται και στο δεύτερο κείμενο, όπου οι λεπτομερείς περιγραφές, αλλά και οι επαναλήψεις δημιουργούν διάχυση της ιστορίας, ακυρώνοντας εν μέρει το βασικό ζητούμενο. Μένει οπωσδήποτε μια αναμφισβήτητη ικανότητα ρυθμικής αφήγησης, επιτυχών περασμάτων από τον αναφερόμενο στον αφηγηματοποιημένο λόγο, η ζωντάνια και η αμεσότητα της διήγησης, ικανότητες όμως που αν δεν παραμένουν ελέγξιμες από τον γράφοντα μπορεί να παρασύρουν σε μία ευχάριστη ανάγνωση ενός κειμένου που η απόλαυσή του να εκπνέει με την ολοκλήρωσή του, χωρίς την ανάγκη επαναφοράς σε αυτό. Αναρωτιέμαι αν η ρεαλιστική αφήγηση μπορεί, ακόμη σήμερα, να αυτοπεριορίζεται σε τούτο μόνο το ζητούμενο μιας πρόσκαιρης τέρψης.

Δημήτρης Τσατσούλης

«Σπουδή: Η Αρσινόη, δεν ευνώνει/το πλήθος/ Η Αρσινόη είναι μόνο πέντε χρόνων/ Η Αρσινόη δεν ευνώνει το πλήθος/μες στην επιτύμβια στήλη/τα χεράκια της τ' απλώνει/ Η ορμή της όλο κλείνει/ μέσα στο νωπό πηλό./ το αντίγραφο να πιάσει /νεκρικό χαιρετισμό/δ' αλλότριο σκοπό.»
Μαριάννα Σπανάκη, *Το μπλε της Δίκτης*, Ηράκλειο 1989.

Τα ωραία ποιήματα μοιάζουν συχνά με επιτύμβιες πλάκες, που μπορείς να παρατηρείς την ομορφιά τους περισσότερο παρά το πένθος που περικλείουν.

Υποδειγματικές είναι οι εκδόσεις που κάνει ο νέος εκδοτικός οίκος «Το ροδακίό» (νέος, δηλαδή ως όνομα, γιατί η Τζούλια Τσακίρη έχει μακρά και σημαντική ιστορία στην παραγωγή του βιβλίου): εξαιρετικές επιλογές κειμένων, μεταφράσεις που αν δεν είναι καινούργιες, έρχονται να ξαναδώσουν πνοή σε παλαιότερες καλές μεταφραστικές εργασίες που ήταν δυσπρόσιτες, καθώς είχαν κυκλοφορήσει σε ελάχιστα αντίτυπα εκτός εμπορίου· παράδειγμα οι μεταφράσεις του Δημητρίου Στ. Δήμου που μας προσφέρουν σήμερα μια δυνατότητα να διαβάσουμε ή/και να ξαναδιαβάσουμε το βιβλίο του Ράινερ Μαρία Ρίλκε, *Οι σημειώσεις του Μάλτε Λάουριντς Μπρίγκε* και *τις Ποιήσεις του Γκέοργκ Τρακλ*.

Φύλλα περιοδικά, όπως η τριμηνιαία έκδοση *Εν Σητεία* (Βίτ. Κορνάρου 128, Σητεία 72300) προκαλούν αισιοδοξία

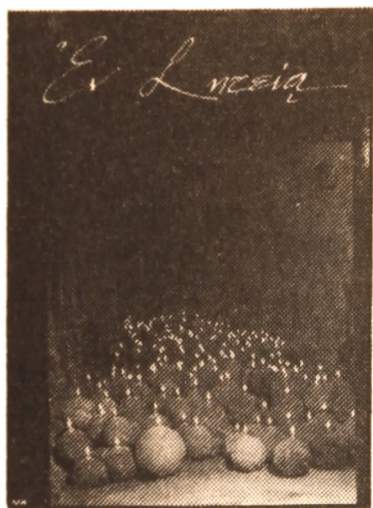
Παρουσιάζοντας τον Μοντεσκιέ

Μοντεσκιέ - Επιλογή από το έργο του, Μτφ. Γ.Δ. Ζιούτος, Αθήνα, Σύγχρονη Εποχή, 1993.

Η ΑΡΟΥΣΑ έκδοση της Σύγχρονης Εποχής καλύπτει ένα τεράστιο έργο στην ελληνική βιβλιογραφία: ο Μοντεσκιέ είναι ελάχιστα γνωστός μέσα από ελληνικές μεταφράσεις, υπάρχουν περίπου εφτά εκδόσεις του από το 1795 ως σήμερα ελληνικά, εκ των οποίων οι

τρεις είναι *Περσικές επιστολές*. Εκτός αυτού οι υπάρχουσες μεταφράσεις επιδέχονται πολλές παρατηρήσεις. Είναι λοιπόν πολύ σημαντικό το γεγονός ότι κρατάμε στα χέρια μας μια Επιλογή του έργου του σε δόκιμη μετάφραση, η οποία επιτρέπει, με τη διάρθρωση και τη λογική της, ακόμα και στον ανυποψίαστο σχετικά αναγνώστη να προσπελάσει τη σκέψη του μεγάλου στοχαστή.

Ο Μοντεσκιέ είναι από τις σημαντικότερες μορφές του ευρωπαϊκού διαφωτισμού. Μπορεί να έχει γράψει ένα μόνο λήμμα στην Εγκυκλοπαίδεια, το «Περί γούστου» όμως η Εγκυκλοπαίδεια διαρκώς τον «αντιγράφει»! Θεμελιωτές μαζί με τον Λοκ και το Ρουσσό της πολιτικής επιστήμης στον αιώνα των Φώτων, είναι ο πρώτος που εισάγει τη νέα επιστημονική μέθοδο, την επαγωγική, στη μελέτη της

στον χαρτοκόπτη: οικολογική συνείδηση· σεβασμός της ιστορίας και του πολιτισμού· πολίτες σε εγρήγορση. Κρατώ στα χέρια μου το τεύχος 9 (Δεκέμβριος 1993) και διαπιστώνω ότι είναι απαιτητικοί πρωτίστως από τον εαυτό τους (και δεν ακολουθούν τη συνήθη πρακτική να απαιτούν μόνο από τους άλλους!). Διαπιστώνω όχι μόνο την επιδίωξη για μια αρμονική συνύπαρξη της φύσης με το χτισμένο περιβάλλον, αλλά και την προσπάθεια να ασκήσουν τον κοινωνικό έλεγχο που τους ανήκει. Τρίτος χρόνος κυκλοφορίας με νέα πρόσωπα, αλλά το ίδιο ανοιχτό βλέμμα προς την κοινωνία και τα προβλήματά της.

Χωρίς να κρύβουμε την έκπληξή μας, παρατηρούμε πως τον τελευταίο καιρό, όλο και πιο συχνά, αντικρίζουμε γιαπωνέζικα ονόματα στα ράφια των βιβλιοπωλείων. Ένας από τους πιο γνωστούς είναι ο Τανιζάκι και μια καλή εισαγωγή στο έργο του είναι *Το πορτρέτο της Σούνκιν* και άλλες ιστορίες (εκδ. Καστανιώτη, μετάφραση: Έφη Πολυτίμου, 1993). Αξίζει μια δοκιμή!

Ψάχνοντας, ψάχνοντας, βρίσκεις· λ.χ. μια καλή μετάφραση, ένα ωραίο

πολιτικής θεωρίας με το *Πνεύμα των νόμων*, το 1748. Αριστοκράτης, μορφωμένος, κοσμογυρισμένος, παρ' ολίγον διπλωμάτης, με σοβαρή επιστημονική κατάρτιση, ο Μοντεσκιέ δεν πραγματοποιεί την είσοδό του στο χώρο των γραμμάτων και των τεχνών με τις *Περσικές Επιστολές*, μ' αυτές όμως καθιερώνεται και μπαίνει πια στα σαλόνια -τα περίφημα λογοτεχνικά σαλόνια- της εποχής.

Από τη σάτιρα των ηθών και των θεσμών των *Επιστολών*, ο Μοντεσκιέ περνάει στο δοκιμακό ύφος με τους *Στοχασμούς*, και στο πολιτικό δοκίμιο με το *Πνεύμα των νόμων* -χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν ενδιάμεσες δημοσιεύσεις του. Όμως το έργο του χαρακτηρίζεται από μια βαθύτερη ενότητα: όλα του τα βιβλία τείνουν προς το *Πνεύμα των νόμων*, όπου με συγκριτική μελέτη των θεσμών από την αρχαιότητα ως την εποχή του, ορίζει τους νόμους ως γεννήματα της εκάστοτε ιστορικής εποχής και εκθέτει την περίφημη αρχή - παλλαδίου των δημοκρατικών ελευθεριών, την αρχή της διάκρισης των εξουσιών. Οι *Στοχασμοί* αποτελούν ένα κεφάλαιο του *Πνεύματος των νόμων*, που δημοσιεύτηκε χωριστά λόγω της έκτασής του. Οι *Ταξιδιωτικές* του σημειώσεις αποτελούσαν ντοκουμέντα στα οποία βασίστηκε το *Πνεύμα των νόμων* και ακόμα και στις *Περσικές επιστολές*, το κεφάλαιο των Τρωγλοδυτών πραγματεύεται την ανωτερότητα του δημοκρατικού καθεστώτος.

Ο Μοντεσκιέ επιτελεί, από τις *Περσικές επιστολές* ακόμα, όπως λέει ο Ρ. Καγιουά, μια «κοινωνιολογική επανάσταση»: προσποιείται ότι ο κόσμος στον οποίο ζει του είναι ξένος, ότι τον βλέπει για πρώτη φορά, κι έτσι μπορεί καλύτερα να τον παρατηρήσει και να

τον αναλύσει. Συγγραφέας ιδιαίτερα πνευματώδης, με λογοτεχνικές φιλοδοξίες, δημιουργεί ένα έργο δύσκολο όσο κι ενδιαφέρον, το οποίο έχει ερμηνευτεί ποικιλοτρόπως. Άλλοι υποστηρίζουν ότι ο Μοντεσκιέ υπήρξε προπύργιο δημοκρατικότητας για την εποχή του, άλλοι ότι είναι αντιδραστικός, ένας αριστοκράτης που αντιστεκόταν στη γέννηση του νέου κράτους, άλλοι επιχειρούν πιο σύνθετες αναλύσεις. Αρκεί ν' αναφέρουμε ορισμένα ονόματα, όπως του Γκαροντί, του Αλτουσέρ, του Σταρομπενσκι, για να καταλάβουμε τον αντίκτυπο του έργου του στην εποχή μας.

Ας έρθουμε όμως πιο συγκεκριμένα στην έκδοση, η οποία βασίζεται σε μια δουλειά του Γ.Δ. Ζιούτου που προοριζόταν για τις εκδόσεις του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών επί Οκτάβ Μερλιέ. Για τη μετάφραση των κειμένων θα πούμε μόνο ότι κρατάνε όλη τη ζωντάνια τους και ότι η γλώσσα είναι το ίδιο αποτελεσματική και εύστοχη σήμερα όσο και πριν από σαράντα χρόνια. Αξίζει όμως να σταθούμε λίγο στην επιλογή των κειμένων: ο Γ.Δ. Ζιούτος θεωρεί τον Μοντεσκιέ

-και συμφωνούμε μαζί του- ως έναν από τους πιο προοδευτικούς διανοητές της εποχής του, κι αυτό το στοιχείο προσπαθεί να αναδείξει μέσα από την επιλογή του, η οποία όμως έχει το επιπλέον προσόν ότι εκθέτει τη σκέψη του Μοντεσκιέ στην εξέλιξή της. Τον ίδιο στόχο εξυπηρετούν και τα άρθρα του, που παρατίθενται στο τέλος, ως αντιστάθμισμα στην εισαγωγή που ο θάνατος τον εμπόδισε να ολοκληρώσει. Η συστηματική ενσχόληση του Ζιούτου με το αντικείμενό του και η αγάπη ακόμα με την οποία προσεγγίζει το έργο του Μοντεσκιέ γίνεται διαρκώς ολοφάνερη, ενώ η εργοβιογραφία, με την οποία ο εκδοτικός οίκος πολύ σωστά συμπλήρωσε την έκδοση, είναι σχετικά πλήρης. Να σημειώσουμε ωστόσο ότι αποδίδει λαθησμένα ορισμένα έργα, όπως για παράδειγμα την *Défense de l'esprit de la loi*, ως *Άρνηση του Πνεύματος των νόμων*, αντί για *Υπεράσπιση του Πνεύματος των νόμων*. Λαθάκια - παραδρομές ίσως που δεν έχουν σχέση με τη συνολική ποιότητα της έκδοσης, η οποία είναι αδιαμφισβήτητη.

Τίτικα Δημητρούλια

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΣΚΙΕ

1. Έρευνα περί προόδου και πτώσεως των Ρωμαίων, συντεθείσα παρά του Μοντεσκιού, μεταφρασθείσα εκ της γαλλικής διαλέκτου, Λειψία, 1795.
2. Επιστολαί περσικαί του Μοντεσκιέ μεταφρασθείσας και εκδοθείσας υπό Ν.Π., εκδόσεις Νεοκλή Παπάζογλου, Σμύρνη, 1836.
3. Ο ναός του έρωτος. Αρσάκης και Ισμήνη, μτφ. Κ. Πρασά, εκδ. Μ. Ζηγάκου, 1922.
4. Περσικά γράμματα, μτφ. Π. Βλαστός, εκδ. Άγκυρα, 1925.
5. Διατριβή περί της πολιτικής των Ρωμαίων εν τη θρησκεία, μτφ. Γ. Τουρλίδης, 1967.
6. Περσικά γράμματα, μτφ. Κ. Μετρινός. Εκδ. Αναγνωστίδης, 1969.
7. Το πνεύμα των νόμων, μτφ. Γρ. Λιονής, εκδ. Αναγνωστίδης, 1971-1972.

Σχέση αιτίας και αποτελέσματος

Ερμηνεία και υπερερμηνεία - Umberto Eco με τους Stefan Collini, Richard Rorty, Jonathan Culler, Christine Brooke - Rose), μετάφραση Αναστασία Παπακωνσταντίνου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1993

Η ερμηνεία είναι η ίδια η επιστημονική εξήγηση στον τομέα των επιστημών του ανθρώπου, ιδωμέ-

νη στα πλαίσια των επιταγών του δέοντος, δηλαδή της ανθρώπινης ελευθερίας.

Η αιτιότητα είναι το αντικείμενο της επιστήμης. Αλλά ποια αιτιότητα; Η αιτιακή σχέση για τον Hobs θεμελιώνεται α priori λογικά· από την περιγραφή μιας αιτίας συμπεραίνουμε παραγωγικά τα αποτελέσματά της. Αιτία και αποτελέσματα σχετίζονται εννοιακά. Για

τον Hobs η αιτία δεν είναι από τους «αιτιακούς παράγοντες» που το υπόλοιπο για τους σύγχρονους εναπόκειται στις «κανονικές συνθήκες». Ο Hobs δεν δέχεται την τύπου Hume κανονικότητα στην ορισμό της αιτίας του στο De corpe, αλλά την πλήρη αιτία, δηλαδή τους ικανούς και αναγκαίους παράγοντες για την παραγωγή αποτελέσματος.

σχέση αιτίας και αποτελέσματος δεν είναι τυχαία. Μετά τον Ηυρς τους σύγχρονους, η θεωρού- τυχειότητα της σχέσης αιτίας αποτελέσματος, ακριδώς επει- κλαμβάνεται ως μη θεμελιού- λογικά, καλύπτεται από την νικότητα - νόμο των υπό πα- ρρηση φαινομένων.

τ' αυτήν την έννοια, εξήγηση ερμηνεία δεν απέχουν λογικά ταυτίζονται. Η υπερερμη- βασίζεται ακριδώς στην σχέ- εξήγησης και ερμηνείας, η α επιτρέπεται να υπάρχει λό- ης μη παραδοχής της χομπσια- τύπου πλήρους αιτίας.

πρόθεση του Eco είναι σαφώς η δεχθεί την υπερερμηνεία η γράφει φαινομενικά ερμητι- σαφώς καταφερόμενα ενα- του ερμισμού, για να προα- ει ακριδώς το περιεχόμενο. διάκριση ανάμεσα σε μορφή περιεχόμενο, διάκριση που ρείται από καιρό «ξεχασμένη», κεται «η περίτεχνη μάχη για θικά θέματα» του Trilling.

ερμισμό είναι μία μέθοδος νείας του κόσμου και των κει- ν, η οποία βασίζεται στην ομίκευση των σχέσεων «συ- λειας» που συνδέουν το μικρό- ο και το μακρόκοσμο μεταξύ. Το κριτήριο που χαρακτηρί- υτή τη μέθοδο έχει μία υπέρ το επιεική γενικότητα και ευ- ρία, οι οποίες παρουσιάζο- όταν ακριδώς η ηθική δέσμευ- ονήσει. Μιλάμε για όλ' αυτά, μικρόκοσμο και μακρόκοσμο, ιολογής σολωμονικές, όταν η ρωση μορφής και περιεχομέ- κπέσει.

κείνο στο οποίο οδήγησε η νεο- ανή «κατάργηση» του Ding ch (του πράγματος καθ' εαυ- είναι η κατάργηση της διάκρι- ορφής και περιεχομένου. Του ημού δηλαδή υποκειμένου και /ειμένου. Το Ding au Sich εί- /εγγυητής της διάκρισης υπο- νου και αντικειμένου, δηλα- ο κόσμου όπως θα θέλαμε να και όπως πράγματι είναι, ια που δημιουργεί την κριτι- ισταση των σκέψεών μας και θική μας απόσταση από τη της παραίσθησης.

αφαι κάπου χαρακτηριστικά για τον Rorty: «Αν σκοπός ταν να ζω απλώς ευχάριστα, να μην χρησιμοποιώ κείμενα ήταν παραισθησιογόνα και θεωρώ ότι η ομορφιά είναι έδωση και η διασκέδαση

ομορφιά; Αυτά είναι όσα γνωρίζει στη γη και όλα όσα χρειάζεται να γνωρίζει;». Από εκεί και πέρα αναλαμβάνει το χιούμορ του Eco να «καθαρίσει». Αφάνταστη πλά- κα έχει στα παραδείγματά του για την τρέλα του ερμισμού.

Και καταλήγει, καθόλου στ' αστεία: «Όθεν πιστεύω σοβαρά ότι η Χιροσίμα βομβαρδίστηκε και ότι το Dachau ή το Bachenevald υπήρξαν».

Η μετάφραση της Αναστασίας Παπακωνσταντίνου είναι επιει- κώς μετριότατη. Πέρα από τα «υποδόσκοντα» κ.τ.λ. παραθέτου- με το εξής, το οποίο δεν μπορεί αν έχει γράψει ο Eco (αυτό που υπο- γραμμίζουμε): «Το να πει κανείς ότι δεν υπάρχει Ding au Sich και ότι η γνώση μας είναι περιστατική, ολική και εποικοδομητική, δεν ση- μαίνει ότι όταν μιλάμε δεν μιλάμε για κάποιο πράγμα». (Οι υπο- γραμμίσεις δικές μας).

Έρη Κασίμη

★ Το «Γιατί η Ελλάδα;» είναι το τρίτο—και όχι το δεύτερο— βιβλίο της Jacqueline de Romilly που κυκλοφόρησε στα ελληνικά από τις εκδόσεις «Το Άστυ».

Η σειρά είναι η ακόλουθη: α) «Η αρχαία Ελλάδα σε αναζήτηση της ελευθερίας», 1992, σε μετάφραση της Κατερίνας Μηλιαρέση, β) «Βάστα καρδιά μου» (Οδύσσεια, υ, 18) — Η ανάπτυξη της ψυχολογίας στα αρχαία ελληνικά γράμματα, 1992, σε μετάφραση της Μπάμπης Αθανασίου και γ) «Γιατί η Ελλάδα;», 1993, σε μετάφραση Μπάμπης Αθανασίου και Κατερίνας Μηλιαρέση.

Η διευκρίνιση γίνεται ύστερα από παράκληση των εκδόσεων «Το Άστυ», με αφορμή το σημείωμα του συνεργάτη μας Σοφιανού Χρυσόστομίδη, για το τελευταίο βιβλίο της Jacqueline de Romilly (τχ. 542).

Για τους μάγκες

Διονύση Γ. Χιώνη, Οι Μάγκες. Γέννηση και εξέλιξη των Μάγκηδων και του τραγουδιού τους. (Ιστορική-λαογραφική-κοινωνιολογική μελέτη). Αθήνα, 1993.

Θα συμφωνήσουμε με τον Δ. Χιώνη όταν υποστηρίζει ότι κοινωνι- κά φαινόμενα περιθωρίου, όπως αυτό των μάγκηδων, δεν έχουν απασχολήσει συστηματικά τις κοινωνικές επιστήμες στην Ελλάδα σε αντίθεση με αντίστοιχα φαινόμενα άλλων κοινωνιών, τα οποία έχουν απασχολήσει την ιστορική, ανθρωπολογική και κοινωνιολο- γική τους έρευνα. Οι «μάγκες», ομάδες άτακτων οπλοφόρων που στόχο τους είχαν τους Τούρκους, αλλά και τους κοτζαμπάσηδες, όπως μας πληροφορεί ο συγγραφέας, εμφανίζονται κατά την πε- ρίοδο της Τουρκοκρατίας για να μετεξελιχθούν στη γνωστή τους μορφή μετά την απελευθέρωση. Άνθρωποι ελεύθεροι, τοποθετη- μένοι κατά της εργασίας και παντός είδους καταπιεστικών μηχανι- σμών, οι μάγκες ανέπτυξαν δικούς τους τρόπους συμπεριφοράς, ντυσίματος, λεξιλογίου, διασκέδασης, των οποίων στοιχεία αργό- τερα είτε αφομοιώθηκαν είτε έγιναν ακίνδυνα, μέσα από τους αμυντικούς μηχανισμούς του κοινωνικού σώματος. Οι ίδιοι οι μάγκες κυνηγήθηκαν, εκτοπίστηκαν, απομονώθηκαν, αν και παρέ- μιναν στις συνειδήσεις ως σύμβολα αντρισμού και αγαθής παρα- νομίας. Το βιβλίο του Δ. Χιώνη δίνει στοιχεία της ιστορικής εξέλιξης του φαινομένου, αναφέρεται σε ιδιαίτερες πτυχές της ζωής και συμπεριφοράς των μάγκηδων, αλλά δεν συνιστά κοινω- νιολογική μελέτη, όπως φιλόδοξα δηλώνει ο υπότιτλος. Είναι μάλλον μια περιγραφική και αυθόρμητη προσέγγιση που απλώς υπενθυμίζει την απουσία του επιστημονικού λόγου που μια ανθρω- πολογία του ελληνικού αστικού χώρου θα έπρεπε ήδη να έχει εκφέρει. Το παρόν βιβλίο θίγει αλλά δεν διαφωτίζει ούτε και διαφοροποιεί την κατηγορία του μάγκα από άλλες συναφείς. Το όμορφο εξώφυλλο οφείλεται σε ακουαρέλα του πρόωρα χαμένου γιου του συγγραφέα Γιώργου Χιώνη.

Δ.Τ.

βιβλίο: Γκυ ντε Μωπασάν, *Διηγήματα* (μετάφραση: Φοίβος Ι. Πιομπίνος, εκδ. Ηριδανός, 1993). Είκοσι δύο διηγήματα του Μωπασάν, συνοδευόμενα με πλούσιες σημειώσεις, κατατοπιστικό χρονολόγιο, αλλά και ένα θαυμάσιο επίμετρο στο οποίο αναδημοσιεύονται κριτικά κείμενα για το έργο του Μωπασάν των Παλαμά, Τερζάκη, Αυγέρη και Πράτσια.

«Ως Έλληνες, αφήσαμε πίσω μας/μοναχικές και άστεγες κολόνες/ στραμμένες προς τη θάλασσα/σαν σιωπηλές γυναίκες./Στους ξένους δείξαμε/τι εστί ψυχή, τι άπειρο./Δίχως πυξίδα, δίχως καθαρτήριο/(δικές τους εφευρέσεις)/ χαθήκαμε στο πέλαγος μόνο και μόνο/από αγάπη για τη μελέτη των άστρων./Τα γεγονότα δεν μας πρόλαβαν,/παρότι μαρτυρούν οι ποιητές της τύχης./Τις κοσμογονικές απάτες προμελέτησε/ο ανεξέλεγκτος Ηράκλειτος/μια λυρική θεότης της ερήμου/που μάγεψε το Βερολίνο./Σ' αυτόν ανάδουμε φωτιές/στα βράχια της Παταγωνίας,/ ρίχνοντας τα συνθήματα στη θάλασσα/μαζί με τις σκιές που όρθωσαν/τα γκρεμισμένα τείχη./ Ινδιάνοι πάντα των ονείρων μας. Με ένα παράθυρο ανοιχτό στη μνήμη/να μπαίνουν τα λιγοστά δοντράκια./Τα λιγοστά πουλιά./Το αλμυρό αεράκι στα κλαριά/που ξεφυλλίζει τον χρόνο./Η εκκωφαντική σιωπή.» Στάθης Γουργουρής, *Αυτοχθονίες* (εκδ. Πλανόδιον, 1993).

Ο χαρτοκόπτης

καί τα λοιπά...

ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗ

Το έπος της αλλαγής δεν είναι η βίαιη
κι αιφνίδια ανατροπή του αμετάβλητου.

Είναι οι απλές κινήσεις του αμετάβλητου:
το σκάκι τ' ουρανού· ή μάλλον το τάβλι του.

ΒΙΚΤΟΡ ΙΒΑΝΩΦ

μετάφραση από τα ιταλικά
Νάσος Βαγενάς

Ο Βίκτορ Ιβάνωφ (1895-1939) είναι ρώσος ποιητής. Φίλος του Μάντελσταμ, υπήρξε μέλος της ομάδας των Ακμειστών. Πέθανε στο ίδιο στρατόπεδο συγκεντρώσεως, όπου πέθανε και ο Μάντελσταμ

ὅ ἢ λέξη

ἐλληνική καὶ ξένη λογοτεχνία

ΙΤΑΛΟ ΚΑΛΒΙΝΟ (μετ. Μαρία Σπυριδοπούλου): Ἡ λαϊκὴ παράδοση στὰ παραμύθια
ΚΥΡ. ΝΤΕΛΟΠΟΥΛΟΣ: Παιδικὰ καὶ νεανικά βιβλία * Βιβλιογραφία γιὰ τὸ παιδικό βιβλίο

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ: Λευκό κουρελάκι φτερωτό

ΞΕΝΙΑ ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΥ: Θέατρο γιὰ μικροὺς καὶ γιὰ μεγάλους

ΜΑΡΙΝΑ ΛΑΜΠΡΑΚΗ-ΠΛΑΚΑ: «Καὶ πάει λέοντας...»

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΤΡΙΒΙΖΑΣ: Τὸ χιοῦμορ καὶ τὸ παράλογο στὴν παιδική λογοτεχνία

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΚΑΡΑΠΑΝΟΥ

ΤΗΛΕΜ. ΜΟΥΔΑΤΣΑΚΙΣ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΚΑΡΙΖΩΝΗ

ΜΑΡΚ ΣΟΡΙΑΝΟ

(μετ. Ι. Ν. Βασιλαράκης)

ΒΙΚΥ ΠΑΤΣΙΟΥ

ΡΑΜΕΡ ΓΚΟΝΤΕΝ

(μετ. Μαρία Φωστιέρη)

ΜΑΙΡΗ ΚΙΝΓΚΣΜΠΕΡΥ

(μετ. Γιάννης Κολοκοτρώνης)

ΑΜΑΛΙΑ ΜΕΓΑΠΑΝΟΥ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΕΛΗΒΟΡΡΙΑΣ

Μ. Γ. ΜΕΡΑΚΛΗΣ

ΑΛΕΚΟΣ ΦΑΣΙΑΝΟΣ

Φ. Δ. ΔΡΑΚΟΝΤΑΕΙΔΗΣ

ΒΙΤΩ ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΑΝΟΣ ΚΟΝΤΟΛΕΩΝ

Ι. Ν. ΒΑΣΙΛΑΡΑΚΗΣ

ΜΑΡΘΑ ΚΑΡΠΟΖΗΛΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ἀ φ ι έ ρ ω μ α

ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ: Τὸ παιδί καὶ τὸ βιβλίο. Μικρὴ ἐρωτική ἱστορία

ΖΩΗ ΒΑΛΑΣΗ: Τὸ παιδί καὶ τὸ παιδικό βιβλίο μέσα στὶς ἀντιθέσεις τῶν πολιτιστικῶν προτύπων

ΘΑΝΑΣΗΣ ΤΖΟΥΛΗΣ: Παιδική λογοτεχνία καὶ ψυχανάλυση

ΛΟΤΗ ΠΕΤΡΟΒΙΤΣ-ΑΝΔΡΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΥ: Σκέψεις γιὰ τὰ χαρακτηριστικά
καὶ τὴν ἀξία τῆς παιδικῆς λογοτεχνίας

ΑΘΗΝΑ ΠΑΠΑΔΑΚΗ: Λογοτεχνία γιὰ παιδιά, ἓνας ἀδόκιμος ὅρος. Ὑπονομεῦστε τον

ἢ κλεψύδρα

Ἀναλυτικὰ περιεχόμενα τοῦ ΙΓ' τόμου (τεύχη 113-118)

Ἑλληνική ζωγραφικὴ μέ θέμα τὸ παιδί

νοέμβρης-
δεκέμβρης '93

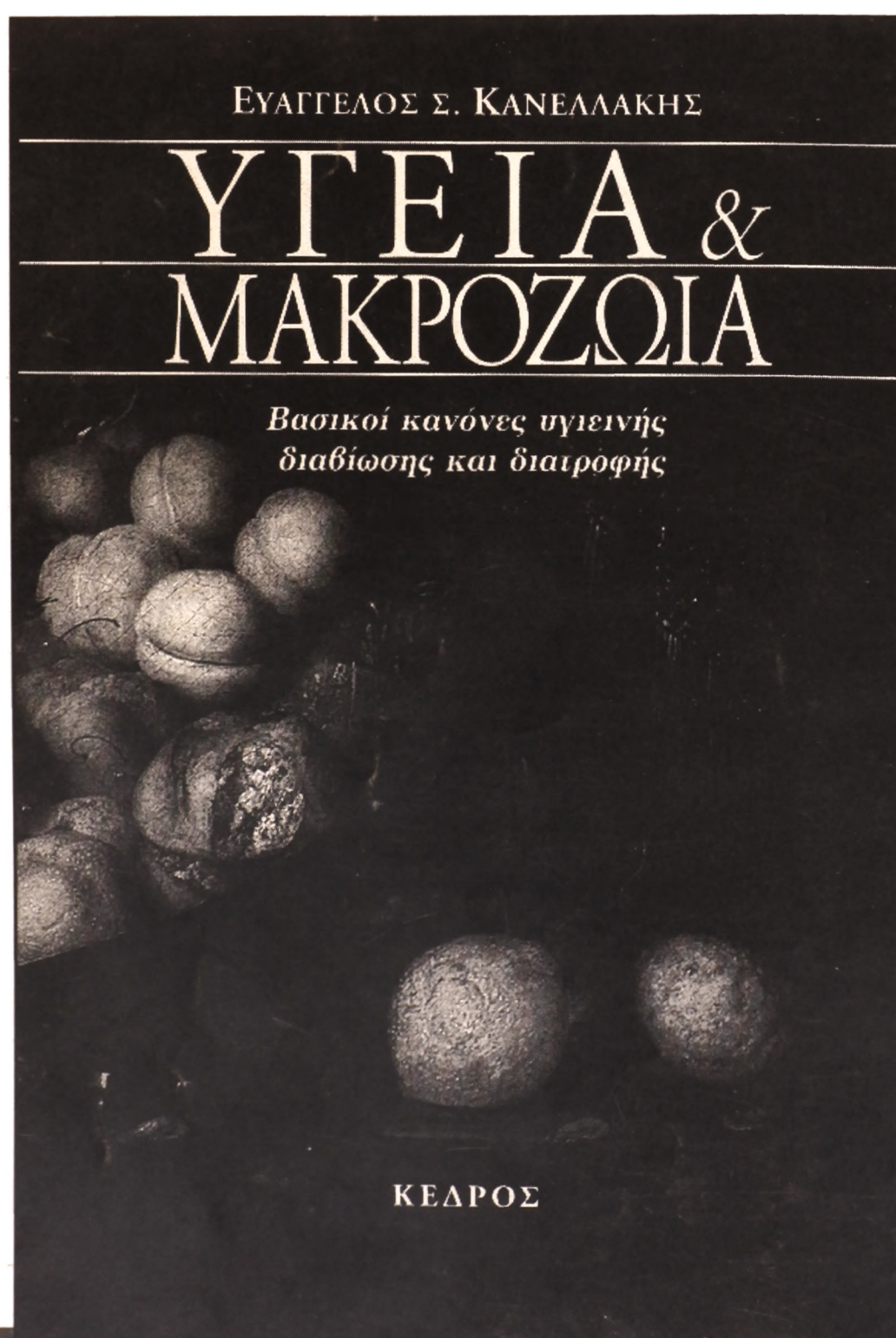
118

εἰδικό τεῦχος:
δρχ. 1500

ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Σ. ΚΑΝΕΛΛΑΚΗ

ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΜΑΚΡΟΖΩΙΑ

**Βασικοί κανόνες
υγιεινής διαβίωσης
και διατροφής**

Το βιβλίο αυτό βασίζεται σε στοιχεία που περιέχονται σε περισσότερα από 3.000 από τα καλύτερα επιστημονικά συγγράμματα για την επίδραση της διατροφής στην ανάπτυξη του ανθρώπινου σώματος. Σκοπός του είναι να μας βοηθήσει να καταλάβουμε την αξία της σωστής διατροφής. Όταν καταλάβουμε το ρόλο που παίζει η σωστή διατροφή στην υγεία και τη μακροζωία, τότε θα συνειδητοποιήσουμε την αξία της και θα πειστούμε να ακολουθήσουμε τους κανόνες της υγιεινής διατροφής.

ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικό βιβλίο